

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Reşide GÜRSES'e ait "Azerbaycan Türkçesini, Türkmen Türkçesini ve Gagavuz Türkçesini Konuşanlara Türkiye Türkçesinin Öğretilmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

92982

Başkan

Üye

Üye

İÇİNDEKİLER

SÖZ BAŞI	XXXI
KISALTMALAR	XXXIII

GİRİŞ

A. DİL KAVRAMI	1
1. Dil Kavramına Genel Bir Bakış	1
2. Dil Kavramının Alt Dalları: Lehçe, Şive, Ağız	7
2.1. Lehçe	7
2.2. Şive	9
2.3. Ağız	9
3. Dil - Düşünce, Dil - Kültür, Dil - Toplum İlişkisi	10
3.1. Dil - Düşünce İlişkisi	10
3.2. Dil - Kültür İlişkisi	13
3.3. Dil - Toplum İlişkisi	14
B. ÖĞRENME, ÖĞRETME VE DİL ÖĞRETİMİ KAVRAMI	16
1. Öğrenme ve Öğretme Kavramına Genel Bir Bakış	16
2. Öğrenme Kuramları	25
2.1. Pavlov'un Kuramı	25
2.2. Watson'ın Kuramı	26
2.3. Thorndike'in Kuramı	27
2.4. Skinner'in Kuramı	28
2.5 Gestalt Okulu: Max Wertheimer, Kurt Koffka, Wolfgang Köhler	28
3. Öğrenmeyi Etkileyen Unsurlar	31
3.1. Bireysel Değişkenler	32
3.1.1. Öğrenmeye Hazır Oluş	32
3.1.2. Dil Öğrenimi ve Öğretiminde İsteklendirme (Motivasyon)'nin Yeri	36
3.1.3. Öğrencinin İlgi Alanları	39

3.2. Konu Değişkenleri	39
3.2.1. Konu	40
3.2.1.1 Ölçme ve Değerlendirme	40
3.2.2. Etkinlikler	47
3.2.2.1. Öğrenim veya Öğretimde Kullanılacak Araç ve Gereçlere Genel Bir Bakış	47
3.2.2.2. Öğrenim veya Öğretimde Kullanılacak Araç ve Gereçlerin Taşınması Gereken Özellikler.....	49
3.2.3. Unutma ve Hatırlama	51
3.2.3.1. Unutma ve Hatırlama ile İlgili Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	52
3.2.3.2. Unutma ve Hatırlamada Aktarım (Tranfer)'ın Yeri ...	54
3.2.3.3. Unutmayı Engellemek ve Hatırlamayı Kolaylaştırmak için Alınacak Tedbirler	57
3.3. Yöntem Değişkenleri	57
3.4. Çevre Değişkenleri	58
3.5. Çalışma Tekniği	58
3.6. Öğretmen Değişkeni	59
4. Öğrenme ve Öğretimde Beş Duyu ve Dil Öğretimindeki Yeri	59
5. Dil Öğrenimi ve Öğretiminin Temelleri	61
5.1. Dil Öğretim Yöntemleri	66
5.1.1. Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi (Gramer Çeviri Metodu, Geleneksel Yöntem, The Grammar Translation Method, The Tradditional Method)	68
5.1.2. Dil-Denetim Yöntemi	70
5.1.3. Kökteş Sözcükler Yöntemi	70
5.2. Dil Öğretimi Teknikleri	70
5.2.1. Çözümleme Tekniği	71

5.2.2. Birleşim Tekniği	72
5.2.3. Tümevarım Tekniği	72
5.2.4. Tümdengelim Tekniği	72
5.2.5. Anlatma Tekniği	72
5.2.6. Soru - Cevap/Tartışma Tekniği	73
5.2.7. Gösteri Tekniği	75
5.2.8. Küme/Grup Çalışması Tekniği	75
5.2.9. Oyunlaştırma (Dramatizasyon) Tekniği	76
5.2.10. Gözlem Tekniği	76
5.2.11. İnceleme Tekniği	76
5.3. Temel Dil Becerilerinin Dil Öğretimindeki Yeri	77
5.3.1. Anlama	77
5.3.2. Anlatma	78
5.4. Dil Öğrenim ve Öğretiminde Dil Bilgisi (Gramerin)'nin Yeri	78
5.5. Dil Öğrenim veya Öğretiminde Edebî Metinlerin Yeri.....	82
5.5.1. Edebî Metinlerin Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar	86
5.6. Kelime Hazinesine Genel Bir Bakış	88
5.6.1. Kelime Çeşitleri	92
5.6.2. Kelime Öğretimi Üzerine	92
5.7. Dil Öğretiminde Karşılaşılan Hatalar Üzerine	96
5.8. Dil Öğrenimi ve Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ...	100

C. TÜRKİYE, AZERBAYCAN, TÜRKMEN VE GAGAVUZ

TÜRKLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	104
1. Türkiye Türkleri	104
2. Azerbaycan Türkleri	107
3. Türkmen Türkleri	107
4. Gagavuz Türkleri	108

İ N C E L E M E

A. TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE AZERBAYCAN TÜRKÇESİ, TÜRKMEN TÜRKÇESİ VE GAGAVUZ TÜRKÇESİNİN ALFABE BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	113
1. Türk Dilinde Kullanılan Alfabelere Genel Bir Bakış	113
2. Oğuz Grubu ve Oğuz Grubunda Kullanılan Alfabeler	113
2.1. Türkiye Türkçesi	113
2.2. Azerbaycan Türkçesi	115
2.3. Türkmen Türkçesi	118
2.4. Gagavuz Türkçesi	121
B. TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE TÜRKMEN TÜRKÇESİ, AZERBAYCAN TÜRKÇESİ VE GAGAVUZ TÜRKÇESİNİN SES BİLGİSİ BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	125
1. Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Görülen Ses Değişimleri	125
1.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişimleri	125
a. Ünlülerde Görülen Ses Değişimleri	126
1. Ünlü Denklilikleri	126
AT a ~ TT e	126
AT a ~ TT ı	126
AT a ~ TT u	126
AT e ~ TT i	126
AT e ~ TT ü	128
AT ə ~ TT a	128
AT e ~ TT ü	128
AT ı ~ TT i	128
AT ı ~ TT o	128
AT ı ~ TT u	129
AT i ~ TT e	129
AT i ~ TT ı	129
AT i ~ TT ü	130
AT o ~ TT a	131

AT o ~ TT ı	132
AT o ~ TT ö	133
AT o ~ TT u	133
AT ö ~ TT e	133
AT ö ~ TT ü	133
AT u ~ TT ı	134
AT u ~ TT o	135
AT u ~ TT ü	135
AT ü ~ TT ı	136
AT ü ~ TT ö	136
AT ü ~ TT u	136
2. Ünlü Düşmeleri	137
AT ø ~ TT ı	137
AT ø ~ TT ü	137
3. Ünlü Türemeleri	137
AT a ~ TT ø	137
AT ı ~ TT ø	137
AT i ~ TT ø	137
AT u ~ TT ø	137
b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri	138
1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri	138
1.1. Ünsüz Denklikleri	138
AT b- ~ TT p-	138
AT c- ~ TT ç-	139
AT ç- ~ TT c-	139
AT ç- ~ TT ş-	140
AT d- ~ TT t-	140
AT g- ~ TT k-	143
AT x- ~ TT h-	143
AT k- ~ TT g-	144
AT m- ~ TT b-	145
AT p- ~ TT b-	146
AT ş- ~ TT ç-	147

AT t- ~ TT d-	147
AT ø ~ TT y-	148
1.2. Ünsüz Türemeleri	150
AT h- ~ TT ø	150
AT y- ~ TT ø	150
2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri	150
2.1. Ünsüz Denklikleri	150
AT -b- ~ TT -p-	150
AT -c- ~ TT -ç-	151
AT -ç- ~ TT -c-	152
AT -d- ~ TT -t-	152
AT -g- ~ TT -ğ-	154
AT -g- ~ TT -k-	154
AT -ğ- ~ TT -g-	155
AT -ğ- ~ TT -ğ-	156
AT -ğ- ~ TT -k-	156
AT -ğ- ~ TT -v-	156
AT -x- ~ TT -f-	157
AT -x- ~ TT -ğ-	157
AT -x- ~ TT -h-	157
AT -x- ~ TT -k-	158
AT -k- ~ TT -y-	163
AT -l- ~ TT -r-	163
AT -n- ~ TT -m-	164
AT -p- ~ TT -b-	164
AT -ş- ~ TT -ç-	164
AT -y- ~ TT -b-	164
AT -y- ~ TT -ğ-	164
AT -y- ~ TT -k-	165
AT -y- ~ TT -v-	165
2.2. Ünsüz Benzeşmesi	165
AT -dd- ~ TT -dl-	165
2.3. Ünsüz Düşmesi	165

c. Ünlü-Ünsüz Grupları	174
AT -ov ~ TT -ağı	174
AT -ov ~ TT -ava	174
AT -ov ~ TT -ağı	174
AT -öv ~ TT -eği	174
ç. Ünlü-Ünsüz Yer değiştirmesi	174
AT -yu ~ TT uy	174
1.2. Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri.	175
a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri	175
1. Ünlü Denklikleri	175
AT a ~ TT e	175
AT a ~ TT ı	177
AT a ~ TT i	177
AT a ~ TT u	177
AT e ~ TT a	177
AT e ~ TT i	178
AT ə ~ TT a	181
AT ə ~ TT i	208
AT ə ~ TT u	210
AT ı ~ TT a	210
AT ı ~ TT e	210
AT i ~ TT i/î	210
AT ı ~ TT u	211
AT i ~ TT a	211
AT i ~ TT e	212
AT i ~ TT ı	213
AT i ~ TT u	215
AT i ~ TT ü	215
AT o ~ TT e	216
AT o ~ TT ö	216
AT ö ~ TT a	216
AT ö ~ TT e	216
AT ö ~ TT e	216

AT ö ~ TT i	218
AT ö ~ TT o	218
AT ö ~ TT u	218
AT ö ~ TT ü	219
AT u ~ TT i	219
AT u ~ TT o	220
AT u ~ TT ö	220
AT u ~ TT ü	220
AT ü ~ TT a	220
AT ü ~ TT i	220
AT ü ~ TT ö	221
AT ü ~ TT o	221
AT ü ~ TT u	221
2. Ünlü Düşmeleri	227
AT ø ~ TT a	227
AT ø ~ TT e	227
AT ø ~ TT i	227
AT ø ~ TT ö	228
AT ø ~ TT u	229
AT ø ~ TT ü	230
3. Ünlü Türemeleri	230
AT ə ~ TT ø	230
AT i ~ TT ø	230
b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri	230
1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri	230
1.1. Ünsüz Denklikleri	230
AT b- ~ TT p-	230
AT c- ~ TT ç-	231
AT d- ~ TT t-	231
AT x- ~ TT k-	231
AT q- ~ TT g-	232
AT q- ~ TT k-	233
AT ş- ~ TT ç-	233

AT ş- ~ TT s-	233
1.3. Ünsüz Türemeleri	233
AT h- ~ TT ø	233
AT y- ~ TT ø	234
2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri	234
2.1. Ünsüz Denklikleri	234
AT -b- ~ TT -p-	234
AT -c- ~ TT -ç-	235
AT -ç- ~ TT -c-	235
AT -d- ~ TT -t-	236
AT -f- ~ TT -p-	237
AT -g- ~ TT -ğ-	237
AT -g- ~ TT -k-	237
AT -ğ- ~ TT -g-	238
AT -ğ- ~ TT -k-	238
AT -x- ~ TT -h-	239
AT -x- ~ TT -k-	240
AT -q- ~ TT -ğ-	240
AT -q- ~ TT -k-	241
AT -n- ~ TT -m-	241
AT -t- ~ TT -d-	241
AT -v- ~ TT -f-	241
AT -v- ~ TT -ğ-	241
AT -y- ~ TT -p-	241
2.2. Ünsüz Düşmesi	242
AT ø ~ TT -y-	242
2.3. Ünsüz İkizleşmeleri	242
AT -qq- ~ TT -k-	242
AT -rr- ~ TT -r-	243
AT -yy- ~ TT -y-	243
AT -zz- ~ TT -z-	244
2.4. Ünsüz Tekleşmesi	245
AT -k- ~ TT -kk-	245

2.5. Ünsüz Türemesi	245
AT -v- ~ TT ø	245
2.6. Ünsüz Yer Değişimleri	245
AT -hş- ~ TT -şh-	245
AT -rh- ~ TT -hr-	245
AT -rp- ~ TT -pr-	245
3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişimleri	246
3.1. Ünsüz Denklikleri	246
AT -b ~ TT -p	246
AT -c ~ TT -ç	246
AT -d ~ TT -t	247
AT -x ~ TT -h	248
AT -g ~ TT -k	249
AT -z ~ TT -s	249
3.2. Ünsüz Düşmeleri	249
AT -ø ~ TT -h	249
AT -ø ~ TT -t	249
3.3. Ünsüz Grupları	249
AT -ng ~ TT -k	249
3.4. Ünsüz İkileşmesi	249
AT -bb ~ TT -p	250
AT -dd ~ TT -t	250
AT -kk ~ TT -k	250
AT -ll ~ TT -l	250
AT -nn ~ TT -n	250
AT -rr ~ TT -r	250
AT -zz ~ TT -z	251
c. Ünlü-Ünsüz Değişmesi	251
AT -y ~ TT i	251
ç. Ünlü-Ünsüz Yer Değişmesi	251
AT şi- ~ TT iş-	251
1.3. Azerbaycan Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Avrupa	
Dillerinden Gelen Ortak Kelimeler	252

1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler	252
2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler	266
2. Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Görülen Ses	
Değişmeleri	286
1.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri	286
a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri	286
1. Ünlü Denklikleri	286
TmT a ~ TT e	286
TmT a ~ TT ı	286
TmT a ~ TT u	287
TmT e ~ TT a	287
TmT e ~ TT i	287
TmT e ~ TT ö	287
TmT e ~ TT ü	287
TmT ä ~ TT a	288
TmT ä ~ TT e	288
TmT y (ı) ~ TT i	289
TmT y (ı) ~ TT u	289
TmT i ~ TT e	290
TmT i ~ TT ı	290
TmT i ~ TT ü	290
TmT o ~ TT a	291
TmT o ~ TT u	291
TmT ö ~ TT e	292
TmT ö ~ TT ü	292
TmT u ~ TT a	292
TmT u ~ TT ı	292
TmT u ~ TT o	293
TmT ü ~ TT e	293
TmT ü ~ TT i	293
TmT ü ~ TT ö	293
2. Ünlü Düşmeleri	294
TmT ø ~ TT ı	294

TmT ø ~ TT u	294
3. Ünlü Türemeleri	294
TmT a ~ TT ø	294
TmT y (i) i ~ TT ø	294
b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri	295
1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri	295
1.1. Ünsüz Denklikleri	295
TmT b- ~ TT p-	295
TmT b- ~ TT v-	295
TmT j- (c-) ~ TT ç-	295
TT ç- ~ TT ş-	295
TmT d- ~ TT t-	296
TmT g- ~ TT k-	297
TmT k- ~ TT g-	302
TmT m- ~ TT b-	302
TmT p- ~ TT b-	302
TmT t- ~ TT d-	302
1.2. Ünsüz Düşmesi	303
TmT ø ~ TT v-	303
1.3. Ünsüz Türemeleri	303
TmT b- ~ TT ø	303
TmT h- ~ TT ø	303
TmT ý- (y-) ~ TT ø	303
2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri	304
2.1. Ünsüz Denklikleri	304
TmT -b- ~ TT -v-	304
TmT -c- ~ TT -ç-	304
TmT -ç- ~ TT -c-	304
TmT -d- ~ TT -t-	305
TmT -g- ~ TT -ğ-	306
TmT -g- ~ TT -k-	308
TmT -n- ~ TT -m-	309
TmT -ñ- ~ TT -ñ-	309

TmT -t- ~ TT -d-	310
TmT -w- ~ TT -b-	310
TmT -w- ~ TT -ğ-	310
TmT -ý- (-y-) ~ TT -ğ-	311
TmT -ý- (-y-) ~ TT -v-	311
2.2 Ünsüz Benzeşmeleri	311
TmT -mm- ~ TT -md-	311
TmT -mm- ~ TT -ms-	311
TmT -ññ- ~ TT -ğn-	311
TmT -ññ- ~ TT -ng-	311
2.3 Ünsüz Aykırılışması	312
TmT -ss- ~ TT -ts-	312
2.4. Ünsüz Düşmeleri	312
TmT ø ~ TT -f-	312
TmT ø ~ TT -g-	312
TmT ø ~ TT -r-	312
TmT ø ~ TT -ş-	312
TmT ø ~ TT -t-	312
2.5. Ünsüz İkizleşmesi	313
TmT -bb- ~ TT -b-	313
TmT -gk- ~ TT -k-	313
TmT -ññ- ~ TT -n-	313
TmT -rr- ~ TT -r-	313
TmT -ss- ~ TT -s-	313
TmT -zz- ~ TT -z-	313
2.6. Ünsüz Tekleşmesi	313
TmT -l- ~ TT -ll-	313
2.7. Ünsüz Türemeleri	314
TmT -g- ~ TT ø	314
TmT -k- ~ TT ø	314
TmT -t- ~ TT ø	314
TmT -w- (-v-) ~ TT ø	314
TmT -ý- (-y-) ~ TT ø	314
2.8. Ünsüz Yer Değiştirmeleri	315

TmT -b...l- ~ TT -l...b-	315
TmT -rp- ~ TT -pr-	315
TmT -gm- ~ TT -mg-	315
TmT -sg- ~ TT -ks-	315
3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri	316
3.1. Ünsüz Denklikleri	316
TmT -g ~ TT -ğ	316
TmT -g ~ TT -k	316
TmT -g ~ TT -y	316
TmT -n ~ TT -m	316
TmT -ñ ~ TT -n	317
3.2. Ünsüz Düşmesi	317
TmT -k ~ TT ø	317
TmT -w (-v) ~ TT ø	317
c. Ünlü-Ünsüz Grupları	317
TmT -aw (-av) ~ TT -ağı	317
TmT -ew (-ev) ~ TT -eği	317
ç. Ünlü-Ünsüz Değişmeleri.....	318
TmT iy- (iy-) ~ TT ye-	318
TmT -yr (-ir-) ~ TT -rı-	318
TmT -ni ~ TT -in	318
d. Hece Yutumu	318
2.2. Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Ses	
Değişmeleri	319
a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri	319
1. Ünlü Denklikleri	319
TmT a ~ TT e	319
TmT a ~ TT ı	321
TmT a ~ TT i	321
TmT e ~ TT a	321
TmT e ~ TT i	322
TmT e ~ TT ü	322
TmT ä (ə) ~ TT a	322
TmT ä (ə) ~ TT e	323

TmT ä (ə) ~ TT i	324
TmT y (i) ~ TT a	324
TmT y (i) ~ TT e	325
TmT y (i) ~ TT i/İ	325
TmT y (i) ~ TT u	328
TmT y (i) ~ TT ü	328
TmT i ~ TT a	329
TmT i ~ TT e	329
TmT i ~ TT i	329
TmT i ~ TT u	329
TmT i ~ TT ü	329
TmT o ~ TT a	329
TmT o ~ TT e	330
TmT o ~ TT ö	330
TmT o ~ TT u	330
TmT o ~ TT ü	330
TmT ö ~ TT e	330
TmT ö ~ TT o	331
TmT ö ~ TT u	331
TmT ö ~ TT ü	331
TmT u ~ TT i	331
TmT u ~ TT i	331
TmT u ~ TT ö	331
TmT u ~ TT ü	331
TmT ü ~ TT i	332
TmT ü ~ TT u	332
2. Ünlü Düşmeleri	332
TmT ø ~ TT i	332
TmT ø ~ TT i	333
TmT ø ~ TT ü	333
3. Ünlü Türemeleri	333
TmT a ~ TT ø	333
TmT i ~ TT ø	333

TmT u ~ TT ø	333
b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri	333
1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri	333
1.1. Ünsüz Denklikleri	333
TmT b- ~ TT p-	333
TmT j- (c-) ~ TT ç-	333
TmT d- ~ TT t-	334
TmT g- ~ TT k-	334
TmT h- ~ TT k-	334
TmT p- ~ TT b-	334
TmT p- ~ TT f-	334
TmT ş- ~ TT ç-	335
TmT t- ~ TT h-	335
TmT z- ~ TT d-	335
1.2. Ünsüz Türemeleri	335
TmT h- ~ TT ø	335
TmT (ý-) y- ~ TT ø	335
1.3. Ünsüz Yer Değiştirmesi	335
TmT n...l- ~ TT l...n-	335
2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri	335
2.1. Ünsüz Denklikleri	335
TmT -b- ~ TT -p-	335
TmT -j- (-c-) ~ TT -ç-	336
TmT -d- ~ TT -t-	336
TmT -g- ~ TT -ğ-	336
TmT -g- ~ TT -h-	336
TmT -g- ~ TT -k-	336
TmT -g- ~ TT -v-	337
TmT -g- ~ TT -y-	337
TmT -h- ~ TT -k-	337
TmT -k- ~ TT -h-	337
TmT -m- ~ TT -n-	337
TmT -n- ~ TT -m-	337

TmT -ñ- ~ TT -n-	337
TmT -p- ~ TT -b-	337
TmT -p- ~ TT -f-	337
TmT -p- ~ TT -v-	338
TmT -t- ~ TT -d-	338
TmT -w- (-v-) ~ TT -ğ-	338
2.2. Ünsüz Benzeşmeleri	338
TmT -mm- ~ TT -ym-	338
TmT -ññ- ~ TT -nc-	339
2.3. Ünsüz Aykırılışması	339
TmT -ss- ~ TT -sd-	339
TmT -ss- ~ TT -st-	339
2.4. Ünsüz Düşmeleri	339
TmT ø ~ TT -n-	339
TmT ø ~ TT -v-	339
TmT ø ~ TT -y-	339
2.5. Ünsüz İkizleşmeleri	339
TmT -mm- ~ TT -m-	339
TmT -ss- ~ TT -s-	339
2.6. Ünsüz Türemeleri	340
TmT -g- ~ TT ø	340
TmT -h- ~ TT ø	343
TmT -y- ~ TT ø	343
2.7. Ünsüz Yer Değiştirmesi	343
TmT -rw- (-rv-) ~ TT -vr-	343
TmT -tb- ~ TT -pt-	343
3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri	343
3.1. Ünsüz Denklikleri	343
TmT -g ~ TT -ğ	343
TmT -h ~ TT -k	343
TmT -ñ ~ TT -n	343
TmT -ñ ~ TT -nk / -k	343

TmT -p ~ TT -f	343
TmT -t ~ TT -d	344
3.2. Ünsüz Düşmeleri	344
TmT ø ~ TT -h	344
TmT ø ~ TT -n	344
TmT ø ~ TT -t	344
3.3. Ünsüz Türemeleri	344
TmT -g ~ TT ø	344
TmT -w (-v) ~ TT ø	345
c. Ünlü-Ünsüz Yer Değiştirmeleri	345
TmT -at ~ TT -ta	345
TmT -ir- ~ TT -ri-	345
ç. Hece Yutumu	346
2.3. Türkmen Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Avrupa Dillerinden	
Gelen Ortak Kelimeler	347
1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler	347
2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler	352
3. Gagavuz Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Görülen Ses	
Değişmeleri	362
3.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri	362
a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri	362
1. İkiz Ünlüler	362
GT aa ~ TT a	362
GT aa ~ TT ağ	362
GT aa ~ TT ağa	363
GT aa ~ TT ağı	363
GT au ~ TT ağı	364
GT au /av ~ TT aka.....	364
GT au ~ TT ako.....	364
GT au / av ~ TT av	365
GT ee ~ TT e	365
GT ee ~ TT ek	365
GT ee / ää ~ TT ey	365
GT II ~ TT ığı	365

GT ii ~ TT i	366
GT ii ~ TT eĝ	366
GT ii ~ TT eĝi	366
GT ii ~ TT ek	366
GT ii ~ TT ey	367
GT ii ~ TT iĝ	367
GT ii / iy ~ TT iy	367
GT ii ~ TT iyi	368
GT ie ~ TT iye	368
GT iu ~ TT iv	368
GT oo ~ TT oĝ	368
GT oo ~ TT oĝu	368
GT oa ~ TT oĝa	369
GT öö / ö ~ TT ö	369
GT öö / ö ~ TT öy	369
GT uu ~ TT oĝ	369
GT uu ~ TT oĝa	369
GT uu ~ TT oĝu	369
GT uu ~ TT ov	370
GT uu ~ TT uĝu	370
GT ua ~ TT oĝa	370
GT ua ~ TT iva	370
GT ua ~ TT uva	370
GT ŭŭ ~ TT öĝ	371
GT ŭŭ ~ TT öĝŭ	371
GT ŭŭ ~ TT öy	371
GT ŭŭ ~ TT ŭĝ	371
GT ŭŭ ~ TT ŭĝŭ	371
GT ŭŭ ~ TT ŭy	372
2. Ŭnlŭ Denklikleri	372
GT a ~ TT e	372
GT a / i ~ TT a	372
GT a / i ~ TT i	372

GT e / i ~ TT i	372
GT i / i ~ TT i	373
GT i / u ~ TT u	373
GT i ~ TT e	373
GT i ~ TT i	373
GT i ~ TT ö	373
GT o ~ TT ö	374
GT o ~ TT u	374
GT ö / ü ~ TT ü	374
GT u / i ~ TT i	374
GT u ~ TT o	374
GT u / ü ~ TT ü	374
GT ü ~ TT i	375
GT ü ~ TT ö	375
3. Ünlü Düşmeleri	375
GT ø ~ TT e	375
GT ø / i ~ TT i	375
GT ø / i ~ TT i	375
GT ø ~ TT u	376
4. Ünlü Türemeleri.....	376
GT a ~ TT ø	376
GT i ~ TT ø	376
GT u ~ TT ø	376
b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri	376
1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri	376
1.1. Ünsüz Denklikleri	376
GT d- / t- ~ TT t-	376
GT g- ~ TT k-	377
GT j- ~ TT ş-	377
1.2. Ünsüz Düşmeleri	377
GT ø / h- ~ TT h-	377
GT ø ~ TT y-	378
1.3. Ünsüz Türemeleri	379

GT h- ~ TT ø	379
GT y- ~ TT ø	379
2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri	379
2.1. Ünsüz Denklikleri	379
GT -g- ~ TT -ğ-	379
GT -h- / -ş- ~ TT -h-	379
GT -j- ~ TT -h-	380
GT -k- ~ TT -g-	380
GT -m- / -n- ~ TT -m-	380
GT -n- ~ TT -k-	380
GT -t- ~ TT -k-	380
GT -y- ~ TT -ğ-	381
2.2. Ünsüz Benzeşmeleri	381
GT -mn- ~ TT -ml-	381
GT -nm- ~ TT -lm-	381
GT -nn- ~ TT -nl-	381
2.3. Ünsüz Düşmeleri	382
GT ø ~ TT -ğ-	382
GT ø ~ TT -l-	382
GT ø ~ TT -r-	382
GT ø ~ TT -t-	383
GT ø ~ TT -y-	383
2.4. Ünsüz Türemesi	383
GT -y- ~ TT ø	383
2.5. Ünsüz Yer Değiştirmesi	383
AT -yv- ~ TT -vy-	383
3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri	383
3.1. Ünsüz Denklikleri	384
GT -d / -t ~ TT -t	384
GT -m ~ TT -n	384
GT -s / -z ~ TT -z	384
GT -z ~ TT -s	384
3.2. Ünsüz Düşmesi	384

GT ø ~ TT -k	384
3.3. Ünsüz Türemesi	384
GT -y ~ TT ø	384
c. Ünlü-Ünsüz Yer Değiştirmeleri	385
GT -mı- ~ TT -ım-	385
GT -nu ~ TT -un	385
ç. Hece Yutumu	385
3.2. Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Ses	
Değişmeleri	386
a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri	386
1. İkiz Ünlüler	386
GT aa ~ TT a	386
GT aa ~ TT ağ	387
GT aa / ää ~ TT ah	387
GT aa ~ TT aha	388
GT aa ~ TT ahi	388
GT aa ~ TT iha	388
GT ai ~ TT ahi	388
GT au ~ TT av	388
GT ee ~ TT a	389
GT ee ~ TT eğe	389
GT ee ~ TT eh	389
GT ee ~ TT iğe	389
GT ee ~ TT iye	389
GT ia ~ TT eya	389
GT ie ~ TT eğe	389
GT ie / ia ~ TT iya	390
GT ii ~ TT ey	390
GT uu ~ TT u	390
GT ua ~ TT uva	390
2. Ünlü Denklikleri	390
GT a / e ~ TT e	390
GT a / ı ~ TT ı	391

GT e ~ TT a	391
GT e ~ TT ı	392
GT e / i ~ TT i	392
GT e ~ TT ü	392
GT ı / i ~ TT i	392
GT i ~ TT e	393
GT i ~ TT ı	393
GT i ~ TT ö	393
GT ö / e ~ TT e	393
GT u / e ~ TT e	393
GT u / ı ~ TT ı	394
GT u ~ TT i	394
GT u / ü ~ TT ü	394
GT ü ~ TT ö	394
GT ü ~ TT u	394
3. Ünlü Düşmesi	394
GT ø / i ~ TT i	394
4. Ünlü Türemeleri	395
GT e ~ TT ø	395
GT i ~ TT ø	395
GT u ~ TT ø	395
5. Ünlülerin Yer Değiştirmesi	395
GT -i...a- ~ TT -a...ı-	395
b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri	395
1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri	395
1.1. Ünsüz Denklikleri	396
GT d- ~ TT t-	396
GT f- ~ TT h-	396
GT k- ~ TT g-	396
GT l- ~ TT r-	396
1.2. Ünsüz Düşmeleri	396
GT ø / h- ~ TT h-	396

GT $\emptyset$ ~ TT y-	398
1.3. Ünsüz Türemeleri	398
GT h- / $\emptyset$ ~ TT $\emptyset$	398
GT y- ~ TT $\emptyset$	399
2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri	399
2.1. Ünsüz Denklikleri	399
GT -c- ~ TT -ç-	399
GT -f- / -h- ~ TT -h-	399
GT -l- ~ TT -n-	399
GT -ş- ~ TT -h-	400
GT -z- ~ TT -s-	400
2.2. Ünsüz Benzeşmeleri	400
GT -bl- ~ TT -bb-	400
GT -mn- ~ TT -ml-	400
GT -nd- ~ TT -nn-	400
GT -nn- ~ TT -nl-	400
GT -nn- ~ TT -ny-	401
2.3. Ünsüz Düşmesi	401
GT $\emptyset$ / -y- ~ TT -y-	401
2.4. Ünsüz Tekleşmeleri	401
GT -f- < -v- ~ TT -vv-	401
GT -k- ~ TT -kk-	401
GT -l- ~ TT -ll-	401
GT -v- ~ TT -vv-	402
GT -l- ~ TT -ll-	402
2.5. Ünsüz Türemesi	402
GT -y- ~ TT - $\emptyset$ -	402
3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri	402
3.1. Ünsüz Denklikleri	402
GT -d / -t ~ TT -t	403
GT -f ~ TT -h	403
GT -f ~ TT -v	403
GT -m ~ TT -n	403

GT -n ~ TT -m	403
GT -t ~ TT -g	403
GT -z ~ TT -s	404
3.2. Ünsüz Düşmeleri	404
GT ø ~ TT -h	404
GT ø ~ TT -l	404
GT ø ~ TT -t	404
c. Ünlü-Ünsüz Yer Değiştirmesi	404
GT -ti ~ TT -it	404
ç. Hece Yutumu	405
GT ø ~ TT -al-	405
GT ø ~ TT -he-	405
GT ø ~ TT -iy-	405
3.3. Gagavuz Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Avrupa Dillerinden	
Gelen Ortak Kelimeler	406
1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler	406
2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler	408
C. TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE TÜRKMEN TÜRKÇESİ, AZERBAYCAN	
TÜRKÇESİ VE GAGAVUZ TÜRKÇESİNİN KELİME HAZİNESİ	
BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	413
1. Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Anlam	
Farkı Bulunan Kelimeler	413
2. Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Anlam	
Farkı Bulunan Kelimeler	421
3. Gagavuz Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Anlam	
Farkı Bulunan Kelimeler	433
SONUÇ VE TEKLİFLER	437
KAYNAKÇA	441
ÖZET	494
SUMMARY	495

SÖZ BAŞI

Son yıllarda gelişen siyasî değişmeler neticesinde, Türk dünyası arasında gerek ekonomik, gerek kültürel, gerekse siyasî alanda münasebetler artmıştır. Söz konusu gelişmeler, Türk dünyası içinde lehçelerin öğrenilmesini de zorunlu kılmaktadır. Biz bu ihtiyaca bir cevap olmak üzere Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Gagavuz Türkçesini Konuşanlara Türkiye Türkçesinin öğretilmesiyle ilgili böyle bir çalışma yapmaya gayret ettik.

Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içerisinde öğretimini içeren bu tez çalışmamızda konu, alfabe, ses bilgisi ve kelime hazinesi noktasında ele alınmıştır. Çalışmamız; Giriş, "İnceleme", "Sonuç" ve "Kaynakça"dan oluşmaktadır. Ayrıca tezin sonunda "Özet" ve "Résumé" başlıkları altında Türkçe ve İngilizce olmak üzere birer sayfalık özetleri bulunmaktadır.

Giriş'te; dil, öğrenme, öğretme, dil öğretimi ve dil becerileri gibi çeşitli kavramlar ile Oğuz grubu hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İnceleme kısmında konu, "Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Gagavuz Türkçesinin Alfabe Yönünden Karşılaştırılması" ve "Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Gagavuz Türkçesinin Ses Bilgisi Yönünden Karşılaştırılması" ve "Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Gagavuz Türkçesinin Kelime Hazinesi Yönünden Karşılaştırılması" olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Her bir alt bölümde, Türkiye Türkçesi ile diğer lehçeler; alfabe, ses ve kelime hazinesi açısından birbirleriyle, ikili gruplar hâlinde karşılaştırılmıştır.

Sonuç kısmında ise, konuyla ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Kaynakçada, konuyla ilgili kaynaklar geniş bir şekilde verilmiştir.

Bu çalışmamda büyük desteğini gördüğüm Hocam Sayın Prof. Dr. Ahmet B. ERCİLASUN'a burada şükranlarımı ve saygılarımı sunmayı büyük bir borç bilirim. Çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen Tez Hocam Sayın Doç. Dr.

İsmet CEMİLOĞLU'na teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca, doktora hocalarımla
hepsine burada ayrı ayrı teşekkür ederim. Öte yandan, söz konusu
çalışmamda desteğini esirgemeyen aileme de minnetlerimi arz ederim.

Reşide GÜRSES

2000

KISALTMALAR

AT	: Azerî Türkçesi
ÇKSH	: Çok Kısa Süreli Hafıza
GT	: Gagavuz Türkçesi
Far.	: Farsça
KSH	: Kısa Süreli Hafıza
TmT	: Türkmen Türkçesi
TT	: Türkiye Türkçesi
USH	: Uzun Süreli Hafıza

GİRİŞ

A. DİL KAVRAMI

1. Dil Kavramına Genel Bir Bakış

"İnsan dili" yani bir iletişim aracı olarak dil kavramı pek çok kaynakta çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu konuda yapılmış olan bazı tanımlar aşağıda verilmiştir.

Muharrem Ergin dili şu şekilde tanımlar:

"Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabîî bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir."¹

Zeynep Korkmaz dili, hem yapı, hem toplumsal yönüyle birlikte bir sistem olarak tanımlar:

"İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kuralların yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem."²

Doğan Aksan ise dili şu şekilde tanımlar:

"Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir."³

Dil ile ilgili diğer bazı tanımlar ise şöyledir:

Dili, "Dil, insanlık tarihinin herhangi bir devresinde belli bir topluluğun veya toplulukların içinde, kamunun kullanmasıyla saymaca değer kazanmış ve

¹ Muharrem ERGİN: *Türk Dil Bilgisi (Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri)*, (İstanbul: Bayrak Yayınları, 20. Baskı, 1993), 3.

² Zeynep KORKMAZ: *Grammer Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992), 43.

³ Doğan AKSAN: *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, İkinci Baskı, 1995), 54.

tanınabilir duruma gelmiş sistemlere göre düzenlenip telâffuz edilen boğumlu seslerden meydana gelen bir anlatım ve anlaşma aracıdır."⁴ şeklinde tanımlayan Agop Dilâçar, dilin "toplumsal bir sistem" olduğunu belirtir ve "dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan toplumsal bir sistemdir."⁵ der.

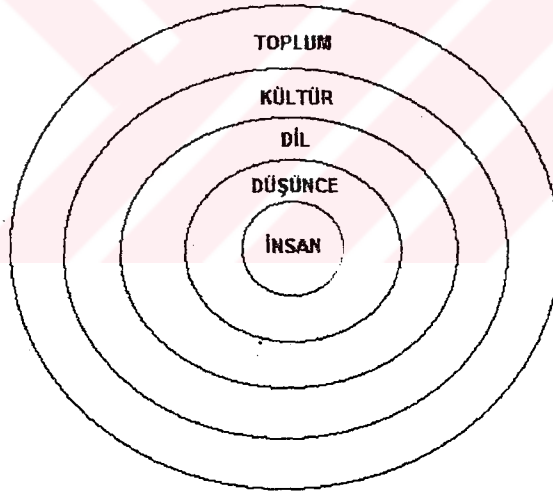
Dil, insanlar arasında bir iletişim aracıdır.⁶

Dil, anlamlar ve ses dizeleri arasında ilişki kuran bir ilkeler takımıdır.⁷

Yukarıda belirtilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere dil, dünden bugüne uzanan çizgide insanlar arasında anlaşmayı sağlayan önemli bir vasıtaadır. Dolayısıyla dil ile düşünce, dil ile toplum ve dil ile kültür arasında çok sıkı bir bağ söz konusudur.

İnsan, düşünce, dil, kültür ve toplum arasındaki sıkı bağlantıyı bir şema ile şu şekilde göstermek mümkündür.

Şekil: 1

⁴ Agop DİLÂÇAR: *Dil, Diller ve Dilcilik*, Türk Dil Kurumu Yayınları (Ankara, 1968), 3.

⁵ Agop DİLÂÇAR: *a.g.e.*, 45.

⁶ Joseph S. ROUCEK: *The Study of Foreign Languages*, (New York, Philosophical Library Inc., 1968), 6.

⁷ Ronald LANGACKER: *Fundamentals of Linguistic Analysis* (Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York, 1972), 1.

Öte yandan dil, öğrenmedeki öncelik sırasına göre ana dili veya birinci dil ve yabancı dil veya ikinci dil olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır.

Ana dilinin bir tanımını verecek olursak, ana dili: "Başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden öğrenilen, insanın bilinç altına inen ve bireylerin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir."⁸

Bir başka tanımda da: "İlk öğrenilen dile ana dili veya birinci dil"⁹ dendiği ifade edilmiştir.

Bir başka tanım da şudur:

"İnsanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil."¹⁰

Yabancı dil veya ikinci dil ise: Anadilden sonra öğrenilen dil olarak tanımlamaktadır.¹¹

İster ana dili, ister yabancı dil veya ikinci dil ediniminde olsun; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılması temeldir. Ancak, bu iki alanda dil becerilerini kazanmak bir görüşe göre aynı çalışmaları gerektirirken bir başka görüşe göre; ana dili ve yabancı dil veya ikinci bir dilin öğrenilmesinde; isteklendirmenin niteliğinden, zaman dilimine, öğrenme şeklinden uygulanacak metoda, öğrenen kişinin yaşına ve hedef dil ile kaynak dil arasındaki yapısal, kültürel ayrılıklara kadar uzanan çizgide bazı ayrılıklar sebebiyle farklı çalışmaların ve metotların uygulanmasını gerekmektedir. Bu konudaki bazı tespitler şu şekildedir:

"...çocuğun birinci dili edinirken önünde çok uzun bir süre olması, çevresiyle ilişki kurmak için dili hernen edinme dürtüsünden kaynaklanan

⁸ Doğan AKSAN: "Ana dili" *Türk Dili*, XXXII/285 (1975), 423.

⁹ Ömer DEMİRCAN: *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* (Birinci Baskı, İstanbul, 1990), 8.

¹⁰ Berke VARDAR ve başk.: *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları (Ankara, 1980), 20.

motivasyon ikinci bir dil öğrenirken aynı oranlarda güçlü olmayabilir. Bu nedenle söz konusu öğrenme biçimini tümüyle yabancı dil öğretimine uygulamak olanaksızdır. Çünkü ana dilini edinmeyle, ikinci bir dil öğrenme süreçleri değişik koşullar içerir. Yukarıda belirtilen uzun öğrenme süresi ve güdülenme koşullarının değişik olmasının yanı sıra ilk edinilen göstergeler algısal, anlıksal değişimler ve dünyayı tanıma işlemiyle aynı evrede elde edilir, çocuk tarafından bu doğal süreçtir. Öte yandan insanın ses aygıtındaki olanaklar birinci dilin ses düzeni yerleşmeye başlayınca sınırlanır ve ileri yaşlarda başka bir dizgenin seslerinin ana dilinin kökleşmiş seslerine benzeme eğilimi ağır basar.

Ana dili edinilirken, dilsel göstergelerle dış gerçek arasında dolaysız bir bağ kurulur. Oysa yabancı dil öğrenilirken yeni göstergeler, var olan bir dilsel dizgenin, ana dilinin, göstergelerine bağlanır. Yabancı dil veya ikinci dil öğrenmek yeni bir dilsel dizginin ses, söz dizimi ve anlamlara kurallarını edinmek demektir...

Yabancı dil öğretiminde, ana dilini edinme sürecinde olduğu gibi öykünme başarıya yol açmaz. İkinci bir dil öğrenme durumundaki kişi ruhsal, toplumsal, ekinel ve eğitimsel etmenlerle koşullanmıştır. Bunun en açık kanıtı aynı okulda, aynı öğretici (ler) tarafından yetiştirilen öğrenciler arasındaki düzey ayrılıklarıdır. Konuşma yetisi insanların hemen hemen tümünde eşit biçimde var olan bir özelliktir. Ama yabancı dil öğrenmede kişiler arasında büyük ayrılıklar göze çarpmaktadır."¹²

Bilindiği üzere dilde aktarım, sözlü ve yazılı olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Sözlü anlatım yazılı anlatıma göre daha önceliklidir. İnsan dili sözlü olarak doğup gelişmiştir. Dünyada her insan topluluğunun yazılı olmasa bile, sözlü bir dili olduğu bilinmektedir.

¹¹ Ömer DEMİRCAN: *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* (Birinci Baskı, İstanbul, 1990), 8.

¹² Osman SENEMENOĞLU, "Yabancı Dil Öğretiminde Öncelik Sorunları", *Dilbilim V*, (İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Fransızca Bölümü, 1980), 61-62.

Diğer taraftan, dilin ve dili konuşanların taşıdığı farklı özelliklere göre dil, çeşitli şekillerde tezahür etmektedir. Bu ayrımda, konuşanların yaşı, cinsiyeti mesleği vb. unsurlar etkili olmaktadır. Meselâ kullanım açısından dil; konuşma dili, yazı dili olarak ayırırken, kullananlara göre de; halk dili, aydın dili, kullanım alanına göre de bilim dili, edebî dil, ortak dil olmak üzere çeşitli şekillerde sınıflandırmaktadır. Dilin bu alt kavramları aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Konuşma dili (günlük dil), günlük hayatımızda sözlü olarak kullandığımız dildir.

Yazı dili, kitap, dergi vb. materyallerde, kısaca yazıda kullandığımız dildir. Buna **edebî dil** de denilir.

Halk dili, ağızların etkisiyle gelişen, yazı diline göre ses, anlam ve şekil yönünden farklılık gösteren ve halk arasında konuşulan dile denir.

Aydın dili, aydınlar arasında konuşulan dile, aydın dili denir.

Bilim dili, bir bilim dalına ait terim ve deyimleri içeren dile, bilim dili denir. Hukuk dili, felsefe dili vb. bilim diline örnek olarak verilebilir.

Ortak dil, lehçe ve ağızlar içinde yaygılaşarak hâkim duruma geçen ve yazı dili ve edebiyat dili olarak kullanılan dile denir.

Bu kavramlar, dilin çeşitli yönlerini yansıtmaktadır. Yani konuşma dili, mutlak bir şekilde bir yazı dili olmadığı gibi, aynı şekilde bir edebî, bir bilim, bir aydın, bir halk dili de değildir. Bu farklılıkların da dil öğretiminde ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

Öte yandan, karşılıklı bir etkileşimi gerektiren gerek sözlü, gerekse yazılı anlatımda şu alt basamaklar söz konusudur.

Yazılı anlatım

Yazılı olarak anlatıcı
Aktarılabak anlam-öz
Dile düşünme
Verici dil-araç
Aktarma işi
Dili algılama (dilden çözümleme)
Okuyucu

Sözlü anlatım

Sözlü olarak anlatıcı
Aktarılabak anlam-öz
Dile düşünme
Verici dil-araç
Aktarma işi
Dili algılama (dilden çözümleme)
Dinleyici

Yukarıda da belirtildiği üzere yazılı ve sözlü anlatım belli bir sıra ve sistem dahilinde gerçekleşmektedir. Özcan Başkan'a göre bu sistem; ister yazılı, ister sözlü anlatımda iletişimin sağlanabilmesi, aktarmada kullanılan dilin kurallarına göre düşünülmesi yani, aktarılması, yine dilin kurallarına göre çözümlenmesi yani, algılanması ile oluşmaktadır.¹³ Bu da dilin karmaşık yapısının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlar çerçevesinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Bilişsel alanda bilgi, kavrama, analiz sentez ve değerlendirme basamakları; duyuşsal alanla ilgili olarak; alma, tepkide bulunma, değer verme ve örgütleme; psikomotor davranışlarda; kaba vücut hareketleri, iyice organize edilmiş hareketler, sözsüz iletişim davranışları, konuşma davranışları şeklinde tezahür eden pek çok davranışı gerektirmektedir.

Diğer taraftan sözlü iletişim ve yazılı iletişimde kullanılan dilin niteliği, biçimi, yapısı ve kullanım alanları açısından birbirine göre farklılık gösterir. Sözlü anlatımda, günlük konuşma, tartışma, görüşme, konferans gibi vasıtalarla karşılık, yazılı anlatımda makale, hikâye, roman, şiir gibi şekillerin olması, her iki anlatım şeklinin kendine has özellikleri olduğunun bir ifadesidir.

Bu iki anlatım şeklindeki farklılık, sadece anlatım türlerinden değil, aynı zamanda içerik yönünden de birbirine göre ayrı özellikler göstermelerinden kaynaklanmaktadır. Bu özellikler şunlardır:

-Yazılı anlatımda metin hazırlanırken geri dönme imkânı vardır.	-Sözlü anlatımda metin hazırlanırken geri dönme imkânı yoktur.
-Yazılı anlatımda "mekân (burası)"a ve "zaman (bugün)"a ilişkin açıklamaların yapılması gerekir.	-Sözlü anlatımda "mekân (burası)"a ve "zaman (bugün)"a ilişkin açıklama yapmaya gerek olmayabilir.

¹³ Özcan, BAŞKAN: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler ve Çözümler* (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları nu: 1475, İstanbul, 1969), 12-13.

Bu hususlar, her iki anlatımda farklılaşmayı doğuran birer sebeptir. Bu nedenle yazılı anlatımın sağlanması için gerekli bilgilerin öğrenilmesi veya öğretilmesi demek, sözlü iletişimin öğrenilmesi veya öğretilmesi anlamına gelmez. Bunun aksi de doğrudur.¹⁴ Dolayısıyla bahse konu her iki etkinliğin öğrenilmesi veya öğretilmesi için ayrı ayrı tekniklere ihtiyaç olduğu açıktır.

Diğer yandan iletişim aracı olarak dil, ses ve yapı olarak kelimelerin rastgele ve saymaca olarak birbiriyle bağlantılı olma gibi özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin yanında dil, kaynaşıklık, çakışıklık sonucu anlam kazanma, tutarsızlık yani, bazı mantık dışı unsurlar başta olmak üzere çeşitli nitelikler de taşımaktadır.¹⁵ Bu da dil öğretiminde kültürel bağlamın dikkate alınmasını gerektirir.

Öte yandan dilin zaman ve mekân boyutuna baktığımızda, dil kendi içerisinde ses ve yapı ile ilgili olarak bazı farklılaşmalara uğramaktadır. Bu farklılaşmaların niteliğine göre dil; "lehçe", "ağız", "şive" olmak üzere üç ayrı kola ayrılmaktadır. Bu kollar, dilin sözlü ya da yazılı düzlemde kendi içindeki gelişmelerinin de birer göstergesidir.

Geniş bir coğrafyada varlığını sürdüren Türk dili ile ilgili, geniş araştırmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Ancak bugün, Türk dili, Türk lehçe ve ağızları henüz tam olarak tespit edilmiş değildir. Yapılan araştırmalar neticesinde Türk dilinde bugün, 20 yazı dili hâlinde kullanılmaktadır.

2. Dil Kavramının Alt Dalları: Lehçe, Şive, Ağız

2.1. Lehçe

Günlük dilde "aksan" anlamına gelen "lehçe"yi, bir dil bilgisi terimi olarak Zeynep Korkmaz *Gramer Terimleri Sözlüğü*'nde şu şekilde tanımlamıştır: "Bir

¹⁴ Arzu EKİNCİ: "Sözlü İletişim Alıştırmalarının Öğretimi ve Bu Öğretimin Yöntemi", *TÖMER, Dil Dergisi*, Sayı: 70 (Ağustos, 1998) 69-71.

¹⁵ Özcan BAŞKAN: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler ve Çözümler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları nu: 1475 (İstanbul, 1969), 17-20.

dilin tarihî, siyasî, sosyal ve kültürel sebeplerle değişik bölgelerde, zamanla ses yapısı, şekil yapısı ve kelime hazinesi bakımından önemli farklarla birbirinden ayrılan kolları."¹⁶ Yine aynı yerde, dilden ayrılış zamanının bilinip bilinmemesine göre de lehçeler, uzak lehçe ve yakın lehçe olarak nitelendirilmiştir Buna göre; Azerbaycan, Türkmen, Kazak Türkçesi gibi ayrılış tarihi yakın ve bilinen bir zamanda olan Türk dilinin kollarına "yakın lehçe", Türkçeden ayrılış tarihi bilinmeyen Yakutça ve Çuvaşça için ise "uzak lehçe" terimleri kullanılmıştır.¹⁷

Bir başka tarifte; "lehçe, herhangi bir dilden bilinen bir dönemde veya önceden ayrılıp ses, şekil, yapı ve kelime ayrılıkları gösteren dallarına denir."¹⁸ şeklinde açıklanmıştır.

Yukarıda belirtilen bu tanımlara göre lehçe kavramı:

1. Ses,

2. Yapı,

3. Kelime kadrosu bakımından olmak üzere, üç ayrı alandaki farklılığı ifade eder.

Bir bütün olarak Türk dili kendi içinde; Türkmen Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Özbek Türkçesi, Gagavuz Türkçesi, Kırgız Türkçesi vb. lehçelere ayrılmaktadır.

Türkiye Türkçesinin öğretimini konu alan bu çalışmamızda, Türk dilinin Oğuz grubunda yer alan kollar için: "Azerbaycan Türkçesi", "Türkmen Türkçesi", "Gagavuz Türkçesi" ve "Türkiye Türkçesi" terimlerini kullandık. Bunların her biri, ayrı birer yazı diline sahiptir.

¹⁶ Zeynep KORKMAZ: *Gramer Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992), 107.

¹⁷ Zeynep KORKMAZ: a.g.e., 107.

¹⁸ Erol KAYRA: "Lehçe Bilimi ve Dil Haritaları", *Türk Dili*, Sayı: 478 (1991), 299.

2.2. Şive

"Kayseri şivesi", "Ankara şivesi", "doğu şivesi" gibi kullanımlarda "şive" kelimesi bir dildeki "söyleyiş özelliği"ni ifade eder.

Bir dil bilgisi terimi olarak "şive", dilin alt dallarından birisi olup "ağız" terimini ifade etmektedir.

Diğer taraftan Reşit Rahmeti Arat, "Türk lehçelerini yakından uzağa olmak üzere; ağız, şive ve lehçe olmak üzere üçlü bir tasnife tâbi tutmuştur. Bu tasnifte; yazılı metinleri bilinen dönemden önce ayrılmış olan ve Türk dilinin ses ve şekil vb. açılardan da uzak olan kollarını "lehçe kavramı altında toplamıştır. Bunlar: Yakutça ve Çuvaşçadır. Türkçenin bunlara göre yakın kollarını oluşturan; Özbek, Azerbaycan, Kırgız gibi çeşitli kollarını da "şive" kavramı içinde ele almıştır. Şivenin altında "ağız" kavramına yer vermiştir.

2.3. Ağız

Herhangi bir dilin lehçeleri içinde ses ve söyleyiş yönünden ayrılıklar gösteren dalına **ağız** denir. Meselâ: Türkiye Türkçesi ağızları kendi içinde genel hatlarıyla: Doğu Grubu Ağızları, Kuzey Grubu Ağızları ve Batı Grubu ağızları olarak üçe ayrılırken, Azerbaycan Türkçesi ağızları; Doğu Grubu, Batı Grubu, Kuzey Grubu, Güney Grubu, Orta Grubu, Kuzey İran Ağızı, Doğu Anadolu Ağızı, Kaşkay Ernallu Ağızı olarak sekize, Türkmen Türkçesi ağızları; Oğuz ve Kıpçak Ağızı olarak ikiye, Gagavuz Türkçesi ağızları ise, Merkez ve Güney Ağızları olarak ikiye ayrılmaktadır.

Ağız kavramı, tanımından da anlaşılacağı üzere konuşmadaki farklılığı ifade eder. Ağızlar bir yazı diline sahip değildir.

3. Dil - Düşünce, Dil - Kültür, Dil - Toplum İlişkisi

Dil - düşünce, dil - kültür, dil - toplum arasında çift yönlü bir ilişki olduğu açıktır. Erol Kayra "Lehçe Bilimi ve Dil Haritaları" adlı yazısında dilin düşünceye, kültüre, topluma etkisini şu şekilde ifade etmiştir:

"Dil, algılamada ve bilişsel (cognitif) düzenlemelerde belirleyici, olayları izleyici ve yorumlayıcı bir öge olduğu kadar, toplumsal ilişkileri düzenleyici bir araçtır."¹⁹

Dil - düşünce, dil - kültür ve dil - toplum arasında çok yakın ve çok yönlü ve sıkı bir ilişki söz konusudur. Bu etki nihayetinde dilin düşünce üzerine, düşüncenin de dil üzerine tesiri olmaktadır. Dille kültür, dille toplum arasında da böyle çift yönlü bir etki söz konusudur. Meselâ belli bir gruba, belli bir meslek birliğine mensup bir insanın dili, o grubun veya meslek birliğinin özelliklerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla toplum dili belirleyici bir nitelik taşımaktadır. Bu da, hangi toplumda nasıl konuşulması gerektiği noktasında dikkate alınması gereken bir unsurdur. Dil - düşünce, dil - kültür ve dil - toplum arasındaki ilişkilere aşağıda sırasıyla kısaca değinilmiştir.

3.1. Dil - Düşünce İlişkisi

"Bellek, soyutlama, kavram oluşturma, problem çözme, mantıksal çıkarımlar yapma gibi zihin işlevlerinin bir veya birkaçı",²⁰ anlamına da gelen düşünce ile, "tartışmalarda dilin bildirme, isimlendirme, duyguları dışa vurma, emir verme, yönlendirme, nesne ve ilişkileri temsil etme"²¹ işlevlerinin bir açıklığa kavuşturulamaması sebebiyle, bu ve benzeri durumlarda, dil ile düşünce arasındaki karmaşık ilişki henüz tam anlamıyla ortaya çıkarılamamıştır. Bir iletişim vasıtası olan dil ile tasavvur, tahayyül ve zekâyı

¹⁹ Erol KAYRA: "Lehçe Bilimi ve Dil Haritaları", *Türk Dili*, Sayı: 478 (1991), 299-306.

²⁰ Nail ŞAHİN: "Dil ile Zihin İşleyişinin Etkileşimi", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1978), 182-183.

²¹ Nail ŞAHİN: a.g.m., 183.

içine alan düşünce arasında karmaşık olmakla birlikte belirli bir bağ söz konusudur. Çünkü, düşünme yeteneğimiz, düşündüklerimizi anlatmamız bakımından dilden yaralanabilme yeteneğimizle bağlı olduğu kadar, başkalarının düşünme güçlerini anlamamız da yine dil yeteneğimizle yakından ilgilidir.

Öte taraftan, dil ve düşünce arasındaki ilişki ile ilgili kuramların bazıları şunlardır:

"1. Dil ve düşünce arasında mutlak bir ayrım yapan ve birinin diğerine olan etkisini reddeden kuram.

2. Düşüncenin dil içinde eriyip çözüldüğünü savunan kuram.

3. Düşünce, dil ile organik bir şekilde kaynaşmış olmasına rağmen düşüncenin dilden nispî olarak bağımsız olduğunu ve ikisi arasında karşılıklı etkileşimin varlığını iddia eden kuram."²²

Temsilciliğini Fransız Bergson'un (Ö.: 1941) yaptığı ilk teoriye göre, dil düşünceden etkilenmediği gibi, düşünceyi de etkilememektedir. Böylece dil ve düşünce birbirinden farklı iki unsur olarak ele alınmaktadır.

Amerikan psikologu Wasten (1878-1958) tarafından geliştirilen ikinci kurama göre, dil olmadan düşünenin olamayacağı görüşü esastır.

Bu kuramın temsilcilerinden Whorf, bu hususu şu şekilde ifade eder: "Farklı diller çevremizdeki âlemi farklı şekilde yansıtır. Kişi, âlemi hayatının çok erken bir döneminde ana dilinin çizdiği çerçeve yoluyla tanır. Çevresindeki âlem ne kadar zengin ve çeşitli olursa olsun o kendi dilinde isimlendirilmiş fenomenlerden başkasını görüp idrak edemeyecektir. Şüphe yok ki anadil bize âlemi kendine özgü bir biçimde tahlil eder ve bu tarz tahlili ve âlem bilincini bizim için bir zorunluluk kılar. İnsanlar sadece kendilerini çevreleyen nesneler ve toplumsal hayat çerçevesinde yaşamazlar.

²² Erdinç DOĞRU: "Dil, Düşünce ve Kültür Arasındaki İlişki", *TÖMER Dil Dergisi* (Ankara: Temmuz, 1996), 17-19.

Ayrıca ana dili âlemi çerçevesinde yaşarlar. Kuşkusuz biz, bizi kuşatan âlemi, dil âlemi uyarınca bina ederiz ve her dil, kelime hazinesi yanı sıra birtakım bakış açılarını ve diğer bazı bakış açıları karşısındaki peşin hükümleri ihtiva eder."²³

Rus psikologu Faykotizki (1896-1934) ve Amerikalı felsefeci Jon Dewey (1859-1952)'in temsilciliğini üstlendiği üçüncü kurama göre, dil ve düşünce yapı açısından farklı olsa da bu ikisi arasında organik bir bağ söz konusudur. **Bu kuramda dil, düşünceyi ortaya çıkaran kap olarak görülmektedir.**

"Düşünce, dil aracılığıyla sese, yazı aracılığıyla biçime kavuşma süreci, olgunluğa eriştiğinde, dil bir düşünce tarafından ortaya konulma vasfından ziyade düşünceyi hasıl etme fonksiyonuna kavuşmaktadır. Özellikle soyut düşünme insanın en yüksek zihnî fonksiyonlarından biridir ve ancak dil ile mümkün olmaktadır."²⁴

Dil ve düşünce, ister birbirine bağlı olarak düşünölsün, isterse birbirinden ayrı olarak düşünölsün dil ile düşünce arasında birbirinin göstergesi olarak sıkı bir bağ söz konusudur.²⁵ Çünkü dil bir taraftan insanın düşüncelerini, hayallerini, duygularını ifade etmesine imkân verirken diğer taraftan da onu, dış dünyaya bağlayan önemli bir unsur olarak fertler arasında ilişkiyi sağlar. Bu yüzden dilde ifadesini bulan düşünce, de dil ile birlikte teknik, ekonomik, kültürel daha pek çok unsurun etkisi altında bir gelişme ve değişime uğrar. Bu etkileşimden de anlaşılacağı üzere, dil ve düşünce arasında çok yönlü bir ilişki söz konusudur.

Öte yandan, bir dildeki zenginlik, o dilin büyük bir zaman dilimi içinde işlenmişliğine bağlı bir durumdur.

²³ Abd al-Aziz ŞEREF: *Al-Luğah Al-Arabbiyah ve al-Fikr al-Mustakbali*, Dar-al-Cil, 34.

²⁴ Hacı Ömer BEYDOĞAN: "Bilimsel Düşünme Sürecinde Türkçe'nin Durumu", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (Erzurum, 1997), 38.

²⁵ Dinçay KÖKSAL: "Dil - Düşünce Bağlantısında Çeviri", *A. Ü. TÖMER Dil Dergisi* (Ankara: Temmuz, 1996), 5-6.

Dil öğretimi noktasında bir dilin zenginliği, farklı diller arasındaki çeviri işleminde kendini açık bir şekilde gösterir. Bu da diller arasındaki aktarım; "çözümleme", "yorumlama", "karşılaştırma", "benzetme", "çıkarım yapma", "olasılıkları değerlendirme" ve "karar verme" şeklinde tezahür eden pek çok zihinsel işlemi beraberinde getirir. Bu nedenle sözlü veya yazılı alanda gerçekleştirilecek bir aktarımın; birbirine aktarılan dillere, konuşan kişiye, topluma göre olmak üzere bir bütün içinde ve çok yönlü olarak ele alınması gerekir Ancak bu şekilde bir aktarımdan bahsedilebilir. Aksi takdirde ifade edilmek istenen düşünce ile ifadeyi sağlayacak olan dil arasında bir uyumsuzluk meydana gelir.

Öte yandan dil öğreniminde, dil-düşünce noktasında, öncelikle akraba olan diller arasında, sadece önceden bilinen sözcüklerin benzerleri değil, aynı zamanda bunların çevresinde olan ve bilinmeyen sözcükler de çabuk edinildiği²⁶ için olumlu bir aktarım söz konusu olmaktadır.

3.2. Dil - Kültür İlişkisi

Başlangıçta "tarla sürmek, ekin ekmek" anlamına gelen "kültür" kelimesi zaman içerisinde anlam gelişmesine uğramış ve "bir toplumun yaşayış tarzı" karşılığında kullanılmaya başlamıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir toplumun meydana getirdiği edebî ürünler, türküler, şarkılar, deyimler, atasözleri, mimarî eserler başta olmak üzere, maddî ve manevî her türlü unsur kültür kavramının içine girer.

Dil ile kültür arasında sıkı bir bağ vardır. Çünkü: "..... bireyin sağlıklı bir iletişim kurabilmesi, bir konu hakkında bilgi sahibi olması, her şeyden önce onun bilgi dağarcığındaki sözcük ve sözcüklerin dış dünyayla bağıntısının irdelenmesiyle mümkün olabilmektedir."²⁷ Bu nedenle bir iletişim vasıtası olan

²⁶ Ernest APELTAUER: "Dil Öğrenmede Çocuklar Daha mı Başarılı", Çeviren: Zeki USLU, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 70 (Ağustos 1998), 24.

²⁷ İbrahim İLKHAN: "Dil-Kültür ve Felsefe Boyutu Üzerine", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 63, Ocak, 1998, Ankara, 7.

dilin, toplum bireyleri arasında iletişimi sağlayabilmesi, toplumun kültürel değerleriyle yakından ilgilidir.

3.3. Dil - Toplum İlişkisi

Bir iletişim aracı olan dil, ancak bir toplum içinde belli kural ve kanunlar çerçevesinde, konuşulduğu toplumun ihtiyaçlarına göre belli bir zaman ve mekân içinde gelişme ve değişme özelliği gösterir. Dolayısıyla dil ve toplum arasında yakın bir ilişki vardır.²⁸ Çünkü her toplum, kendi gerçeklerine göre kelime oluşturmaktadır.²⁹

Mehmet Kaplan, dilin toplum ile bağlantısını, "Türk Dili" adlı yazısında şu şekilde belirtir: "Aynı dili konuşan insanlar 'millet' denilen sosyal varlığın temelini teşkil ederler. Dil, duygu ve düşüncüyü insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın ve kitle olmaktan kurtararak aralarında 'duygu ve düşünce birliği' olan bir cemiyet, yani bir 'millet' hâline getirir."³⁰

"Bir insan için hâfıza ne ise, toplum için de dil odur. Hâfızasız insan düşünölemeyeceği gibi, dili olmayan bir toplum da yoktur. Aksi takdirde toplumların kendine has herhangi bir ortak değere sahip olmaları mümkün olmazdı. Yani, hiçbir toplum, 'millet' olma özelliği kazanamazdı."³¹

Nitekim, dil ile toplum arasındaki yakın ilişki, dil isimlerine de yansımıştır. Dilâçar bu bağlantıyı *Dil, Diller, Dilcilik* adlı kitabında şu şekilde belirtir: "Her ulusun dili kendi malı olduğu için, *langue* kelimesi çok kere, bağlı bulunduğu ulusun adı ve bunu niteleyen bir kelime ile birlikte kullanılır, *Langue turque, langue française* gibi."³²

²⁸ Mübahat TÜRKER-KÜYEL: "İleri Dil ve Dil Transferi Üzerine Ön Düşünceler", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını, Birinci Baskı, 1978), 96-180.

²⁹ Erol KAYRA: "Lehçe Bilimi ve Dil Haritaları", *Türk Dili*, Sayı: 478 (1991), 299-306.

³⁰ Mehmet KAPLAN: "Türk Dili", *Kültür ve Dil* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 7. Baskı, Eylül, 1992), 35.

³¹ Mehmet KAPLAN: a.g.m., 35.

³² Agop DİLÂÇAR: *Dil, Diller ve Dilcilik* (Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1968), 27.

Yukarıda da belirtildiği üzere, dil ile o dili kullanan millet arasında oldukça yakın bir bağ söz konusudur. Başka dillerde de olduğu gibi bu yakınlık, Türkçede de dillerin isimlendirilmesine yansımıştır. Türk dili, Leh dili, Rus dili, İngiliz dili gibi. Ancak, Türkçede hem "İnsan dili", hem de "bir topluluğun konuşma aracı" karşılığında "dil" teriminin kullanılması zaman zaman karışıklığa yol açmaktadır.

Öte yandan Türkçede, "bir topluluğun konuşma aracı" kavramına karşılık olmak üzere "Türk dili", "İngiliz dili" şeklinde kullanımların yanında, milliyet isimlerine -ça/-çe eki getirilerek de dil isimleri yapılmaktadır. Japonca, İbranice gibi. Yine burada da toplum ile dili arasındaki yakınlık isimlendirmeye yansımıştır.

Diğer taraftan, dili konuşan kişinin yaş, cinsiyet ve meslek grubuna tekabül eden; genç, yaşlı, çocuk, kadın, erkek, memur, esnaf, işçi gibi toplumun çeşitli kesimlerini ifade eden ayrımlar da dil bazında bazı farklılıklara ve çeşitliliklere tekabül eder. Dolayısıyla dildeki bu farklılıklar ve çeşitlilikler, aynı toplum içinde yaşayan birinin hangi kesimden olduğuna işaret ederler. Bu da toplumla dil arasında sıkı bir bağ olduğunu gösterir.

B. ÖĞRENME, ÖĞRETME VE DİL ÖĞRETİMİ KAVRAMLARI

1. Öğrenme ve Öğretme Kavramına Genel Bir Bakış

Öncelikle, öğrenme kavramı üzerinde duracak olursak; öğrenme kavramı, "davranış değişikliği" ve "kuramsal bir süreç" olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmaktadır.³³

"Davranış değişikliği" olarak öğrenme şu özellikleri taşır:

1. Öğrenme yapmadır (burada asıl olan iş yapmadır).
2. Öğrenilenlerin unutulmamasıdır (Pekiştirilmiş bilgileri ifade eder).
3. Öğrenme etkiye yapılan tepkinin yerleşmesidir (Tepkilerin bol bol tekrar çalışmaları yapılarak yerleştirilmesi anlamına gelir).
4. Öğrenme, görme ile eş değerdedir (Görülen şeyler öğrenilir düşüncesi esastır).

"Kuramsal bir süreç" olarak öğrenme:

1. Nevrolojik süreçtir (Buna göre öğrenme organizmanın etkilere karşı yaptığı tepkilerin sinir ve kaslar tarafından öğrenilmesi ve bunların sinir ve kaslara yerleşmesi ve ikinci bir etkilemede sinire ve kasa yerleşmiş tepkinin uyanmasıdır).
2. Kavramadır (Burada esas olan unsur algılamadır. Algılama sırasında daha önceki bilgiler "ayırta edebilme" ve "yeniden düzenleme" işlemine tâbi tutulur).
3. Güdülerin doyurulması için yapılan faaliyetlerdir (Burada öğrenme, güdülerin doyurulması için organizmanın yapacağı çaba ve etkinliklerin tamamı yani, çalışma anlamına gelir. "Amaca ulaşmak", "yeni durumlara uymak" gibi insanı motive eden hususlar, öğrenmeyi sağlamaktadır).

³³ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* Cilt: II (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 18-19.

İbrahim Ethem Başaran'ın *Eğitim Psikolojisi* adlı eserinde, öğrenme kısaca şu şekilde tanımlanmıştır:

"Öğrenme; gerek yaşantılarımız, gerekse eğitim yoluyla edindiğimiz bilgi ve becerilerle davranışlarımızın yeniden düzenlenmesi veya değişmesidir."³⁴

Diğer taraftan, öğrenme kavramını çeşitli açılardan değerlendiren bazı başka tanımlara göre; "öğrenme, davranışta nispeten kalıcı bir değişimin olması demektir."³⁵

Öğretme ise; "bireyin öğrenmesini sağlama eylemidir. Bireyin öğrenmesi, onun davranışında nispeten kalıcı bir değişim olması anlamına geldiğine göre, öğretme de bireyin davranışında böyle bir değişiklik meydana getirme işidir."³⁶

Bir başka tanımda öğretme, şu şekilde tanımlanır: "Öğretme, bireyin davranışlarında, kendi yaşantıları yoluyla değişiklik yapmak demektir". Davranışlarda meydana gelen değişim bireyin kendi yaşantılarının bir ürünüdür.

Bu nedenle öğretme, "bireyin belli başlı davranış değişiklikleriyle sonuçlanacak yaşantılar geçirmesini sağlama eylemi"³⁷ olarak da tanımlanabilir.

"Öğrenme, bireyin yaşantı sonucu gözlenebilen davranışlarında ortaya çıkan, kalıcı izli değişikliklerdir."³⁸

³⁴ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* Cilt. II, (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 19.

³⁵ Durmuş Ali ÖZÇELİK: *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)*, (Ankara: ÖSYM Yayınları, 1992-3), 1.

³⁶ Durmuş Ali ÖZÇELİK: a.g.e., 1.

³⁷ Durmuş Ali ÖZÇELİK: a.g.e., 1.

³⁸ İbrahim Ethem ÖZDEMİR: *Eğitim-Psikoloji İlişkisi: Eğitim Psikolojisi*, *Eğitim Bilimine Giriş*, Editör: Leylâ KÜÇÜKAHMET (Ankara: Gazi Kitabevi, Şubat 1997), 121.

Yukarıda belirtilen tanımlar doğrultusunda öğretmeyi kısaca, "davranışta kalıcı bir değişiklik yaratma süreci" olarak tanımlayabiliriz.

"Öğrenme" ve "öğretme" kavramları tanımında geçen "davranış" kavramı ise; "insanın zihinsel yahut düşünsel, heyecansal, sosyal, bedensel, cinsel etkinliklerin tamamı"³⁹nı kapsamaktadır.

Bloom ve arkadaşları, öğretim sonucu oluşabilecek davranışları, şu üç ana başlık altında ele almışlardır:

1. Bilişsel alan (cognitive domain)
2. Duyuşsal alan (affective domain)
3. Psikomotor alan (psychomotor domain).

Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan da kendi içinde birkaç alt basamağa ayrılmaktadır. Söz konusu basamaklar, maddeler hâlinde aşağıda belirtilmiştir.⁴⁰

Bilgi ve bilgiye bağlı zihinsel becerileri içeren bilişsel alandaki hedefler; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarından meydana gelir.

Söz konusu basamaklarda, herhangi bir konudaki; terimlerin, olguların, alışların, yönelimlerin, sınıflamaların, ölçütlerin, yönelimlerin, ilkelerin, yapıların ve kuramların öğrenilmesi esastır.

Bilgi Basmağı

- Bir alandaki özgüllerin bilgisi (Türkçede kelimelerin bilgisi vb.),
- Terimlerin bilgisi,

³⁹ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi*, Cilt: II, (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 20.

⁴⁰ Halil TEKİN: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Ankara: Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dokuzuncu Baskı, 1996), 185-236.

- Olguların bilgisi,
- Bir alandaki özgüllerle uğraşma yollarının ve araçlarının bilgisi,
- Alışların (teamül) bilgisi,
- Sıra dizi ve yönelimlerin bilgisi,
- Sınıflamaların bilgisi,
- Ölçütlerin bilgisi Yöntemlerin bilgisi,
- Bir alandaki evrensellerin ve soyutlamaların bilgisi,
- İlkelerin ve genellemelerin bilgisi,
- Kuramların ve yapıların bilgisi.

Kavrama Basamağı

- Çeviri (Tercüme),
- Yorumlama (Tefsir),
- Öteleme (Extrapolation ve Interpolation).

Uygulama Basamağı

Analiz Basamağı

- Öğelerin analizi,
- Öğeler arasındaki ilişkilerin analizi,
- Örgütlenme ilkelerinin analizi.

Sentez Basamağı

- Özgün bir iletişim üretme,
- Bir plân ya da işlemler takımı önerme ,
- Soyut bir ilişkiler takımı üretme,

Değerlendirme Basamağı

- İç ölçütlerle değerlendirme,

- Dış ölçütlerle değerlendirme.

Duyuşsal Alan

İlgi, tutum ve değer vermeyle ilgili davranışları içeren duyuşsal alan; alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve bir değerler bütünüyle nitelenmişlik olmak üzere beş alt basamağa ayrılmaktadır.

Alma Basamağı

- Farkında olma,
- Almaya açıklık,
- Kontrollü-seçici dikkat,

Tepkide Bulunma Basamağı

- Tepkide uysallık,
- Tepkiye isteklilik,
- Tepkide doyum.

Değer Verme

- Bir değeri kabullenme,
- Bir değeri yeğleme,
- Değere adanmışlık.

Örgütleme Basamağı

- Bir değer kavramsallaştırılması,
- Bir değer sistemini örgütleme.

Bir Değerler Bütünüyle Nitelenmişlik Basamağı

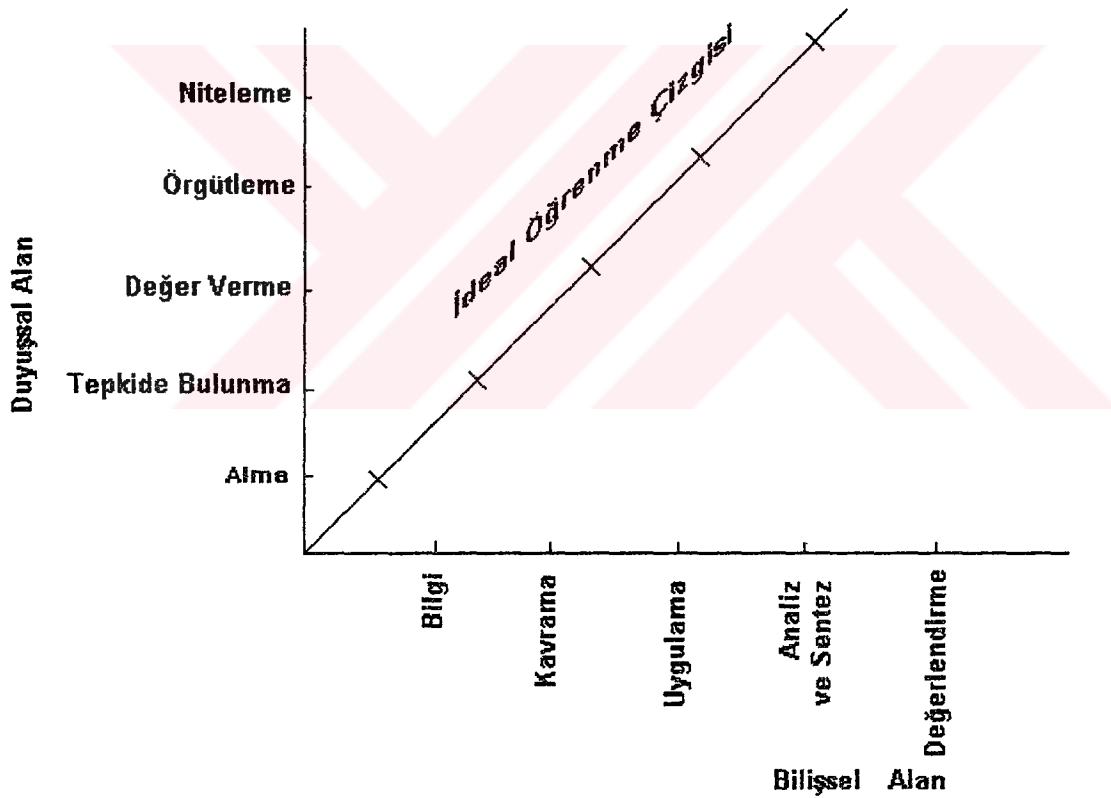
- Genelleşmiş örüntü,
- Nitelenme.

Duyuşsal ve bilişsel alan arasında doğru bir orantı vardır. Bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında hedef davranışların kazanılması veya kazandırılmasını içine alan bilgi basamağı ile tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve bir değerler bütünüyle

nitelenmişlik basamaklarından oluşan duyuşsal alanın bir bütün olarak ele alınması gerekir. Yani, bilişsel ve duyuşsal alan birbirine paralel şekilde yürütülmelidir.

Kişinin dünya görüşü, ilgileri gibi çeşitli hususları içeren duyuşsal alan kişinin güdülenmişliği anlamına gelir. Öğrenim veya öğretim bir noktada, herhangi bir konuda, terim, olgu, sınıflama, ilke ve kuramlarının öğrenilmesini içeren bilişsel alanda gerekli davranış değişikliğinin sağlanmasıdır. Herhangi bir konuda gerekli davranış değişikliği için de güdülenmiş olmak şarttır. Aksi takdirde başarılı bir öğrenim veya öğretimden bahsedilemez. Bilişsel ve duyuşsal alan arasındaki bu sıkı ilişkiyi gösteren şema aşağıda verilmiştir.⁴¹

Şekil: 2

⁴¹ Halil TEKİN: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Ankara: Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dokuzuncu Baskı, 1996), 182.

Psikomotor Davranışlar

Konuşma, yazma gibi vücut organlarından birisi tarafından yapılan ve birden çok organın koordinesi ile gerçekleştirilen psikomotor davranışlar, kaba (yontulmamış) vücut hareketleri, iyice koordine edilmiş hareketler, sözsüz iletişim davranışları, konuşma davranışları olarak dört basamağa ayrılmaktadır. Alt basamakları ile birlikte bu basamaklar şunlardır:

Kaba (Yontulmamış) Vücut Hareketleri

- Üst organları içeren hareketler,
- Alt organları içeren hareketler,
- İki ya da çok organın kullanılmasını gerektiren hareketler.

İyice Koordine Edilmiş Hareketler

- El, parmak hareketleri,
- El, göz koordinasyonunu içeren hareketler,
- El, kulak koordinasyonunu içeren hareketler,
- El, göz, kulak koordinasyonunu içeren hareketler,
- El, ayak, göz, kulak koordinasyonunu içeren hareketler.

Sözsüz İletişim Davranışları

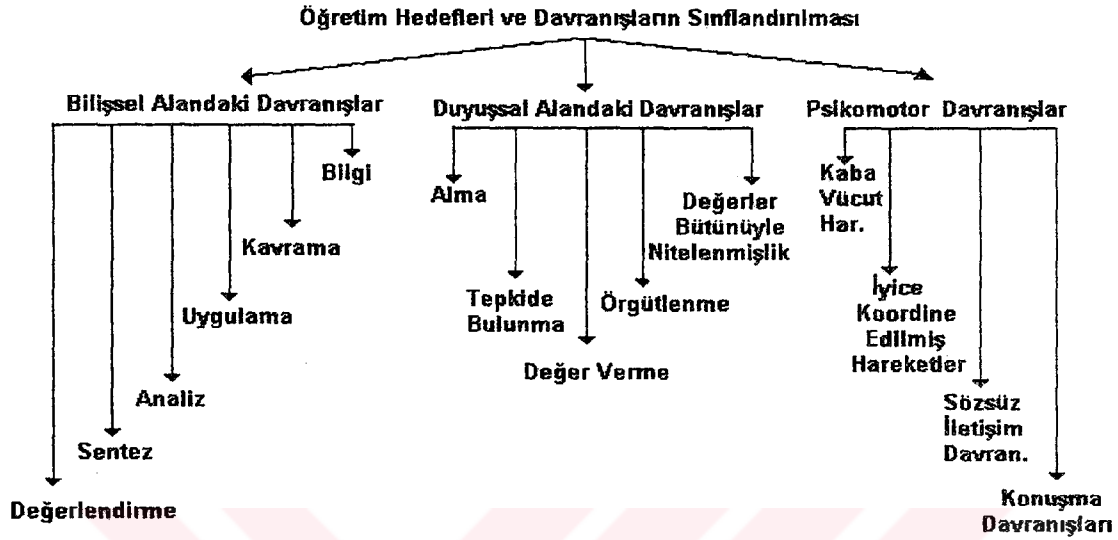
- Yüz ifadesi,
- Jestler,
- Vücut hareketleri.

Konuşma Davranışları

- Ses üretme,
- Ses, sözcük oluşturma,
- Sesin sunulması,
- Ses, mimik jest koordinasyonunu içeren davranışlar.

Bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanlardaki davranışları şöyle bir şemayla gösterebiliriz.⁴²

Şekil: 3

Diğer taraftan öğrenme, öğretme - öğrenci ilişkileri bakımından; "toplu öğretim" ya da "bireyselleştirilmiş öğretim", öğretmen - öğrenci ilişkisi bakımından "öğretmenli öğretim" ve "kendi kendine öğretim" olarak sınıflandırılmaktadır. Bunu şöyle bir şema ile gösterebiliriz.⁴³

Şekil: 4

	TOPLU ÖĞRETİM	BİREYSEL ÖĞRETİM
ÖĞRETMENLİ	Ders yoluyla	Özel öğretmenle
ÖĞRETMENSİZ	a) Açık öğretimle b) Televizyonla c) Sınıf türü bilgisayarlarla ç) Açık Öğretim Uzaktan Öğretim	Güdümlü a) Öğretim makinası ile b) Karşık metinle c) Bilgisayar ile

⁴² Halil TEKİN: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Ankara: Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dokuzuncu Baskı, 1996),. 179-236.

⁴³ Ömer DEMİRCAN: *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* (Birinci Baskı, İstanbul, 1990), 122.

Biz bu çalışmamızda, öğretmen denetiminde yapılacak olan bir dil öğretimi noktasında, Oğuz grubu içerisinde Türkiye Türkçesinin öğretilmesi konusu üzerinde durmaya çalıştık.

Öğretmen denetimli öğretimde, temelde şu dört unsurun uyumlu bir şekilde bir arada olması gerekir.⁴⁴

1. Öğretmen (Kaynak)
2. İçerik (Mesaj)
3. Öğretim süreçleri
4. Öğrenci (Alıcı)

Öte yandan öğretim süreci çerçevesinde öğretimin gerçekleşmesinin bazı unsurlara bağlı olduğu açıktır. Mehmet Hengirmen bunu şu şekilde belirtmiştir: "... dilin istenilen düzeyde öğretilmesi için yöneme, eğitim araçlarına, eğitim ortamına ve öğretim tekniğine ihtiyacımız vardır. Yöntem hariç diğerleri uygulamaya yöneliktir."⁴⁵

Bireyden çevreye doğru, çevreden bireye doğru olmak üzere çok yönlü bir yapı gösteren öğrenme, insanın sevinç, başarı, kaygı gibi reaksiyonlarına ve dikkat gibi çeşitli unsurlara da bağlı olarak gerçekleşen bir olgudur.

Öğrenmeye ait bir şema aşağıda verilmiştir.⁴⁶

⁴⁴ Leylâ KÜÇÜKAHMET: *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ankara: Gazi Büro Kitabevi, 1994), 15.

⁴⁵ Mehmet HENGİRMEN: "Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin Oluşumunda Temel Koşullar", *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi* (Ankara: Engin Yayınevi, 1994), 13.

⁴⁶ Frederic VESTER: *Düşünmek, Öğrenmek, Unutmak (Unutma Kapasitenizi Nasıl Artırabilirsiniz?)*, Çeviren: Aydın ARITAN (İstanbul: Antan Yayınevi, Nisan 1997), 190.

1. Yiyecek → salya (Öğrenilmemiş ilişki) (refleks), (şartsız uyarıcı) (şartsız tepki)
2. Zil (şartlı uyarıcı) → salya (şartlı tepki)
yiyecek (şartsız Uyarıcı)
3. Zil (şartlı uyarıcı) → Salya (Şartlı tepki) (Öğrenilmiş ilişki)

Bu deneyde ilk aşamada Pavlov aç bir köpeğe, şartsız uyarıcı olarak yiyecek vermiş, buna karşılık köpeğin ağzından şartsız bir tepki olarak salya akmıştır.

Pavlov deneyin ikinci aşamasında, bu kez şartlı bir uyarıcı olarak zil sesiyle beraber yiyecek (şartsız uyarıcı) vermiş, Burada salya şartsız tepkiye dönüşmüştür.

Daha sonra Pavlov sadece zili çalmış ama yiyecek vermemiş ancak şartlı tepki olarak yine salya akmıştır. Salya zil sesiyle şartlanmış olarak akmaktadır.

Bu deneyde yiyecek vermeksizin devamlı zil çalmaya devam edildiğinde bir süre sonra salya durmaktadır. Bu yüzden ara sıra zille beraber yiyecek verilmesi gerekmektedir. Bu da öğretimde pekiştirme ilkesini getirmektedir. Ama pekiştirmeden de bir çeşit öğrenme sağlanmaktadır. Meselâ bu deneyde her zil çalmada yiyecek gelmeyeceği pekiştirme olmaksızın öğrenilmektedir.

Bu kurama göre öğrenme bir uyarıcı-tepki ilişkisinden ibarettir. Bu da becerilerin gelişmesinde önemli bir yer tutar.

2.2. Watson'ın Kuramı

Davranışçı ekolün kurucularından olan Amerikalı Psikoloji Profesörü Watson (1878-1958)'a göre öğrenme öğretmenin kontrolünde gerçekleşmektedir. Öğrenmede öğretmenin rolü çok büyüktür.

2.3. Thorndike'in Kuramı

Amerikalı Psikoloji Profesörü Thorndike (1874-1949)'ın öğrenim alanında getirdiği ilkeler, öğrenim açısından oldukça önemlidir. Bu ilkelerin üçünden kısaca bahsedecek olursak:

Etki ilkesi:

Etki ilkesi, öğrenmede "ödül"ün "ceza"dan daha etkili olduğu ilkesine dayanır.

Alıştırma İlkesi:

Alıştırma İlkesi, öğrenmede "ezberleyerek öğrenme" yerine "tekrarlama" ve "yapma"yı esas alır.

Anlama İlkesi:

Anlama ilkesi ise, "öğrenmeye hazır oluş"un yani "motivasyon"un gerekliliğine ilişkin bir ilkedir.

Sınama-yanılma kuramı da denilen bu kuram öğrenmenin sınırı, etki-tepki bağlantısının sayısına bağlıdır. Thorndike'in bu kuramında Etki-tepki sayısında zekâ birinci derecede önemli bir faktördür.

Etki-tepki bağlantılarının tekrar edilmesi, bağlantıları değiştirmez, onları kuvvetlendirir. Ancak tekrar çalışmalarında mutlaka ödül verilmesi gerekir. Aksi takdirde bu kuvvetlendirme gerçekleşmez.

Bu kuramda öğrenme sürecinde; isteklendirme, ödül, ceza ve amaç kuvvetlendirici unsurlar birer pekiştireç olarak görülür. Diğer taraftan, ödül, ceza ve amaç, dolaylı şekilde de olsa öğrenciyi motive edici rol oynarlar. Yukarıda da belirtildiği üzere ödülün öğretime etkisi, cezaya göre daha olumludur.

Bu kuramda, etki-tepki bağlantısında anlama önemli değildir. Ancak, anlamaya elverişli etki-tepki bağlantılarının bir araya getirilmesi önemlidir.

Anlama ve kavrama, eskinin yeniye geçiş yapması sebebiyle yani, yeni öğrenilen ile eski öğrenilen arasındaki benzerlik, anlamayı kolaylaştırır.

Bu kuramda, eski ve yeni arasındaki benzerlik öğrenmede geçişi kolaylaştırdığı için sına-ma-yanılma sayısı azalır.

Bu kuramda, üzerinde tekrar edilmeyen etki-tepki bağlantıları zaman içinde kuvvetlerini kaybederler ve unutulurlar. Yeni bir tekrar çalışması veya aynı şekilde bir etki ve tepki oluşturulmadan da hatırlanamazlar.

2.4. Skinner'in Kuramı

Amerikalı Psikoloji Profesörü Skinner (1904-1990)'in önderliğini yaptığı "yeni Davranışçı okul" tarafından yapılan çalışmalar "renme" kavramının anlaşılmasında temel oluşturmuştur. Aynı zamanda "Programlı ğretim"in kurucusu da olan Skinner, "Skinner Kutusu" diye bilinen kutuda fareler, maymunlar ve güvercinlerle ilgili deneyler yapmıştır. Bu deneyler yanında çocuklar üzerinde çeşitli araştırmalar da yapmış ve tüm organizmaların öğrenme sürecinin benzerlik gösterdiği görüşüne ulaşmıştır.

Bir deneyinde a bir fareyi bir kutunun içine koyup gezinmesine izin veren Skinner, fare kutunun bir yerinde bulunan pirinç pedala bastığında kutunun üstündeki yiyecek haznesinden bir parça yiyeceği kutunun içindeki tepsiye düşürmüş bu hareketi farenin pedala basma alışkanlığını kazanana kadar sürdürmüştür. Daha sonra fare pedala bastığında dl olan yiyeceği alabilsin diye pedal yiyecek haznesine bağlanmış ve böylece pekiştirme hızlı bir şekilde sürmüştür.

Öğrenimin tesadüfi olmaması gerektiği üzerinde duran Skinner, bunun öğreticinin başarıya giden yolları ve öğretimin amacının farkında olması ile bağlantılı olduğunu belirtir.

2.5. Gestalt Okulu: Max Wertheimer, Kurt Koffka, Wolfgang Köhler

Gestalt psikoloji okulu, Max Werheimer (1880-1943), Kurt Koffka (1886-1941), Wolfgang Köhler (1887-1967) tarafından geliştirilmiştir. Davranışçı

okulun "uyarıcı-tepki" şeklinde açıklanan görüşüne karşı Gestaltçı yaklaşım, "bütün, tüm parçaların toplamından büyüktür." cümlesinde ifadesini bulmaktadır. Gestalt Psikolojisinde, "bir seri uyaranlara ayrı tepkilerin sonucu değil, o bütünlüğün içindeki duruma birleşik bir tepki" demek olan "kavrama", oldukça önemli bir kavramdır.

Köhler "kavrayarak öğrenme" deneyinde bir şempanzeyi bir kafese koymuş kafesin tepesine bir muz heveni asmış ve kafesin bir kenarına da hayvanın muza erişmek için yararlanacağı sandık ve sopalar koymuştur. Hayvan bir süre muza ulaşmak için çeşitli denemelere girişmiş ancak başarılı olamayarak bir süre muza erişme çabasıyla vazgeçmiş daha sonra, sandıkları üst üste koyarak, sopaları birbirine ekleyerek muza ulaşmıştır. Bu olayın bir öğrenme kalıbı neticesinde gerçekleştiğini söyleyen Köhler, bu kalıbı "kavrama" olarak açıklamaktadır.

K. Koffka tarafından ortaya konan; "anamlılık (pragnanz) ilkeleri" öğrenme ve algılama için uygulanabilir ilkelere aittir. Bunlar aşağıda kısaca açıklanmıştır.⁴⁸

Benzerlik İlkesi:

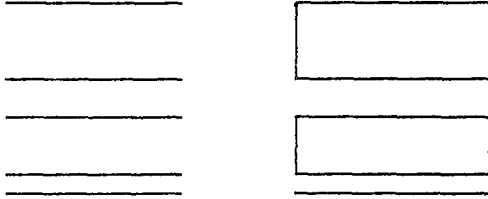
Temelde benzer, yalnızca detayda farklılıkları olan noktalar, şekiller ve sesler bir bütün veya algısal bir bütün oluşturur. Tekerlemelerde olduğu gibi birbirine benzer saçma diziler birbirine uymayan dizilere göre daha kolay akılda kalırlar.

⁴⁸ Leyla KÜÇÜKAHMET: *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ankara: Gazi Büro Kitabevi, 1994), 21-23.

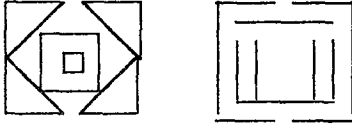
Yakınlık İlkesi:

Parçalar, çizgiler ve gölgeler, birbirine yakın olduklarında algılanabilmekte ve grup oluşturmaktadırlar

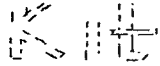
Kapalılık İlkesi:

Kapalı figürler açık olanlara göre, daha kolay kavranırlar.

Süreklilik İlkesi:

Birbirinden kopuk ancak, bir doğru üzerinde uzanan objeler sürekli bir doğru, açık ve kırılmışlar ise, tamamlanmış ve kapalı bir figür gibi görünmektedirler.

Diğer taraftan İbrahim Ethem Başaran, öğretim kuramlarını şu üç başlık altında ele almıştır:

1. Çağrışım kuramları, Edward L. Thorndike (1874-1949), Edwin R. Guthrie, B. F. Skinner, Clark L. Hull (1884-1952) tarafından geliştirilmiştir.

2. Alan Kuramları, Edward Tolman, Max Wertheimer (1880-1943), Kurt Koffka (1886-1941), Wolfgang Köhler (1887-1967), Kurt Lewin (1890-1947), tarafından geliştirilmiştir.

3. Bunların Dışında Kalan Grup.

a. "Psiko dinamik" kuram (Sigmund Freud geliştirmiştir).

b. "Fonksiyonalist" kuram.⁴⁹

Yukarıda da belirtildiği üzere, öğretim kuramları, öğrenilmesi amaçlanan konu veya olguların niteliğine bağlı olarak öğrenimin nasıl gerçekleştiğini ortaya koyan ve öğrenimin niteliğini ve şeklini açıklayan ve buna bağlı olarak da öğretimin prensipleri oluşturan kuramlardır. Bunlar uygulamada öğretimin nasıl olması gerektiğine de ışık tutarlar. Öğretimin temelini oluşturdukları için öğretimde önemli bir yere sahiptirler.

3. Öğrenmeyi Etkileyen Unsurlar

Öğrenme sürecinde kişiye yönelik; haz-elem, övme-yerme, başarı-başarısızlık, yarışma-birlikte çalışma, ödül-ceza, termin-tekrar, ödev, parça veya bütün olarak öğrenme, rehberlik olmak üzere çeşitlilik gösterir⁵⁰. Bu konularda, yerinde ve zamanın yapılacak çalışmalar, öğretimi olumlu yönde etkilemektedir. Diğer taraftan, öğrenmeyi doğrudan doğruya etkileyen unsurlar sırasıyla şu değişkenlerden oluşmaktadır:

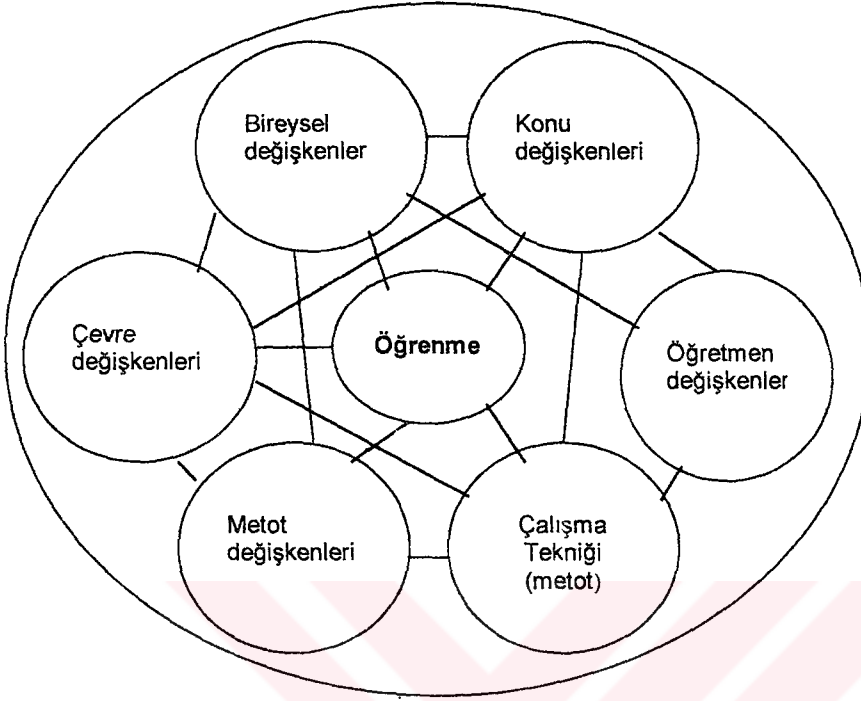
1. Bireysel değişkenler,
2. Konu değişkenleri,
3. Metot değişkenleri,
4. Çevre değişkenleri,
5. Çalışma tekniği,
6. Öğretmen değişkeni,

⁴⁹ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 22-34.

⁵⁰ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi*, Cilt: II (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 66.

Öğrenmeyi etkileyen unsurları şöyle bir şemayla gösterebiliriz.⁵¹

Şekil: 6

Bu unsurlar aşağıda tek tek açıklanmıştır.

3.1. Bireysel Değişkenler

Bireysel değişkenlerin içine; öğrencinin öğrenmeye hazır oluşu, motive edilmiş veya edilmemiş olması, ilgi alanları gibi çeşitli hususlar girmektedir.

3.1.1. Öğrenmeye Hazır Oluş

Bedenen, zihnen, heyecan ve sosyal yönlerden büyüme ve gelişmişliği ifade eden öğrenmeye hazır oluş, öğretim için ilk şarttır. Bunu daha açık bir dille ifade edecek olursak, hazır oluş öğrencinin:

1. Anlama yeteneği,
2. Dil öğrenme yeteneği,
3. Öğrenme metodu,
4. Öğretmene karşı tutumu,

⁵¹ İbrahim Ethem BAŞARAN: a.g.e., Cilt: II, 87-100.

5. Öğrendiği dile ve bu dili konuşan toplumsal gruba ve kültürüne karşı tutumu,

6. Yaşı,

7. Kişiliği,

8. Kullandığı ana dili,

9. Edindiği eğitim ve kültür düzeyi gibi unsurların tamamı anlamına gelen yetenek ve deneyimlerin hepsini içine alır. Bu unsurlar dil öğretimi etkilemektedir.

Öğrencinin yaşı, bilişsel gelişimi ve psikolojik durumu gibi çeşitli unsurlar öğretimi doğrudan etkilemektedir.⁵² Bu unsurlar her öğrenciye göre değişiklik göstermektedir.

Her öğrencinin anlama, algılama ve anlatma düzeyi farklıdır. Dolayısıyla bir dili öğrenme yeteneği de öğrenciden öğrenciye değişmektedir. Bunda; "öğrencinin kendi dilinde yaptığı yanlışları amaç dilde de yinelemesi, dilbilgisi kurallarını dikkate alıp almaması, tümcelerini kısa ya da uzun yapması, belirli sözcükleri söyleyiş biçimi, kimi sözcükleri sık kullanıp kimilerini hiç kullanmaması, söz varlığının seçimi"⁵³ gibi öğrencinin ana dilinde edindiği alışkanlıkları ve yaptığı yanlışlıkları etkili olmaktadır. Bu yanlışlıkları: Ses bilgisi, şekil bilgisi, söz varlığı, söz dizimi kavram alanı ve çeviri alanlarında olmak üzere gruplandırmak mümkündür. Ana dili ve amaç dil arasındaki bu tür yanlışları önlemek için yanlış çözümlemesi yapılması dil öğretiminde pek çok yararlar sağlamaktadır.

Diğer taraftan, "Öğrencinin olaylar karşısında vaziyet alışı" demek olan tavır kavramı, öğrencinin yaşantısı, iç dünyasından gelen dürtüler, kazanılmış alışkanlıklar ve çevresel etkilerle bağlantılı bir kavramdır. Bir anlamda zihinsel ve heyecansal davranışları içine alan tavır kavramı, "bireyin çevresel etkilere

⁵² Özden EKMEKÇİ: "Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 109.

⁵³ Cengiz TOSUN: "Ana diliyle Amaç Dilin İlişkileri ve Etkileşim Alanları Üzerine", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 223.

karşı yaptığı reaksiyon"⁵⁴ olarak da tanımlanmaktadır. Kısaca öğrencinin sahip olduğu "değer yargıları" olarak da nitelendirebileceğimiz "tavır" kavramı yani, "dünyaya bakış" açısı da öğrenmeyi etkileyen önemli bir husustur. Öğrencinin, öğrenilen dile karşı takındığı tutum da dil öğretimini veya öğretimin birinci derecede etkilemektedir.

Bunlardan yaş unsuruyla ilgili olarak yapılan araştırmalar, öğrencinin yaşı ile öğretim arasında çok yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Birçok araştırmacı dil öğretimi konusunda insan beyninin dokuz yaşından sonra giderek gücünü yitirdiğini ileri sürmekte ve genel olarak yabancı dil öğretimine en elverişli çağın, beynin algılama ve belleme gücü açısından, dört-on yaş arası olduğunu belirtmektedir.⁵⁵ E. Lemberg'e göre ise, 15. ayla ergenlik dönemi arasındadır.⁵⁶

Bu noktada yetişkinlerin yabancı veya ikinci dil öğretiminde başarılı olması için gerekli olan unsurlar ise şunlardır.⁵⁷ Yabancı dil veya ikinci bir dil öğrenecek olan bir yetişkin:

1. Dil öğrenimindeki ihtiyacına binaen amacını iyi bir şekilde tespit etmeli,
2. Güçlü bir öğrenim isteğine sahip olmalı.
3. Dil öğretiminin öğretim denetiminde olacağına inanmalı.
4. Başlama kararı için kendine uygun zamanı ve uygun şartları tespit etmeli.

⁵⁴ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., II. Cilt, 1966), 72.

⁵⁵ Osman SENEMOĞLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 62.

⁵⁶ André BORREL: "İkinci Dil ve / veya Yabancı Dil Ediniminde Algılama ile (Yeniden) Üretim Arasındaki İlişkiler Sesbilgisel - Sesbilimsel Görünüşler", Çeviren: Bayram Köse, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 68 (Ankara: Haziran 1998), 23-31.

⁵⁷ Hikmet SEBÜKTEKİN: *Yüksek Öğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlençeleri* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 1981), 47.

Dil öğretiminde, dili kime öğreteceğinizin bilinmesi, nasıl öğreteceğinizi tespit etmek için gereklidir. Dili bir yetiştikine, belli bir meslekî alana yönelik olarak mı öğreteceğiz, yoksa konuşma ağırlıklı bir öğretim mi takip edeceğiz? Tüm bunların hepsi başlangıçta tespit edilmeli.

Diğer taraftan, bir dilin nasıl öğretilmesi gerektiği ile ilgili olarak değişik görüşler hâkimdir. Bunlardan biri: "Dil öğrenimi görürken beynimiz edinimlerimizi belli bir yapıya kavuşturmuş oluyor. Beyin, dilimizdeki sesbirimlere uygun düşen yapıları özümsemiş durumdadır. Bu yapıların düzene oturtulması demek, bir dilin "sesbilimsel süzgeç"inin oluşturulması demektir. Her dil kendine özgü bir sesbilimsel dizgeye sahiptir.

Dolayısıyla her dil kendine özgü bir sesbilimsel süzgeç oluşturur."⁵⁸ Düşüncesinin ortaya koyduğu gerçek; yetişkinlerin dil öğretiminde bazı dezavantajları olduğu yönündedir.

Buna göre: "Dil psikolojisinde bir yabancı dilin öğrenimi ile edinimi arasında ayrım yapılmaktadır. Edinim, bir yabancı dilin bilinçsizce ve yaşam içinde kendiliğinden öğrenilmesidir. Örneğin bir çocuğun oyun oynarken bazı konuşma biçimlerini kapsaması gibi. Buna karşılık öğrenim formel koşullar altında (örneğin derste) gerçekleşen, daha çok da bilinçli öğrenmeye dayanır. Yabancı dilin öğrenilmesindeki sezgisel bütüncül süreç, çocukların davranış biçimlerine uygunluk gösterir. Buna karşılık çözümleyici öğrenme süreci ise, daha çok gençlerde ve yetişkinlerde gözlenir. Yetişkinler dilsel öğeleri ya da yapıları bilinçli olarak öğrenirler ya da en azından bilinçli bir süreç için çaba gösterirler. Ders gibi formel öğrenme durumları, bilinçli ve çözümleyici çalışma yöntemlerini tercih ederler. Başka bir deyişle öğrenme süreci için iletişim ve öğrenme durumlarına göre akıcı ya da çözümleyici zekâ kapsamındaki beceriler işler duruma getirilir.

.....

⁵⁸ André BORREL: İkinci Dil ve / veya Yabancı Dil Ediniminde Algılama ile (Yeniden) Üretim Arasındaki İlişkiler Sesbilgisel - Sesbilimsel Görünüşler", Çeviren. Bayram Köse, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 68 (Ankara: Haziran, 1998), 24.

Geleneksel dil dersinin yetişkinler için çocuklardan daha uygun olduğu söylenebilir. Çünkü bu tür öğrenme durumları onların çözümleyici zekâlarından dolayı yetişkinler için daha kolaydır. Büyükler daha karmaşık durumları ve konuları tercih ederler. Fakat bu durum yabancı dil öğrenmek için uygun değildir. Çünkü içerikte yoğunlaşma, biçimi göz ardı etme gibi bir sonuç doğurur. Bu konuda büyüklerin öğrenme işlerini zora sokan bir eğilimleri olduğunu görüyoruz.

En uygunu ise, tıpkı iyi bir ikinci dil veya yabancı dil dersinde her zaman yapıldığı gibi yaş grubuna özgü konuların anlaşılır durumlarda öğretilmesi ve özgün konuşmalara (anlaşmalara) yönlendirilmesi olurdu. Böyle bir ortamdan yine çocuklara göre fazla yararlanabilirler."⁵⁹

Yine dil üzerine yapılan bazı araştırmalar, öğrenilen dilin; şekil bilgisi, ses bilgisi ve söz dizimi gibi öğelerinin öğrenilmesinde yaş faktörünün etkili olduğunu göstermektedir.⁶⁰ Ancak, bu tür çalışmaların öğretimde kullanılması için daha fazla veriye ihtiyaç duyulmaktadır.

3.1.2. Dil Öğrenimi ve Öğretiminde İsteklendirme (Motivasyon)'nin Yeri

Öğrencinin öğrenmeye güdülenmesi şu üç basamaktan oluşur:

1. İhtiyaç duyma,
2. ihtiyaca binaen bir amacın tespiti,
3. Amaç doğrultusunda isteklendirme.

Öğrenmenin ve öğretimin yönünü, şeklini etkileyen isteklendirme, öğretimde oldukça önemli bir yere sahiptir.

Öncelikle motivasyon kavramına bir göz atacak olursak; motivasyon, amaç yönelimli etkinliğin başlatılması ve başarılmaya sürecidir.⁶¹

⁵⁹ Ernest APELTAUER: "Dil Öğrenmede Çocuklar Daha mı Başarılı", Çeviren: Zeki USLU, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 70 (Anakara: Ağustos, 1998), 22, 27.

⁶⁰ Cemil CEM: "Yetişkinlerin Yabancı Dil Sorunları", *Genel Dilbilim Dergisi*, Sayı: 7-8 (Ankara: Dilbilim Çevresi Derneği, Ağustos 1980), 107-108.

⁶¹ P. R. PINTICH ve D. H. SCHUNK: *Motivasyon in Education: Teory, Research, and Application*, Englewood Cliffs, NJ, Merill, 1996.

H. D. Brown: "Motivation is commonly thought of as an inner drive, impulse, emotion, or desire that moves one to a particular action"⁶² tanımını verir. Burada motivasyonun, genelde, insanı belirli bir harekete yönelten tepki, heyecan veya istek olarak algılandığı üzerinde durulmuştur.

İsteklendirmeyi, niteliğine göre:

a. Genel isteklendirme

b. Konuyla ilgili isteklendirme olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

Bilindiği üzere öğrenme davranış değişikliği meydana getirme sürecidir. Öğrenmenin prensiplerini ifade eden öğretim kuramları konusunda zaman içerisinde; davranışçı yaklaşımlardan, duyuşsal ve bilişsel yaklaşımlara doğru uzanan çizgide yapılan araştırmalar, öğretim ve öğrenimde motivasyonun önemli olduğunu göstermiştir. Yapılan bu araştırmalar neticesinde isteklendirme farklı şekillerde ele alınmıştır. Bunlardan birinde isteklendirme, içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.⁶³

İçsel isteklendirme, etkinliğin kendisi haricinde, belli bir amaca yönelik olarak ve belirgin bir ödül olmaksızın sadece o etkinlik uğruna yönelmeyi,⁶⁴ dışsal motivasyon ise bir hedefte bazı sonuçlara ulaşmak amacıyla içinde bulunulan süreçtir.⁶⁵

İlk defa H. D. Brown, "global motivation", "situational motivation" ve "task mativation" olmak üzere üç çeşit motivasyondan bahseder.⁶⁶

⁶² H. D. BROWN: *Prinsiples of Language Lerning and Teaching*, USA, Prentice-Hall, Inc, 114; Nazan TUTAŞ, "Motivation is Largely a Product of Learners' Learning Experiences", TÖMER, *Dil Dergisi*, Sayı. 68 (Haziran 1998), 32-39.

⁶³ Mustafa Zülküf ALTAN: "Güdü ve Yabancı Dil Öğrenmede Güdünün Yeri", TÖMER *Dil Dergisi*, 1998, Sayı: 66 (Nisan, Ankara), 58-69.

⁶⁴ P. R. PINTİCH ve D. H. SCHUNK: *Motivasyon in Education: Teory, Research, and Application*, Englewood Cliffs, NJ, Merrill, 1996.

⁶⁵ Mustafa Zülküf ALTAN: a.g.m., 60.

⁶⁶ H. D. BROWN: *Prinsiples of Language Lerning and Teaching*, USA, Prentice-Hall, Inc, 115; Nazan TUTAŞ: "Motivation is Largely a Product of Learners' Learning Experiences", TÖMER, *Dil Dergisi*, Sayı. 68 (Haziran 1998), 39.

Söz konusu tanımlardan anlaşılacağı üzere motivasyon, gerek ana dili, gerekse yabancı veya ikinci dil öğreniminde veya öğretiminde önemli bir unsur olarak yerini almaktadır.

İsteklendirmeyi kısaca, bir kimseyi başarılı olmaya iten zihinsel bir faaliyet olarak da tanımlayabiliriz. Bu tanımlar çerçevesinde, iyi motive edilmiş olan bir öğrenci daha başarılı olmaktadır. Bu nedenle, öğretimin belli bir amaca yönelik olması gerekmektedir.

İnsanın beslenme gibi maddî ihtiyaçları yanında; başarılı olma, güven duyma, kendini gerçekleştirme gibi çeşitli manevî ihtiyaçları da vardır. İşte motivasyon, insanın bütün bu maddî ve manevî ihtiyaçlarının tümünü içerir. Maslow'un İhtiyaçlar hiyerarşisi aşağıda verilen Şekil: 7'de olduğu gibi beş temel unsurdan oluşmaktadır. Maddî ihtiyaçlardan manevî ihtiyaçlara uzanan çizgide bu ihtiyaçlar şu şekildedir:

1. Açlık, susuzluk ve cinsiyetin fizyolojik doyumu.
2. Emniyet, güven, düzen ve değişmezlik.
3. Ait olma ve sevgi.
4. Değer, başarı, kendine saygı.
5. Kendini gerçekleştirme.

A. Maslow, insanın ihtiyaçlarını şu şekilde bir pramide benzetiyor.⁶⁷

Şekil:7

Abraham Maslow'un İhtiyaç hiyerarşisi

⁶⁷ Doğan CÜCELOĞLU: *İnsan ve Davranışı* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 5. Baskı, 1994), 236.

Bu ihtiyaçların her birinin hemen her zaman olması şart değildir. Ancak, birinci sırada yer alan ve insanın yaşamını sürdürmesinde gerekli olan ihtiyaçların mutlak şekilde karşılanması gerekmektedir. Bunun haricindeki ihtiyaçlar, insanın ilgi ve yönelimlerine bağlı olarak öncelik kazanabilir. Yani, her insanda mutlak bir şekilde bu ihtiyaçların hepsinin birden sağlanması söz konusu değildir. Meselâ herkes "kendini gerçekleştirme" konumuna gelemmez. Bu durum insandan insana değişmektedir.

Bu piramitte yapılan sıralama, ihtiyaçların insan hayatındaki yeri ve önem sırasını ifade etmektedir.

ğretimi sağlayıcı bir unsur olan motivasyonu olumlu veya olumsuz şekilde etkileyen bazı dış etkenler ise, yetişkinler bazında şunlardan oluşur:

- "1. Gereksinimlerin başarıyla yerine getirilmesi,
2. Yabancı dile olan ilgi ve tutum,
3. Başaramama endişesi,
4. Hedef dili ğretim yöntemi ve yaklaşımı,
5. Öğretmenin davranışı,
6. Meslekî yaşamdan beklentiler."⁶⁸

3.1.3. Öğrencinin İlgi Alanları

Kişinin yapmaktan haz duyduğu işler olarak tanımlanabilecek ilgiler, heyecansal davranışlarla yakından bağlantılıdır. İlgiler de ğretimi olumlu yönde etkileyen unsurlardandır.

3.2. Konu Değişkenleri

ğretilcek konuyla ilgili olarak şu üç hususa dikkat edilir:

1. Konu,
2. Etkinlikler,
3. Unutma ve hatırlama.⁶⁹ şimdi bu üç unsuru tek tek ele alalım.

⁶⁸ Hidayet TUNCAY: "Askerî Eğitimli Yetişkinlerin Yabancı Dil ğreniminde Etken Faktörler", *TÖMER Dil Dergisi* (Ankara: Eylül, 1996), 44.

3.2.1. Konu

Öğrenme ve öğretimin olabilmesi için konunun bazı özellikler taşıması gerekmektedir. Yapılan araştırmalar, anlamlı konuların ve görevlerin daha iyi öğrenildiğini ortaya koymaktadır. Bunun için konunun öğrenciler tarafından benzer ve farklılıkları ayırt edebilecek şekilde plânlanıp düzenlenmesi ve sunulması gerekmektedir.

Öğrenim veya öğretimde, konun bir bütün içinde ve öncelik sırasıyla, öğrencinin düzeyine uygun şekilde, teknik araç ve gereçlerle desteklenerek verilmesi, konuya uygun metotların seçilmesi, konuyla geçmiş yaşantılar arasında bağlantı kurulması, öğrencinin ihtiyaç ve ilgilerinin dikkate alınması, öğrenilenin veya öğretilenlerin ne kadar öğrenildiği veya öğretildiğinin değerlendirilmesi gibi hususlar dikkate alınmalıdır.

3.2.1.1. Ölçme ve Değerlendirme

Dil öğrenim veya öğretiminde, neyi, ne kadar öğrettiğimizin ölçülüp değerlendirilmesi, iyi bir öğretimin sağlanmasında gerekli bir husustur.

Konuyla ilgili olarak öncelikle ölçme ve değerlendirme kavramını ele alacak olursak: "Ölçme, bir betimleme işlemidir. Geniş anlamda ölçme: "Belli bir nesnenin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir."⁶⁹

İbrahim Ethem Başaran ölçmeyi şu şekilde tanımlar: "Ölçme bir birim kullanarak bir şeyin bu birime göre farkını bulmadır."⁷¹

⁶⁹ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi*, (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., II. Cilt, 1966), 74-87.

⁷⁰ Halil TEKİN: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Ankara: Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dokuzuncu Baskı, 1996), 31.

⁷¹ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* Cilt. II (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 245.

M. Fuat Turgut, Ölçme ve değerlendirmeyi kısaca şu şekilde tanımlamıştır: "Ölçme bir niteliğin gözlenip gözlem sonucunun sayılarla veya başka sembollerle gösterilmesidir."⁷²

"Nitelik", "ölçme aracı", "ölçen kişi veya makine" ve "ölçme birimleri" olmak üzere dört unsurdan oluşan "ölçme", "temel ölçme" (metre ile ölçme vb.), "göstergeyle (mekanik araçlarla) ölçme" (su sayaçlarıyla ölçüm yapılması vb.) ve "türetilmiş ölçme" (IQ'nün tespiti vb.) olmak üzere üç şekilde yapılır ve "ölçmede *m*, *lt* gibi temel birimler veya türetilmiş birimler kullanılır. Ölçme işleminde kullanılacak ölçekler ise, en çok duyarlı olana doğru şu şekilde sıralanır:

1. Sınıflama ölçeği (nominal scale) (benzerliklere göre sınıflama vb.)
2. Sıralama ölçeği (ordinaire scale) (1,2, 3... vb. şeklindeki ölçekler)
3. Eşit aralıklı ölçek (interval scale) (Farhreneit vb.)
4. Oranlı ölçek (ratio scale) (metre, saat vb. ölçekler)

İster temel, ister türetilmiş birimler olsun, ölçme birimleri şu özellikleri taşımalıdır;

1. Eşitlik,
2. Genellik,
3. Kullanım amacına uygunluk.⁷³

Öte yandan Özcan Demirel, dil öğretiminde hedef davranışların tespitine yönelik olarak uygulanacak olan ölçmede kullanılacak sınav tiplerini önce yazılı ve sözlü olmak üzere ikiye ayırmıştır. Yazılı sınavlardan kompozisyon sınavlarını kendi içinde güdümlü ve güdümsüz olarak ayırmıştır.⁷⁴

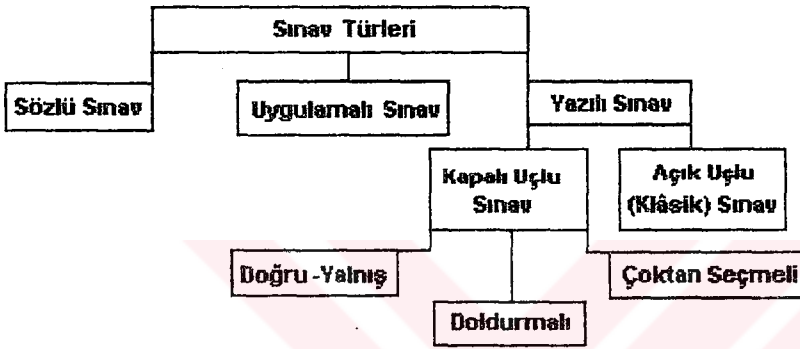
⁷² M. Fuat TURGUT: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları* (Ankara: Nüve Matbaası, 1977), 11.

⁷³ Hüseyin ÖNCÜ: "Eğitimde Ölçme Değerlendirme", *Eğitim Bilimine Giriş*, Editör: Leylâ KÜÇÜKAHMET, (Ankara: Gazi Kitabevi, Şubat 1997), 240-246.

⁷⁴ Özcan DEMİREL: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, (Ankara: USEM Yayınları - 6, Üçüncü Baskı, 1993), 133-134.

Feyzi Uluğ ise "sınav türleri" olarak nitelendirdiği sınav tiplerini kendi içinde; sözlü, yazılı ve uygulamalı olmak üzere üçe ayırmıştır. Yazılı sınavları da; kompozisyon sınavlarından oluşan ve "essay" veya "kompozisyon" olarak da bilinen "açık uçlu sınavlar" ve kısa cevaplardan oluşan "kapalı uçlu sınavlar" olmak üzere ikiye ayırır. "Kapalı uçlu sınavlar"ı da; "doldurmalı", "doğru-yanlış" ve "çoktan seçmeli" olmak üzere kendi içinde üçe ayırmaktadır.⁷⁵

Şekil: 8

"Değerlendirme ise, bu ölçme sonuçlarını belli bir ölçüte vurarak bir değer yargısına ulaşma işidir."⁷⁶

"Ölçüm", "Kriter" ve "işlem" unsurlarından oluşan değerlendirmeyi Halil Tekin, iki şeyin karşılaştırılmasına dayanan yargılama işlemi olarak niteler ve daha geniş bir açıklamayla şu şekilde tanımlar: "Değerlendirme, ölçümlerden bir anlam çıkarmak ve ölçülen nesneler hakkında bir değer yargısına ulaşmaktır."⁷⁷

⁷⁵ Feyzi ULUĞ: "Okulda Başarı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Baskı, Mart 1995), 127-159.

⁷⁶ M. Fuat TURGUT: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları* (Ankara: Nüve Matbaası, 1977), 225.

⁷⁷ Halil TEKİN: *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, (Ankara: Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dokuzuncu Baskı, 1996), 31.

Yapılarına göre değerlendirme; "tanıma", "geliştirme" ve "düzey testleri" olarak ayrılırken, kriterlere göre de; "izafi değerlendirme" ve "mutlak değerlendirme" şeklinde iki şekilde görülür.⁷⁸

Dil öğretiminde uygulamaya yönelik üç çeşit test vardır. Bunlar aşağıda verilmiştir:

1. Tanılayıcı (Diagnostic),
2. Biçimlendirici (formative)
3. Düzey belirleyici (summative) testlerdir.

1. Tanılayıcı Testler:

- a. Yerleştirme (Placement),
- b. Muafiyet (Exemption).

2. Biçimlendirici Tesler:

- a. Kısa Sınav (Quiz),
- b. Ara Sınavları (Monthly).

3. Düzey Belirleyici Testler:

- a. Başarı (Achievment),
- b. Yeterlilik (Proficiency)⁷⁹

Öğretimde kullanılacak teknik ve ölçütlerin yanında ölçmede kullanılacak soru sayısı, soru tipi, sınavda geçirilecek zamanın tespitinin iyi şekilde yapılması, ölçmenin dolayısıyla da değerlendirmenin sağlıklı olması için gereklidir. Ancak ölçme ve değerlendirmeden gereği gibi faydalanabilmek için uygulanacak testlerin;

1. Güvenilir,
2. Geçerli,

⁷⁸ Hüseyin ÖNCÜ: "Eğitimde Ölçme Değerlendirme", *Eğitim Bilimine Giriş*, Editör: Leylâ KÜÇÜKAHMET (Ankara: Gazi Kitabevi, Şubat 1997), 248-249.

⁷⁹ Özcan DEMİREL: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, (Ankara: USEM Yayınları - 6, Üçüncü Baskı, 1993), 143.

3. Kullanışlılık" özelliği taşıması gerekmektedir.

Uygulamada, öğretene neyi, ne kadar öğretebildiğinin, öğrenenin de neyi ne kadar öğrendiğinin göstergesi olarak önemli bir işlevi bulunan bu testler, aynı zamanda öğrencinin ve konunun da belirleyicisi durumundadır. Sınavlar böylece öğrencinin neyi, ne kadar öğrendiğini, ilgilerini, gelişim seviyelerini, öğrenilecek konuyu ortaya koyarlar. Bu açıdan, bu üç testin öğretimde önemli işlevleri vardır. Meselâ; "tanılayıcı testler", "kime" sorusuna cevap verecek şekilde, aynı bilgi ve beceriye sahip öğrencilerin tespit edilip onların bir araya getirilmesine imkân verirler. Hangi öğrenciye sorusuna cevap oluştururlar. Bu da öğretimin ilk basamağıdır. Burada, tanılayıcı testlerle seviyesi tespit edilmiş olan kişilere dili nasıl öğreteceğimiz, yani öğretim plân ve programı, öğretim metodu ve tekniği gibi hususlar buna göre belirlenecektir.

Dil öğretiminde ölçülecek alanlar; "dinleme", "telâffuz", "sözcük bilgisi", "yapı bilgisi", "okuma", konuşma" ve "yazma"dan oluşmaktadır. Bu alanlarda bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez gibi çeşitli basamaklar çerçevesinde bilişsel ve psikomotor alanda gerekli davranış değişikliğinin sağlanıp sağlanmadığının tespiti ise bu kez, biçimlendirici ve düzey belirleyici testlerle ortaya konmaktadır.

Dil öğretiminde, sözlü (Şekil: 9) ve yazılı (Şekil: 10) anlatımda uygulanacak ölçütler, konunun mahiyeti itibarıyla birbirinden farklıdır. Sözlü öğretimde; telâffuz, anlama vb.'ye ilişkin ölçütler esas iken, yazılı anlatımda kullanılacak olan ölçütler, yazıya ve anlatım özelliklerine ilişkindir. Sözlü ve yazılı anlatımdaki ölçütlere ilişkin tablolar aşağıda verilmiştir. Bu tablolar, Özcan Demirel'in *Yabancı Dil öğretimi İlkeler, Yöntemler, Teknikler* adlı eserinden alınmıştır.⁸⁰

⁸⁰ Özcan DEMİREL: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, (Ankara: Usem Yayınları - 6, Üçüncü Baskı, 1993), 144-145.

Şekil: 9, Sözlü Anlatımı Değerlendirme

ÖLÇÜTLER	PUANLAR				
	A	B	C	D	E
1.Söyleyiş (Telâffuz)					
2. Dil Bilgisi					
3. Sözcük Bilgisi					
4. İletişim Becerisi					
5. Anlama					
TOPLAM					

Şekil: 10, Yazılı Anlatımı Değerlendirme

ÖLÇÜTLER	PUANLAR				
	A	B	C	D	E
I. Başlık a) Başlığın konuyla ilişkisi b) Başlığın anahtar sözcüklerden oluşması					
II. Anlatım Düzeni a) Giriş 1. Anafikri tanıtan anlatım 2. Sunuş açıklığı 3. Etkileyiciliği b) Geliştirme 1. Anafikrin açıklanması 2. Ana fikre ulaşmadaki düşünce zinciri 3. Yardımcı fikirlerin anafikri desteklemesi 4. Her fikir için bir paragraf düzenlenmesi c) Sonuç 1. Ana fikri bir sonuca götürme 2. Yan fikirleri desteklenmiş					
III. Anlatım Zenginliği a) Sözcük kullanımı ve yerindeliği b) Cümle yapılan c) Paragrafların arasındaki geçişler					
IV. Yazım Kurallarına Uygunluk a) Yazım (İmlâ) b) Söz dizimi c) Noktalama d) Paragraf düzeni					
V. Bir Bütün Olarak Yazılı Anlatım (Verilmek İstenen Mesaj)					
TOPLAM					

Dil öğretiminde ister yazılı, ister sözlü anlatımda, isterse de uygulamalı sınavlarda olsun değerlendirme çoktan seçmeli, doğru yanlış ve kısa cevaplı testlerle veya yazılı kompozisyonlarla yahut sözlü sınavlarla yapılmaktadır.

Yazılı ve sözlü anlatım aynı zamanda, anlama ile ilgili unsurlarla da iç içedir. Meselâ, sözlü bir sınavda sorulan her bir soruya cevap vermek için öncelikle dinleyip anlamaya ihtiyaç vardır. Yazılı bir sınavda ise bu kez okuyup anlama becerisinin gelişmiş olması gerekir.

Test hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar ise şu şekildedir.⁸¹

1. Öğretimde uygulanacak testler, tek tip sorulardan oluşmamalıdır.
2. Testlerde yer alacak sorular, şümulü olmalıdır.
3. Sorular, bilgiyi hatırlama ve tanımadan çok, öğrencilerin öğrendiklerini uygulayıp uygulamadıklarını ölçecek düzeyde olmalıdır.
4. Testlerde mümkün olduğunca fazla soru bulunmalıdır.
5. Soru tipleri, hedef davranışları ölçer nitelikte olmalıdır.
6. Sorularda açık ve anlaşılır ifadeler kullanılmalı. Birçok anlama gelecek ifadelerden kaçınılmalı. Soru maddeleri ile cevapları birbiriyle çelişmemelidir.
7. Bir sorunun tek bir sayfada olmasına dikkat edilmeli. Yani, sorunun baş kısmı bir sayfada, sonu öbür sayfada olmamalıdır.
8. Sorular numaralandırılmalıdır.
9. Soruların sıralanışı, cevaplar için ipucu niteliğinde olmamalıdır.
10. Test belli bir konuda olmalı. Dolayısıyla testler; "yazma testi", "dil bilgisi testi" gibi adlandırılabilir. Yani, bir teste ait sorular belli bir alanla ilgili olmalıdır.
11. Sorulara ilişkin açıklamalar, net, açık ve tam olmalı. Soruların mahiyetini ortaya koymalı.

⁸¹ William J. MICHEELS ve M. Ray KARNES: *Eğitimde Başarının Ölçülmesi*, Çeviren: İbrahim YURT, (Ankara: Meslekî ve Teknik Öğretim Kitapları, 1968), 129-147.

3.2.2. Etkinlikler

Etkinlikler; öğrencilerin öğretime etkin bir şekilde katılmaları, onların konuyu iyi bir şekilde öğrenmeleri yanında, konuyla ilgili bilgi edinmelerini ve beceri kazanmalarını sağlayıcı unsurları ifade eder.

3.2.2.1. Öğrenim veya Öğretimde Kullanılacak Araç ve Gereçlere Genel Bir Bakış

1960'tan sonra yazılı materyaller yanında, dil öğretimine teyp, televizyon, video gibi görsel araçlar da katılmıştır. Yapılan araştırmaların; "insanların okuduklarının % 10'unu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem işittiklerinin % 50'sini, sözlü ifade ettiklerinin % 70'ini, sözlü ifade edip yaptıklarının % 90'ını hatırladıklarını"⁸² ortaya koyduğu düşünülürse, öğretimde birden fazla duyu organının harekete geçirilmesi öğretimin çok yönlü ve etkin bir şekilde sürdürülmesine imkân sağlamaktadır.

Öğrenim veya öğretimde kullanılacak teknik araç ve gereçleri Özcan Demirel, şu üç başlık altında toplamıştır:

"A. Görsel Araçlar;

1. Kitaplar;

- a. Ders kitabı,
- b. Öğretmen kitabı
- c. Alıştırma kitabı
- d. Diğer malzemeler (Defterler, teksirler, fotokopiler)

2. Yazı Tahtaları;

- a. Kara tahta,
- b. Pazen tahta,

⁸² Aslan AKALIN: "Yabancı Dil Öğretiminde Araç, Gereç ve Otantik Dokümanların Kullanılması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4 (Erzurum, 1996), 145.

- c. Manyetik tahta,
- d. Bülten tahtası.

3. Resimler;

- a. Düz resimler,
- b. Çizgi resimler,
- c. Flaşkartlar,
- d. Figürinler,
- e. Duvar resimleri
- f. Levhalar,
- g. Afişler,

4. Gerçek Eşyalar ve Modeller,

5. Projeler ve Grafikler;

- a. Opak projektörü,
- b. Tepegöz ve tepegöz saydamı,
- c. Slayd projektörü ve slaydlar,
- d. Film şeridi projektörü ve Film Şeritleri.

B. İşitsel Araçlar;

- 1. Radyo,
- 2. Pikap ve plâklar,
- 3. Teyp ve ses bantları.

C. Görsel ve işitsel araçlar.

- 1. Film makinesi ve hareketli ve eğitici filimler,
- 2. Kapalı devre televizyon,
- 3. Video,
- 4. Bilgisayarlı video.⁸³

⁸³ Özcan DEMİREL: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, (Ankara: Usem Yayınları - 6, Üçüncü Baskı, 1993), 85-104; Leylâ KÜÇÜKAHMET, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ankara: Gazi Büro Kitabevi, 1994), 93-112.

Bu listede belirtilmemekle birlikte, öğretim esnasında; gazete, dergi gibi çeşitli yazılı materyallere ait dokümanlara ilişkin örneklerle de yer verilmesi faydalı olacaktır. Bu tür çalışmalar, malzemelerin yapısı hakkında öğrencileri bilgilendirici ve tanıtıcı olması açısından işlevseldir. İletişime yöneliktir. Ancak, bu malzemelerin, öğretim açısından bir uygulanabilirlik değerinin olmasının da dikkate alınması gerekir.

3.2.2.2. Öğrenim veya Öğretimde Kullanılacak Araç ve Gereçlerin Özellikleri

Öğretime yönelik olarak hazırlanmamış görsel, işitsel ve hem görsel, hem de işitsel dokümanları öğretimde kullanılırken, kullanım esnasında, malzemelerin öğretime ve öğrencinin düzeyine uygun olup olmadığının dikkat edilmelidir. Bunun yanında, video, bilgisayarlı videoda öğretime yönelik olmayan haber, belgesel gibi çeşitli otantik ve orijinal malzemelerden yararlanacak olan öğrencilerin, belirli düzeyde kelime ve gramer bilgisi almış olan öğrenciler olması gerekmektedir. Bu tür araç ve gereçten, dil öğretiminin başlangıç, orta ve ileri seviyelerde olmak üzere dilin her seviyesinde faydalanılabilir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere malzemenin öğrenci seviyesine uygun olması şarttır. Aksi takdirde, bu malzemeler öğretime herhangi bir katkı sağlamazlar.

Öte yandan videonun derslerde kullanılması ile ilgili olarak özel bir çalışmaya, ön bir hazırlığa ihtiyaç vardır.

Öğretimde, dil öğrenimi için hazırlanmış video materyalini kullanmak daha kolaydır. Ancak yine de önceden çözümlenmesi ve ek materyallerin tespit edilmesi gerekmektedir. Dışarıdan temin edilen herhangi bir video malzemesinin öncelikle içeriğinin tespit edilmesi, konuya hazırlıklı olunması gerekir.⁸⁴ Bunun için de aşağıda belirtilen şu soruların sorulması gerekir:

⁸⁴ Aslan AKALIN: "Yabancı Dil Öğretiminde Araç, Gereç, ve Otantik Dokümanların Kullanılması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4, (Erzurum 1996), 150.

- "a) Materyal genelde ne veriyor?
- b) Metot sistematğine uygun mu?
- c) Ne gibi uygun faaliyetler düzenlenebilir?
- d) Bölümlere ayrılabilir mi ve kaç bölüm olabilir?
- e) Derse destek sağlayıcı özelliğı var mı?"⁸⁵

Videonun derste uygulanmasında aşağıda belirtilen yol takip edilebilir:

1. Önce videodan kısa bir bölüm gösterilir. Öğrencilere olayın geçtiğı yer hakkında bilgi verilir, kendilerini olaydaki kişilerin yerine koymaları istenir. Sonra film, ara verilmeden sonuna kadar izlenir.

2. Film izlendikten sonra, konuyla ilgili, "Kaç kişi var? Ne giymişler? Ne yapıyorlar?" gibi birkaç genel soru solur.

3. Eğer yazı öğretimi esas ise, her öğrencinin olay hakkındaki düşünce ve yorumlarını yazması istenir. Eğer sözlü bir çalışma söz konusu ise, öğrencilerden ya tek tek ya da grup hâlinde seyretmiş olduğı filimle ilgili görüş ve düşüncelerini sözlü olarak ifade etmesi istenir.

4. Öğrenciler gruplara ayrılır ve her grubun olay hakkındaki görüş ve yorumlarını yazılı veya sözlü olarak bildirmesi istenir. Bu arada öğretmen, filimle ilgili bazı ortak noktaları belirtir ve gerekiyorsa tahtaya yazar.

5. Film tekrar seyrettirilir. Böylece, öğrencilerin konu hakkındaki bilgilerini pekiştirmesi sağlanmış olur. Bu arada öğrenci, yanlışlarını da düzeltme imkânı bulur.

6. Sonuç kısmında, filimle ilgili olarak cümle vb. çalışmaları yaptırılır. Öğrencilere, konuyla ilgili olarak çeşitli sorular sorulur. Anlaşılması güç olan bazı kelimeler, yapılar veya cümleler tekrar izlettirilir.

Derste kullanılacak filmlerin öğrencinin hayatıyla bağlantılı ve olaylar zincirinin anlaşılır olması gerekir. Eğer filmler, pedagojik unsurlar dahilinde

⁸⁵ Aslan AKALIN: a.g.m., 150.

hazırlanmış ise, öğretmen dersin konusunu teşkil eden yapıları, filmi anında durdurup izah edebilir.⁸⁶

Bu arada, konuyla ilgili etkinlikler içerisinde yer alacak olan; video, radyo, televizyon, gazete yazıları (makaleler, röportajlar) gibi çeşitli materyallerin öğrenciye uygun olup olmadığı hususunun, öncelikle öğretmen tarafından tespit edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, öğrencinin bu etkinlikleri gerçekleştirebileceği şartlar ve ortamlar sağlanmalı ve öğrenciye, konuyla ilgili yeterli derecede olmak şartıyla alıştırmaya yapmasına imkânı verilmelidir. Öğretmen, bu etkinlikler sırasında öğrenciye kılavuzluk etmelidir.

3.2.3. Unutma ve Hatırlama

Unutma kavramı "aklında kalmama, hatırlamama",⁸⁷ hatırlama kavramı ise "bilinip unutilan bir şeyi akla getirme"⁸⁸ şeklinde tanımlanmaktadır.

Öğrenme ve öğretimde unutma ve hatırlama, öğrenim gören veya öğretim yapan kişinin durumuna bağlı olarak değişmekle birlikte, hafızanın kısa süreli veya uzun süreli olmasıyla da yakından bağlantılı bir olgudur. Öğrenilen şeylerin kalıcılığı hafızanın uzun süreli olmasını gerektirmektedir.

Unutma ile ilgili ilk araştırma, Alman psikolog Ebbinghaus (1885) tarafından yapılmıştır. "Saçma kelimeler ve hecelere" dayanan bu araştırmada, öğrenilen bilgilerin % 60'ının kısa süre içinde unutulduğu ve bir ay sonra ise, ancak % 20'sinin kaldığı sonucuna varılmıştır. Ancak, daha sonra yapılan araştırmalar, bu araştırmanın sonuçlarının aksine unutmanın bu kadar hızlı olmadığını göstermiştir. Yapılan araştırmalarda, öğrenme ve öğretimde

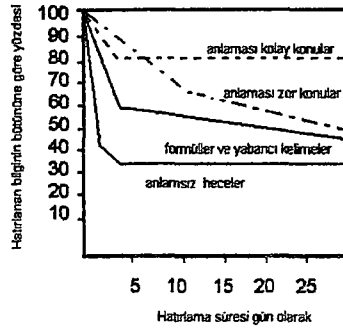
⁸⁶ Aslan AKALIN: "Yabancı Dil Öğretiminde Araç, Gereç ve Otantik Dokümanların Kullanılması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4 (Erzurum, 1996), 148-150.

⁸⁷ *Türkçe Sözlük II* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998), 2283.

⁸⁸ *Türkçe Sözlük I* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998), 957.

unutma eğrisi, hatırlama süresi ve hatırlan bilgilerin oranı şöyle bir seyir takip etmektedir.⁸⁹ Buna ilişkin şema aşağıda verilmiştir.

Şekil: 11

Bu şemada, öğrenilen konunun kolay olması hâlinde hatırlama oranının ve süresinin daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

Bu araştırmadan da anlaşılacağı üzere, hatırlanabilirlik oranının yüksekliği açısından, kolay konuları sırasıyla; anlaşılması zor konular, formüller, yabancı kelimeler, anlamsız heceler izlemektedir. Diğer yandan hatırlama oranının ilk beş gün içinde hızlı bir şekilde düştüğünü ortaya koymaktadır. Zor konularda ise bu süre, 10 günü geçmektedir. Daha sonra, süre açısından hatırlama oranı belli bir seviyede seyretmektedir.

Bu durumda hatırlama oranı, konunun zor veya kolay, formül veya yabancı kelime, anlamlı veya anlamsız olmasına göre bir değişme göstermektedir.

3.2.3.1. Unutma ve Hatırlama ile İlgili Olarak Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bir konunun daha uzun zaman saklanması ve kolay hatırlanması aşağıda belirtilen bazı hususlara bağlıdır:

⁸⁹ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi*, Cilt: 2, (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 77.

1. Öğrenilen ve ezberlenen şeyler hatırlanmaya çalışılmaz veya herhangi bir şeyle bağlantı kurulmazsa hatırlama zor olmaktadır.

Dolayısıyla somut olan şeyler ile belli bir mantık ve bağıntı içinde olan kavramlar çabuk öğrenilir veya öğretilir.

2. Unutulduğu sanılan herhangi bir olay veya eşya belli bir aradan sonra hatırlanabileceği gibi unutulan bilgiler çağrışımla ortaya çıkabilmektedir de.

3. Yıllar önce öğrenilmiş bir bilgi daha sonra öğrenilmek istendiğinde daha az bir çabaya gerek duyulmaktadır.

4. Öğrenilmesi uzun zaman alan zor konular, çabuk unutulmaktadır. Bunun tersi de doğrudur. Yani kolay bir şekilde öğrenilenler de zor unutulup kolay hatırlanmaktadır.

5. Yaşayarak, motive olunarak veya yeter derecede tekrar edilerek elde edilen bilgiler, uzun süre saklanabilmektedir. Dolayısıyla hatırlama daha kolay olmaktadır.

Öğrenmenin ve öğretimin kalıcılığının artırılması, konunun belli bir zaman sonra ana hatlarıyla tekrarının sağlanmasına bağlıdır. Konunun tekrar gözden geçirilmesi, düzenli ve amaçlı olacak şekilde tekrarlanması öğrenmenin ve öğretimin vazgeçilmez bir unsurudur. Bu hususlar öğretimde verimi artırmaktadır.

Ancak, yazma ve okumaya göre daha hızlı ve akıcı bir işlem olan tekrarlama, öğrenilmiş olan konuların yeniden öğreniliyormuş gibi değil, unutulmayı azaltmak amacıyla yapılması gerekir.

Öte yandan gözden geçirme şeklinde yapılan tekrarlar, öğrenilenlerin kendi içinde bir düzene girmesine de imkân verir.

6. Anlama ve hatırlama arasında doğru bir orantı söz konusudur. Dolayısıyla hatırlayabilmek anlamayı gerektirir. Yani, anlaşılmayan bir şey öğrenilmiş olmaz ve dolayısıyla da hatırlanmaz. Anlamlı olan bir konu daha çabuk ve iyi bir şekilde öğrenilebilmekte veya öğretilenmektedir. Buna göre;

Şiir → düz yazıdan,

Düz yazı → birbirine bağlı olmayan fakat anlamlı olan kelimelerden

Anlamlı kelimeler → hiçbir anlamı olmayan kelimelerden uzun süre saklanabilmekte ve kolay hatırlanabilmektedir.

7. Öğrenilen konuya istekli olunması, konunun bir ihtiyaca binaen veya bir amaca yönelik olarak öğrenilmesi, unutmayı önleyici veya hatırlamayı kolaylaştırıcı bir unsurdur.

Amaçlı olarak yapılan öğrenmede veya öğretmede öğrenilenlerin veya öğretilenlerin unutulması daha geç olmaktadır. Öğrenilen veya öğretilen bilgilerin daha sonra kullanılacağıının bilinmesi öğrenmeyi kalıcılaştırmaktadır.

8. Konunun bir saat, bir gün gibi belli zaman aralıklarıyla tekrarlanması da hatırlamayı kolaylaştırmakta unutmayı engellemektedir.

Öte yandan öğrenme veya öğretimin hafta, ay gibi belli bir zaman dilimine dağıtılması öğrenmeyi ve öğretimi kolaylaştırmakta ve kalıcılaştırmaktadır.

9. Konunun tekrar edileceğinin bilinmesi de unutmayı engelleyip hatırlamaya yardımcı olmaktadır.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere öğrenme ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olan unutma ve hatırlama, kişinin motivasyonları, ilgileri, bilgiyi kabul edişi, zekâ düzeyi, dikkati, hayat görüşü, konunun tekrarı ve mahiyeti ile çok yakından ilgilidir. İyi bir öğrenim ve öğretimde bu değişkenlerin bütünüyle göz önünde tutulması gerekmektedir.

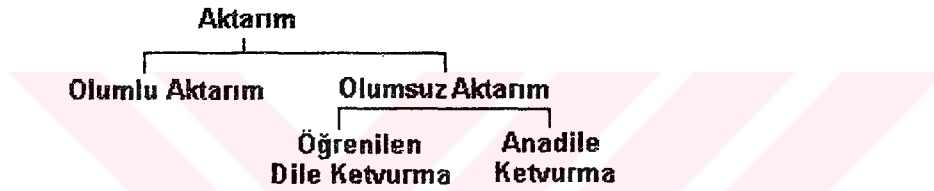
3.2.3.2. Unutma ve Hatırlamada Aktarım (Transfer)'in Yeri

Unutma ve hatırlama ile ilgili bir diğer husus ise "aktarım" veya transfer" konusudur. Öğrenmede önceki ve sonraki bilgi ve beceriler arasında bir etkileşim, bir düzenleme anlamına gelen "aktarım" veya "transfer" kendi içinde "olumlu", "olumsuz" veya "nötr" şekilde tezahür eder. Olumlu aktarım öğretimi kolaylaştırırken, olumsuz aktarım öğrenmeyi engelleyici bir özellik gösterir.

Dil öğretiminde olumlu veya olumsuz aktarım ya ana dilin özelliklerinin öğrenilen ikinci veya yabancı dile ya da ikinci veya yabancı dilin özelliklerinin ana diline taşınması şeklinde görülür. Olumlu aktarım, öğrenmeyi kolaylaştırırken olumsuz aktarım öğrenmeyi zorlaştırmakta veya engellemektedir.

Olumsuz aktarım, ikinci veya yabancı dilden ana diline doğru ise buna, "ana diline ket vurma", anadilden ikinci veya yabancı dile doğru ise buna "öğrenilen dile ket vurma" denilir. Dil öğretiminde olumsuz aktarıma iki dil arasındaki karşılıklar veya aşırı benzerlikler sebep olmaktadır. Bunu bir şema ile gösterecek olursak.⁹⁰

Şekil: 12

Olumsuz aktarımın, "ileriye veya geriye ketvurma" şeklinde tanımlandığı görülür. Geriye ketvurma, sonra öğrenilen bilgilerin önce öğrenilenleri unutturması olayına denir. Yani önce öğrenilenler, sonra öğrenilenlerin etkisiyle unutulmaktadır. Çünkü:

1. Sonra öğrenilenler, önceki öğrenilenlere benzerse veya hiç benzemiyorsa geriye ket vurma artmaktadır. Bu nedenle öğrenilen konular arasında aşırı bir benzerlik veya benzemezlik olmasına dikkat etmekte fayda vardır.

2. Birbiri arasında genel bir benzerlik söz konusu olan konuların, araya belli bir zaman aralığı konularak öğretilmesi iyi olmaktadır. Dil öğretiminde aynı yazılışa sahip anlam farkı olan kelimelerin bir biri arkasında öğretimi, unutmaya sebep olmaktadır.

⁹⁰ İdâl ERGENÇ: "Yabancı Dil Öğretimi ve Olumsuz Aktarım", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 196.

3. Önceki konu iyi öğrenilmiş ise, sonra öğrenilenin önce öğrenilene olumsuz etkisi daha az olmaktadır.

4. Sonra öğrenilen konu, önce öğrenilen konuya göre daha iyi öğrenilmiş ise, sonra öğrenilen konunun önce öğrenilene olumsuz etkisi daha çok olmaktadır.

5. Öğrenilen konularla ilgili yeterli derecede alıştırma yapılması, konuyu daha iyi öğrenmeye sebep olduğu için ket vurma azalmaktadır.

İleriye ket vurma, önce öğrenilen bilgilerin sonra öğrenilenleri unutturması olayına denir.

Bu yüzden öğrenilecek konular arasında belli ve yeterli derecede bir zaman mesafesi bırakılması lâzımdır.

İster ileriye , isterse geriye doğru olsun "yanlış aktarma" dilde öğrenmeyi engelleyen bir unsurdur. Özden Ekmekçi'ye göre; "yerine koyma", "abartmalı ayırılma", "abartmalı kural kullanımı", "aşırı genelleme" ve "aşırı yetkincilik" yanlış aktarmaya sebep olmaktadır.⁹¹ Müşerref Dede, olumsuz veya yanlış aktarıma neden olan hususları şu şekilde belirtir:

1. Aşırı genelleme,
2. Kural kısıtlamalarını bilmeme (Bir kuralın uygulanmaması gereken bağlamlara uygulanması.),
3. Kuralların eksik uygulanması,
4. Yanlış kavram geliştirme.⁹²

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, dilde öğretimi engelleyen unsurları, sadece olumsuz veya yanlış aktarıma bağlamak da mümkün değildir. Çünkü,

⁹¹ İclâl ERGENÇ: "Yabancı Dil Öğretimi ve Olumsuz Aktarım", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 199.

⁹² Müşerref DEDE: "Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos, 1983), 130-131.

öğretim, konu yanında öğrenen, öğretene ve çevre değişkenlerine bağlı olarak gelişen bir olgudur.

Dolayısıyla bir kısım yanlışlar da öğrenci, öğretmen, çevre gibi çeşitli unsurların tesiriyle ortaya çıkmaktadır. Bütün bu etkenlerin iyi bir şekilde tespit edilmesi gerekir.

3.2.3.3. Unutmayı Engellemek ve Hatırlamayı Kolaylaştırmak için Alınacak Tedbirler

Yukarıda belirtilen hususlar dikkate alındığında, öğretme ve öğrenimde unutmayı engellemek dolayısıyla da hatırlamayı güçlendirip artırmak için öğretmenin alması gereken tedbirleri şu başlıklar altında toplamak mümkündür:⁹³

1. Öğretmen öğrencinin motivasyonunu sağlamalı. Öğrenilen veya öğretilen konunun hemen arkasından veya daha sonra tekrarı sağlanmalı.
2. Öğrenilen konular, ihtiyaçlara dayanmalı, anlamlı ve ilginç olarak sunulmalı.
3. Öğrenmedeki amaç, ilk önce ifade edilmeli.
4. Öğrenilecek konu belli zaman dilimine dağıtılmalı ve yeterli derecede alıştırmaya ve tekrar yapılmalı.
5. Konuya ket vuracak etkinliklerden kaçınılmalı. Yani bir konunun tam anlamıyla öğrenilmeden bir başka konuya geçilmesi, farklı farklı konuların aynı zaman dilimi içinde verilmesi gibi çeşitli yanlışlıklara düşülmemelidir.
6. Konu bir bütünlük içinde verilmeli.

3.3. Yöntem Değişkenleri

Öğretim sürecini etkileyen yöntem değişkenleri; haz-elem, başarı-başarısızlık, yarışma-birlikte yarışma, övme-yerme, ödül-ceza, alıştırmaya,

⁹³ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi*, Cilt: II (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 87.

tekrar, ödev, parça veya bütünüyle öğrenme, değerlendirme ve rehberlik konularından oluşmaktadır. Bu değişkenler de, öğretimde dikkate alınması gereken önemli unsurlardır. Buna bağlı olarak bir amaca yönelik çalışma, başarı kazanma, ödül alma, tekrar ve alıştırmaya çalışmaları yapmak öğretimi kolaylaştırmaktadır.⁹⁴

3.4. Çevre Değişkenleri

Çevre ile ilgili unsurların öğretimi kolaylaştıracak nitelikte olmalıdır. Çünkü çevrenin durumu öğretimde başarı için önemli bir unsurdur.

Dil öğretimi noktasında, öğrenilen veya öğretilecek olan dili konuşanlar arasında kültürel bir yakınlık söz konusu ise, dil öğretimi daha kolay olmaktadır. Bunun tersi de doğrudur. Eğer kültürel bağ söz konusu değilse öğretim zorlaşmaktadır.⁹⁵

3.5. Çalışma Tekniği

Plânlı şekilde öğrenme alışkanlığı olan öğrenciler, gelişmiş şekilde öğrenenlere göre daha başarılı olmaktadır. Plânlı bir çalışma için belirli bir plân ve programa ihtiyaç vardır. Başarılı olmak belli bir plân ve program dahilinde çalışma dışında; yer, zaman, çalışmada kullanılacak araç-gereç ve kaynak seçimi vb. unsurları da içermektedir. Ayrıca; çalışmada dikkat, çalışmaya karşı takınılan tavır ve çalışılacak konunun açık ve anlaşılır olması gibi unsurlar da başarıyı etkilemektedir.⁹⁶

⁹⁴ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* Cilt: II (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 87-100.

⁹⁵ Özden EKMEKÇİ: "Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 110.

⁹⁶ İbrahim Ethem BAŞARAN: *Eğitim Psikolojisi* Cilt: II (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966), 102-106.

3.6. Öğretmen Değişkeni

Öğretimin başarılı olmasında öğretmenin yeri önemlidir. Öğretmen, kişiliği ve eğitimiyle belli bir seviye olmalıdır.⁹⁷ Buna göre öğretmen; öğrencisini seven, onlarla tek tek ilgilenen, neden orada olduğunu bilen, zor olanı yaptığına inanan, dil öğretimindeki yeni yöntem ve teknolojik gelişmeleri takip eden, açık fikirli, kendisini devamlı geliştiren ve öğrencilerine en zoru ve de hedef dilde "mükemmel" ve "en doğru" örnekleri sağlayan kişidir.⁹⁸

M. Finocchiaro'ya göre öğretilmekte bulunması gereken nitelikler şu şekildedir:⁹⁹

1. Öğretmen, dersteki etkinlikleri öğrencilerin önceki bilgilerini göz önünde tutarak plânlamalı
2. Öğretilen dili, ses, şekil, kelime ve kültürel düzlemde bilinçli olarak öğrenmeli ve öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları not almalı.
3. Yabancı dil ile ilgili metot ve teknikleri takip edip öğrenmeli.
4. Dil öğretiminde, dilbilim, ruhbilim, toplumbilim ve antropolojinin metot ve ilkelerinden öğretimde yararlanmalı
5. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerin tespiti için grup çalışmalarına ayrı önem vermeli.
6. Ders araçlarını, öğretim amacı ve öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda seçmeli ve yeri geldiğinde ek araç ve gereç geliştirmeli.
7. Değerlendirme metotlarını edinerek öğrencilerin gelişimini yakından izlemeli gerektiğinde ek materyallerle eksik ve yanlışları gidermeye çalışmalı.
8. Derste öğrenimi sağlarken öğrencinin bireysel çabası içinde olumlu bir ortam sağlamalıdır.

4. Öğrenme ve Öğretimde Beş Duyu ve Dil Öğretimindeki Yeri

Öğrenme ve Öğretimde beş duyunun fonksiyonu şu şekildedir: Görme duyusu % 75, işitme duyusu %13, dokunma duyusu % 6, koklama duyusu %

⁹⁷ Mefharet ERSİN: *Eğitimde Psikolojinin Rolü* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, I.Cilt), 175-205.

⁹⁸ Zülal BALPINAR: "Dilleri Var Bizim Dile Benzemez", *Yeni Türkiye, Eğitim Özel Sayısı*, Ocak-Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7 (Ankara, 1996), 518.

⁹⁹ F. Özden EKMEKÇİ, "Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 108-109.

3, tat alma duyusu % 3. Buna göre öğrenme ve öğretimde, diğer duyulara göre görme en etkili duyudur.¹⁰⁰ Yine bir başka araştırma; "insanların okuduklarının % 10'unu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem işittiklerinin % 50'sini, sözlü ifade ettiklerinin % 70'ini, sözlü ifade edip yaptıklarının % 90'ını hatırladıklarını"¹⁰¹ ortaya koymaktadır.

Bu oranlara bakıldığında, görme duyusunun ve hem görme, hem de işitme duyusunun öğretimdeki etkisi oldukça fazladır. Bu durum dikkate alındığında, etkili bir öğrenim veya öğretim için tahta, tepegöz, teyp, televizyon, video gibi görsel, işitsel ve de hem görsel hem işitsel materyallerin öğretimde kullanılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle video ve bilgisayar gibi hem görmeye ve hem de işitmeye dayalı araçların öğretimde ağırlıklı bir şekilde kullanılması, dil öğretimin başarılı ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesine imkân verecektir. Ancak, bu malzemenin uygulamada belli bir sistem dahilinde, plânlı ve programlı bir şekilde kullanımının sağlanması gerekmektedir (bk. 3.2.2. Etkinlikler, 47 ve başkaları).

Ayrıca; konuşma, yazma, dinleme ve okuma olmak üzere temel dil becerilerinin mahiyeti de, bu malzemelerin dil öğretiminde kullanımını gerekli kılmaktadır. İyi bir konuşma için iyi bir telâffuza ihtiyaç vardır. Bir dili en iyi şekilde telâffuz edebilmek için ise, iyi telâffuz örnekleriyle karşılaşılması gerekir. Bu da ancak, öğrenilen dilin ortamında öğrenilmesi şeklinde olabileceği gibi ana dili, o dil olan bir öğretmen veya radyo gibi işitsel, televizyon, bilgisayar gibi hem görsel, hem işitsel araçlarla olabilir. Dolayısıyla, bir dilin öğretiminde bu tür araç ve gereçlere veya ortamlara ihtiyaç vardır.

¹⁰⁰ Leylâ KÜÇÜKAHMET: *Öğretim İske ve Yöntemleri* (Ankara:Gazi Büro Kitabevi,1994), 23-24.

¹⁰¹ Aslan AKALIN: "Yabancı Dil Öğretiminde Araç, Gereç ve Otantik Dokümanların Kullanılması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4 (Erzurum, 1996), 145.

5. Dil Öğrenimi ve Öğretiminin Temelleri

Dil öğreniminin ve öğretiminin temelinde; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri çerçevesinde anlama ve anlatmanın geliştirilmesi esastır. Bunu sağlamak için de A. Von Ek tarafından önerilen şu altı husus göz önünde tutulmalıdır.

- "1. Dilsel yeterlik (competence linguistique),
2. Sosyo-dilsel yeterlik (competence socio-linguistique),
3. Anlamlı iletişim modelleri içindeki farklı tümcelerin uyumunu algılama yeterliği (compotence discursive)
4. Uygun iletişim stratejisi seçme yeterliliği (competence stratégique),
5. Sosyo-kültürel yeterlik (compotence socio-culturelle),
6. Sosyal yeterlik (competence sociale)."¹⁰²

Bunun için öncelikle, aşağıda belirtilen şu soruların cevabını vermek gerekir:

Kim öğrenecek veya kime öğreteceğiz? Yani, çocuğa mı, yetişkine mi, Türkçe bilenlere mi, Fransızca bilenlere mi öğreteceğiz? Kime öğreteceğiz noktasında; "Azerbaycan, Türkmen, Gagavuz Türkçelerini bilenlere Türkiye Türkçesinin öğretilmesi" çalışmamızın esasını oluşturmaktadır. Meselâ; Azerbaycan, Türkmen ve Gagavuz Türkleri, Sovyet döneminde eğitim sistemi içerisinde şu okullarda eğitim görmekteydiler:

- "1. Öğretim dili Rusça olan ve azınlık dilinin sadece ders olarak okutulduğu okullar;
2. Azınlık dilinde öğretim yapan ve Rusça'yı bir ders olarak öğreten okullar,
3. Hem azınlık dilini hem de Rusça'yı öğretim dili olarak kullanan okullar."¹⁰³

¹⁰² Jan A. Van EK: *Objectifs De L'Apprentissage Des Langues Vivantes Volum: 1* Strasbourg: Conseil De L'Europe, 1988, 36; Yusuf BUDAK, "Yabancı Dil Öğretim Hedeflerinin Belirlenmesinde Çağdaş Ölçütler", *TÖMER Dil Dergisi* (Eylül, 1994), 11.

Sovyet döneminde, bu üç tipte eğitim söz konusu olduğu için meselâ, Azerbaycan'dan, Türkmenistan'dan, Moldovya'dan Türkiye'ye yüksek öğrenim için gelen ve Türkiye Türkçesini öğrenmek isteyen öğrencilerin durumu bu açıdan birbirine göre farklılık göstermektedir. Bunlardan bazıları söz konusu eğitim sistemine bağlı olarak ana dillerini (Türk lehçelerinden Azerbaycan, Türkmen ve Gagavuz, Özbek, Uygur, Kazak vb.), bazıları hem Rusçayı, hem de ana dillerini, bazıları ise sadece Rusçayı bilmektedir. Öğrencinin bildiği dil öğretimde aktarım açısından önemli bir husustur. Bu durumda, Türkiye Türkçesinin; Azerbaycan Türkçesini, Türkmen Türkçesini ve Gagavuz Türkçesini bilenlere öğretimi farklı bir çalışmayı, Rusça vb. dilleri bilenlere öğretimi ise, farklı bir çalışmayı gerektirmektedir. Bu durumun öncelikle tespit edilmesi Türkçenin öğretiminde izlenecek yolun tespiti açısından gereklidir.

Öğrenecek kişinin yaşı, dil düzeyi, içinde bulunduğu toplumun kültürü gibi unsurlar da, dili kime öğreteceğimiz noktasında aydınlığa kavuşturulması gereken diğer hususlardır.

Neyi öğreneceğiz veya neyi öğreteceğiz? Yani, malzememiz nedir? Her dilin kendine özgü özellikler taşıması sebebiyle dil öğrenimi ve öğretiminde hedef dilin ve ana dilin özelliklerinin, yapısının en ince ayrıntılarına kadar analiz edilerek tespit edilmesi gerekir. Bu tespitler, hedef dilde neyi, ne oranda öğretmemiz gerektiğini ortaya koyar.

Dil öğrenimi veya öğretiminde, öğretimin hangi düzeylerde olması gerektiği noktasında bazı tespitlerin yapılması, öğretimin başarılı olması için gereklidir. Bu düzeylerin de kendi içinde bölümlendirilmesi, eğitim stratejisinin daha detaylı ve belirgin hâle gelmesi açısından gereklidir.

Dil öğretim düzeyleri ana hatlarıyla şu üç şekilde görülür.:

1. Başlangıç düzeyi,

¹⁰³ Dursun DAĞAŞAN: "Türk Dünyasında Dil Birliği Meselesi ve Türk Soylu Öğrencilerin Eğitimi", *Yeni Türkiye, Eğitim Özel Sayısı*, Ocak-Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7 (Ankara, 1996), 530.

2. Orta düzey

3. İleri düzey.¹⁰⁴

Başlangıç düzeyi, öğretilen dilin temel kavramlarının ve sözcük dağarcığının oluşturulduğu dönemdir.

Orta düzey, kelime hazinesinin başlangıç düzeyine göre daha geniş tutulduğu dil düzeyidir. Orta düzey, konu ve bilgi açısından başlangıç düzeyine göre ileri bir düzeydir.

İleri düzey, dilin hemen hemen ana diline yakın düzeyde yorumlandığı, kelimelerin edebî metinler düzeyinde ele alınabildiği dil düzeyidir.

Öte yandan "hangi düzeyde olursa olsun, öğretilecek dilin yaygın yanlışlardan ve yerel söyleyiş özelliklerinden arındırılmış bir biçimde sunulması"¹⁰⁵ gerekmektedir. Öğretimde standart dil esastır.

Niçin öğreneceğiz veya öğreteceğiz? Yani, amacımız nedir? Bu noktada, öğrenilecek veya öğretilecek dille ilgili olarak; "Sadece konuşmak için mi? Konuşup yazmak için mi?", "Sadece okumak için mi?", "Belli bir alanda meslekî tecrübelerimizi artırmak için mi?" şeklinde çeşitli sorulara cevap bulmak gerekmektedir. Çünkü bu amaçların her birine göre uygulayacağımız metot da birbirine göre farklılık göstermektedir.

Nasıl öğreneceğiz veya nasıl öğreteceğiz? Yani, öğrenimde veya öğretimde amacımıza ve hedefimize yönelik olarak kullanacağımız metot ne olmalıdır? Buna paralel olarak öğrenirken veya öğretirken uygulanacak teknikler neler olacaktır? Seçilen metoda ve konunun mahiyetine göre, soru-cevap, tümevarım, tümdengelim, oyunlaştırma gibi çeşitli faaliyetleri içeren öğretim teknikleri de farklılaşmaktadır.

¹⁰⁴ Ünal ÖZÜNLÜ, "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 188.

¹⁰⁵ Osman SENEMOĞLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 167.

Bu soruların her biri, öğretilen şeye, öğrenen ve öğreten kimseye bağlı olarak birbirine göre farklılık göstermektedir. Diğer yandan dil öğretimi de kendi içinde, ana dili öğretimi, yabancı dil öğretimi veya ikinci dil öğretimi olmak üzere farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Her dilde; telâffuz, kelime yapısı, kelime hazinesi, cümle yapısı noktasında farklılıklar görülmektedir. Ana dili ile hedef dili arasında;

1. Benzerlik,

2. Ayrışma,

3. Çakışma alanlarında bir farklılaşma söz konusu olduğuna göre, bu hususların karşılaştırmalı çözümlemelerle (constractive analysis) tespit edilmesi gerekmektedir.

Bu konuda özellikle ve öncelikle, ana dili ile hedef dil arasındaki ayrılıkların yani, ana dilin yapısıyla ilgili bazı özelliklerin, öğrenilen yabancı veya ikinci dile olumsuz etkileri dikkate alınacak şekilde öğretim gerçekleştirilmelidir.¹⁰⁶

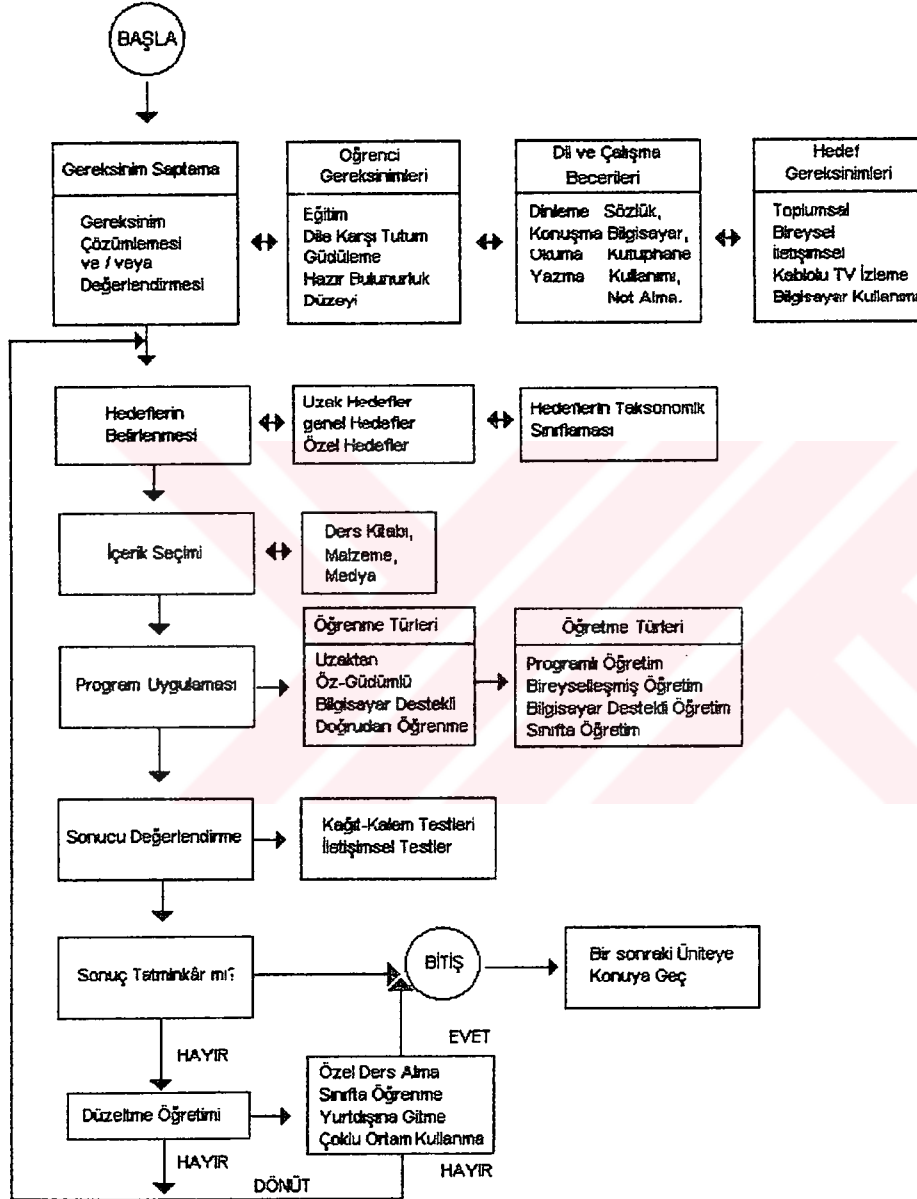
Dolayısıyla iyi bir öğretim ya da öğrenim için öncelikle yukarıda belirtilen bu soruların sorulup cevabının bulunması gerekmektedir. Aksi takdirde, bir dilin öğretimiyle ilgili belli bir plân ve program oluşturulamayacağı için öğretimde başarılı olunması mümkün değildir. Çünkü, bu durumda öğreteceğimiz dille ve dili öğreteceğimiz kişilerin durumuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığımız için, uygulamaya yönelik şu dört temel unsurla ilgili uygun ve doğru seçimler yapmamız da mümkün olmayacaktır:

Bunlardan birincisi; Uygulayacağımız metodun tespiti (doğal metot gibi çeşitli metotlar veya bunların bazılarının karmasından oluşacak olan seçmeli metot), İkincisi, dili öğretirken kullanacağımız araç ve gereç seçimi, üçüncüsü, öğretim esnasında uygulayacağımız teknikler, dördüncüsü ise, iyi bir öğretim ortamının oluşturulması.

¹⁰⁶ Cengiz TOSUN: "Ana diliyle Amaç Dilin İlişkileri ve Etkileşim Alanları Üzerine", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos, 1983), 222.

Öğretilen dille ilgili; okuma-anlama, dinleme-anlama, konuşma-anlatma ve yazma-anlatmadan oluşan dil becerisinin geliştirilmesinin öncelikle tespit edilmesi gerekmektedir. Dil öğretimi ile ilgili çerçeve programa ilişkin bir taslak aşağıda verilmiştir.¹⁰⁷

Şekil: 13

¹⁰⁷ Özcan DEMİREL: "Yaşam-Boyü Dil Öğrenme için Program Tasarımı", Çeviren: Sıla AY, TÖMER Dil Dergisi, Sayı: 65 (Ankara: Mart 1998), 20.

Yukarıda verilen bu öğretim taslağında da belirtildiği üzere, dil öğrenimi veya öğretimi, çok yönlü olarak ele alınması gereken bir faaliyettir. Dil öğrenimi veya öğretiminin tam anlamıyla gerçekleşebilmesinde; öğrenme veya öğretme ihtiyacının, amacının, içeriğinin belirlenmesinin ve uygulanan programın başarılı olup olmadığının denetlenip değerlendirilmesinin önemi büyüktür.

Öte yandan, öğretimde aksayan yönlerin veya eksiklerin tespiti, öğretimin değerlendirilmesi ve denetimiyle sağlanır. İyi bir öğretim için bütün bu hususların bütünüyle ve tek tek ele alınmış olması ve göz önünde tutulması gerekmektedir. Çünkü, öğrencinin ihtiyaçları, öğretimin amaçları tespit edildikten sonra ancak, uygulama da başarı sağlanabilir. Böylece öğretim daha verimli hâle getirilmiş olacaktır.

5.1. Dil Öğretim Yöntemleri

Yunanca *meta* (göre) + *odos* (yol) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen metot, bir amaca ulaşabilmek için izlenmesi gereken tüm yolların irdelenmesi anlamına gelmektedir.

Buna göre metot kavramını kısaca, "bir amaca ulaşmak için izlenecek yol" olarak tanımlayabiliriz.

Dil öğretim yöntemi ise, "bir dilin öğretilmesinde takip edilecek yol" anlamındadır.

Dil öğretimin önemli konularında olan metodun tespiti için o dilin bir dilin anlam ve yapı yönünden ele alınması gerekmektedir. Bu tür incelemeler neticesinde, dil ile ilgili olarak aşağıda belirtilen şu özellikler ortaya çıkmıştır:

1. Yabancı dil öğrenirken çekilen en büyük güçlük, yabancı veya ikinci dilde olup da ana dildeki yapılarla benzerlik göstermeyen yapılardan kaynaklanmaktadır.

2. Ana dili ve hedef dil arasında çekilen güçlükler dillere göre çeşitlilik göstermektedir. Bu yüzden bir dil öğretilirken uygulanacak metot da farklılık göstermektedir.

Buna bağılı olarak, dil öğretiminde uygulanacak metodun tespiti için ana dili ile öğrenilmesi ve öğretilmesi amaçlanan ikinci veya yabancı dilin yapısal analizi ile yapılması olası yanlışların analizine ihtiyaç olduğu açıktır.¹⁰⁸ Bu şekilde, hedef dil ile kaynak dil arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulabilecektir. Böylece neyi öğretmemiz gerektiği ortaya çıkacaktır.

Öğretim metotlarını etkileyen iki temel özellik ise şunlardır: Bunlardan birincisi dil kuramlarının şekil ve yönünü belirleyen aklın niteliğine ilişkin görüşler.

İkincisi değişen toplumsal, ekonomik, politik ve felsefî anlayışlarına göre öğretiminin amacını ve motivasyonunu açıklayan öğrencilerin değişen ihtiyaçlarına göre gelişen pratik sorunlardır. Bu iki özellik, dil metotların çeşitlenmesine neden olmuştur.

Diğer taraftan, bilim alanlarındaki çeşitli ilerlemelerle birlikte, teknolojiye sağlanan gelişmeler de bu çeşitlenmeyi artırmaktadır. Bugüne kadar geliştirilmiş metotlar arasında; dil bilgisi-çeviri, doğal, direk/dolaysız, ruh bilim, ses bilgisi, (ses bilimsel), okuma ruhbilim, seçmeli/seçmeci, ders, dil-denetim, tekrarlama-ezberleme, alıştırma-kuram, kökteş sözcükler, dil bilim, işitsel-görsel, telkin, işitsel-dilsel, bilişsel, doğal, iletişimci, toplu fiziksel tepki ve Sokrates metodu olmak üzere pek çok dil öğretim yöntemi sayılabilir.¹⁰⁹ Söz

¹⁰⁸ Sevim SÖNMEZ: "Yabancı Dil Öğretimi Üzerine", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 2 (Ankara. Mayıs 1991), 7-8.

¹⁰⁹ Konuyla ilgili geniş bilgi için bk.: J. C. RICHARDS ve T. S. RODGERS: *Approaches And Methods in Language Teaching*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), 3-5; Ömer DEMİRCAN: *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* (İstanbul, 1990), 150-151; Özcan DEMİREL: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler* (Ankara. 1993, USEM Yayınları-6, 3. Baskı, 1993), 32-33; Mehmet HENGİRMEN: *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi*, (Ankara: Engin Yayınları, 1994), 17-19; Diane LARSEN-FREEMAN: *Techniques And Principles in Language Teaching* (Oxford University Press, 1986), 4-17; H. H. STERN: *Fundamental Concepts of Language Teaching* (Oxford University Press, 1983), 453-456; Ahmet KOCAMAN, "Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri (Genel Bir Değerlendirme)", *Genel Dilbilim Dergisi* (Ankara: Şubat 1978), 87.

konusu yöntemlerden ağırlıklı olarak kullanılanlardan birisi; işitsel-dilsel metot diğeri ise bilişsel metottur.

Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içerisinde öğretimini esas alan bu çalışmamızda konu; ses, kelime hazinesi ve anlam esas olacak şekilde, Azerbaycan Türkçesi-Türkiye Türkçesi, Türkmen Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Gagavuz Türkçesi-Türkiye Türkçesi olmak üzere ikili gruplar hâlinde bir değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. Yukarıda da belirtildiği üzere, “neyi, nasıl öğretmeliyiz?” sorularına cevap teşkil edecek bu değerlendirmenin, Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içerisinde öğretimini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Öte yandan çalışmamıza temel teşkil eden dil öğretim yöntemlerinden; dil bilgisi-çeviri yöntemi, dil-denetim yöntemi ve kökteş sözcükler yöntemi ile ilgili kısa bilgi aşağıda verilmiştir.

5.1.1 Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi (Gramer Çeviri Metodu, Geleneksel Yöntem,¹¹⁰ The Grammar Translation Method, The Traditional Method)

Orta Çağ'dan günümüze kadar gelen dil bilgisi - çeviri yönteminde, ikinci veya yabancı dil öğretiminde öncelikle, dil bilgisi kuralları öğretilir.

Dil bilgisi çeviri metodu, ilk başlarda Batı'da Lâtince, Doğu'da Arapça öğretmek üzere kullanılmıştır. Daha sonra Di Mari'ni 1532 yılında dil kurallarının öğretimiyle ikinci veya yabancı dil öğretiminin amaçlandığı görüşünden hareketle yeni bir dilbilgisi kitabı yazmıştır. Jan Comenius, *Linguarum Methodus Novissima* adlı eserinde taklit ve tekrara dayanan ve okuma yazmaya önem veren yeni ilkeler ortaya koymuştur. Comenius ise 1658'de yayımladığı *Orbis Pictures* adlı kitabında ikinci dil veya yabancı dil öğretiminde ilk kez resimlerden yararlanmıştır.

Bu metot XIX. yüzyılda Karl Plötz (1819-1881) tarafından geliştirilmiştir. Dil bilgisi-çeviri metodu XX. yy. ortalarına kadar etkin şekilde kullanılmıştır. Bu metodun temel özellikleri şunlardır:

1. İkinci veya yabancı dil öğretiminde kullanılan dil bilgisi yönteminde kaynak ve hedef dilin dil bilgisi kuralları ayrıntılı şekilde ele alınır. Bu bilgiler metinler üzerinde çeviri denemeleriyle uygulamaya geçirilir.

¹¹⁰ Mehmet HENGİRMEN: *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi* (Ankara: Engin Yayınları, 1994, 17) adlı kitapta “Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi (Geleneksel Yöntem)” şeklinde geçiyor.

2. Bu yöntemde, sesbilime önem verilmediği için öğrenilen dilin telâffuzu doğru şekilde öğrenilemez. Bunda okuma ve yazma çalışmalarının ağırlıklı olarak yer almasına karşılık, konuşma ve dinlemenin hemen hemen hiç yapılmaması etkilidir.

3. Çeviride doğruluk ve kesinlik esastır ve öğrencilerin çeviride üst düzeye gelmeleri gerekir.

4. Bu yöntemde dil bilgisi/gramer kurallarının öğretiminde tümevarım metodu uygulanır. Cümlelerin temel olduğu dil bilgisi/gramer yönteminde cümleler, kuralları öğretmek üzere oluşturulmuş yapay kuruluşlardır. Metinden kopuklardır.

5. Öğretimde ana dili ve yabancı dil birlikte kullanılır. Kaynak ve hedef dilin birbiriyle karşılaştırıldığı bu metotta kelimeler anlamlarıyla birlikte listeler hâlinde verilir. Her düzeyde bilgi hedef dilden kaynak dile, kaynak dilden hedef dile olacak şekilde aktarılır.

6. Dersin dili, öğrencilerin ana dilidir. Yeni maddelerin açıklanması, öğrencilerin öğreneceği ikinci veya yabancı dil ile ana dili arasında yapılması gereken kıyaslamalarda, direkt ana dili kullanılır.

7. Temel söz varlığına dikkat edilmez. Kelime hazinesi seçilmiş olan metinlere dayanır.

8. Bu metotta öğretim kurallarla, farklı kelimelerle, çekimlerle ve çeviri ile başlar. Daha sonra kolay klâsik eserlerin çevirisine geçilir.

9. Kelime haznesini geliştirilmesi için kelimeler listeler hâlinde verilir. Derslerin söz varlıkları birbirinden farklıdır.

10. Söyleyiş alıştırımlarına hemen hemen hiç yer verilmez. Gramer/dil bilgisi kuralları, örnek cümleler yoluyla ezberlenir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, okuma ve yazma eğitiminin geliştirilmesi esasına dayanan bu metot, dolayısıyla da telâffuz konusunda yetersiz kalmaktadır.

Bu metodun eksikliğini Richard ve Rogers, şu şekilde belirtir: Bu metot, dilbilim, ruhbilim gibi alanlarla bağdaştırıcı bir teorik çalışmaya dayanmamaktadır.¹¹¹

5.1.2. Dil-Denetim Yöntemi¹¹²

Bu yöntem, kelimelerin ve gramer yapılarının sınırlandırılıp sınıflandırılmasına dayanmaktadır. Bu noktada kelimeler, kullanımındaki öncelik değeri veya kullarımdaki sıklık dereceleri gibi çeşitli kriterler çerçevesinde sınıflandırılabilir.

Diğer taraftan, kelime öğretiminde resim gibi çeşitli görsel araç ve gereçlerden de yararlanılır. Denetim ve sınırlamalı yapısıyla direkt/dolaysız metot/düzevarım (Direct method) metodundan ayrılır.

5.1.3. Kökteş Sözcükler Yöntemi¹¹³

Akraba dillerin öğretiminde bir dönem kullanılmış olan bu yöntemde, öğrenci iki dilde yapı ve anlam açısından birbirine benzeyen temel kelimeleri öğrenerek işe başlamaktadır. Sonra bunlar yazılı ve sözlü çalışmalarda kullanılmaktadır.

5.2. Dil Öğretimi Teknikleri¹¹⁴

"Teknik" kelimesi *Türkçe Sözlük*'te: "Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi."¹¹⁵ şeklinde tanımlanmıştır. Çiğdem Yıldırım, "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Akımlar" adlı yazısında ise "teknik" kelimesini,

¹¹¹ J. C. RICHARDS ve T. S. RODGERS: *Approaches And Methods in Language Teaching*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), 3-5.

¹¹² Ahmet KOCAMAN: a.g.m., 88.

¹¹³ Ahmet KOCAMAN: a.g.m., 89.

¹¹⁴ Dil öğretim teknikleri ile ilgili olarak bk.: Leylâ KÜÇÜKAHMET: *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, (Anakara: Gazi Büro Kitabevi, 1994), 37-58; Çiğdem YILDIRIM: "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Akımlar", *Türk Dili*, Yıl: 36, Cilt: LI, Sayı: 413 (1986), 385-396; Cavit KAVCAR: "Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon Yöntemi", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 e* (Ankara: Üniversitesi Yayınları, 1988), 83-90.

¹¹⁵ *Türkçe Sözlük II* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998), 2174.

bir dil öğretimi terimi olarak ele almış ve şu şekilde açıklamıştır: "Teknikler, metodun sınıfta uygulanması için seçilen stratejileridir."¹¹⁶

11 alt başlıkta inceleyebileceğimiz dil öğretim teknikleri şunlardır:

- Çözümleme,
- Birleşim,
- Tümevarım,
- Tümdengelim,
- Anlatma,
- Soru-Cevap,
- Gösteri,
- Küme/grup çalışması,
- Oyunlaştırma (dramatizasyon),
- Gözlem,
- İnceleme.

Öğretim metotlarının derste uygulanmasını içeren dil öğretim teknikleri ile ilgili kısa bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

5.2.1. Çözümleme Tekniği

Çözümleme, bir bütünü oluşturan parçaları amaçlı olarak birbirinden ayırma faaliyetidir.

Çözümleme tekniği, öğrencinin inceleme ve araştırma yapmasına imkân verir. Bir okuma parçasını okuduktan sonra geçen olayları ve kişileri sırasıyla belirtmek, ana ve yardımcı fikirleri bulup çıkarmak çözümleme tekniği ile ilgili örnek davranışlar olarak gösterilebilir. Türkçe dil bilgisi derslerinde, cümleyi öğelerine ayırmak da yine çözümleme tekniğine örnek olarak gösterilebilir.

¹¹⁶ Çiğdem YILDIRIM: "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Akımlar", *Türk Dili*, Yıl: 36, Cilt: LI, Sayı: 413 (1986), 385.

5.2.2. Birleşim Tekniği

Birleşim tekniği, birbiriyle ilişkisi bulunan öğelerin, nesnelerin, görüşlerin, olayların genel bir sonuca, düşünceye ya da bütüne varmak için birleştirilmesi faaliyetidir. Bu teknikle açıklama ve yorum yapma, fikrini ortaya koyma gibi özellikler kazanılır.

Okunan bir metindeki görüşlere katılınıp katılmadığının bildirilmesi birleşim tekniğine örnek olarak verilebilir. Kompozisyon çalışmalarında da bu teknik kullanılır.

5.2.3. Tümevarım Tekniği

Tümevarım, özel durumlardan genel bir sonuca varmak için akıl denetiminde yapılan bir araştırma ve tartışma tekniğidir.

Bir okuma parçası içinde, herhangi bir dil bilgisi ögesinin buldurulması tümevarım tekniğine bir örnektir.

Yine bir okuma parçasında geçen soyut kavramların, metnin bütününden hareketle gerçek durum veya davranışlarla anlatılması da tümevarım tekniğine örnek olarak gösterilebilir.

Tümevarım tekniği öğrenciye sentez yapabilme yeteneği de kazandırır.

5.2.4. Tümdengelim Tekniği

Tümdengelim tekniği, özel bir olayı ya da durumu ya da örnekleri birtakım yasa, ilke ya da kurallardan hareketle inceleme ve açıklama tekniği olarak tanımlanabilir.

Bir okuma parçası ve dil bilgisi çalışması ile ilgili açıklayıcı bilgiler, bu teknikte verilir. Bu teknik analiz yeteneğinin kazanılmasını da sağlar.

5.2.5. Anlatma Tekniği

Anlatma tekniği, ders konularının öğretmen tarafından açıklanması temeline dayanır.

Bu öğretim tekniği, öğretmen merkezlidir.

Eğer, yerinde ve zamanında kullanılmazsa öğrencinin derste pasif kalmasına sebep olur. Bu da öğrencinin tartışma ve eleştiriye dönük çalışmalarından uzaklaşması anlamına gelir.

Anlatım tekniği, eğitim ve öğretimde gerekli zamanlarda kullanılmalıdır. Aksi takdirde, öğrenci pasif durma düşeceği için öğretim başarısız olacaktır.

Öte yandan, öğrencinin seviyesi üstünde kalan ve dolayısıyla herhangi bir açıklamada bulunamayacağı veya güçlük çekeceği konularda anlatma tekniğinin kullanılması daha uygundur.

5.2.6. Soru - Cevap/Tartışma Tekniği

Soru - cevap tekniği, önceden hazırlanmış bir dizi sorunun sınıfta öğrenciler tarafından cevaplandırılması, açıklanması ve tartışılmasını içeren bir tekniktir. "Tartışma tekniği" olarak da bilinir. Soru-cevap metodu; doğru-yanlış, doldurmalı ve çoktan seçmeli soru türlerinden oluşur.

Diğer taraftan sorular, aşağıda belirtilen hususları ölçücü bir nitelik taşımaktadır:

1. Bilgi düzeyini ölçücü,
2. Duygu alanını ölçücü,
3. Psiko-motor alanını destekleyici olmalıdır.

Ayrıca, soru-cevap tekniğinde sorulacak soruların yapısı şu özellikleri taşımaktadır:

- Sorular anlaşılır olmalı,
- Sorular belirsizlik taşımamalı,
- Sorular cevabı asla imâ edip çağrıştırmamalı,
- Cevabı "evet" veya "hayır" olan sorulardan kaçınılmalı,
- Sorular, tahmin edilebilir nitelikte olmamalı,

- Sorularda; kim, niçin, hangisi, neden, nasıl, ne zaman, nerede gibi soru kelimelerinin kullanılmasına zen gösterilmeli.

Öte yandan, soru-cevap tekniğinden, aşağıdaki hususlar doğırtusunda faydalanılabilir:

- Öğrencilerin mukayeseler yapmasına imkân sağlama,
- Öğrencileri isteklendirme,
- Kavramları açıklama
- Sonuçların nedenlerini açıklama,
- Düşünceyi yönlendirme,
- Öğrencileri uygulamaya cesaretlendirme

olmak üzere çeşitli amaçlar güdülebilir.

Öğrencilerin uygulamaya yönelik olarak cesaretlendirilmesi noktasında, sorulan soruların çok zor olmaması gerekir. Soru-cevap metodunda genelde metin altı sorularda:

- Kolaydan zora,
- Basitten karmaşığa,
- Bilinenden bilinmeyene,
- Somuttan soyuta,
- İçten dışa,

-Yakından uzağı olmak üzere çeşitli ilkeler dikkate alınmalıdır.

Ayrıca, sınıftaki tüm öğrencilerin sorulara ilgisiz kalmasını önlemek için yukarıda da belirtildiğı üzere soruların "taraklama tekniğı" çerçevesinde bir kolay, bir zor şekilde sıralanması gerekir.

Bu uygulama, bütün öğrencilerin sorulan sorulara karşı cevap verme isteğıne ve dolayısıyla da derse katılmalarına katkıda bulunur.

Diğer taraftan öğretmen bu teknikte, yansıtma yoluyla öğrencilerin doğruyu bulmasına zemin hazırlayabilir. Yansıtma, öğretmenin herhangi bir yanlış cevap karşısında verilen cevabı soru şekline dönüştürüp tekrar sınıfa yöneltmesi ve doğru cevabı buldurması esastır. Sorunun doğru cevabı buldurulmuş olsun veya olmasın her iki durumda da öğretmen, en sonda doğru cevabı söyler. Böylece, öğrencinin kafasında herhangi bir tereddüde yer vermeksizin konunun öğrenciler tarafından tam olarak öğrenmesi sağlanmış olur.

Bir okuma parçası üzerinde öğrencilerin ilgisini çekmek, herhangi bir konuyla ilgili düşünmesini sağlamak ve metnin ana ve yardımcı düşüncelerini buldurmak gibi faaliyetler soru - cevap/tartışma tekniğine birer örnek teşkil eder.

5.2.7. Gösteri Tekniği

Gösteri tekniği, belli olgu ve olaylara ilişkin ilkeleri belirlemek, birtakım becerileri ve uygulama yollarını öğretmek amacıyla bir şeyi yaparak açıklamaya dayalı tekniktir.

Bir cümlelin örnek olacak şekilde tahtada tahlil edilmesi veya bir kelimenin öncelikle öğretmen tarafından telâffuz edilmesi gibi faaliyetler, gösteri tekniğine örnek olarak verilebilir.

Bu teknikle ilgili bir diğer husus ise, bir okuma parçasına geçilmeden önce veya bitirdikten sonra değişik resimler gösterilerek tartışma ortamı sağlanabilir. Bu şekilde kullanılacak resimler; gazetelerden, dergilerden vb. materyallerden temin edilebileceği gibi, bu resimler öğretmen tarafından yapılmış da olabilir.

5.2.8. Küme/Grup Çalışması Tekniği

Bu teknik, bir sınıfta öğrencilerin kümelere veya gruplara ayrılarak ve aralarında bir iş bölümü yaparak belli bir ders konusu üzerinde çalışması şeklindeki uygulamaları içerir.

Bu teknikte öğrenci ön plândadır.

5.2.9. Oyunlaştırma (Dramatizasyon) Tekniği

Oyunlaştırma veya dramatizasyon tekniği, hareket, konuşma, taklit gibi öğelerden yararlanarak tabiat ve toplum olaylarının hayalî bir ortamda canlandırılması olarak tanımlanır. Kısaca "oyun biçiminde eğitim"¹¹⁷ olarak da tanımlanan "oyunlaştırma" veya "dramatizasyon, "rol oynama"¹¹⁸ tekniğinin adıdır. Bir başka deyişle, bir konu ya da durumun canlandırılması, yaşayarak yansıtılması, yaşantıya dönüştürülmesi veya bir duygu veya düşüncenin, hareket, mimik, jest ve sözle anlatılmasıdır.

Bu teknik, dinleme, anlama, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine imkân verir."¹¹⁹

Oyunlaştırma, herhangi bir metne bağlı kalmaksızın bir kimsenin gördüğü, okuduğı, dinlediğı şeyi, hareket ve sesle anlatması ya da oyun metninin canlandırılmasıdır.¹²⁰ Bu teknik kelime dağarcığının geliştirilmesinde önemli katkılar sağlar.

5.2.10. Gözlem Tekniği

Gözlem tekniği, bir olayı, bir nesneyi ya da bir gerçeği iyi anlamak için bu olay, nesne ya da gerçeğin belirli şartlarını izleme işidir.

5.2.11. İnceleme Tekniği

Ele alınan bir konu ya da olayın özelliklerini ve ayrıntılarını tam olarak anlamaya çalışmak için yapılan plânlı çalışmalardan meydana gelir.

¹¹⁷ Cavit KAVCAR: "Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon Yöntemi", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1988), 83.

¹¹⁸ Cavit KAVCAR: a.g.m., 86.

¹¹⁹ Cavit KAVCAR: a.g.m., 84.

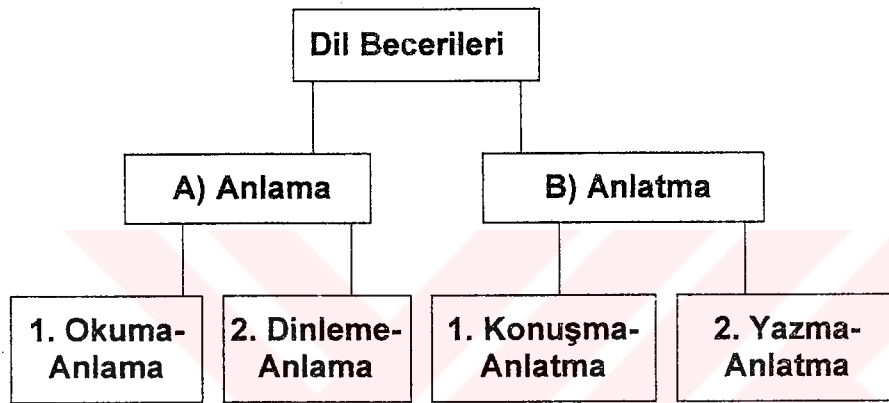
¹²⁰ Cavit KAVCAR: "Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon Yöntemi", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1988), 86.

5.3. Temel Dil Becerilerinin Dil Öğretimindeki Yeri

Dil öğretiminde; okuma-anlama, dinleme-anlama ve konuşma-anlatma, yazma-anlatmadan oluşan temel dil becerisinin geliştirilmesi esastır. İster ana dili, ister ikinci dil veya yabancı dil öğretiminde olsun, dil öğretiminde, öğrenilen veya öğretilen dilde iletişim sağlanabilmesi için söz konusu olan dil becerilerinin kazandırılması gerekmektedir.

Dil becerilerini şöyle bir şema ile gösterebiliriz.

Şekil: 13

Diğer taraftan dil öğretiminde, temelde anlama ve anlatma, özelde ise dinleme okuma, konuşma, yazma becerilerden oluşan temel dil becerilerinin geliştirilmesi için yazılı ifadede edebî, ilmî, tarihî gibi çeşitli metinler (Edebî metinlerin kullanımı ile ilgili olarak bk.: 5.5. Dil Öğrenim veya Öğretiminde Edebî Metinlerin Yeri, ss. 82-88), sözlü ifade için de konuşma vb. içeren teyp, televizyon, video, bilgisayar gibi çeşitli araç ve gereç kullanılabilir (Hem görsel ve hem işitsel araç ve gereçlerin kullanımı ile ilgili olarak bk.: 3.2.2. Etkinlikler, ss. 47 ve başkaları).

5.3.1. Anlama

"Anlama; görülen, işitilen ve okunanların kavranması ve algılanmasıdır".¹²¹ Anlama kendi içinde; kelimelerin sözlük anlamının esas alındığı "yüzeysel anlama" ve okuyucunun metin üzerinde sonuçlar çıkarak

yazarın düşüncelerin tamamını ortaya koyucu bir şekilde yaptığı algılama biçimini ifade eden "geniş kapsamlı algılama" olmak üzere ikiye ayrılır. Dil öğretiminde anlama, okuma-anlama ve dinleme-anlama olarak ikiye ayrılır.

5.3.2. Anlatma

Anlatma, duygu, düşünce, olay ve isteklerin net, anlaşılır bir biçimde ve farklı yorumlara sebebiyet vermeden etkili ve eksiksiz şekilde sözle veya yazı ile bildirilmesidir. Di öğretiminde anlatma da konuşma-anlatma, yazma anlatma olmak üzere iki alanda ele alınır.

Dil becerileri arasında sıkı bir ilişki söz konusudur.

5.4. Dil Öğrenim ve Öğretimde Dil Bilgisi (Gramerin)'nin Yeri

Dil bilgisinin dil öğretimindeki yerine geçmeden önce, "dil bilgisi" veya "gramer" terimi üzerinde kısaca duralım.

Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü* adlı eserinde "gramer" terimini şu şekilde tanımlar: Gramer, bir dili ses, şekil ve cümle yapıları ile dilin çeşitli öğeleri arasında anlam ilişkileri açısından inceleyerek bunlarla ilgili kuralları ve işleyiş özelliklerini ortaya koyan bilim."¹²² dedikten sonra; ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve anlama bilgisi olmak üzere gramerin başlıca bölümlerini belirtmiştir. Gramerin yapı itibarıyla tasvirî (durgun gramer, statik gramer), tarihî gramer ve karşılaştırmalı gramer olarak ayrıldığını ifade etmiştir.

A. Diâçar, dilbilimin bir kolu olan ve Yunanca "yazı" anlamına gelen "gramma" kelimesinden geldiğini söylediği Grameri: Dilin kullanılışında yerleşmiş kurallara göre dili meydana getiren sesleri (phonèmes), şekilleri (morphèmes ya da –A. Martinet'ye göre– monèmes), sözcükleri, yapı ve dizi işlem ve yollarını, yöntemlerini, sözcük sınıflarını, çekimlerini, cümledeki

¹²¹ Mustafa RUŞEN: *Hızlı Okuma* (Ankara: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 12. Baskı, İstanbul, 1995), 143.

¹²² Zeynep KORKMAZ: *Gramer Terimleri Sözlüğü* (Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları,1992),75.

görev ve bağıntılarını düzenli olarak inceleyen bilim."¹²³ şeklinde tanımladıktan sonra, "gramer aynı zamanda, edim ve kılığı bakımından konuşma ve yazmayı bu incelemeden çıkan kurallara uygun kılma sanatını (Yun. *Tekhné*, Lât. *ars*) öğreten bir bilim (Yun. *epistēme*, Lât. *Scientia*) dalı da sayılabilir."¹²⁴ diyerek grameri "sanat" dalı olarak nitelendirmiştir.

Türk Ansiklopedisi'nde de: "Gramer (Fr. *Gramaire*, İng. *Grammar*, Alm. *Grammatik*, Lat. *Grammatica*, Yun. *Grammatica*, Yun. *Grammatikē* < *gramma* = yazı), geniş mânâsiyle dilin kullanılışında yerleşmiş kurallara göre, dili meydana getiren sesleri (*phonèmes*), şekilleri (*morphèmes* veya [A. Martinet'e göre] *monèmes*), kelimeleri, yapı ve dizi ameliyelerini, usullerini, kelime sınıflarını, çekimlerini, cümledeki vazife ve münasebetlerini sistemli olarak inceleyen linguistik kolu."¹²⁵ şeklinde tanımlanmıştır.

Ana hatlarıyla gramer, "umumî" ve "özel" olarak ikiye ayrılır. Ufak farklarla "Evrensel Gramer", "Felsefî Gramerde" de denilen "Umumî", "genel Gramer", "Hiçbir dile sınırlanmadan, insan dilinin kuruluş esaslarını, kurallarını, düşünceyi anlatma şekillerini ve bu anlatımda gramatikal kategorilerin meydana çıkışını ve gelişimini inceler."¹²⁶

"Mukayeseli (G. *Comparée*)" ve "Tarifli Gramer (g. *Descriptive*)" olmak üzere kendi içinde iki ana kola ayrılan "Özel Gramer (g. *spéciale*)", "Belli bir dilin, bir lehçenin veya dil ailesinin grameridir". "Tarifli Gramer" de kendi içinde "Statatik veya Senkronik Gramer (g. *Statique ou synchronique*)" ve Tarihî veya İstihaleli (g. *Historique ou évolutive*) olarak ayrılır. Tahlilî, Mantikî gramerler de vardır.¹²⁷

¹²³ Agop DİLÂÇAR: "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1971*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1971 (Ankara, 1971), 83.

¹²⁴ Agop DİLÂÇAR: a.g.m., 83.

¹²⁵ *Türk Ansiklopedisi*, Cilt: VIII, 52.

¹²⁶ *Türk Ansiklopedisi*, Cilt: VIII, 53.

¹²⁷ *Türk Ansiklopedisi*, Cilt: VIII, 53.

Cengiz Tosun, "Gramerin Dünü ve Bugünü" adlı yazısında grameri "geleneksel, klâsik, okul grameri" denilen kural sıralayıcı (perspektive)'den farklı "açıklamalı çözümlemeli, betimlemeli, tanımlamalı ya da betimsel" denilen gramerin kapsamında şu şekilde değerlendirmiştir:

"Mademki dil, her şeyden önce bir konuşma olgusudur, öyleyse ses bilgisi (phonology) de gramerin bir bölümü olarak tanıtılmalıdır.

Bir dili bilme, ses ve anlam beraberliğini birlikte sürdürme gerekliliğini gösterdiğinden bir gramer, anlambilimini (semantiks) de içerecektir.

Ayrıca gramer, cümle kurarken konuşucuların hangi cümleleri gramere göre doğru veya yanlış kurduklarını ve cümleleri birbirleriyle nasıl ilişkili olduklarını açıklamak için kurallar ortaya koyan söz dizimi bölümünü de kapsayacaktır."¹²⁸ Böylece gramerin kurallar yığını olmaktan öte, çok kapsamlı bir yapısı olduğunu ifade etmiştir.

"Dil yeteneği, dil kurallarına hâkimiyeti ve onları yanlışsız kullanma"¹²⁹ anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında bir dili öğrenmek, yazı ve sözlü ifade bazında o dilin kullarına eksiksiz vâkıf olmakla eş değerdir. Dolayısıyla toplumsal, zihinsel, zamandaş, mantıksal, psikolojik ve beyinsel olguları içine alan karmaşık yapısıyla dil¹³⁰ bu çerçevede dil kurallarının şekil ve işlev açısından olmak üzere çok yönlü olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Bir örnek verecek olursak: "*Ev koşarak menzile ulaştı.*" cümlesi Türkçenin kurallarına uygun olmakla birlikte doğru bir cümle değildir.

Yukarıda yapılan tanımlar ve açıklamalardan, dil bilgisi veya gramerin dil öğretiminde önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bir dilin ses, anlam ve söz dizimi açısından bilinmesinin gerekli olduğu hem ana dili, hem

¹²⁸ Cengiz TOSUN: "Gramerin Dünü ve Bugünü", *Genel Dilbilim Dergisi* (Ankara: Şubat 1978), 108-114.

¹²⁹ Yusuf BUDAK: "Yabancı Dil Öğretim Hedeflerinin Belirlenmesinde Çağdaş Ölçütler", *TÖMER Dil Dergisi* (Eylül 1994), 5.

¹³⁰ Tülin ARIK: "Geleneksel Dilbilgisi, Dağılımsal Dilbilim ve Dil Öğretimi", *TÖMER Dil Dergisi*, (Ocak 1996), 45.

yabancı dil veya ikinci bir dil öğrenimi veya öğretiminde yadsınamaz bir gerçektir.

Hudson'a göre dil öğrenimi ve öğretiminde dil bilgisinin yeri şu şekilde belirlenmiştir:

- "a. Dilsel öz saygıyı, öz güveni oluşturmak,
- b. Ölçülü dil öğretimine yardımcı olmak,
- c. Başarımı (performans) arttırmaya yardımcı olmak,
- d. Yabancı dilleri öğrenmeye yardımcı olmak,
- e. Dilsel ve kültürel hoşgörüyü arttırmak,
- f. Bilimsel yöntem ve çözümleyici düşünmeyi öğretmek,
- g. Dili kötüye kullananlara karşı korumak,
- h. Dil sorunlarını anlamaya yardımcı olmak,
- i. Dil hakkında genel bilgiyi derinleştirmek".¹³¹

Yukarıda sayılan bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, dil bilgisi öğrenimi veya öğretiminin insana sağlayacağı imkânlar, kısaca dile hâkim olmayı sağlamaktadır.¹³²

Özcan Başkan, *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler ve Çözümler* adlı eserinde gramerle ilgili şu tespitleri yapar: "... Her ne kadar yalın kat gösterge-dizilerinde veya cümlelerde gramer kurallarının aracılığı gerekmiyorsa da, oldukça karmaşık sayılabilecek dizilerde, göstergeler arasındaki bağlantılara ışık serpecek olan gramer kurallarının bilinmesi faydalı olmaktadır. Özellikle yazı yazarken zamanın akışı donmuş bulunduğu ve cümlelerin başında yazılanlara geri dönüp bakmak mümkün olduğundan, gramer-kurallarından en geniş ölçüde faydalanılması doğru olur. Fakat bütün bunlara rağmen, bir

¹³¹ R. HUDSON: *Teaching Grammar: A Guide for the National Curriculum* (Oxford, Blackwell, 1992), 181-188.

¹³² N. CHOMSKY: *Reflections on Language* (London: Temple Smith, 1976), 29.

kısaca kültürü hakkında bilgiler içeren bir "sanat" dalı olarak nitelendirilmiştir: "Edebiyat, bir ulusun yalnızca dilini değil kültürünü, geleneklerini, yaşam biçimini, dünya görüşünü, insanların beklentilerini, düşlerini, duygularını, umutlarını ve umutsuzluklarını, acılarını ve sevinçlerini, vb. de bizlere gösteren bir sanattır."¹³⁶

Zeynep Kerman bir yazısında edebiyatçı kavramına değinir: "Edebiyatçı, milletin dilini, kültürünü en güzel şekilde işleyerek, ona derin bir mânâ ve güzellik verdiği gibi, onun içindeki değerleri de ebedileştirir."¹³⁷ şeklinde açıklamıştır.

Burada edebiyatçı milletin dilini ve kültürünü ebedileştiren insan olarak nitelendirilmiştir.

Edebiyat Teorisi adlı eserde ise edebî dilin özellikleri şu şekilde ifade edilmiştir: "Edebî dilde birçok müphem ifade vardır. Kökü eskiye giden her dil gibi onda da bir sürü eş anlamlı kelime, müennes, müzekker vb. gibi keyfî ve akıl dışı bir sürü kategori vardır. Tarihî şekiller, hatıralar ve çağrışımlar edebî dilde çok yaygındır. Kısacası o, ileri derecede 'dolaylı anlamlı veya çağrışımlı (cognotative)' bir dildir. Bundan başka o, sadece bizi anlatacağı şeye götüren (referential) bir dil de değildir. Edebî dilin tesirli, kendine has bir ifade özelliği vardır. Konuşan veya yazan kişinin havasını ve tutumunu taşır. Gene bu dil söyleyeceğini sadece söylemek veya ifade etmekle yetinmez, okuru etkilemek, iknâ etmek ve nihâyet değiştirmek ister..."¹³⁸

Yukarıda geçen ifadelerden de anlaşılacağı üzere dilin en iyi ve etkili şekilde kullanıldığı edebiyat eserleri, bir taraftan toplumun kültürel değerlerini

¹³⁶ Mehmet TAKKAÇ: "Yabancı Dil Öğretiminde Temel Becerilerin Geliştirilmesi için Edebiyat Metinlerinin Kullanımı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (Erzurum, 1997), 49.

¹³⁷ Zeynep KERMAN: *Kültür, Dil ve Edebiyat*, *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1-3 Ekim 1986)* 1988, Ankara, 13.

¹³⁸ Réne WELLEK ve Austin VARREN: *Edebiyat Teorisi*, Çeviren: Ömer Faruk HUYUGÜZEL (İzmir: Akademi Kitabevi, 1993), 11, 12.

yansıtırken, diğer taraftan insanın duygularına hitap ederek onların gelişmesine sebep olurlar. Bu nedenle edebiyatın hem birey, hem toplum, hayatında önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla, toplum açısından kültürel değerleri, bireysel açıdan da eğlendirici, zevk verici olmak üzere çeşitli unsurları bünyesinde taşıyan ve dilin zengin ve güçlü bir şekilde kullanım imkânı bulduğu edebiyat, ister ana dili, isterse yabancı veya ikinci dil öğrenimi ve öğretiminin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu açıdan edebiyat "herhangi bir dili kullanan bir insanın ortaya koyabileceği en büyük becerileri gösterir."¹³⁹

Yabancı dil veya ikinci bir dilin öğreniminin veya öğretiminin ortam olarak kısıtlı olması da, edebiyatın bu alandaki önemini bir kat daha artmaktadır. Çünkü edebî eserler, dilin yapısını en iyi şekilde gösteren ve anlatım bütünlüğü taşıyan yapısıyla dilin en önemli kullanım alanlarından biridir. Bu nedenle edebî metinler, okuma-anlam, dinleme-anlama, konuşma-anlatma ve yazma-anlatmadan meydana gelen temel dil becerilerinin gelişmesi ve geliştirilmesi için olduğu kadar, kelime hazinesinin zenginleştirilmesi ve dil kurallarının öğretiminde temel bir işlevi vardır.

Görsel-işitsel metotta geçen diyalogların özellikle ileri yaştaki gençlerde bir bıkkınlık yarattığı ve bunun da öğretimi olumsuz etkilediği düşünüldüğünde edebî metinlerin öğrenim ve öğretimdeki yeri bir kat daha artmaktadır. Çünkü bu diyaloglar, günlük hayatı yansıtan basmakalıp durumları ifade etmektedirler. Gerçek dile yakın olsalar da yapay ve düzme dil yapısındadırlar. Bu sebeple öğrenenlerce, çocuksu ve gereksiz bulunmaktadır. Ayrıca bu tür diyaloglarda, kültürel ve psikolojik açıdan metindeki kişiler öğrenenlere yabancı geldiği için metinlerin anlaşılmasında zorluk çekilmektedir.¹⁴⁰

¹³⁹ Susan BASSNETT ve Peter GRUNDY: *Language Through Literature: Creative Language Teaching Through Literature* (Singapore: Longman Singapore Publishers Pte. Ltd., 1993).

¹⁴⁰ Nuran KUTLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazın Betiklerinin Yeri", *Dibilim II* (İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü Dergisi, 1977), 147-148; J-Yvon

Söz konusu sebepler dikkate alındığında, bu tür yapay diyaloglar yerine, edebî metinlerin kullanılması daha akılcı ve daha uygundur.

Diğer taraftan, Leylâ Tercanlioğlu Türk soylulara Türkiye Türkçesinin öğretiminde araç olarak kullanılacak edebî metinlerin önemini şu şekilde açıklar ve: "...Türkiye Türkçesini öğrenmesinin yanı sıra, kendini ifade etme, düşüncelerini hem yazılı, hem de sözlü olarak diğer insanlarla paylaşma ve o eser vasıtasıyla Türkiye Türkleri olarak bizlerin nasıl düşündüğünü ve yaşadığını anlama fırsatı verecektir."¹⁴¹ der.

E. Wagner, dil öğretiminde edebî metinlerin kullanılmasıyla, kazanılacak özellikler ise şu şekilde belirtir: "Öğrencilerin günlük dili özümsemesi ve zenginleştirilmesi, edebî eserlere karşı duyarlı olması".¹⁴²

Dil öğretiminde, çağrışım yönünden zengin ve yoruma açık bir yapıya sahip olan edebî metinlere, ancak orta düzeyin son basamağında ve ileri düzeylerde¹⁴³ baş vurulabilir. Başlangıç düzeyinde dilin içerik ve nitelik açısından yeterli seviyede olmaması sebebiyle, bu düzeyde edebî metinler ders malzemesi olarak kullanılmamalıdır.¹⁴⁴

Ancak, metin yapısı itibariyle de "standart dışı dil kullanım"ları bünyesinde taşıyan edebî metinlerin seçimi, ayrı bir dikkat istemektedir. Edebî metinlerin dil bilgisini geliştirebilmesi için dil bilgisi yönünden tutarlı olmalı, dil dizgelerini

Lanchec, *Psycholinguistique et pédagogie des langues* (Paris: P.U.F., 1976), 99; S. JOSSERON et Raymont LOISEAU: "Des Dialogues d'érivavains dans les classes pour débutants", *Le Français dans le Monde*, Sayı: 82, 23.

¹⁴¹ Leylâ TERCANLIOĞLU: "Dil Öğretim Malzemesi Olarak Edebî Eserlerimiz", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1 (Erzurum, 1994), 63-69.

¹⁴² Nuran KUTLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazın Betiklerinin Yeri", *Dibilim II* (İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü Dergisi, 1977), 152.

¹⁴³ Ünsal ÖZÜNLÜ: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 181.

¹⁴⁴ Osman SENEMOĞLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 169.

basamak basamak ilerletecek düzeyde seçilmesi gibi hususların göz önünde tutulması gerekmektedir.¹⁴⁵

Edebî metinler ayrıca: Öğrencilerin daha önce öğrenmiş olduğu sözcük ve tümce yapılarını içermeli. Öğrencinin ilgisini çekici nitelikte olmalı, metinlerde zor cümle ve dilbilgisel yapılar bulunmamalı.¹⁴⁶ Kısaca seçilecek edebî metinlerin bu ve benzeri bazı özellikler taşıması gerekmektedir.

5.5.1. Edebî Metinlerin Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Edebî metnin seçimi ve uygulanışıyla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda maddeler hâlinde belirtilmiştir.¹⁴⁷

1. Öğrenim ve öğretimde edebî metinlerin kullanılması, dilde konuşma ve yazmada belli bir yetkinlik kazandıktan sonra olmalıdır. Bu da ana dilin öğretimi ve öğrenimi noktasında, algılama düzeyinin gelişmesini ve kişinin olgunlaşmasına paralel olarak belli bir gelişmeyi ifade eder.

2. Seçilen eserler öğrencilerin yaşına, ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.

3. Öğrencilerin değer yargılarına çok ters gelmeyecek eserler seçilmeli.

4. Dil öğretiminde kullanılacak edebî eserler, çağdaş yazarların eserlerinden seçilmeli.

5. Yapı itibarıyla aşırı uzunlukta metinler olmamasına dikkat edilmeli.

¹⁴⁵ Christopher J. BURUMFIT: *Language and Literature Teaching: From Practice to Principle*. Pergamon Press, London, 1985; Mehmet TAKKAÇ: "Yabancı Dil Öğretiminde Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesi için Edebiyat Metinlerinin Kullanımı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (Erzurum, 1997) 50.

¹⁴⁶ Ünal ÖZÜNLÜ: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 183.

¹⁴⁷ Bu konuyla ilgili geniş bilgi için bakınız: Leylâ TERCANLIOĞLU: "Dil Öğretim Malzemesi Olarak Edebî Eserlerimiz", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1 (Erzurum, 1994), 64; Nuran KUTLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazın Betiklerinin Yeri", *Dibilim II* (İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü Dergisi, 1977, 149.

6. Kullanılan dilin kurallarını yansıtmaması, deyiş ve kelime açısından fazla ayrılıklar göstermeyecek şekilde, çeşitli dil düzeylerini göstermeli.

7. Metinler, sözlü ve yazılı araştırmalarda kullanabilecek düzeyde olmalı. Yani anlam açısından muğlak, kelime açısından çok arkaik şekiller içeren metinler olmamalı.

8. Metinlerde, uzun ve karmaşık cümleler bulunmamalı.

9. Metinler gerçek hayatı yansıtmalı ve olayın geçtiği yeri tasvirî değil anlatım şeklinde vermeli. Öğretimin ileri seviyelerinde tasvirî yapılardan da yararlanılabilir.

10. Dil öğretimi yanında edebî metinlerin değerlendirilmesi bu konuda beğenilerin geliştirilmesi sağlanmalı. Seçilen metinler, edebî bir değer taşımalı.¹⁴⁸

Ayrıca edebî metinlerin öğrenim ve öğretimde kullanılmasının sağlayacağı faydalar ise şunlardır:

1. Edebî metinler, sadece okuma becerisini değil, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin de gelişmesine imkân verir.

2. Edebî metinler hayatı yakından tanıma, olayları ve deneyimler hakkında genel bir bilgi edinme ve anlama becerisi kazandırır.

3. Edebî metinler toplumsal ve kişisel gelişmelerin algılanmasını sağlar.

4. Edebî metinler kişiye, bir metni inceleyip özümleme becerisini de geliştirir.¹⁴⁹

Edebî metinler, öğrencinin dili doğal yapısı içinde algılanmasına imkân verirler. Bu sebeple ikinci dil veya yabancı dil öğretimde metin çalışmalarının;

¹⁴⁸ Nuran KUTLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazın Betiklerinin Yeri", *Dibilim II* (İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü Dergisi, 1977, 150-151.

¹⁴⁹ Ünal ÖZÜNLÜ: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz-Ağustos 1983), 184.

sözlü, yazılı ve edebî olmak üzere üç fonksiyonu vardır.¹⁵⁰ Bunlardan birinin diğerine göre ağırlıklı olması öğrencinin dil bilgisi düzeyine bağlı olduğu için uzmanlar duruma göre, çeşitli metotların uygulanması gerektiğinin de altını çizmektedirler.¹⁵¹

5.6. Kelime Hazinesine Genel Bir Bakış

Kelime kavramına kısaca göz atacak olursak, kelime: "Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında belli bir kavrama karşılık olan somut veya belli bir duygu veya düşünceyi yansıtan soyut yahut da somut ve soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimi".¹⁵²

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, kelime hem bir şekil, hem de bir anlam birimidir. "Anlam"ın bir tanımını yapacak olursak: "Anlam, dilsel bir imge ile akla yönelik bir içerikten oluşmuş bir gösterge (signe)'dir."¹⁵³

C. K. Ogden ve I. A. Richards, kavram, nesne ve şekil olmak üzere, üç unsurdan müteşekkil olan kelimeyi şöyle bir üçgenle göstermişlerdir.¹⁵⁴

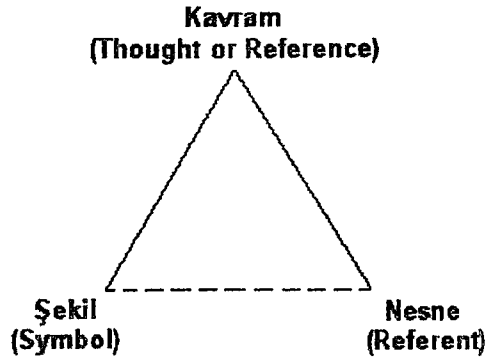
¹⁵⁰ Nüket GÜZ: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden yararlanma Sorunu", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos, 1983), 176.

¹⁵¹ Nuran KUTLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Yazın Betiklerinin Yeri", *Dibîlim II* (İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü Dergisi, 1977), 150; E. Wagner, *De la Langue Parlée à la langue littéraire*, Paris, Hachette/ Larouse, 1969, 8.

¹⁵² Zeynep KORKMAZ: *Gramer Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992), 100.

¹⁵³ Mübahat Türker KÜYEL: "İleri Dil ve Dil Transferi Üzerine Ön Düşünceler", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe* (Türk Tarih Kurumu Yayını, Birinci Baskı, Ankara, 1978), 139.

Şekil: 14

Temelde isim ve fiil olarak ayrılan kelime kavramın Doğan Aksan, anlam açısından; temel anlam (ilk ve asıl kavram), yan anlam (yeni kavram), tasavvurlar, duygu değeri olmak üzere dört alt başlık¹⁵⁵ altında değerlendirdiği yazısında yan anlamı;

- a. Somut bir kavrama eklenen yeni somut kavramlar,
- b. Soyut bir kavrama eklenen yeni somut kavramlar,
- c. Soyut bir kavrama eklenen yeni soyut kavramlar
- d. Somut bir kavrama eklenen yeni soyut kavramlar olarak,

Tasavvurları da; Genel (topluma ve dile özgü) ve Özel (kişiye ait tasavvurlar) olarak ayırmıştır.

Değişik açılardan; eşanlamlılık (anlamdaş), eşadlılık, çokanlamlılık özelliklerini gösteren kelimeleri, fonksiyonel açıdan da; pasif veya aktif olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Buna göre, pasif kelimeler; okurken

¹⁵⁴ C. K. OGDEN, ve I. A. RICHARDS: *The Meaning of Meaning, A Study of the Influence of Language upon thought and of the science of symbolism*, London, 1936, I. Bölüm.

¹⁵⁵ Doğan AKSAN: *Anlambilim ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle)*, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları (Ankara, 1971), 55,56, 57, 58, 59, 60, 61, 65 vd.

veya dinlerken idrak edebildiğimiz kelimelerdir. Aktif kelimeler ise; yazarken veya konuşurken, aktif olarak idrak ettiğimiz kelimelerdir.¹⁵⁶

Bir dilin söz varlığı, temel veya çekirdek kelimeler yanında; yabancı kökenli kelimelerden, deyimlerden, atasözleri bilim, sanat ve teknik alanlara ait kavramlardan oluşan terimler ile kalıp sözlerden meydana gelmektedir.

Bu kavramları açacak olursak; "kalıt sözcükler" veya çekirdek sözcükler"¹⁵⁷ de denilen "temel söz varlığı", "bir ulusa atalarından kalmış olan en eski metinlerde görülen ve insan için birinci derecede önemli sayılan öğeleridir. Bunlar; **organ adları, yiyecek-içecekler, tarım araçlarıyla, insanlarla yakın ilişkisi bulunan hayvanlarla ilgili adlar, akrabalık adları ve sayı gösteren sözcüklerdir.**"¹⁵⁸

Yabancı kelime, "bir dilin kendi, kökünden gelmeyen ve yabancı dillerden alınmış olan kelime: *adalet, inkılap, asalet....*"¹⁵⁹

Özcan Başkan herhangi bir dilin söz varlığını;

"Çekirdek Sözlükçe"	100	kelime
"Temel Sözlükçe"	1.000	"
"Genel Sözlükçe"	10.000	"
"Tikel Sözlükçe"	10.000	"
"Özel Sözlükçe"	100.000	"

¹⁵⁶ Yusuf ALAN, "Yabancı Dil Tahsili", *Lisan ve İnsan* (İzmir, 1994), 39.

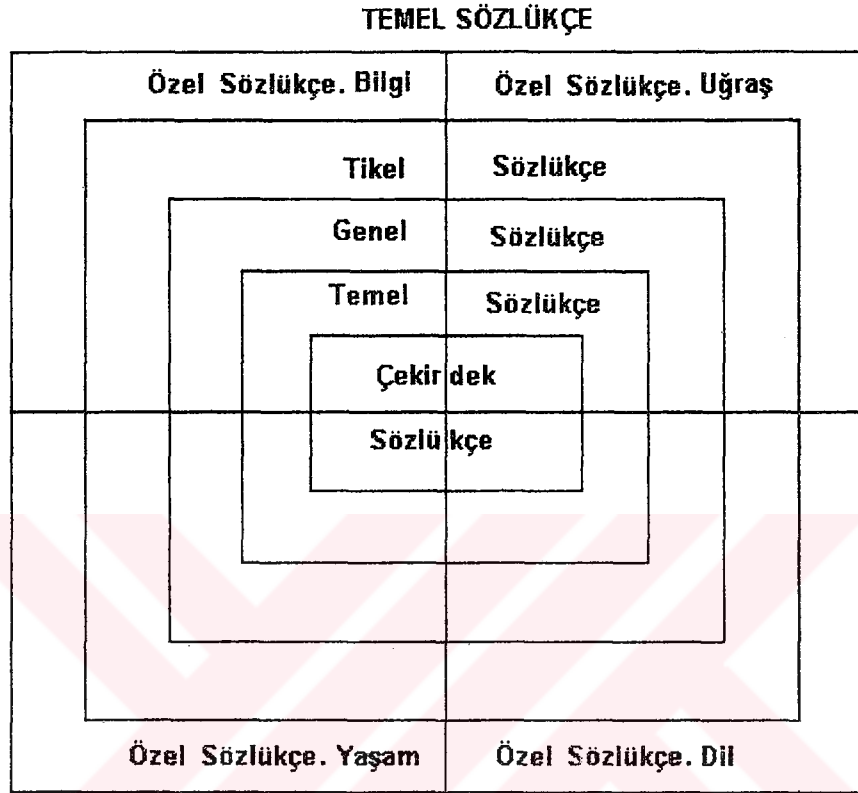
¹⁵⁷ Doğan AKSAN: "Sözcükbilim" (*Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980), 68.

¹⁵⁸ Doğan AKSAN: a.g.m., 68.

¹⁵⁹ Zeynep KORKMAZ: *Grammer Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992), 166.

olmak üzere beş alt bölümde ele almış ve bunu şöyle bir şemayla göstermiştir.¹⁶⁰

Şekil: 15

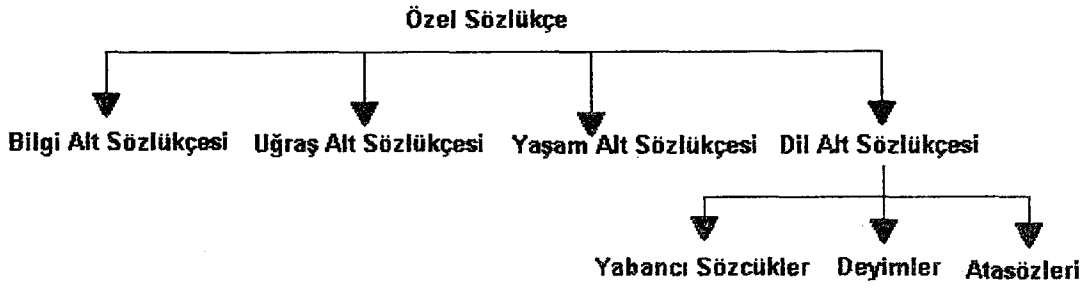
Temel sözlüğü oluşturan bu alt basamakları şimdi tek tek ele alacak olursak; "çekirdek sözlükçe": *Bir, iki; güneş, su; ölüm, doğum; iyi, kötü; gelmek, girmek* gibi insan hayatında birinci derecede önemli unsurları ihtiva eder. "Temel sözlükçe": *El, ayak; insan hayvan; erkek, dişi; anne, baba; gündüz, gece; büyük, küçük; eski, yeni* gibi kelimelerden meydana gelir.

"Genel sözlükçe" temelde birer "teknik terim olmakla birlikte hiçbir uzmanlık bilgisi gerektirmeden, gündelik ve genel bildirişmede kullanılan kelimeleri ihtiva eder. "Özel sözlükçe" ise daha çok uzmanlık gerektiren teknik terimlerden veya terim takımlarından kuruludur. Kendi içinde: "Bilgi alt

¹⁶⁰ Özcan BAŞKAN: "Dil Kullanımında 'Verimlilik' Açısından 'Tikel Sözlükçe' ", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 142.

sözlükçesi", "uğraş alt sözlükçesi", "yaşam alt sözlükçesi" ve "dil alt sözlükçesi" olarak ayrılır. "Dil alt sözlükçesi" de kendi içinde: "Yabancı sözcükler", "deyimler", ve "atasözleri"nden oluşmaktadır.¹⁶¹ Bunu bir şema ile gösterelim.

Şekil: 16

Genel sözlükçe" ile "özel sözlükçe" arasında yer alan tikel sözlükçe 10.000 civarında kelimeyi içermektedir.

5.6.1. Kelime Çeşitleri

Temel kelimeler haricinde kelimeler; argo, atasözü, bilmece, deyim, dua/beddua, ikileme, kalıp söz ve terim olmak üzere çeşitli alt birimlere ayrılır. Bunların her biri yapı ve işlev açısından farklılık göstermektedir. Dil öğrenimi veya öğretimindeki amaca bağlı olarak bu birimlerden biri veya birkaçı öncelik kazanmaktadır. Meselâ, dil öğrenmedeki amacımız belli bir mesleğe dönük ise, bu durumda söz konusu alanla ilgili terimler ağırlık kazanacaktır. Bir dili öğrenmedeki amacımız konuşmak ise bu kez, kalıp sözler vb. öncelikli olarak öğrenilecektir. Bunlar dil öğretiminde ayrı yere sahiptir.

5.6.2. Kelime Öğretimi Üzerine

Kelime öğretiminde kelimenin veya öğrenen kişinin düzeyine paralel olarak bazı hususların dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü kelime öğretiminin olması için bu güçlüklerin öncelikle giderilmesi gerekmektedir.

Kelime öğretiminde, ruhbilim açısından karşılaşılan bu güçlükler aşağıda belirtilmiştir:

¹⁶¹ Özcan BAŞKAN: *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler ve Çözümler* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Nu: 1475, 1969), 142-143.

- "1. Öğretilecek kelimelerin doğasından kaynaklanan güçlükler,
2. Önceden öğrenilmiş ve yeni öğrenilecek sözcükler arasındaki etkileşim,
3. Aynı sürede öğretilecek sözcük kümeleri arasındaki etkileşim,
4. Sırayla öğretilecek sözcük kümeleri arasındaki etkileşim,
5. Öğretilecek sözcüklerin yinelemeli olarak sunulmasının etkileri."¹⁶²

1. Kelimelerin doğasından kaynaklanan güçlüklerde şu şekildedir.¹⁶³

Bu da kelimenin;

- a. Somut veya soyut olmasına,
- b. Kolay ya da karmaşık olmasına,
- c. Sözlükte bulunup bulunmamasına bağlı bir husustur.

Buna göre; somut kelimeler, soyut kelimelere göre daha çabuk ve kolay öğrenilmektedir. Basit yapıda olan, ses, şekil ve anlam açısından anadile benzerlikler taşıyan kelimeler, ana dile söz konusu açılardan benzemeyen karmaşık yapılara göre daha çabuk ve kolay öğrenilmektedir. "Öğrenen kişinin dilinin sözlüğünde var olan sözcükler, var olmayanlardan daha kolay öğrenilir."¹⁶⁴ noktasında anadildeki herhangi bir kavrama karşılık oluşturmayan yeni kavramlara ait kelimeler zor öğrenilmektedir.

2. Önceden öğrenilen kelimeler ile sonradan öğrenilecek kelimeler arasında anlamlılık (meaningfulness) ve tanışıklık (familiarity) bağının olup olmaması da öğrenimi olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Eğer önce

¹⁶² Mehmet DEMİREZEN: "Yabancı Dil Öğretiminde Yabancı Sözcüklerin Ruhbilimsel Sorunları", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz-Ağustos 1983), 160.

¹⁶³ Mehmet DEMİREZEN: "Yabancı Dil Öğretiminde Yabancı Sözcüklerin Ruhbilimsel Sorunları", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz-Ağustos 1983), 161-162.

¹⁶⁴ F. H. Lenneberg ve J. M. Roberts: "The Language of Experience", *The Memoire of The International of Linguistics* 12, 1956, No: 13.

öğrenilen kelimelerle sonra öğrenilenler arasında bir çağrışım söz konusu ise, öğrenim süresi azalmaktadır.

3. Öğretilen sözcükler arasında etkileşim:

a. Kelimelerin bir sıra dahilinde verilmesi hâlinde; birinci ve sonuncu sıralarda yer alan kelimeler, ortadaki kelimelere göre daha kolay ve daha çabuk öğrenilmektedir. Meselâ 8 kelimedenden oluşan bir sıralamada 6. kelimenin öğrenimi zor olmaktadır.

b. Öğretilecek kelimelerin eş anlamlılık, zıt anlamlılık, yan anlamlılık ilişkisi çerçevesinde sıralanabilir. Ancak eş anlamlı kelimeler arasında görülen farklı kullanımlar, belli bir metin içinde verilerek ve tekrarlar yaptırılarak kavratılabilir.

c. Bir derste öğretilmesi gereken kelimelerin sayısı öğrencilerin sayısı, düzeyleri ve yaş durumuna göre değişmektedir.

d. Kelimelerin bir bağlam içerisinde, yani bir cümle içerisinde verilmesi, kelimelerin öğreniminde etkili bir yoldur.

4. Kelimeler, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru yapılan bir sıralamaya göre öğrenildiğinde daha kalıcı şekilde öğrenilmektedir.

5. Kelime tekrarının, telâffuzun geliştirilmesinde ve öğrenilmesi zor kelimelerin anlaşılmasında büyük rolü vardır.

Kelime öğretimini destekleyici çalışmalar ise:

1. Okuma- anlama,

2. Çeviri çalışmaları,

3. Yazma -anlatma alıştırmalarından oluşmaktadır.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Ömer DEMİRCAN: "Sözcük Öğretimi ve Türkçe-İngilizce Sözcük Yapım Türleri Üzerine Bir Karşılaştırma", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 148.

Dil öğretiminde öncelikle yaş gruplarına ve dil öğretiminde amaca göre söz varlığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu tespitte kelimelerin kullanım sıklığının da göz önünde tutulması gerekmektedir. Ayrıca, temel söz varlığının 2000 civarında olduğu görüşü yaygındır.¹⁶⁶ Öğretime yönelik olarak hazırlanacak sözlüklerde bu görüşlerin dikkate alınması gerekmektedir.

Dil öğrenim ve öğretiminde -hem nitelik, hem nicelik bakımından edebî metinlerin zengin bir kelime dağarcığına sahip olmaları hasebiyle, kelime hazinesinin geliştirilip zenginleştirilmesinde faydalanılabilir.¹⁶⁷ Ayrıca, kelime öğretiminde, kelimenin -en az cümle bazında olmak üzere- belli bir bağlam içinde verilmesi, kullanılması, Öncelikle sıklık oranı yüksek olan kelimelerin verilmesi ve çok sayıda kelime öğretiminden ziyade az sayıda, ama etkin bir şekilde öğretmek gibi hususlara dikkat edilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.¹⁶⁸

Kelime öğretiminde; argo, atasözü, bilmece, deyim, dua/beddua, ikileme, kalıp söz ve terim öğretimi özel birer çalışma gerektirmektedir. Meselâ mesleğe yönelik bir dil öğretiminde, terimlerin ağırlıklı bir şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, günlük dil ile ilgili olarak "merhaba", "hoşçakal" gibi belli durum ve zamanlarda kullanılan çeşitli kalıp sözlerin ayrı bir yeri vardır. Dil öğretiminde kalıp sözlerin öğretimi bu açıdan önemlidir. Çünkü, herhangi bir dilde yer alan bir kalıp sözü bir başka dilde bulmak mümkün olmayabilir. Bu yüzden, kalıp sözleri bir dilden başka bir başka dile çevirmek, edebî çeviriler yapmak oldukça zordur. Kalıp sözler, tıpkı atasözleri ve deyimlerde olduğu gibi, dil öğrenimi ve öğretiminde özel bir yere sahiptirler. Doğru zamanda, doğru yerde ve doğru şekilde konuşabilmek yazabilmek için

¹⁶⁶ Doğan AKSAN: *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, İkinci Baskı (Ankara, 1995), 344.

¹⁶⁷ Mehmet TAKKAÇ: "Yabancı Dil Öğretiminde Temel Becerilerin Geliştirilmesi için Edebiyat Metinlerinin Kullanımı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (Erzurum, 1997), 44.

¹⁶⁸ Osman SENEMOĞLU: "Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 64.

bu tür yapıların ezberlenmesi gerekmektedir. Çünkü günlük hayatta, öncelikli ve birinci derece kullanıma açık kelime grupları olarak kalıp sözlerin, ayrı bir değeri vardır. Ancak bu kalıplarla birlikte, bu kalıpların geçtiği veya gerektirdiği durumlarda verilmesi gerekir.

Diğer taraftan, tekrar ve ahenk unsuru içermeleri hasebiyle, dil öğretiminde ikilemelerden yararlanılabilir.

5.7. Dil Öğretiminde Karşılaşılan Hatalar Üzerine

Ana dili ile öğrenilen dil arasında, üslûp normlarının karşılaştırma ve fonksiyonel stilistik noktasında birbirine göre bazı farklılıklar göstermesi sebebiyle, sözlü ve yazılı ifade esnasında bazı hatalara düşülmektedir.

Aşağıda belirtildiği üzere, söz konusu hatalar ana diliyle yakından ilgilidir: "Ana dili ediniminde bireyin zihnine ilk dili, yani ana dili yerleşir. Oysa ikinci dil öğreniminde, ikinci dilin yüzey yapısı, ana dilinin üzerine yerleşmektedir. Bu bakımdan, ikinci dil öğrenimi, ana dili bilgileri çerçevesinde oluşur. Böylece, öğrenci yabancı dil veya ikinci bir dil öğrenirken ana dilinin bazı stratejilerini yabancı dile aktararak olumsuz aktarıma (interference) sebep olabilirler."¹⁶⁹ (Konuyla ilgili olarak bk. **Unutma ve Hatırlamada Aktarım (Tranfer)'in Yeri**, ss. 54-57).

Öğrenimi veya öğretimi amaçlanan dilin kurallarının öğrenme esnasında ana dili kuralları gibi düşünülmesi neticesinde çeşitli hatalara düşülmektedir.¹⁷⁰ Bu hatalara "inter aktif hatalar" denir. Bu hatalar:

"1. Dil öğrenirken çeşitli işlemler (yalınlaştırma, aşırı genellemeler, Yanlış öğrenmeden kaynaklanan yanlışlar, bireyin kendine özgü varsayımlarından doğan yanlışlar.) sonucu yapılan dil içi (intralingual) yanlışlar.

¹⁶⁹ Özgür AYDIN, "Azerî, Kazak Özbek Türkmen Öğrencilerde Türkçe Öğrenim Sorunları I - Söz Varlığına İlişkin Yanlışlar-" *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 18 (Nisan 1994), 18.

¹⁷⁰ Nizomiddin, MAHMUDOV, "Özbekçe ve Türkçe Öğretiminde Karşılaştırmalı Stilistiğin Yeri", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 4, Aralık 1995, Ankara, 55-58.

2. Ana dilinin engellenmesiyle ortaya çıkan diller arası (interlingual) yanlışlar olmak üzere iki şekilde tezahür eder.

Burada birinci grupta yer alan yanlışlar ara dile bağlanırken ikinci gruptakiler ise, ana dili ile yabancı dil arasındaki uyumsuzluğa bağlanmaktadır.¹⁷¹

Corder tarafından "ara dil (interlanguage)" veya "geçici yeti (transitional dialect)" olarak nitelendirilen "ara dil"e, "yaklaşık düzen (approximative system)" veya ara-dil-öğrencisi dili (language-learner language)" de denmektedir. Ara dil, ikinci bir dil öğrenirken, başlangıçta hem ana dili, hem de ikinci dilin özelliklerinden meydana gelir. Kişiyi özeldir.¹⁷² Bu durum çeşitli dil içi ve diller arası yanlışlara sebep olmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, diller arası (interlingual) yanlışların temelinde, "ana dili ile ikinci dilin benzer sayılması" varsayımı bulunmaktadır. Böylece ana dilinde olan yapılar; ya değiştirilmeden aynen (meselâ, bir Azerbaycan Türkü'nün konuşmasında "çocuk" yerine "bala" kelimesini kullanması gibi.) ya da çeviri niteliğinde (meselâ: Bir Özbek Türkü'nün "yardam bermaq [desteklemek]" kelimesine karşılık, "yardım vermiyor" yapısını kullanması) aktarılmaktadır. Bu durum dil öğretiminde bazı hatalara yol açmaktadır.

Söz varlığı ile ilgili yanlışlar da dil içi veya diller arası bir karakter göstermektedir. Söz varlığına ilişkin yanlışlar genelde şu iki esasa dayanır:

1. Kelimesi kelimesine çevirilerden kaynaklanan hatalar.

¹⁷¹ Özgür AYDIN: "Azerî, Kazak Özbek Türkmen Öğrencilerde Türkçe Öğrenim Sorunları I -Söz Varlığına İlişkin Yanlışlar-", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 18 (Nisan 1994), 16-23.

¹⁷² S. P. CORDER: "Idiosyncratic Dialects and Error Analysis", Yayınlayan: J. RICHARDS, *Error Analisi Perspectives on Second Language Acquisition*, Longman (Londra, 1971), 161, 162.

2. Kullanılması gereken kelime yerine, farklı kelimelerin kullanılmasından kaynaklanan hatalar.

Leyla Tercanlıoğlu "Kelime Sözdizimi Hatalarının Kaynağı Olarak Eşanlamlılık" adlı yazısında ikinci dil öğrenirken kelime bazında görülen hataları şu şekilde belirtir:

"Yabancı dil öğrenenlerin en çok önem verdiği konulardan birisi de sözcük öğrenmektir. Yabancı dil öğrenenler sözcük öğrenmek için genelde eşanlamlı sözcüklerden oluşan uzun listeler yapar, bu listelerdeki sözcükleri ezberlemeye çalışırlar. Eşanlamlı sözcükleri birbirinin yerine kullanabilecekleri birer alternatif olarak görür ve herhangi bir durumda bu sözcükleri kullanabilecekleri birer alternatif olarak görür ve herhangi bir durumda bu sözcüklerden birini rast gele seçip kullanmakta tereddüt etmezler. Oysa anlambilim açısından birbiri ile ilgili iki veya daha fazla sözcük arasında anlam farklılığı vardır. Yani eş anlam taşıyan sözcüklerin olduğu doğru olsa bile, bu onların birbirlerinin yerine rast gele kullanılabilecekleri anlamına gelmez. Vurgu, imlâ, istenen veya yorumlanan anlam bakımından cümlelerin anlamında bir şeyler değişir. Sözcükler benzer anlam taşırlar, ancak tıpatıp aynı anlamı taşımazlar. Yani, anlam bakımından sözcükler arasında bir eşitlik değil denklik söz konusudur. Eşanlamlı sözcüklerden birinin uygun olduğu bir durumda diğeri uygun olmayabilir."¹⁷³ Buradan da anlaşılacağı üzere dil öğretiminde, hem sözlü hem yazılı ifadede kelime seçimi, özellikle de eşanlamlı kelimelerin seçiminde ayrı bir itina göstermek gerektiği açıktır.

Leylâ Tercanlıoğlu yine aynı yazısında kelime seçimi işinin kolay bir iş olmadığını şu şekilde ifade etmiştir. "... İki veya daha fazla sözcük arasında bir tercih yapabilme durumu ortaya çıktığında, konuşmacı/yazar metin içindeki yerine en uygun olanı seçmek durumundadır. Aksi takdirde, anlam biraz değişir, belirsizlikler ya da yanlış anlamalar meydana gelebilir. Özellikle

¹⁷³ Leyla TERCANLIOĞLU, "Kelime Sözdizimi Hatalarının Kaynağı Olarak Eşanlamlılık", *Çağdaş Türk Dili* (Aralık 1993), 32.

yabancı dil öğrencilerinin zaman zaman bir şey söylemek istediklerinde doğru sözcüğü seçemedikleri için hiç istemediklerini söyledikleri görülür. Sözcük seçiminin o kadar kolay bir iş olmadığını kabul etmemiz gerekir. Eş anlamlı sözcükler söz konusu olduğunda bu karmaşıklık iki katına çıkar."¹⁷⁴

W. E. Collins, eş anlamlı kelimeler arasındaki farklılığı şu şekilde ifade etmiştir.:

- "1. Terimlerden biri diğerinden daha geneldir.
2. Bir sözcük diğerinden daha duygusaldır.
3. Bir terim ahlaki tasdik veya sansür bildirirken diğeri nötrdür.
4. Terimlerden biri diğerlerinden daha edebîdir.
5. Terimlerden biri diğerinden daha çok konuşma diline aittir.
6. Terimlerden biri diğerinden daha çok yerel ve lehçeye aittir.
7. Eş anlamlı sözcüklerden birisi çocuk konuşmasına aittir."¹⁷⁵

M. Martin, kelimeler ve kullanıldığı ortam arasındaki uyumsuzluktan doğan hataları;

"1. Üsluba ait hatalar (Dili, profesör mü, politikacı mı kullanıyor; hangi amaçla yani kişisel bilgi vermek için mi, iş için mi kullanıyor; kime hitaben yani, anne kızıyla mı, doktor hastasıyla mı konuşuyor?),

2. Anlam ile ilgili hatalar (Alt anlamlılık (Hyponymy) denilen seçme kısıtlaması olayı yani, genel bir terim yerine semantik açıdan dar anlamlı kelimenin kullanılması, canlı/cansız, plânlı /plânsız, somut/soyut gibi çeşitli anlam ayırımına yönelik özellikleri yönelik olarak bu tür eş anlamlı kelimelerin birbirinin yerine kullanılmasından doğan hatalar.),

¹⁷⁴ Leyla TERCANLIOĞLU: "Kelime Sözdizimi Hatalarının Kaynağı Olarak Eş anlamlılık", *Çağdaş Türk Dili* (Aralık 1993), 32.

¹⁷⁵ S. ULLMAN: *Semantics: An Introduction to the Sciens of Meaning*, New York, 1964, Barmes and Noble, INC.; Leyla TERCANLIOĞLU: "Kelime Sözdizimi Hatalarının Kaynağı Olarak Eş anlamlılık", *Çağdaş Türk Dili* (Aralık 1993), 33.

3. Eş dizimlilik ile ilgili hatalar (bir kelimenin anlam bütünlüğü içinde farklı biçimde kullanılması),

4. Sözdizimi kurallarına ait hatalar (Doğru kelimenin doğru yapı içinde kullanılması anlamına gelir.)¹⁷⁶ olmak üzere dört alt gruba ayırır.

5.8. Dil Öğrenimi ve Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar¹⁷⁷

1. Dil öğrenimi alışkanlık sağlayacak şekilde, bir sistem içerisinde yapılmalıdır.

2. Dili önce duyarak, daha sonrada yaşayarak öğrenmekteyiz. Bu nedenle dilin amaçları doğrultusunda yeri geldiğinde doğru örneklerle kullanılması sağlanmalıdır.

3. Öğretmek için öğrenciye öncelikle öğrenme isteği aşılmalı, Sözlü ve yazılı olmak üzere dilin çeşitli boyutlarda kullanılması noktasında öğrenci cesaretlendirilmelidir.

4. Dil öğretiminde de yaş dikkate alınmalıdır.

5. Kuraldan önce örnekleme, öğrenimin esası olmalıdır.

6. Bilinenler yardımıyla bilinmeyen öğretilmeli. Öğretime soyut değil de, somut kavramlardan başlanmalıdır. Daha sonra soyut kavramlar öğretilmelidir.

7. Aynı örnekte birden fazla konu öğretilmemelidir.

8. İstisnaî durumları değil, kuralı ve gelecekte hep kullanılacak konular öğretilmelidir.

¹⁷⁶ M. MARTIN: "Advanced Vocabulary Teaching: The Problem of Synonyms", *The Modern Language Journal University of Wisconsin Press*, 1984; Leyla TERCANLIOĞLU: "Kelime Sözdizimi Hatalarının Kaynağı Olarak Eşanlamlılık", *Çağdaş Türk Dili* (Aralık 1993), 33-35.

¹⁷⁷ Sami İPEKBOYAYAN: "Yabancı Dil Öğretimiyle İlgili Temel Tavsiyeler", *TÖMER Dil Dergisi*, (Temmuz 1994), 57-58.

9. Konu iyi seçilmeli yani, neyi öğreteceğimiz iyi tespit edilip iyi hazırlanmalıdır.

10. Dil hakkında bilgi vermek yerine, dilin kendisi verilmeli.

11. Öğretilmiş, konular belli aralarla mutlaka tekrar edilmelidir. Böylece, konuların unutulmalarına veya başka konularla karıştırılmamasına engel olunmuş olur.

12. Her öğrencinin değişik karakteri, değişik öğrenme biçimi vardır. Bu nedenle aynı konu farklı açılardan ele alınabilmelidir. Bu kaideye paralel olarak değişik, ilginç ortamlar bulup aynı şey, farklı etkinliklerle işlenebilmelidir. Bu arada öğrencilerin cevap vermelerine imkânlar verilmeli ve teşvik edilmelidir.

13. Ana diliyle benzer veya aynı durumda olan konular, çok zaman harcanmayacak şekilde öğretilmelidir.

14. Öğretirken en kolay, en kestirme ve hızlı yol izlenmeli. Ancak, pratiğe daha uzun süre ayrılmalıdır.

15. Ders öncesi neyin, nasıl, yaratıcı, ilginç ve plânlı bir biçimde verilebileceği belirlenmelidir.

16. Öğrencinin ilgileri, uğraşları, amaçları ve plânları bilinmelidir.

17. Öğretmen gereğinde aktör, vaiz ,düşünce adamı, lider, orkestra şefi, arkadaş olabilmelidir.

18. Derslerde öğrencinin fazla yazmaları, fazla konuşmaları, fazla okumaları sağlanmalıdır. Çünkü, dil öğretiminde uygulama ve alıştırma yapmanın önemi büyüktür.

19. Öğrencileri, yönlendirebilmek için ara sıra ödevler verilmelidir.

20. Öğretmen ne sınıfta çok dolaşıp, dikkat dağıtmalı ne de oturup aynı yerde dersin bitmesine izin vermelidir.

21. Okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinden oluşan dil becerileri birbirini destekler ve geliştirici olmalıdır.

22. Dil öğretiminde, ana dilinin etkisi dikkate alınmalı ve öğrenilen veya öğretilecek olan dilin sınıf içinde ve dışında kullanımı teşvik edilmelidir (Bunun için şartlandırma kullanılabilir).

23. Öğretmen derste sesinin tonunu, kendisini dinletecek şekilde ayarlamalıdır.

24. Öğrenim veya öğretim ne hızlı, ne de yavaş normal ve doğal akışı içinde yapılmalıdır.

25. Derste, konuyla bütünlük sağlayan sözlük, kitap, teksir, tv, teyp, video gibi görsel ve işitsel araç ve gereçlerden yararlanılmalıdır.

26. Derste yapılacak çalışmaya uygun oturma plânı uygulanmalıdır.

27. Sınavlar ölçme ve değerlendirme özelliğinin yanı sıra, bir de çalışma özelliği taşımalıdır. Çok fazla yanlışın yapıldığı konular, bir çalışmayla yeniden gözden geçirilip ele alınabilmelidir. Ancak bu çalışma esnasında öğrencinin öğrenme isteği ve şevkinin kırılmamasına özen gösterilmeli ve hataların öğretimde normal olduğu öğrenciye hissettirilmelidir.

28. Ders araçları iyi ve ekonomik şekilde kullanılmalıdır.

29. Öğretmen derste yazdıklarını çok açık, net ve anlaşılır bir şekilde yazmalıdır. Öğrencilerin de yazacaklarını doğru bir şekilde defterlerine geçirmelerini sağlamalıdır. Daha sonra öğrencilerden yazdıklarını okumalarını istemelidir.

30. Öğretimde kişisel yaşantılardan yararlanılmalıdır. Meselâ ilgi alanlarının tespiti, öğretimin etkin bir şekilde gerçekleşmesine imkân verir.

31. Öğretilen grubun dilinden başlanmalıdır. Meselâ, ikinci dilin öğretimine ilişkin yazılacak olan dilbilgisi kitaplarında, alıştırma kitaplarında bu husus dikkate alınmalıdır. Bu husus başlangıçta kullanılacak sözlüklerde madde

başları öğretilen dilde, açıklamaların ise öğretilen grubun dilinde olmak üzere iki dilli olarak düzenlenmelidir.

32. Dil öğretiminde, konuşma, yazma, okuma becerilerinin geliştirilmesi için dinlemeye geniş yer verilmelidir.

33. Gözlemler yazarak yoğunlaştırılmalıdır.

34. Dil öğrenimindeki amacımıza uygun olacak şekilde yazı dili veya sözlü dilden başlanmalıdır.

35. Eğer bir bütün olarak dil öğretimi yapılacaksa ve bu noktada da zaman sınırlı değilse sözlü dil, dinleyip anlama, az sonra söyleme bir yanda okuma ve en sonda yazma hepsi birden değil birinden başlamak ve derece derece diğerine geçmek gerekir. Dinleme ve okuma, dilde diğer dil becerilerine göre daha öncelikli bir konudur.

C. TÜRKİYE, AZERBAYCAN, TÜRKMEN VE GAGAVUZ TÜRKLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Azerbaycan, Türkmen, Gagavuz ve Türkiye Türkleri Türk dünyası içinde çoğunluğu oluşturmaktadır. Türk dünyasının bugünkü durumu ile ilgili olarak bakınız: **Harita: 1.**¹⁷⁸

1. Türkiye Türkleri

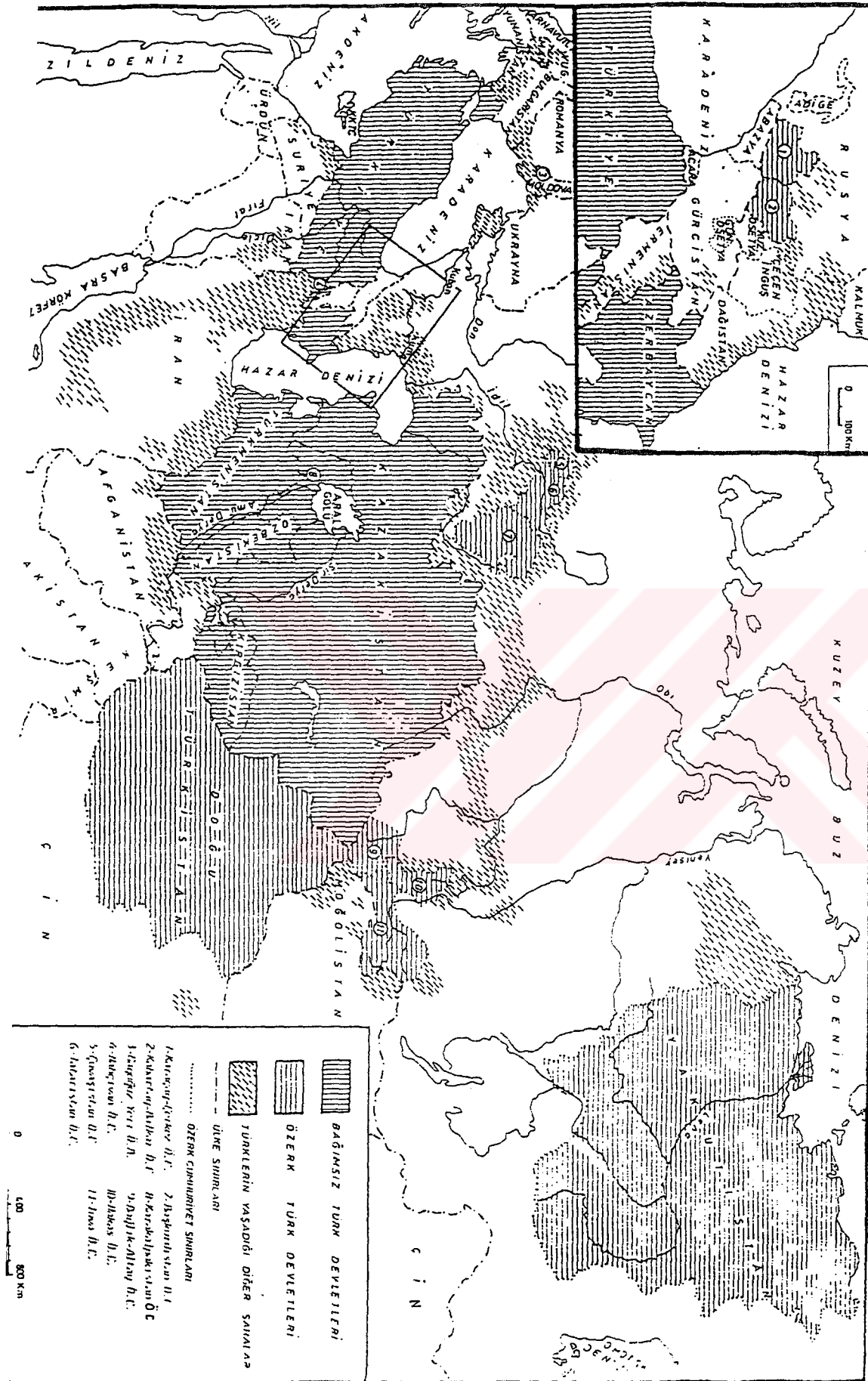
Çoğunluğu Anadolu ve Rumeli'de bulunan Türkiye Türklerinin bir kısmı da Balkanlarda; Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya, Yeni Yugoslavya ile KKTC, Avrupa, Amerika ve Arap ülkelerinde yaşamaklarını sürdürmektedir. Nüfusu yaklaşık 73 milyon civarındadır. Rumeli ve Anadolu'da kurulmuş olan Türkiye'nin kuzeyinde Rusya Federasyonu, Ukrayna, Gürcistan, Azerbaycan; doğusunda İran, güneyinde Irak ve Suriye, batısında Yunanistan, kuzeybatısında Bulgaristan bulunmaktadır. Başkent Ankara'dır.

Türkiye Türkçesinin ağızları: Doğu Grubu Ağızları, Kuzey Grubu Ağızları ve Batı Grubu Ağızları olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Bu sınıflandırmaya göre Doğu Grubu Ağızları kendi içerisinde dört alt gruba ayrılmaktadır. I. Grup: Ağrı, Van, Muş, Bitlis, Bingöl, Siirt, Diyarbakır, Mardin, Hakkâri, Urfa (Birecik halfeti hariç), Palu, Karakoçan (Elazığ) ağızları. II. Grup: Kars (Ardahan, posof hariç) Erzurum merkez, Aşkale, Ovacık, Narman, Pasinler, Horasan, Hınıs, Tekman, Karayazı, Erzincan merkez, Tercan, Çayırılı, Kemah, Refahiye, Gümüşhane ağızları. III. Grup: Ardahan, Posof (Kars) Artvin merkez, Şavşat, Yusufeli, Ardauç (Artvin), Oltu, Tortum, Olur, Şenkaya, İspir (Erzurum) ağızları. IV. Grup: Kemaliye, Iliç (Erzincan), Elazığ merkez, Keban, Baskil, Ağın, Harput (Elazığ), Tunceli ağızları. Bunların da kendi içerisinde çeşitli alt grupları bulunmaktadır.

Kuzeydoğu Grubu Ağızları temelde üç alt gruba ayrılmaktadır I. Grup: Trabzon, Rize merkez, Kalkandere, İkizdere, Gündoğdu, Büyükköy (Rize)

¹⁷⁸ Nevzat ÖZKAN: *Türk Dünyası, Nüfus Sosyal Yapı, Dil, Edebiyat* (Kayseri: Geçit Yayınları 1997), 364.

ağızları. II. Grup: Çayeli, Çamlıhemşin, Pazar, Akdeşen Fındıklı (Rize) Ağızları. III. Grup: Arhavi, Hopa, Borçka, Kemalpaşa, Muratlı, Ortacalar, Göktaş, Camili Meydancık, Ortaköy (Artvin) ağızları. Bunlar da kendi içinde çeşitli alt gruplara ayrılmaktadır.

Batı Grubu Ağızları dokuz ana gruba ayrılmıştır. I. Grup: Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak ve Nallıhan (Ankara) ağızları. II. Grup: İzmit ve Sakarya ağızları. III. Grup: Bolu (Göynük, Mudurnu, Seben, Kırısçık hariç), Zonguldak, Bartın, Kastamonu (Tosya hariç), Ovacık, Eskipazar (Çankırı) ağızları. IV. Grup: Beypazarı, Çamlıdere, Kızılcahamam, Gündül, Ayaş (Ankara), Gönük, Mudurnu, Seben, Kırısçık (Bolu), Çankırı (Ovacık, Eskipazar ve Kızılırmak hariç), Tosya (Kastamonu), Boyabat (Sinop, Çorum merkez, İskilip (dağ köyleri hariç), Bayat, Kargı, Osmancık (Çorum) ağızları. V. Grup: Sinop (Boyabat hariç), Samsun (Havza, Ladik hariç), Ordu (Mesudiye hariç), Giresun (Şebinkarahisar, Alucra hariç) Şalpazarı (Trabzon) ağızları. VI. Grup: Havza Ladik (samsun), Amasya, Tokat, Sivas (Şarkışla, Gemerek hariç) Mesudiye (ordu), Şebinkarahisar ve Alucra (Giresun), Malatya merkez, Hekimhan, Arapkir ağızları. VII. Grup: Tarsus (İçel), Ereğli, Konya merkez ilçesinin bazı yöreleri, Adana, hatay, Kahramanmaraş, gaziantep, Adıyaman, Darende, Akçadağ, Doğanşehir (Malatya, Birecik Halfeti (Urfa) ağızları. VIII. Grup: Anakara merkez, Haymana, Bâlâ, Şereflikoçhisar, Çubuk, Kırıkkale, Keskin, Kalecik, Kızılırmak (Çankırı) Çorum merkez ilçesi ile güneyindeki ilçeler, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Kayseri, Şarkışla, emerek (Sivas) ağızları. IX. Grup: Konya merkez ilçelerinin bazı yöreleri ve Ereğli hariç), İçel (Tarsus hariç) ağızları. Bu dokuz alt grup da kendi içinde çeşitli alt dallara ayrılmaktadır. ¹⁷⁹

¹⁷⁹ Leylâ KARAHAN, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996), 1-2, 96, 113, 178.

2. Azerbaycan Türkleri

Bugün Azerbaycan Türkleri, başta Güney ve Kuzey Azerbaycan olmak üzere Türkiye, Gürcistan gibi dünyanın çeşitli yerlerinde yaşarlar. Azerbaycan Cumhuriyeti 18.10.1991 tarihinde kurulmuştur. Azerbaycan Cumhuriyetinin kuzeyde Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti, kuzeybatıda Gürcistan, batıda Ermenistan, güneybatıda Türkiye güneyde İran bulunmaktadır.¹⁸⁰ Güney Azerbaycan, İran'da bulunan üç Türk Eyaletidir. Yüzölçümü 87.000 km²'lik alanda kurulmuş olan Azerbaycan Cumhuriyeti'nin başkenti Bakû'dur. 103.440 m²'lik bir alanda kurulmuş olan Güney Azerbaycan'ın başşehri Tebriz'dir. Azerbaycan Türkleri, Türkiye Türklüğünden sonra Güneybatı grubunun en büyük dilimini oluşturmaktadırlar.

Azerbaycan ağızları;

1. Doğu Grubu (Derbent, Kuba, Şamahı, Bakû, Salyan, Lenkeran)
2. Batı Grubu (Kazah, Ayrım, Borçalı)
3. Kuzey Grubu (Zakatalı, Nuha, Kutkeşen)
4. Güney Grubu (Erivan, Nahçıvan, Ordubad)
5. Orta Grup (Gence, Karabağ)
6. Kuzey İran Ağzı (Tebriz, Urmiye)
7. Doğu Anadolu Ağzı
8. Kaşkay-Eynallu Ağzı

olmak üzere sekiz gruba ayrılmaktadır.¹⁸¹

3. Türkmen Türkleri

Bugün Türkmenler, Türkmenistan Cumhuriyeti başta olmak üzere, Türkmenistan'ın sınır komşuları olan kuzeydoğudaki Özbekistan, kuzeydeki Karakalpakistan, kuzeybatısındaki Kazakistan, güneydeki İran, ve

¹⁸⁰ Ali YİĞİT: *Türk Ülkeleri ve Türklerin Yaşadıkları Bölgelerin Coğrafyası* (Türkiye ve Türk Dünyası İktisadî ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları, Elazığ, 1996), 65-73.

¹⁸¹ Ahmet B. ERCİLASUN: *Kars İli Ağızları Ses Bilgisi* (Ankara, 1983), 148.

güneydoğudaki Afganistan'da yaşarlar. Türkmenler Teke, Göklen, Yomut, Ersari, Sarık boylarından müteşekkildir.

Ayrıca Türkmenlerin bir kısmı Tacikistan, Kuzey Kafkasya, İran, Afganistan, Türkiye, Suriye ve Irak'ta bulunur.¹⁸²

1995 sayımına göre 4,5 milyon nüfusa sahip olan Türkmenistan Cumhuriyeti'nin başkenti Aşgabat'tır. Türkmenistan Cumhuriyeti, 27 Ekim 1991 yılında, 488.100 km² bir alanda kurulmuştur.¹⁸³ Hazar Denizi'nin doğusunda, Türkistan'ın batı köşesinde, İran ile Afganistan'ın kuzeyinde, yer alan Türkmenistan Cumhuriyeti'nin doğu ve kuzeyinde Amuderya Nehri bulunmaktadır. Önemli şehirleri; Merv, Çavçav, Taşauz, Krasnovdsk'tur. Başkenti Aşgabat'tır.

Türkmen ağızları: Oğuz ve Kıpçak olmak üzere olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Oğuz grubu: Yomut, Teke, Ärsarı, Sarık, Salır, Göklen, Çovdur, Garadaşlı, Emreli, Ata, Çandır, Sakar, Olam, Surhı, Hatap, Bayat, Mehin, Mürçe, Burgaz, Mücevür, Arabacı vb.) ve Kıpçak grubu ise. Noxur, Enev, Hasar, Nerezim, Mukrı, Bucak, İkdir, Düeci, Eski, Hıdırili, Çercev, Kıraç vb. olarak çeşitli alt dallara ayrılmaktadır.¹⁸⁴

Türkmenler tarımcılık, dokumacılık ve balıkçılıkla uğraşırlar. Sünnî Müslümandırlar. Kara ikliminin hüküm sürdüğü Türkmenistan'ın büyük bir bölümünü Karakum çölü kaplar. Çöl ve dağlık kesim toplam arazinin % 72'sini oluşturur.¹⁸⁵ Bitki örtüsü, kısa boylu otlar ve odunsu çalılklardan oluşur.

4. Gagavuz Türkleri

Gagavuzların bir kısmı, kuzey, güney ve doğudan Ukrayna, batıdan da Romanya'yla Komşu olan ve 33.701 km²'lik bir alanda kurulmuş olan Moldova Cumhuriyetinde yaşamaktadırlar. Büyük çoğunluğu Moldavya (Moldavya'nın güneyindeki: Barasabya, Komrat, Çadır-Lunga, Kangaz, Tarakliya

¹⁸² Ali YİĞİT: a.g.e., 77.

¹⁸³ Ali YİĞİT: a.g.e., 79-80.

¹⁸⁴ N. NARTIEV: *Türkmen Dialektologiyasınıñ Esasları*, Çercev, 1994, 45.

¹⁸⁵ Ali YİĞİT, a.g.e., 81.

şehirleri)'da yaşayan Gagavuzlar, Ukrayna (Odessa bölgesinde), Rusya, Doğu Kazakistan, Beyaz Rusya, Özbekistan (Taşkent), Gürcistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Bulgaristan (Varna, Dobruca, Vombol ve Topolovgrad, Kırgızistan (Frunze), Kazakistan, Türkiye, Yunanistan (Kesarya), Litvanya ve Makedonya gibi dünyanın muhtelif bölgelerinde yaşamaktadırlar. Gagavuzlar,¹⁸⁶ bu çeşitlilik içerisinde dağınık bir görünüm arz etmektedir. Bununla birlikte Gagavuzların büyük bir kısmı, Gagavuz Yeri'nde yaşamaktadır. Gagavuz Yeri, 27 Ağustos 1991 yılından itibaren özerkliğine kavuşmuş bir bölgedir. Gagavuzların büyük çoğunluğu Ortaodoks Hristiyanıdır. Kişinev Kilisesi'ne ve dolayısıyla Rus kilisesine bağlıdırlar.¹⁸⁷

Gagavuzlar, Provadya ve Silistre'deki okullarda Bulgarca, Varna ve Balçık'taki okullarda Rumca öğrenmektedirler. Gagavuzlar çiftçilik, balıkçılık, bahçivanlık vb. alanlarda uğraşmaktadırlar.¹⁸⁸

Gagavuz Yeri'nde eğitim dilini Rusça başta olmak üzere, Moldovaca (Romence) ve Gagavuz Türkçesi oluşturmaktadır.¹⁸⁹

Gagavuz Türkçesinin biri merkez (Komrat ve Çadır Lunga) diğeri güney (Vulkanşti) olmak üzere iki ağzı bulunmaktadır. Merkez ağzı "Deliorman", Güney ağzı "Dobruca Türk ağzı" olarak da bilinmektedir.¹⁹⁰

¹⁸⁶ W. ZAJACKOWSKI: "Gagauz", *Ensiklopedie del'İslâm* (Nouvelle édition), Leiden, II, 993.

¹⁸⁷ Oğuzhan BALKANLI: "Gagauz Yeri", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Yıl. 3, Sayı: 16 (Ankara, 1997), 1616.

¹⁸⁸ Mihail CIACHIR (ÇAKIR): "Basarabyalı Gagauzların Tarihi", Aktaran: Harun GÜNGÖR, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 20 (Ekim 1982), 211 (Bu yazının aslı ilk olarak *Besarabiealâ Gagauzlarân İstorieasâ* adıyla 1934'te, Chinişinau'da çıkmıştır).

¹⁸⁹ Oğuzhan BALKANLI: a.g.m., 1616; Harun GÜNGÖR: "Gagavuz (Gökoğuz)", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Yıl: 3, Sayı: 16 (Temmuz - Ağustos 1997), 1991'de Moldova Cumhuriyeti'nin Gagavuz Yeri'nin idaresini Gagavuz halkına verme kararına ilişkin kanun tasarısından bahsedilmiştir. 23 Aralık 1994'te kabul edilen Gagavuz Yeri'nin Özel Statüsü üzerine Kanun Tasarısı (No: 344-XIII)'da: "Gagavuzlara Moldova Anayasası'na ters düşmemek kaydıyla çeşitli alanlarda yasa çıkarma hakkı verilmiştir. Yasaya göre Gagavuz Yeri'nin yüksek mercili bir başkanı vardır. Gagavuz Yeri'nin tüm makamları Başkan'a bağlıdır. Gagavuz Yeri'nin resmî dili Gagavuzca, Moldovanca ve Rusça'dır. Gagavuz Yeri'nin başkenti Komtat'tır." açıklaması yapılmıştır.

Bugün, Moldovya'da 200 bin, Bulgaristan'da 50-60 bin civarında olmak üzere 250 binin üzerinde Gagavuz yaşamaktadır.¹⁹¹

	Konuşulan coğrafya	Konuşanların sayısı
Türkiye Türkçesi	Türkiye, Balkan Ülkeleri (Yunanistan, Bulgaristan, Make-donya, yeni Yugoslavya) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Avrupa, Amerika, Arap Ülkeleri	73.676.000
Azerbaycan Türkçesi	Azerbaycan, İran, Gürcistan	29, 253.505
Türkmen Türkçesi	Türkmenistan, İran, Afganistan, Pakistan ve Kuzey Kafkasya (Stavropol Türkmenleri), Türkiye, Suriye ve Irak'ta yaşamaktadırlar.	10.921.590
Gagavuz Türkçesi	Moldova, Ukrayna, Romanya ve Bulgaristan	291.653

¹⁹⁰ Harun GÜNGÖR: "Gagavuz (Gökoğuz)", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Yıl: 3, Sayı: 16 (Temmuz-Ağustos 1997) 1602.

¹⁹¹ Harun GÜNGÖR: "Gagavuz (Gökoğuz)", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Yıl: 3, Sayı: 16 (Temmuz - Ağustos 1997), 1595 .

İNCELEME

İNCELEME

A. TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE AZERBAYCAN TÜRKÇESİ, TÜRKMEN TÜRKÇESİ VE GAGAVUZ TÜRKÇESİNİN ALFABE BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

1. Türk Dilinde Kullanılan Alfabelere Genel Bakış

Bilinen 1300 yıllık yazılı tarihleri içerisinde Türkler, Köktürk (38 harfli), Uygur (15 harfli), Arap, Soğd, Tibet, Süryani, Brahmi, Grek, Ermeni, İbranî vb. alfabeler olmak üzere toplam 13 farklı alfabe kullanmışlardır.¹ Bunlardan Soğd, Mani, Brahmi, Tibet, Süryani, Grek, Ermeni ve İbranî kökenli alfabeler sınırlı çevrelerde kullanılmıştır. Köktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Lâtin kökenli alfabeler ise yaygın bir kullanım alanına sahip olmuştur.²

Türk dilinde bugün, Lâtin, Kiril, Arap kökenli olmak üzere üç farklı alfabeye dayalı 20 farklı alfabe kullanılmaktadır.³ Dolayısıyla Türk dilinin bugün 20 ayrı yazı dili bulunmaktadır.⁴ Türk dünyası içinde, Azerbaycan, Türkmen ve Gagavuz Türkleri Lâtin alfabesine yeni geçmişlerdir. Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinin kurulması gibi yeni oluşumlar çerçevesinde diğer Türk yazı dillerinden bazılarında da Lâtin alfabesine geçme çalışmaları hâlen sürmektedir.

Bugün Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti ile Gagavuz Yeri'nde Lâtin kökenli alfabelere geçişte bir süreç yaşanmaktadır. Buralardaki pek çok dergi ve gazete Kiril harfli olarak çıkarılmaktadır. Bağımsız Türkmenistan Cumhuriyetinde ise, 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren Lâtin asıllı Türkmen alfabesi bütün işlemlerde kullanılmaya başlamıştır.⁵ Diğer taraftan, Türkiye Türkçesinde Lâtin, Kırgız, Kazak Türkçesi vb.'de Kiril, Yeni Uygur Türkçesinde vb.'de ise Arap kökenli alfabeler kullanılmaktadır.

2. Oğuz Grubu ve Oğuz Grubunda Kullanılan Alfabeler

2.1. Türkiye Türkçesi

Türkiye Türkçesi bilindiği üzere, Oğuz Türklerinin ağız özelliklerine dayalı olarak 13. yüzyıldan günümüze kadar uzanan bir zaman dilimini ifade eder.⁶ Türkiye Türkçesi, bugün Türkiye ile Türkiye sınırlarının dışında ve civarında konuşulan bir yazı dilidir. Yazılı metinlerinin tarihi 700 yıl öncesine dayanmaktadır.

¹ Talât TEKİN: *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı* (Simurg Yayınları, Ankara), 7.

² Talât TEKİN: a.g.e., 7-8.

³ Talât TEKİN: a.g.e., 7.

⁴ Metin KARAÖRS: "Türk Dünyasında Yazı Dili ve Alfabe Birliği Meselesi", *Türk Yurdu*, Şubat 1990, 43.

⁵ "Türkmenistan'da Lâtin Harfleri Uygulaması", *Türk Dili*, Sayı: 579 (Mart 2000) Ankara, 286-287.

⁶ Zeynep KORKMAZ: "Türkiye Türkçesi", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995), 537.

Türkiye Türkçesinde temelde Arap ve Lâtin kökenli olmak üzere iki alfabe kullanılmıştır. 13. yy.'dan 20. yy.'a kadar Arap kökenli alfabe kullanılmıştır. 1 Kasım 1928 tarihli kanunla 'Lâtin esasından alınan Türk Harfleri' Kabul edilmiştir. Bu alfabe 1 Ocak 1929'dan itibaren uygulamaya konulmuştur.⁷ Bu alfabe; 8'i ünlü 21'i ünsüz olmak üzere 29 harften oluşmaktadır.

TÜRKİYE TÜRKÇESİ ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	Yazma harfler
a	A a	<i>A a</i>
be	B b	<i>B b</i>
ce	C c	<i>C c</i>
çe	Ç ç	<i>Ç ç</i>
de	D d	<i>D d</i>
e	E e	<i>E e</i>
fe	F f	<i>F f</i>
ge	G g	<i>G g</i>
ğ	Ğ ğ	<i>Ğ ğ</i>
he	H h	<i>H h</i>
ı	İ i	<i>İ i</i>
i	İ i	<i>İ i</i>
je	J j	<i>J j</i>
ke	K k	<i>K k</i>
le	L l	<i>L l</i>
me	M m	<i>M m</i>
ne	N n	<i>N n</i>
o	O o	<i>O o</i>
ö	Ö ö	<i>Ö ö</i>
pe	P p	<i>P p</i>
re	R r	<i>R r</i>
se	S s	<i>S s</i>
şe	Ş ş	<i>Ş ş</i>
te	T t	<i>T t</i>
u	U u	<i>U u</i>
ü	Ü ü	<i>Ü ü</i>
ve	V v	<i>V v</i>
ye	Y y	<i>Y y</i>
ze	Z z	<i>Z z</i>

⁷ Ahmet B. ERCİLASUN: "Lâtin Alfabeti Konusunda Gelişmeler" *Türk Dili*, Sayı: 523 (Temmuz

2.2. Azerbaycan Türkçesi

Teşekkül tarihi 13-16. yüzyıllara uzanan Azerbaycan Türkçesi Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti ve Güney Azerbaycan (İran)'da konuşulmaktadır.

Kuzey Azerbaycan'da Lâtin asıllı Alfabeti ile ilgili çalışmalar 30 Aralık 1921'de başlamıştır.⁸ 1922 yılından itibaren de, bu alfabeye çeşitli gazete ve dergi çıkarılmaya başlanmıştır. Böylece Arap harfli alfabeden Lâtin asıllı alfabeğe geçiş süreci 1922'den 1928'e kadar sürmüştür.⁹ Bu alfabe 33 harften oluşmaktadır. 1 Ocak 1940'ta ise, bu kez Lâtin kökenli alfabeden Kiril kökenli alfabeğe geçilmiştir.¹⁰ Bu alfabede, 9'u ünlü ve 23'ü ünsüz olmak üzere toplam 32 harf bulunmaktadır. 1988 yılında, tekrar Lâtin alfabesine geçiş süreci başlamıştır. Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti kurulduktan sonra, 25 Aralık 1991 tarihinde alfabe kanunu kabul edilmiş ve 1993'un sonuna kadar olan iki yıllık sürenin de, Lâtin alfabesine geçiş devri olmasına karar verilmiştir.¹¹ Güney Azerbaycan'da ise hâlen Arap kökenli alfabe kullanılmaktadır.

1985), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 739.

⁸Yasin ASLAN: "Azerbaycan Yeniden Lâtin Alfabetine Geçti: İnkılap İçinde İnkılap", *Azerbaycan Tam Bağımsızlık Yolunda* (Ankara, 1992), 27-40.

⁹ Bilâl N. ŞİMŞİR: *Azerbaycan'da Türk Alfabeti Tarihçe* (Ankara, 1991), 12.

¹⁰ Ahmet B. ERCİLASUN: a.g.m. 739.

¹¹ Yasin ASLAN: "Azerbaycan Yeniden Lâtin Alfabetine Geçti: İnkılap İçinde İnkılap", *Azerbaycan Tam Bağımsızlık Yolunda* (Ankara, 1992), 27-40.

AZERBAIJAN TÜRKÇESİ LÂTİN ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	Yazma harfler	Türkiye Türkçesi
a	A a	<i>A a</i>	A a
be	B b	<i>B b</i>	B b
ce	C c	<i>C c</i>	C c
çe	Ç ç	<i>Ç ç</i>	Ç ç
de	D d	<i>D d</i>	D D
e	E e	<i>E e</i>	E e
ə	Ə ə	<i>Ə ə</i>	(açık e)
fe	F f	<i>F f</i>	F f
ge	G g	<i>G g</i>	G g (ince)
ğe	Ğ ğ	<i>Ğ ğ</i>	Ğ ğ
he	H h	<i>H h</i>	H h (ince)
xe	X x	<i>X x</i>	H h (kalın)
ı	İ i	<i>İ i</i>	İ i
i	İ i	<i>İ i</i>	İ i
je	J j	<i>J j</i>	J j
qa	Q q	<i>Q q</i>	G g (kalın)
ke	K k	<i>K k</i>	K k
el	L l	<i>L l</i>	L l
em	M m	<i>M m</i>	M m
en	N n	<i>N n</i>	N n
o	O o	<i>O o</i>	O o
ö	Ö ö	<i>Ö ö</i>	Ö ö
pe	P p	<i>P p</i>	P p
er	R r	<i>R r</i>	R r
es	S s	<i>S s</i>	S s
şe	Ş ş	<i>Ş ş</i>	Ş ş
te	T t	<i>T t</i>	T t
u	U u	<i>U u</i>	U u
ü	Ü ü	<i>Ü ü</i>	Ü ü
ve	V v	<i>V v</i>	V v
ye	Y y	<i>Y y</i>	Y y
Ze	Z z	<i>Z z</i>	Z z

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ KİRİL ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	El Yazısı	Türkiye Türkçesi
a	А а	А а	А а
be	Б б	Б б	В в
ce	В в	В в	В в
qe	Г г	Г г	Г г (kalın)
ğe	Ғ ғ	Ғ ғ	Ğ ğ
de	Д д	Д д	Д д
e	Е е	Е е	Е е
ə	Ә ә	Ә ә	(açık e)
je	Ж ж	Ж ж	Ј ј
ze	З з	З з	З з
i	И и	И и	І і
ı	Ы ы	Ы ы	І і
ye	Ј ј	Ј ј	У у
ge	К к	К к	Г г (ince)
ke	К к	К к	К к
el	Л л	Л л	Л л
em	М м	М м	М м
en	Н н	Н н	Н н
o	О о	О о	О о
ö	Ө ө	Ө ө	Ö ö
pe	П п	П п	Р р
er	Р р	Р р	Р р
se	С с	С с	С с
te	Т т	Т т	Т т
u	У у	У у	У у
ü	Ү ү	Ү ү	Ү ү
fe	Ф ф	Ф ф	Ф ф
xe	Х х	Х х	Х х (kalın)
he	Һ һ	Һ һ	Х х (ince)
çe	Ч ч	Ч ч	Ч ч
ce	Ч ч	Ч ч	С с
şe	Ш ш	Ш ш	Ş ş
kesme			kesme

2.3. Türkmen Türkçesi

Türkmen Türkçesi, Türkmenistan Cumhuriyeti başta olmak üzere, Horasan (İran), Pakistan, Afganistan, Kuzey Kafkasya ve Orta Asya'nın bazı bölgelerinde konuşulmaktadır.

Türkmenler, 1928 tarihine kadar Arap Kökenli alfabe kullanmışlardır. 1928'den sonra Lâtin kökenli alfabeye geçmişlerdir. Ancak 1940 tarihinden sonra Kiril kökenli Alfabe kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra son siyasî gelişmelerle birlikte, 9 ünlü ve 21 ünsüz olmak üzere toplam 30 harften kurulu Lâtin kökenli alfabe ise, 12.04.1993 tarihinde Türkmenistan Millî Meclisinde alınan bir kararla kabul edilmiştir.¹² Türkmenistan'da da, Azerbaycan ve Gagavuz Yerinde olduğu gibi alfabede bir geçiş süreci yaşanmıştır 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren ise, bu alfabe resmî olarak bütün alanlarda kullanılmaya başlamıştır.

¹² Ahmet B. ERCİLASUN: *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, Ankara, 1996, Beşinci baskı, XIV.

TÜRKMEN TÜRKÇESİ LÂTİN ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	Yazma harfler	Türkiye Türkçesi
A	A a	<i>A a</i>	A a
Be	B b	<i>B b</i>	B b
çe	Ç ç	<i>Ç ç</i>	Ç ç
de	D d	<i>D d</i>	D D
e	E e	<i>E e</i>	E e
ä	Ä ä	<i>Ä ä</i>	(açık e)
fe	F f	<i>F f</i>	F f
ge	G g	<i>G g</i>	G g
he	H h	<i>H h</i>	H h
i	I i	<i>I i</i>	I i
je	J j	<i>J j</i>	C c
že	Ž ž	<i>Ž ž</i>	J j
ka	K k	<i>K k</i>	K k
el	L l	<i>L l</i>	L l
em	M m	<i>M m</i>	M m
en	N n	<i>N n</i>	N n
eň	Ñ ñ	<i>A B</i>	(damak n'si)
o	O o	<i>O o</i>	O o
ö	Ö ö	<i>Ö ö</i>	Ö ö
pe	P p	<i>P p</i>	P p
er	R r	<i>R r</i>	R r
es	S s	<i>S s</i>	S s
şe	Ş ş	<i>Ş ş</i>	Ş ş
te	T t	<i>T t</i>	T t
u	U u	<i>U u</i>	U u
ü	Ü ü	<i>Ü ü</i>	Ü ü
we	W w	<i>W w</i>	V v
y	Y y	<i>Y y</i>	I i
ýe	Ý ý	<i>Ý ý</i>	Y y
ze	Z z	<i>Z z</i>	Z z

TÜRKMEN TÜRKÇESİ KİRİL ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	El Yazısı	Türkiye Türkçesi
a	А а	А а	A a
be	Б б	Б б	B b
ve	В в	В в	V v
qe	Г г	Г г	G g (kalın)
de	Д д	Д д	D d
ye, e	Е е	Е е	E e
yo	Ё ё	Ё ё	yo
je	Ж ж	Ж ж	J j
ce	Ж ж	Ж ж	C c
ze	З з	З з	Z z
i	И и	И и	I i
ye	Й й	Й й	Y y
ke	К к	К к	K k
el	Л л	Л л	L l
em	М м	М м	M m
en	Н н	Н н	N n
eň	Ң ң	Ң ң	(damak n'si)
o	О о	О о	O o
ö	Ө ө	Ө ө	Ö ö
pe	П п	П п	P p
er	Р р	Р р	R r
se	С с	С с	S s
te	Т т	Т т	T t
u	У у	У у	U u
ü	Ү ү	Ү ү	Ü ü
fe	Ф ф	Ф ф	F f
he	Х х	Х х	H h
ts	Ц ц	Ц ц	ts
çe	Ч ч	Ч ч	Ç ç
şe	Ш ш	Ш ш	Ş ş
şç	Щ щ	Щ щ	
ayırma	Ъ ъ	Ъ ъ	ayırma
ı	Ы ы	Ы ы	I ı
inceltme	Ь ь	Ь ь	inceltme
e	Э э	Э э	E e
ä	Ә ә	Ә ә	Ä ä
yu	Ю ю	Ю ю	Yu yu
ya	Я я	Я я	Ya ya

2.4. Gagavuz Türkçesi

Gagavuz Türkçesi Moldova, Ukrayna, Rusya, Doğu Kazakistan, beyaz Rusya, Özbekistan (Taşkent), Gürcistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Bulgaristan, Varna Dobruca, Vombol ve Topolovgrad, Kırgızistan (Frunze), Yunanistan Keserya, Litvanya ve Makedonya'nın güney doğusunda olmak üzere Avrupa'nın değişik bölgelerinde konuşulmaktadır.

Tarihî süreç içerisinde zengin bir sözlü edebiyata sahip olan Gagavuzlar, bugüne kadar; Grek (Karamanlîca), Lâtin-Romen (1919), Kiril (30 Temmuz 1957)¹³ ve Lâtin (1993) kökenli olmak üzere farklı farklı alfabeler kullanmışlardır. Gagavuz Yeri'nde, 13 Mayıs 1993 yılında, Moldavya parlâmentosunda alınan bir kararla Moldavya'daki Gagavuz Türkleri Lâtin harflerine geçmiştir.¹⁴ Söz konusu bölgede kullanılacak olan yeni alfabe ve imlâsı G. Gaydarji, D. Tanasoğlu, E. Kolta, L. Pokrovskaya gibi bilim adamlarınca oluşturulmuştur.

¹³ Gülden Peker Çınar: "Gagoğuzlar", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Yıl: 3, Sayı: 16 (Temmuz-Ağustos 1997) 1608.

¹⁴ Ahmet B. ERCİLASUN: a.g.e. XIV.

GAGAVUZ TRKESİ LTİN ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	Yazma harfler	Trkiye Trkesi
a	A a	<i>A a</i>	A a
be	B b	<i>B b</i>	B b
ce	C c	<i>C c</i>	C c
e	 	<i> </i>	 
de	D d	<i>D d</i>	D D
e	E e	<i>E e</i>	E e
e	 	<i> </i>	(kapalı e)
	 	<i> </i>	(aık e)
fe	F f	<i>F f</i>	F f
ge	G g	<i>G g</i>	G g
he	H h	<i>H h</i>	H h
ı	I ı	<i>I ı</i>	I ı
i	I i	<i>I i</i>	I i
je	J j	<i>J j</i>	J j
ke	K k	<i>K k</i>	K k
el	L l	<i>L l</i>	L l
em	M m	<i>M m</i>	M m
en	N n	<i>N n</i>	N n
o	O o	<i>O o</i>	O o
	 	<i> </i>	 
pe	P p	<i>P p</i>	P p
er	R r	<i>R r</i>	R r
es	S s	<i>S s</i>	S s
e	 	<i> </i>	 
te	T t	<i>T t</i>	T t
u	U u	<i>U u</i>	U u
	 	<i> </i>	 
ve	V v	<i>V v</i>	V v
ye	Y y	<i>Y y</i>	Y y
Ze	Z z	<i>Z z</i>	Z z

GAGAVUZ TÜRKÇESİ KİRİL ALFABESİ

Adı	Matbaa harfleri	El Yazısı	Türkiye Türkçesi
a	А а	А а	A a
ä	Ä ä	Ä ä	Ä ä
be	Б б	Б б	B b
ve	В в	В в	V v
ge	Г г	Г г	G g
de	Д д	Д д	D d
e	Е е	Е е	E e
ye	Ё ё	Ё ё	yo
je	Ж ж	Ж ж	J j
ce	Ѓ ж	Ж ж	C c
ze	З з	З з	Z z
i	И и	И и	İ i
ye	Й й	Й й	Y y
ke	К к	К к	K k
el	Л л	Л л	L l
em	М м	М м	M m
en	Н н	Н н	N n
o	О о	О о	O o
ö	Ö ö	Ö ö	Ö ö
pe	П п	П п	P p
er	Р р	Р р	R r
se	С с	С с	S s
te	Т т	Т т	T t
u	У у	У у	U u
ü	Ў ў	У у	Ü ü
fe	Ф ф	Ф ф	F f
he	Х х	Х х	H h
ts	Ц ц	Ц ц	I i
e	Ч ч	Ч ч	 
e	Ш ш	Ш ш	 
	Щ щ	Щ щ	ts
ayırma	Ъ ъ	Ъ ъ	ayırma
ı	Ы ы	Ы ы	
inceltme	Ь ь	Ь ь	inceltme
e	Э э	Э э	E e
yu	Ю ю	Ю ю	yu
ya	Я я	Я я	ya

Yukarıda da belirtildiği üzere Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti ile Gagavuz Yeri'nde Lâtin kökenli alfabeye yeni geçilmiş olup hâli hazırda bu konuda bir süreç yaşanmaktadır. Türkmenistan Cumhuriyetinde ise 1 Ocak 2000 tarihinde bu süreç tamamlanmış ve Lâtin alfabesi her yerde kullanılmaya başlanılmıştır. Bu durumda, Kiril harflerini bilen bir Azerî'ye, bir Türkmen'e veya bir Gagavuz'a Türkiye Türkçesinin öğretimi söz konusu olabilir. Bu noktada, öğretimde alfabeden kaynaklanacak olan bazı olumsuz aktarımlar meydana gelebilir. Bu ise bir noktada, alfabelerdeki harf denklikleri ile ses denkliklerinin çakışmasından kaynaklanmaktadır. Böylece, her iki alfabede bulunan bazı harfler birbirine karıştırılmaktadır. Buna göre; "c" işareti Lâtin harflerinde "ce", Kiril harflerinde "se" sesine karşılık gelir. Bu da yazıya, "ce" yerine "se", "se" yerine "ce" yazılması şeklinde yansıyabilir. Lâtin ve Kiril alfabelerindeki diğer denklikler ise; Lâtin harflerindeki "j", Kiril harflerinde "y"yi, Lâtin'de büyük he'yi gösteren işaret, Kiril'de "ne"yi (H), "pe"yi gösteren işaret Kiril'de "re"yi; Lâtin harflerindeki "y", Kiril harflerinde "u"yu, Lâtin alfabesinde Büyük "B" Kiril harflerinde "v"yi, Lâtin harflerindeki büyük Y, Kiril harflerinde "ü"yü, göstermektedir. Bu farklılıklar ve benzerlikler yazıda olumsuz aktarıma sebep olabilmektedir. Kiril'de büyük "K" ile küçük "k"nın, büyük "T" ile küçük "t"nin aynı olması da yazımda karışıklık yaratmaktadır.

Diğer yandan, Lâtin kökenli alfabelerde de, Türkmen alfabesindeki "ı" sesinin Lâtin harflerinde bulunan küçük "y" ile gösterilmesi "c"nin Latin harflerindeki "j" sesiyle gösterilmesi gibi özellikler de yazımda karışıklık yaratabilir.

Öte yandan, Türkiye Türkçesinde x, q gibi sesler yoktur. Bu durumun da öğretimde dikkate alınması gerekmektedir.

Lâtin kökenli alfabeler arasındaki bir karşılaştırma yaptığımızda karşımıza şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Oğuz Grubu	LÂTİN		
	Ünlüler	Ünsüzler	toplam
Türkiye Türkçesi	8	21	29
Azerbaycan Türkçesi	9	23	32
Türkmen Türkçesi	9	21	30
Gagavuz Türkçesi	10	20	30

Türkiye Türkçesinin bu gruba öğretiminde, olumsuz aktarımlardan kurtulmak için bu benzerliklerin ve farklılıkların öğretimde dikkate alınması gerekir.

B. TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE TÜRKMEN, AZERBAYCAN VE GAGAVUZ TÜRKÇELERİNİN SES BİLGİSİ BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Bir gramer terimi olarak ses, en küçük ve basit dil unsurudur. Aşağıda verilen tablodan da anlaşılabacağı üzere Türkiye, Azerbaycan, Türkmen ve Gagavuz Türkçelerindeki ses yapısı birbirine göre az veya çok bir farklılık göstermektedir.

Türkiye, Azerbaycan, Türkmen Türkçesinde ve Gagavuz Türkçelerinde hem ünlülerin, hem de ünsüzlerin sayısı birbirinden farklıdır. Sayı itibarıyla olduğu kadar nicelik açısından da bu böyledir. Meselâ; Türkiye Türkçesinden farklı olarak Azerbaycan Türkçesinde *q*, *x*, *â* seslerinin bulunması, Türkmen Türkçesinde uzun ünlülerin olması, Türkmen ve Gagavuz Türkçelerinde *ğ* sesinin olmaması gibi hususlar, bu konuda örnek olarak verilebilir. Bu ses farklılıkları yanında, başta bazı seslerin olmaması, eklerin birbirine göre farklılıklar göstermesi gibi hususların da dil öğretiminde dikkate alınması gerekmektedir.

Bu sebeple, Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içerisinde öğretimini kolaylaştırmak amacıyla, Türkiye Türkçesi ile Azerî, Türkmen ve Gagavuz Türkçeleri arasındaki ses değişiklikleri ve denklikleri ikili gruplar ve tablolar hâlinde aşağıda gösterilmiştir.

Lehçelerde gösterdiğimiz ses denkliklerinin bir kısmı; aslında ses denkliği olmayıp farklı ek olmaktan kaynaklansa da, konuyu öğretim bakımından ele aldığımız için hepsini ses denkliği içinde göstermekte bir sakınca görmedik.

1. Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Görülen Ses Değişmeleri

1.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri

AT ve TT'de bulunan Türkçe asıllı kelimeler arasında bazı ses değişimleri görülmektedir. Bu ses değişimleri aşağıda gösterilmiştir.

a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri

1. Ünlü Denklikleri

AT a ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
tikan	тикан	diken
tikanlı	тиканлы	dikenli
tikanlıq	тиканлыг	dikenlik
tikansız	тикансыз	dikensiz
yaşıl	яшыл	yeşil
yaşıllan-	яшыллаң-	yeşillen-
yaşıllanma	яшыллаңма	yeşillenme
yaşıllıq	яшыллыг	yeşillik

AT a- ~ TT ı-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
damazlıq	дамазлыг	damızlık

AT a- ~ TT u-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
qonaq	гонаг	konuk
qoşaş-	гошаш-	koşuş-
qoşaşdır-	гошашдыр-	koşuştur-
qoşaşdırma	гошашдырма	koşuşturma
qoşaşma-	гошашма-	koşuşma-

AT e ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
en-	ен-	in-
enmə	енмә	inme
eşidil-	ешидил-	işitil-

eşidilme	ешидилме	işitilme
eşit-	ешит-	işit-
eşitdir-	ешитдир-	işittir-
eşitdiril-	ешитдирил-	işittiril-
eşitdirilmə	ешитдирилмә	işittirilme
eşitdirmə	ешитдирмә	işittirme
eşitmə	ешитмә	işitme
eyi	еји	iyi
eyiləş-	ежилəш-	iyileş-
eyiləşdir-	ежилəшдир-	iyileştir-
eyiləşdirmə	ежилəшдирмә	iyileştirme
eyiləşmə	ежилəшмә	iyileşme
qet-	кет-	git-
qedil-	кедил-	gidil-
qedilmək	кедилмәк	gidilmek
gediş	кедиш	gidiş
qetmə	кетмә	gitme
gey-	кеј-	giy-
geydir-	кејдир-	giydir-
geydiril-	кејдирил-	giydiril-
geydirilmə	кејдирилмә	giydirilme
geydirmə	кејдирмә	giydirmе
geyil-	кејил-	giyil-
geyilmə	кејилмә	giyilmә
geyim	кејим	giyim
geyimli	кејимли	giyimli
geyin-	кејин-	giyin-
geyindir-	кејиндир-	giyindir-
geyindirmə	кејиндирмә	giyindirme
geyinmə	кејинмә	giyinme
geymə	гејмә	giyme
yenə	јенә	yine
yeyici	јејичи	yiyci

yeyinti	je <i>я</i> нти	yyinti
---------	-----------------	--------

AT e ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
yeri- / yürü-	je <i>р</i> и- / j <i>р</i> ү-	yürü-

AT ə ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
buzə	бузə	boza
qəmə	гəмə	kama
qəməli	гəмəли	kamalı
qəməsiz	гəмəсыз	kamasız
qəmiş	гəмыш	kamış
qəmişliq	гəмышлыг	kamışlık

AT ɔ ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
öskürək	өскүрək	öksürük
öskürəkli	өскүрəkли	öksürüklü
öskürəkotu-	өскүрəkоту-	öksürükotu

AT i ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
cızıq	чызыг	çizik
cızıqlı	чызыглы	çizikli
yaşıl	яшыл	yeşil

AT ɪ ~ TT o-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
tısboğa	тысбоға	tosboğa

AT / ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>bakı</i>	<i>бақы</i>	<i>Bakû</i>
<i>çamır</i>	<i>чамыр</i>	<i>çamur</i>
<i>çamırlı</i>	<i>чамырлы</i>	<i>çamurlu</i>
<i>çamırlıq</i>	<i>чамырлыг</i>	<i>çamurluk</i>
<i>qabıq</i>	<i>габыг</i>	<i>kabuk</i>
<i>pambıq</i>	<i>памбыг</i>	<i>panuk</i>

AT / ~ TT e

AT	AT (Кирил)	TT
<i>kəlik</i>	<i>кəлик</i>	<i>kelek</i>

AT / ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çıban</i>	<i>чибан</i>	<i>çıban</i>
<i>il</i>	<i>ил</i>	<i>yıl</i>
<i>ilan</i>	<i>илан</i>	<i>yılan</i>
<i>ıldırım</i>	<i>илдырым</i>	<i>yıldırım</i>
<i>ildönümü</i>	<i>илдөнүмү</i>	<i>yıl dönümü</i>
<i>ılıq</i>	<i>ланилыг</i>	<i>ılık</i>
<i>ılıqlaş-</i>	<i>илыглаш-</i>	<i>ılıklaş-</i>
<i>ılıqlaşma</i>	<i>илыглашма</i>	<i>ılıklaşma</i>
<i>ılıqlıq</i>	<i>илыглыг</i>	<i>ılıklik</i>
<i>ilit-</i>	<i>илыт-</i>	<i>ilit-</i>
<i>ilitma</i>	<i>илытма</i>	<i>ilitma</i>
<i>ıraç</i>	<i>ираг</i>	<i>ırak</i>
<i>ıraqlaş-</i>	<i>ираглаш-</i>	<i>ıraklaş-</i>
<i>ıraqlaşma</i>	<i>ираглашма</i>	<i>ıraklaşma</i>

<i>iraqlıq</i>	<i>ираглыг</i>	<i>ıraklık</i>
<i>isin-</i>	<i>исин-</i>	<i>ısın-</i>
<i>isinmə</i>	<i>исинмэ</i>	<i>ısınma</i>
<i>isit-</i>	<i>исит-</i>	<i>ısıt-</i>
<i>isitmə</i>	<i>иситмэ</i>	<i>ısıtma</i>
<i>islaq</i>	<i>ислаг</i>	<i>ıslak</i>
<i>islaqlıq</i>	<i>ислаглыг</i>	<i>ıslaklık</i>
<i>isladıl-</i>	<i>исладыл-</i>	<i>ıslatıl-</i>
<i>isladılma</i>	<i>исладылма</i>	<i>ıslatılma</i>
<i>issız</i>	<i>иссыз</i>	<i>ıssız</i>
<i>issızca</i>	<i>иссызча</i>	<i>ıssızca</i>
<i>işiq</i>	<i>ишыг</i>	<i>ışık</i>
<i>işıqlan-</i>	<i>шыглан-</i>	<i>ışıklan-</i>
<i>işıqlanma</i>	<i>ишыгланма</i>	<i>ışıklanma</i>
<i>işikli</i>	<i>ишыглы</i>	<i>ışıklı</i>
<i>işilda-</i>	<i>ишылда-</i>	<i>ışıl-da-</i>
<i>işildama</i>	<i>ишылдама</i>	<i>ışıldama</i>
<i>işiltılı</i>	<i>ишылтылы</i>	<i>ışıltılı</i>
<i>qiymə</i>	<i>гѣймэ</i>	<i>kıyma</i>
<i>qiyməli</i>	<i>гѣймэли</i>	<i>kıymalı</i>
<i>sıçan</i>	<i>сичан</i>	<i>sıçan</i>
<i>siyir-</i>	<i>сијир-</i>	<i>siyir-</i>
<i>siyirmə</i>	<i>сијирмэ</i>	<i>siyirma</i>
<i>siyril-</i>	<i>сијрил-</i>	<i>siyril-</i>
<i>siyrinti</i>	<i>сијринти</i>	<i>siyrinti</i>
<i>yaxşı</i>	<i>јахши</i>	<i>yahşı</i>

AT i ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>birçək</i>	<i>бирчѣк</i>	<i>pürçek</i>
<i>birçəkli</i>	<i>бирчѣкли</i>	<i>pürçekli</i>
<i>birçəksiz</i>	<i>бирчѣксиз</i>	<i>pürçeksiz</i>

<i>böbirlən-</i>	<i>бөбирлән-</i>	<i>böbürlen-</i>
<i>böbirlənmə</i>	<i>бөбирләнмә</i>	<i>böbürlenme</i>
<i>giyov</i>	<i>КҮҮҮ</i>	<i>güvey</i>
<i>giyovluq</i>	<i>КҮҮҮЛҮГ</i>	<i>güveylik</i>
<i>kiçik</i>	<i>КҮҮҮ</i>	<i>küçük</i>

AT o ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çovdar</i>	<i>ЧОВДАР</i>	<i>çavdar</i>
<i>çovuş</i>	<i>ЧОВУШ</i>	<i>çavuş</i>
<i>qovrul-</i>	<i>ГОВРУЛ-</i>	<i>kavrul-</i>
<i>qovrulma</i>	<i>ГОВРУЛМА</i>	<i>kavrulma</i>
<i>qovrulmuş</i>	<i>ГОВРУЛМУШ</i>	<i>kavrulmuş</i>
<i>qovşaq</i>	<i>ГОВШАГ</i>	<i>kavşak</i>
<i>qovun</i>	<i>ГОВУН</i>	<i>kavun</i>
<i>qovur-</i>	<i>ГОВУР-</i>	<i>kavur-</i>
<i>qovurğa</i>	<i>ГОВУРҒА</i>	<i>kavurga</i>
<i>qovurma</i>	<i>ГОВУРМА</i>	<i>kavurma</i>
<i>qovurmaçı</i>	<i>ГОВУРМАЧЫ</i>	<i>kavurmacı</i>
<i>qovurmali</i>	<i>ГОВУРМАЛЫ</i>	<i>kavurmali</i>
<i>qovurmaliq</i>	<i>ГОВУРМАЛЫГ</i>	<i>kavurmaliq</i>
<i>qovuş-</i>	<i>ГОВУШ-</i>	<i>kavuş-</i>
<i>qovuşdur-</i>	<i>ГОВУШДУР-</i>	<i>kavuştur-</i>
<i>qovuşdurma</i>	<i>ГОВУШДУРМА</i>	<i>kavuşturma</i>
<i>qovuşma</i>	<i>ГОВУШМА</i>	<i>kavuşma</i>
<i>qovut</i>	<i>ГОВУТ</i>	<i>kavut</i>
<i>ov</i>	<i>ОВ</i>	<i>av</i>
<i>ovçu</i>	<i>ОВЧУ</i>	<i>avçı</i>
<i>ovçuluq</i>	<i>ОВЧУЛУГ</i>	<i>avçılık</i>
<i>ovla-</i>	<i>ОВЛА-</i>	<i>avla-</i>
<i>ovlaq</i>	<i>ОВЛАГ</i>	<i>avlak</i>

ovlama	ОВЛАМА	avlama
ovuc	ОВУЧ	avuç
ovuc-la-	ОВУЧЛА-	avuçla-
ovuclama	ОВУЧЛАМА	avuçlama
ovuclan-	ОВУЧЛАН-	avuçlan-
ovuculanma	ОВУЧЛАНМА	avuçulanma
ovun-	ОВУН-	avun-
ovunma	ОВУНМА	avunma
ovuntu	ОВУНТУ	avuntu
ovurd	ОВУРД	avurt
sovur-	СОВУР-	savur-
sovurucu	СОВУРУЧУ	savurucu
sovuruq	СОВУРУГ	savuruk
sovuş-	СОВУШ-	savuş-
tovla-	ТОВЛА-	tavla-
tovlama	ТОВЛАМА	tavlama
tovlan-	ТОВЛАН-	tavlan-
tovlanma	ТОВЛАНМА	tavlanma
toyuq	ТОВУГ	tavuk
toyuqbiti	ТОЈУГБИТИ	tavuk biti
toyuqçu	ТОЈУГЧУ	tavukçu
toyuqçuluq	ТОЈУГЧУЛУГ	tavukçuluk
toyuqlu	ТОЈУГЛУ	tavuklu

AT o ~ TT /

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
çovğun	ЧОВГУН	çivgin
qovrak	ГОВРАГ	kivrak
qovraklaş-	ГОВРАКЛАШ-	kivraklaş
qovraklaşma	ГОВРАКЛАШМА	kivraklaşma
qovraklık	ГОВРАКЛИК	kivraklık

AT o ~ TT ö

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
qor	гор	kör
qorlaş-	горлаш-	körleş-
qorlaşma	горлашма	körleşme
qorluq	горлуг	körlük

AT o ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
dodaq	додаг	dudak
dodaqlı	додаглы	dudaklı
dodaksız	додагсиз	dodaksız
qolac	голач	kulaç
qolacıl-	голачла-	kulaçla-
qolacılama	голачлама	kulaçlama
oğrun	оғрун	uğrun
oyan-	ојан-	uyan-

AT ö ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
çövkir-	чөвкир-	çevir-
çövkirmə	чөвкирмә	çevirme
gövşə-	көвшә-	gevşe-
gövşəmə	көвшәмә	gevşeme
kövrək	көврәк	gevrek
kövrəklik	көбрәклик	gevreklik
kövrəlt-	көврәлт-	gevret-
kövrəltme	көврәлтмә	gevretme

AT ö ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
böyü-	бөјү-	büyü-
böyüdül-	бөјүдүл-	büyütül-

<i>böyüdülmə</i>	<i>бөйүдүлмә</i>	<i>büyütülme</i>
<i>böyük</i>	<i>бөйүк</i>	<i>büyük</i>
<i>böyüklən-</i>	<i>бөйүклән-</i>	<i>büyüklən-</i>
<i>böyüklənmə</i>	<i>бөйүкләнмә</i>	<i>büyüklənme</i>
<i>böyüklük</i>	<i>бөйүклүк</i>	<i>büyüklik</i>
<i>böyümə</i>	<i>бөйүмә</i>	<i>büyüme</i>
<i>gəlişigözəl</i>	<i>Кәлишикөзәл</i>	<i>gelişigüzəl</i>
<i>gödək</i>	<i>көдәк</i>	<i>güdüк</i>
<i>gödəklik</i>	<i>көдәклик</i>	<i>güdüklük</i>
<i>göyərçin</i>	<i>көйәрчин</i>	<i>güverçin</i>
<i>gözəl</i>	<i>көзәл</i>	<i>güzəl</i>
<i>gözəlcə</i>	<i>гөзәлчә</i>	<i>güzəlce</i>
<i>gözəllik</i>	<i>гөзәллик</i>	<i>güzellik</i>
<i>kötük</i>	<i>көтүк-</i>	<i>kütük</i>
<i>kötükcük</i>	<i>көтүкчүк</i>	<i>kütükçük</i>
<i>törəmə</i>	<i>төрәмә</i>	<i>töreme</i>
<i>törət-</i>	<i>төрәт-</i>	<i>türet-</i>

AT u ~ TT ,

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>buraxdırıl-</i>	<i>бурахдырыл-</i>	<i>bırakdırıl-</i>
<i>buraxdırılış</i>	<i>бурахдырылыш</i>	<i>bırakdırılış</i>
<i>buraxdırılma</i>	<i>бурахдырылма</i>	<i>bırakdırılma</i>
<i>burakıl-</i>	<i>бурагыл-</i>	<i>bırakıl-</i>
<i>burakılma</i>	<i>буракылма</i>	<i>bırakılma</i>
<i>çovğun</i>	<i>човғун</i>	<i>çıvgın</i>
<i>ulduz</i>	<i>улдуз</i>	<i>yıldız</i>
<i>suva-</i>	<i>сува-</i>	<i>sıva-</i>
<i>suvaq</i>	<i>суваг</i>	<i>sıva</i>
<i>suvaqçı</i>	<i>сувагчы</i>	<i>sıvacı</i>
<i>suvaqlı</i>	<i>суваглы</i>	<i>sıvalı</i>
<i>suvaqsız</i>	<i>сувагсыз</i>	<i>sıvasız</i>

AT u ~ TT o

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>buğa</i>	<i>буға</i>	<i>boğa</i>
<i>buğumlan-</i>	<i>буғумлан-</i>	<i>boğumlan-</i>
<i>buğumlanma</i>	<i>буғумланма</i>	<i>boğumlanma</i>
<i>buğumlu</i>	<i>буғумлу</i>	<i>boğumlu</i>
<i>buynuz</i>	<i>бујнүз</i>	<i>boynuz</i>
<i>buynuzla-</i>	<i>бујнүзла-</i>	<i>boynuzla-</i>
<i>buynuzlama</i>	<i>бујнүзлама</i>	<i>boynuzlama</i>
<i>buynuzlu</i>	<i>бујнүзлу</i>	<i>boynuzlu</i>
<i>buynuzsuz</i>	<i>бујнүзсуз</i>	<i>boynuzsuz</i>
<i>buzə</i>	<i>бузə</i>	<i>boza</i>
<i>muncuk</i>	<i>мунчук</i>	<i>boncuk</i>
<i>tumbul</i>	<i>тумбул</i>	<i>tombul</i>
<i>tumurcuq</i>	<i>тумурчуг</i>	<i>tomurcuk</i>
<i>tumurcuqlu</i>	<i>тумурчуглу</i>	<i>tomurcuklu</i>
<i>uğuz</i>	<i>уғуз</i>	<i>Oğuz</i>

AT u ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>qur</i>	<i>гур</i>	<i>gür</i>
<i>qurla-</i>	<i>гурла-</i>	<i>gürle-</i>
<i>qurlama</i>	<i>гурлама</i>	<i>gürleme</i>
<i>qurlaş-</i>	<i>гурлаш-</i>	<i>gürleş-</i>
<i>qurlaşma</i>	<i>гурлашма</i>	<i>gürleşme</i>
<i>qumbulda-</i>	<i>гумбулда-</i>	<i>gümbürde-</i>
<i>qumbuldamaq</i>	<i>гумбулдамаг</i>	<i>gümbürdeme</i>
<i>qumbuldat-</i>	<i>гумбулдат-</i>	<i>gümbürdet-</i>
<i>qumbuldatma</i>	<i>гумбулдатма</i>	<i>gümbürdeme</i>
<i>qumbultu</i>	<i>гумбулту</i>	<i>gümbürtü</i>
<i>uca</i>	<i>уча</i>	<i>yüce</i>
<i>ucal-</i>	<i>учал-</i>	<i>yücel-</i>
<i>yun</i>	<i>јун</i>	<i>yün</i>
<i>yunlu</i>	<i>јунлу</i>	<i>yünlü</i>

AT ü ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
bülöv	бҮлӨВ	bileği
düz-	дҮз-	diz-
düzdür-	дҮздҮр-	dizdir-
düzdürmә	дҮздҮрмә	dizdirme
düzgü	дҮзКҮ	dizgi
düzül-	дҮзҮл-	dizil-
düzülmә	дҮзҮлмә	dizilme
düzülü	дҮзҮлҮ	dizili
düzülüş	дҮзҮлҮш	diziliş
düzüş	дҮзҮш	diziş
tülkü	тҮлКҮ	tilki
tülküquyruğu	тҮлКҮгүјруғу	tilkikuyruğu
tülkülük	тҮлКҮлҮК	tilkilik

AT ü ~ TT ö

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
güzgü	гҮзгҮ	gözü
hürgüç	һҮркҮч	hörgüç
üyüdüл-	ҮјҮдҮл-	öğüdüл-
üyüt-	ҮјҮт-	öğüt-

AT ü ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
bürüş-	бҮрҮш-	buruş-
bürüşdür-	бҮрҮшдҮр-	buruştur-
bürüşdürme	бҮрҮшдҮрме	buruşturma
bürüşmә	бҮрҮшмә	buruşma
bürüşük	бҮрҮшҮК	buruşuk
bürüşüklük	бҮрҮшҮКлҮК	buruşukluk
üyüş-	ҮјҮш	uyuş-

2. Ünlü Düşmeleri

AT *ø* ~ TT *i*

AT (Lâtin) <i>saysız</i>	AT (Кирил) <i>саясыз</i>	TT <i>sayısız</i>
-----------------------------	-----------------------------	----------------------

AT *ø* ~ TT *ü*

AT (Lâtin) <i>köks</i>	AT (Кирил) <i>көкс</i>	TT <i>göğüs</i>
---------------------------	---------------------------	--------------------

3. Ünlü Türemeleri

AT *a* ~ TT *ø*

AT (Lâtin) <i>talaşa</i>	AT (Кирил) <i>талаша</i>	TT <i>talaş</i>
-----------------------------	-----------------------------	--------------------

AT *i* ~ TT *ø*

AT (Lâtin) <i>sarı-</i> <i>sarıma</i>	AT (Кирил) <i>сары-</i> <i>сарыма</i>	TT <i>sar-</i> <i>sarma</i>
---	---	-----------------------------------

AT *i* ~ TT *ø*

AT (Lâtin) <i>iyirmi</i>	AT (Кирил) <i>ијирми</i>	TT <i>yirmi</i>
-----------------------------	-----------------------------	--------------------

AT *u* ~ TT *ø*

AT (Lâtin) <i>qoxu-</i> <i>qoxula-</i> <i>qoxulama</i> <i>qoxuma /qoxuma</i> <i>qoxumuş</i> <i>qoxusuz</i> <i>qoxut-</i> <i>qoxutma</i>	AT (Кирил) <i>гоху-</i> <i>гохула-</i> <i>гохулама</i> <i>гохума / гохма</i> <i>гохумуш</i> <i>гохусуз</i> <i>гохут-</i> <i>гохутма</i>	TT <i>kok-</i> <i>kokla-</i> <i>koklama</i> <i>kokma</i> <i>kokmuş</i> <i>kokusuz</i> <i>kokut-</i> <i>kokutma</i>
---	---	--

b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri

AT ve TT'de bulunan Türkçe asıllı kelimelerde bazı ünsüzlerde çeşitli ses değişimleri görülmektedir. Bu değişimler aşağıda gösterilmiştir.

1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri

1.1.Ünsüz Denklikleri

AT *b-* ~ TT *p-*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>barmak</i>	<i>бармак</i>	<i>parmak</i>
<i>barmakcık</i>	<i>бармакчыг</i>	<i>parmakçık</i>
<i>barmakhesabı</i>	<i>бармакхесабы</i>	<i>parmak hesabı</i>
<i>barmakla-</i>	<i>бармакла-</i>	<i>parmakla-</i>
<i>barmaklama</i>	<i>бармаклама</i>	<i>parmaklama</i>
<i>barmaklanma</i>	<i>бармакланма</i>	<i>parmaklanma</i>
<i>barmaklı</i>	<i>бармаклы</i>	<i>parmaklı</i>
<i>barmaklıq</i>	<i>бармаклыг</i>	<i>parmaklık</i>
<i>basdırma</i>	<i>басдырма</i>	<i>pastırma</i>
<i>bic</i>	<i>бич</i>	<i>piç</i>
<i>birçək</i>	<i>бирчək</i>	<i>pürçek</i>
<i>birçəkli</i>	<i>бирчəkли</i>	<i>pürçekli</i>
<i>birçəksiz</i>	<i>бирчəkсиз</i>	<i>pürçeksiz</i>
<i>birə</i>	<i>бирə</i>	<i>pire</i>
<i>birələ-</i>	<i>бирələ-</i>	<i>pirele-</i>

<i>birələ-</i>	<i>бирəлəн-</i>	<i>pirelə-</i>
<i>birəli</i>	<i>бирəли</i>	<i>pireli</i>
<i>birəotu</i>	<i>бирəоту</i>	<i>pire otu</i>
<i>bişi</i>	<i>биши</i>	<i>pişi</i>
<i>bişiril-</i>	<i>биширил-</i>	<i>pişiril-</i>
<i>bişirilme</i>	<i>биширилме</i>	<i>pişirilme</i>
<i>bişir-</i>	<i>бишир-</i>	<i>pişir-</i>
<i>bişirmə</i>	<i>биширмə</i>	<i>pişirme</i>
<i>bişkin</i>	<i>бишкин</i>	<i>pişkin</i>
<i>bişkinlik</i>	<i>бишकिनлик</i>	<i>pişkinlik</i>
<i>biş-</i>	<i>биш-</i>	<i>piş-</i>
<i>bişmə</i>	<i>бишмə</i>	<i>pişme</i>

AT c- ~ TT ç-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cızıq</i>	<i>чызыг</i>	<i>çizik / cızık</i>
<i>cızıqla-</i>	<i>чызыгла-</i>	<i>çizikle- / cızıkla-</i>
<i>cızıqlama</i>	<i>чызыглама</i>	<i>çizikleme / cızıklama</i>
<i>cızıqlı</i>	<i>чызыклы</i>	<i>çizikli / cızıklı</i>
<i>cizgi</i>	<i>чизги</i>	<i>çizgi</i>
<i>cizgilə-</i>	<i>чизгилə-</i>	<i>çizgile-</i>
<i>cizgiləmə</i>	<i>чизгилəмə</i>	<i>çizgileme</i>

AT ç- ~ TT c-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çibinlik</i>	<i>чибинлик</i>	<i>cibinlik</i>

AT ç- ~ TT ş-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
çaşdır-	чашдыр-	şaşır-
çaşdırma	чашдырма	şaşırma
çaşqın	чашгын	şaşıp kalma
çaşqınlıq	чашгынлыг	şaşkın
çaşır-qal-	чашыр-гал-	şaşkınlık
çaşır-qalma	чашыр-галма	şaşıp kalma
çaşmak	чашмаг	şaşmak
çinqirtı	чынгырты	şingirtı

AT'deki Tükçe asıllı kelimelerin başındaki *d* 'ler TT'de de *d* 'dir (AT *d*- ~ TT *d*-). Ancak, Azerbaycan Türkçesinde kelime başındaki bir kısım *d* 'ler Türkiye Türkçesinde *t* - ile dir (AT *d*- ~ TT *t*-). Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT d- ~ TT t-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
daban	дабан	taban
dad	дад	tat
dad-	дад-	tat-
daddır-	даддыр-	tattır-
daddırma	даддырма	tattırma
dadlan-	дадлан-	tatlan-
dadlandır-	дадландыр-	tatlandır-
dadlandırma	дадландырма	tatlandırma
dadlanma	дадланма	tatlanma
dadlı	дадлы	tatlı
dan	дан	tan
dan atmaq	дан ат-	tan at-
danqılda-	дангылда-	tingırda-
danqıldama	дангылдама	tingırdama
danqıldat-	дангылдат-	tingırdat-
danqıldatma	дангылдатма	tingırdatma

danqırda-	дангырда-	tangırda-
danqırdama	дангырдама	tangırdama
danqır-dunqur	дангыр-дунгур	tanqır-tungur
danqırtı	дангурту	tanqırtı
dan ulduzu	дан улдузу	tan yıldızı
dan yeri	дан јери	tan yeri
dan yeri aǵar-	дан јери ағар-	tan yeri aǵar-
dara-	дара-	tara-
darama	дарама	tarama
daraq	дараг	tarak
daraqçı	дарагчы	tarakçı
daraqla-	дарагла-	tarakla-
daraqlama	дараглама	taraklama
daraqılı	дараглы	taraklı
dard-	дард-	tarat-
dartı	дарты	tartı
dartıl-	дартыл-	tartıl-
dartılma	дартылма	tartılma
daş	даш	taş
daş-	даш-	taş-
daşçı	дашчы	taşçı
daşı-	дашы-	taşı-
daşıma	дашыма	taşıma
daşqın	дашгын	taşkın
daşlaş-	дашлаш-	taşlaş-
daşlaşma	дашлашма	taşlaşma
daşlat-	дашлат-	taşlat-
daşlatma	дашлатма	taşlatma
daşlı	дашлы	taşlı
daşlıq	дашлыг	taşlık
dırmala-	дырмала-	tırmala-
dırmalama	дырмалама	tırmalama
dırmalan-	дырмалан-	tırmalan-

dırmalanma	дырмаланма	tırmalanma
dıрман-	дырман-	tıрман-
dıрманma	дырмавма	tıрманma
dırmıq	дырмыг	tırmık
dırmıqla-	дырмыгла-	tırmıkla-
dırmıqlama	дырмыглама	tırmıklama
dırnaq	дырнаг	tırnak
dırnaqla-	дырнагла-	tırnakla-
dırnaqlama	дырнаглама	tırnaklama
dırnaklı	дырнҗлы	tırnaklı
dırnaksız	дырнагсыз	tırnaksız
dıksin-	диксин-	tıksin-
dıksindir-	диксиндир-	tıksindir-
dıksındirmə	диксиндирмә	tıksındirme
dıksinmə	диксинмә	tıksinme
dıksinti	тиксинти	tıksinti
dombul	домбул	tombul
dovşan	довшан	tavşan
durna	дурна	turna
dustaq / dutsaq	дустаг / дутсаг	tutsak
duz	дуз	tuz
duzaq	дузаг	tuzak
duzçu	дузчу	tuzcu
duzla-	дузла-	tuzla
duzlama	дузлама	tuzlama
duzlan-	дузлан-	tuzlan-
duzlanma	дузланма	tuzlanma
duzlu	дузлу	tuzlu
duzluq	дузлуг	tuzluk
duzluluq	дузлулуг	tuzluluk
duzsuz	дузсуз	tuzsuz
dürlü	дҮрлҮ	türlü
dürlü dürlü	дҮрлҮ дҮрлҮ	türlü түrlü

Başında ince *k*- bulunan Türkçe asıllı bazı kelimeler, AT'de *g*, TT'de *k* ile dir. (AT *g*- ~ TT *k*-) Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT *g*- ~ TT *k*-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>gəmik</i>	<i>кəмик</i>	<i>kemik</i>
<i>gəmir-</i>	<i>кəмир-</i>	<i>kemir-</i>
<i>gəmirmə</i>	<i>кəмирмә</i>	<i>kemirme</i>
<i>gəmiril-</i>	<i>кəмирил-</i>	<i>kemiril-</i>
<i>gəmirilmə</i>	<i>кəмирилмә</i>	<i>kemirilme</i>

AT *x*- ~ TT *h*-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>xakasca</i>	<i>хачасча</i>	<i>Hakasca</i>
<i>xakaslar</i>	<i>хакаслар</i>	<i>Hakaslar</i>
<i>xallac</i>	<i>халлач</i>	<i>Hallac</i>
<i>xanı</i>	<i>ханы</i>	<i>hani</i>
<i>xıncaxınc</i>	<i>хынчахынч</i>	<i>hıncahınç</i>
<i>xırıltı</i>	<i>хырылты</i>	<i>hırıltı</i>
<i>xırıltılı</i>	<i>хырылтылы</i>	<i>hırıltılı</i>
<i>xırpala-</i>	<i>хырпала-</i>	<i>hırpala-</i>
<i>xırpalama</i>	<i>хырпалама</i>	<i>hırpalama</i>
<i>xırpalan-</i>	<i>хырпалан-</i>	<i>hırpalan-</i>
<i>xırpalanma</i>	<i>хырпаланма</i>	<i>hırpalanma</i>
<i>xırsız</i>	<i>хыысыз</i>	<i>hırsız</i>
<i>xışirtı</i>	<i>хышырты</i>	<i>hışirtı</i>

Başında kalın *k* bulunan Türkçe asıllı kelimeler AT'de *q*'lı iken TT'de de kalın *k*'dir. (AT *q*- ~ TT *k*-).

Başında ince *k*- bulunan Türkçe asıllı bazı kelimeler, AT'de *k*, TT'de *g* ile dir. (AT *k*- ~ TT *g*-). Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT k- ~ TT g-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
kəç-	кəч-	geç-
kəçici	кəчичи	geçici
kəçicilik	кəчичилик	geçicilik
kəçid	кəчид	geçit
kəçidli	кəчидли	geçitli
kəçil-	кəчил-	geçit
kəçiliş	кəчилиш	geçiliş
kəçilmə	кəчилмə	geçilme
kəçin-	кəчин-	geçin-
kəçindir-	кəчиндир-	geçindir-
kəçindirmə	кəчиндирмə	geçindirme
kəçinmə	кəчинмə	geçinme
kəçir-	кəчир-	geçir-
kəçirimli	кəчиримли	geçirimli
kəçirmə	кəчирмə	geçirme
kəçirt-	кəчирт-	geçirt-
kəçirtmə	кəчиртмə	geçirtme
kəçmiş	кəчмиш	geçmiş
kimî	кими	gibi
köç	кəч	göç
köç-	кəч-	göç-
köçəbə	кəчəбə	göçebe
köçəri / köçərgi	кəчєри / кəчєрки	göçeri
köçmə	кəчмə	göçme
köçür-	кəчүр-	göçür-
köçürmə	кəчүрмə	göçürme
köçürt-	кəчүрт-	göçürt-
köçürtmə	кəчүртмə	göçürtme
köçürül-	кəчүрүл-	göçürül-
köçürülmə	кəчүрүлмə	göçürülme
köks	кəкс	göğüs

kölgə	КӨЛКӘ	gölge
kölgələ-	КӨЛКӘЛӘ-	gölgele-
kölgələmə	КӨЛКӘЛӘМӘ	gölgeleme
kölgələn-	КӨЛКӘЛӘН-	gölgelen-
kölgələndir-	КӨЛКӘЛӘНДИР-	gölgelendir-
kölgələndirmə	КӨЛКӘЛӘНДИРМӘ	gölgelendirme
kölgəli	КӨЛКӘЛИ	gölgeli
kölgəlik	КӨЛКӘЛИК	gölgelik
kölgəsiz	КӨЛКӘСИЗ	gölgesiz
kölgəsizlik	КӨЛКӘСИЗЛИК	gölgesizlik
kömlək / köyneк	КӨМЛЕК / КӨЈНӘК	gömlək
könül	КӨНҮЛ	gönül
könüllü	КӨНҮЛЛҮ	gönüllü
könüllülük	КӨНҮЛЛҮЛҮК	gönüllülük
könülsüz	КӨНҮЛСҮЗ	gönülsüz
könülsüzсә	КӨНҮЛСҮЗЧӘ	gönülsüzce
könülsüzсәsinə	КӨНҮЛСҮЗЧӘСИНӘ	gönülsüzcesine
könülsüzlük	КӨНҮЛСҮЗЛҮК	gönülsüzlük
kövrək	КӨВРӘК	gevrek
kövrəklik	КӨВРӘКЛИК	gevreklik
kövrəlt-	КӨВРӘЛТ-	gevret-
kövrəltme	КӨВРӘЛТМЕ	gevretme

AT'de, içinde *m*, *n* bulunan Türkçe asıllı kelimeler *m-* ile TT'de *b-* ile başlar. (AT *m-* ~ TT *b-*). Bunların birer listesi aşağıda verilmiştir.

AT *m-* ~ TT *b-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>mən</i> / <i>bən</i>	МӘН / БӘН	<i>ben</i>
<i>məncə</i>	МӘНЧӘ	<i>bence</i>
<i>mənimсә-</i>	МӘНИМСӘ-	<i>benimse-</i>
<i>mənimсәмә</i>	МӘНИМСӘМӘ	<i>benimseme</i>
<i>mənlіk</i>	МӘНЛИК	<i>benlik</i>

<i>mənli-sənli</i>	<i>МЭНЛИ-ДЭНЛИ</i>	<i>benli senli</i>
<i>min</i>	<i>МИН</i>	<i>bin</i>
<i>minbaşı</i>	<i>МИНБАШЫ</i>	<i>binbaşı</i>
<i>min-</i>	<i>МИН-</i>	<i>bin-</i>
<i>minbaşı</i>	<i>МИНБАШЫ</i>	<i>binbaşı</i>
<i>mindir-</i>	<i>МИНДИР-</i>	<i>bindir-</i>
<i>mindiril-</i>	<i>МИНДИРИЛ-</i>	<i>bindiril-</i>
<i>mindirilme</i>	<i>МИНДИРИЛМƏ</i>	<i>bindirilme</i>
<i>mindirme</i>	<i>МИНДИРМƏ</i>	<i>bindirme</i>
<i>minək</i>	<i>МИНЄК</i>	<i>binek</i>
<i>minici</i>	<i>МИНИЧИ</i>	<i>binici</i>
<i>minicilik</i>	<i>МИНИЧИЛИК</i>	<i>binicilik</i>
<i>minillik</i>	<i>МИНИЛЛИК</i>	<i>binyıllık</i>
<i>mininci</i>	<i>МИНИНЧИ</i>	<i>bininci</i>
<i>miniş</i>	<i>МИНИШ</i>	<i>biniş</i>
<i>miniş-</i>	<i>МИНИШ-</i>	<i>biniş-</i>
<i>minişmə</i>	<i>МИНИШМƏ</i>	<i>binişme</i>
<i>minlərcə</i>	<i>МИНЛƏРЧƏ</i>	<i>binlerce</i>
<i>minlik</i>	<i>МИНЛИК</i>	<i>binlik</i>
<i>minmə</i>	<i>МИНМƏ</i>	<i>binme</i>
<i>moyun</i>	<i>МОЈУН</i>	<i>boyun</i>
<i>muncuk</i>	<i>МУНЧУК</i>	<i>boncuk</i>
<i>muncuqlan-</i>	<i>МУНЧУГЛАН-</i>	<i>boncuklan-</i>
<i>muncuqlu</i>	<i>МУНЧУГЛУ</i>	<i>boncuklu</i>

AT p- ~ TT b-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>paxır</i>	<i>ПАХЫР</i>	<i>bakır</i>
<i>paxlava</i>	<i>ПАХЛАВА</i>	<i>baklava</i>
<i>palçıq</i>	<i>ПАЛЧЫГ</i>	<i>balçık</i>
<i>palçıqlı</i>	<i>ПАЛЧЫГЛЫ</i>	<i>balçıklı</i>
<i>poz-</i>	<i>ПОЗ-</i>	<i>boz-</i>
<i>pozğun</i>	<i>ПОЗГУН</i>	<i>bozgun</i>

pozma	позма	bozma
pozucu	позучу	bozucu
pozuq	позуг	bozuk
pozulma	позул-	bozul
pozulma	позулма	bozuma-
pozulmuş	позулмуш	bozulmuş
pozulma	позулма	bozulma

AT ş- ~ TT ç-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
şoraq	шораг	çorak

AT'de Türkçe asıllı bazı kelimelerin başındaki bir kısım *t*-ler TT'de de *t*- ile dir. (AT *t*- ~ TT *t*-). Ancak, AT'de Türkçe asıllı kelime başındaki bir kısım *t*-ler TT'de de *d*-'dir. (AT *t*- ~ TT *d*-). Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT *t*- ~ TT *d*-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
tərpən-	тəрпəн-	dəpren-
tik	тик	dik
tikan	тикан	diken
tikancıq	тиканчыг	dikencik
tikanlı	тиканлы	dikenli
tikanlıq	тиканлыг	dikenlik
tikansız	тикансыз	dikensiz
tiqdimək	тиқдирмəк	diktirmek
tikili	тикили	dikili
tikiş	тикишш	dikiş
tikişçi	тикишчи	dikişçi
tikişli	тикишли	dikişli
tikişsiz	тикишсиз	dikişsiz
tik ¹ -	тик ¹ -	dik- (kumaş vb.)
tik ² -	тик ² -	dik- (bina vb.)
tikiş	тикиш	dikiş

<i>tikişli</i>	<i>ТИКИШЛИ</i>	<i>dikişli</i>
<i>tikişsiz</i>	<i>ТИКИШСİZ</i>	<i>dikişsiz</i>
<i>toxu-</i>	<i>ТОХУ-</i>	<i>doku-</i>
<i>toxuma</i>	<i>ТОХУМА</i>	<i>dokuma</i>
<i>toxun-</i>	<i>ТОХУН-</i>	<i>tokun-</i>
<i>toxundur-</i>	<i>ТОХУНДУР-</i>	<i>dokundur-</i>
<i>toxundurma</i>	<i>ТОХУНДУРМА</i>	<i>dokundurma</i>
<i>toxunma</i>	<i>ТОХУНМА</i>	<i>dokunma</i>
<i>toxunulmazlıq</i>	<i>ТОХУНУЛМАЗЛЫГ</i>	<i>dokunulmazlık</i>
<i>tök-</i>	<i>ТӨК-</i>	<i>dök-</i>
<i>tökmə</i>	<i>ТӨКМƏ</i>	<i>dökme</i>
<i>tökül-</i>	<i>ТӨКҮЛ-</i>	<i>dökül-</i>
<i>tökülmə</i>	<i>ТӨКҮЛМƏ</i>	<i>dökülme</i>
<i>töküntü</i>	<i>ТӨКҮНТҮ</i>	<i>döküntü</i>

AT ø ~ TT y-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>igid</i>	<i>ИКИД</i>	<i>yiğit</i>
<i>igidcə (sinə)</i>	<i>ИКИДЧƏ(СИНƏ)</i>	<i>yiğitçe</i>
<i>igidlən-</i>	<i>ИКИДЛƏН-</i>	<i>yiğitlen-</i>
<i>igidlənмə</i>	<i>ИКИДЛƏНМƏ</i>	<i>yiğitlenme</i>
<i>igiləş-</i>	<i>ИКИЛƏШ-</i>	<i>yiğitleş-</i>
<i>igidləşмə</i>	<i>ИКИДЛƏШМƏ</i>	<i>yiğitleşme</i>
<i>igidlik</i>	<i>ИКИДЛИК</i>	<i>yiğitlik</i>
<i>il</i>	<i>ИЛ</i>	<i>il</i>
<i>ilan</i>	<i>ИЛАН</i>	<i>yılan</i>
<i>ıldırım</i>	<i>ИЛДЫРЫМ</i>	<i>yıldırım</i>
<i>ıldız</i>	<i>ИЛДЫЗ</i>	<i>yıldız</i>
<i>ildönümü</i>	<i>ИЛДӨНҮМҮ</i>	<i>yıldönümü</i>
<i>ilkı</i>	<i>ИЛКЫ</i>	<i>yılkı</i>
<i>ilkıcı</i>	<i>ИЛКЫЧЫ</i>	<i>yılkıcı</i>

illik	ИЛЛИК	yıllık
itik	ИТИК	yitik
itir-	ИТИР-	yitir-
itirmə	ИТИРМƏ	yitirme
uca	УЧА	yüce
ud-	УД-	yut-
uddur-	УДДУР-	yuttur-
udqun-	УДҚУН-	yutqun-
udul-	УДУЛ-	yutul-
ulduz	УЛДУЗ	yıldız
ulduzlu	УЛДУЗЛУ	yıldızlı
ürək	ҮРƏК	yürek
ürəkli	ҮРƏКЛИ	yürekli
ürəklilik	ҮРƏКЛИЛИК	yüreklilik
ürəklən-	ҮРƏКЛƏН-	yüreklen-
ürəkləndir-	ҮРƏКЛƏНДИР-	yüryklyndir-
ürəkləndirmə	ҮРƏКЛƏНДИРМƏ	yüryklyndirme
ürəkləndir-	ҮРƏКЛƏНДИР-	yüreklendir-
ürəklənmə	ҮРƏКЛƏНМƏ	yüreklenme
ürəksiz	ҮРƏКСИЗ	yüreksiz
ürəksizlik	ҮРƏКСИЗЛИК	yüreksizlik
üz	ҮЗ	yüz
üz ¹ -	ҮЗ ¹ -	yüz ¹ -
üz ² -	ҮЗ ² -	yüz ² -
üzdür-	ҮЗДҮР-	yüzdür-
üzgeç	ҮЗГЕЧ	yüzgeç
üz-göz	ҮЗ-ГӨЗ	yüz göz
üzleş-	ҮЗЛƏШ-	yüzleş-
üzleşdir-	ҮЗЛƏШДИР-	yüzleşdir-
üzleşdirmə	ҮЗЛƏШДИРМƏ	yüzleşdirme
üzleşmə	ҮЗЛƏШМƏ	yüzleşme

üzlük	ҮзлҮК	yüzlük
üzücü	ҮзҮЧҮ	yüzücü
üzük	ҮзҮК	yüzük
üz-üzə	Үз-Үзə	yüz yüze

1.3. Ünsüz Türemeleri

AT *h-* ~ TT *ø*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>hör-</i>	<i>һөр-</i>	<i>ör-</i>
<i>hördür-</i>	<i>һөрдүр-</i>	<i>ördür-</i>
<i>hördürmə</i>	<i>һөрдүрмә</i>	<i>ördürme</i>
<i>hörgü</i>	<i>һөркү</i>	<i>örgü</i>
<i>hörmə</i>	<i>һөрмә</i>	<i>örme</i>
<i>hür-</i>	<i>һүр-</i>	<i>ür-</i>
<i>hürk-</i>	<i>һүрк-</i>	<i>ürk-</i>
<i>hürkək</i>	<i>һүркәк</i>	<i>ürkek</i>
<i>hürkəklik</i>	<i>һүркәклик</i>	<i>ürkeklik</i>
<i>hürmə</i>	<i>һүрмә</i>	<i>ürme</i>
<i>hürk-</i>	<i>һүрк-</i>	<i>ürk-</i>
<i>hürküt-</i>	<i>һүркүт-</i>	<i>ürküt-</i>
<i>hürkütmə</i>	<i>һүркүтмә</i>	<i>ürkütme</i>

AT *y-* ~ TT *ø*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>yeyə</i>	<i>јејә</i>	<i>iğe</i>
<i>yiye</i>	<i>јијә</i>	<i>iye</i>

2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri

2.1 Ünsüz Denklikleri

AT *-b-* ~ TT *-p-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>qobuz / qopuz</i>	<i>гобуз / гопуз</i>	<i>kopuz</i>

АТ -с- ~ ТТ -ç-

АТ (Lâtin)	АТ (Кирилл)	ТТ
aclıq	ачлыг	açlık
ağacılı	ағачлы	ağaçlı
ağacılıq	ағачлыг	ağaçlık
dibcik	дибчик	dipcik
dincləş-	динчлэш-	dinçleş-
dincləşmə	динчлэшмә	dinçleşme
dinçlik	динчлик	dinçlik
dişcik	дишчик	dişçik
dolambacılı	доламбачлы	dolambacılı
gencləş-	кенчлэш-	gençleş-
gencləşmə	кенчлэшмә	gençleşme
gençlik	кенчлик	gençlik
gücləndir-	күчлэндир-	güçlendir-
gücləndirmə	күчлэндирмә	güçlendirme
güclən-	күчлән-	güçlen-
güclənmə	күчләнмә	güçlenme
güclü	күчлү	güçlü
güclük	күчлүк	güçlük
güclülük	күчлүлүк	güçlülük
gücsüz	күчсүз	gücsüz
gücsüzlük	күчсүзлүк	gücsüzlük
gülünclük	күлүнчлүк	gülünçlük
qazanclı	газанчлы	kazançlı
qazancsız	газанчлы	kazansız
qısqanclıq	гысганчлыг	kıskaçlık
qılınclıq	гысганчлыг	kıskançlık
qolacıl-	голачла-	kulaçla
qolacma	голачлама	kulaçlama
ovuçla-	овучла-	avuçla-

ovuçlama	овучлама	avuçlama
ovuçlan-	овучлан-	avuçlan-
ovuçlanma	овучланма	avuçlanma
ökçə	өкчө	ökçe
sanc-	санч-	sanç-
sevincli	сєвинчли	sevinçli
sevincsiz	сєвинчсиз	sevinçsiz
türkce	түркчө	Türkçe

AT -ç- ~ TT -c-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
izçi	изчи	izci
suvaçı	сувачы	sıvacı
yalançı	јаланчы	yalancı
yardımçı	јардымчы	yardımcı
yolçu	јолчу	yolcu
yuxaçı	јухачы	yukacı

AT -d- ~ TT -t-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
buludlu	булудлу	bulutlu
buludsuz	булудсуз	bulutsuz
buludsuzluq	булудсузлуг	bulutsuzluk
coşdur-	чощдур-	coştur-
coşdurma	чощдурма	coşturma
dağıddır-	дағыддыр-	dağıttır-
dağıddırma	дағыддырма	dağıttırma
dağıdıl-	дағылыл-	dağıtıl-
dağıdılma	дағыдылма	dağıtılma

eşidil-	ешидил-	işitil-
eşidilmə	ешидилмә	işitilme
eşiddir-	ешиддир-	işittir-
eyileşdir-	ейил эшдир-	eyileştir-
eyileşdirme	ейил эшдирмә	iyileştirmə
güd-	күд-	güt-
güdmə	күдмә	gütme
igitchə (sinə)	икидчә(синә)	yiğitchə
igidlən-	икидлән-	yiğitlən-
igidlənмә	икидләнмә	yiğitlənme
igidləş-	икидлэш-	yiğitleş-
igidləşмә	икидлэшмә	yiğitleşme
igidlik	икидлик	yiğitlik
qapdır-	гапдыр-	kaptır-
qapdırma	гапдырма	kaptırma
qapışdır-	гапышдыр-	kapıştır-
qapışdırma	гапышдыр-	kapıştırma
qaynatdır-	гајнатдыр-	kaynattır-
qaynatdırma	гајнатдырма	kaynattırma
qopartdır-	гопартдыр-	koparttır-
qopartdırma	гопартдырма	koparttırma
qovuşdur-	говушдур-	kavuştur-
qovuşdurma	говушдурма	kavuşturma
qusdur-	гусдур-	kustur-
qusdurma	гусдурма	kusturma

<i>qusdurucu</i>	<i>гусдуручу</i>	<i>kusturucu</i>
<i>qusma</i>	<i>гусма</i>	<i>kusma</i>
<i>küsdür-</i>	<i>күсдүр-</i>	<i>küstür-</i>
<i>küsdürmә</i>	<i>күсдүрмә</i>	<i>küstürme</i>
<i>öpdür-</i>	<i>өпдүр-</i>	<i>öptür-</i>
<i>öpdürmә</i>	<i>өпдүрмә</i>	<i>öptürme</i>
<i>öpüşdür-</i>	<i>өпүшдүр-</i>	<i>öpüştür-</i>
<i>örtdür-</i>	<i>өртдүр-</i>	<i>örttür-</i>
<i>sapdır-</i>	<i>сапдыр-</i>	<i>saptır-</i>
<i>söyüdlük</i>	<i>сөйүдлүк</i>	<i>söğütlük</i>
<i>susdur-</i>	<i>сусдур-</i>	<i>sustur-</i>
<i>susdurul-</i>	<i>сүсдүрүл-</i>	<i>susturul-</i>
<i>südcü</i>	<i>сүдчү</i>	<i>sütçü</i>
<i>südcülük</i>	<i>сүдчүлүк</i>	<i>sütçülük</i>
<i>südleyen</i>	<i>сүдлөйө</i>	<i>sütleyen</i>
<i>südlü</i>	<i>сүдлү</i>	<i>sütlü</i>
<i>südlülük</i>	<i>сүдлүлүк</i>	<i>sütlülük</i>
<i>tutdur-</i>	<i>тутдур-</i>	<i>tuttur-</i>
<i>tutuşdur-</i>	<i>тутушдур-</i>	<i>tutuştur-</i>
<i>üyüdül-</i>	<i>үйүдүл-</i>	<i>öğütül-</i>
<i>yurdlu</i>	<i>йурдлу</i>	<i>yurtlu</i>
<i>yurdsuz</i>	<i>йурдсуз</i>	<i>yurtsuz</i>
<i>yurddaş</i>	<i>йурдаш</i>	<i>yurttaş</i>

AT -g- ~ TT -ğ-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>igid</i>	<i>иКид</i>	<i>yığit</i>
<i>igidcə (sinə)</i>	<i>иКидчə(синə)</i>	<i>yığitçə</i>
<i>igidlən-</i>	<i>иКидлən-</i>	<i>yığitlen-</i>
<i>igidlənмə</i>	<i>иКидлənмə</i>	<i>yığitlenme</i>
<i>igiləş-</i>	<i>иКилəш-</i>	<i>yığitleş-</i>
<i>igidləşмə</i>	<i>иКидлəшмə</i>	<i>yığitleşme</i>
<i>igidlik</i>	<i>иКидлик</i>	<i>yığitlik</i>
<i>irgen-</i>	<i>ирКен-</i>	<i>iğren-</i>

AT -g- ~ TT -k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>əsgî / əsgî</i>	<i>əсгî / əсгî</i>	<i>eski</i>
<i>əsgiləş- / əskiləş-</i>	<i>əсКилəш- / əсКилəш-</i>	<i>eskileş-</i>
<i>əsgileşмə / əskiləşмə</i>	<i>əсКилəшмə / əсКилəшмə</i>	<i>eskileşme</i>
<i>əsgilik / əskilik</i>	<i>əсКилик / əсКилик</i>	<i>eskilik</i>

AT -ğ- ~ TT -g-

AT'de, Türkçe asıllı kelimelerin ortasında *l, m, n, r, y, z* seslerinden sonra gelen *-ğ*-ler, TT'de de *-g-* ile dir (AT *-ğ-* ~ TT *-g-*).

AT'de, Türkçe asıllı kelimelerin ortasındaki -ğ-'ler TT'de de -ğ- ile dir, Ancak, AT'de kelime ortasındaki bazı -ğ-'lere karşılık Türkiye Türkçesinde -k- (AT -ğ- ~TT-k-), bazen de -v- (AT -ğ- ~TT-v-) bulunur. Bunlara ait listeler aşağıda verilmiştir.

AT -ğ- ~TT-k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
ağımtıl "beyazımsı"	аҒЫМТЫЛ	akımsı
ağlı	аҒЛЫ	aklı
coşğun	ҶОШҒУН	coşkun
coşğunlaş-	ҶОШҒУНЛАШ-	coşkunlaş-
coşğunlaşmak	ҶОШҒУНЛАШМА	coşkunlaşma
coşğunluk	ҶОШҒУНЛУГ	coşkunluk
toğlu	ТОҒЛУ	toklu

AT -ğ- ~TT-v-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
yoğuz	ЈОҒУЗ	yavuz

AT -x- ~ TT -f-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>yuxa</i>	<i>juxa</i>	<i>yufka</i>
<i>yuxaçı</i>	<i>juxaчы</i>	<i>yufkaçı</i>
<i>yuxalıq</i>	<i>juxaлык</i>	<i>yufkalık</i>

AT -x- ~ TT -ğ-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çoxal-</i>	<i>çoxал-</i>	<i>çoğal-</i>
<i>çoxaldıl-</i>	<i>çoxалдыл-</i>	<i>çoğaltıl-</i>
<i>çoxaldılma</i>	<i>çoxалдылма</i>	<i>çoğaltılma</i>
<i>çoxalma</i>	<i>çoxалма</i>	<i>çoğalma</i>

AT -x- ~ TT -h-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çuxa</i>	<i>çuxa</i>	<i>çuha</i>
<i>çuxalı</i>	<i>çuxалы</i>	<i>çuhalı</i>
<i>çuxalıq</i>	<i>çuxалыг</i>	<i>çuhalık</i>
<i>taxıl</i>	<i>taxыл</i>	<i>tahıl</i>
<i>yaxşı</i>	<i>jaxши</i>	<i>yahşı</i>

AT -x- ~ TT -k-

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>ax-</i>	<i>ax-</i>	<i>ak-</i>
<i>axar</i>	<i>axap</i>	<i>akar</i>
<i>axsa-</i>	<i>axca-</i>	<i>aksa-</i>
<i>axsaq</i>	<i>axcaq</i>	<i>aksak</i>
<i>axsaqlıq</i>	<i>axcaqlıq</i>	<i>aksaklık</i>
<i>axşam</i>	<i>axşam</i>	<i>akşam</i>
<i>axşamla-</i>	<i>axşamla-</i>	<i>akşamla-</i>
<i>axşamlıq</i>	<i>axşamlıq</i>	<i>akşamlık</i>
<i>axşamüstü</i>	<i>axşamüstü</i>	<i>akşamüstü</i>
<i>axtar-</i>	<i>axtar-</i>	<i>aktar-</i>
<i>arxa</i>	<i>arxa</i>	<i>arka</i>
<i>arxalı</i>	<i>arxalı</i>	<i>arkalı</i>
<i>arxasız</i>	<i>arxasız</i>	<i>arkasız</i>
<i>bax-</i>	<i>bax-</i>	<i>bak-</i>
<i>baxma</i>	<i>baxma</i>	<i>bakma</i>
<i>burxul-</i>	<i>burxul-</i>	<i>burkul-</i>
<i>burxulma</i>	<i>burxulma</i>	<i>burkulma</i>
<i>burxuntu</i>	<i>burxuntu</i>	<i>burkuntu</i>
<i>burxut-</i>	<i>burxut-</i>	<i>burkut</i>
<i>burxutma</i>	<i>burxutma</i>	<i>burkutma</i>
<i>çax-</i>	<i>çax-</i>	<i>çak-</i>

çaxma	Чахма	çakma
çaxmaq	Чахмаг	çakmak
çix-	Чых-	çık-
çixar-	Чыхыг	çıkar
çixarıl-	Чыхарыл-	çıkarıl-
çixarılma	Чыхарылма	çıkarılma
çixarma	Чь харма	çıkarma
çixart-	Чыхарт-	çıkart-
çixartma	Чыхартма	çıkartma
çixıq	Чыхыг	çıkık
çixıntı	Чыхынты	çıkıntı
çixış	Чыхыш	çıkış
çixmaz	Чыхмаз	çıkmaz
çoхça	Чохча	çokça
çoхlu	Чохлу	çoklu
çuxur	Чухур	çukur
çuxurlaş-	Чухурлаш-	çukurlaş-
çuxurlaşma	Чухурлашма	çukurlaşma
çuxurluq	Чухурлуг	çukurluk
doxsan	Дохсан	doksan
doxsanıncı	Дохсанынчы	doksanıncı
dolux-	Долух-	doluk-
doluxma	Долухма	dolukma
günəbaxan	Гүнебахан	günebakan
qax-	Гах-	kak-
qaxma	Гахма	kakma
qaxıl-	Гахыл-	kakıl-
qaxılma	Гахылма	kakılma
qaxınc-	Гахынч-	kakınç-

qaxış	гахыш	kakış
qalxan	галхан	kalkan
qalxancıq	галханчыг	kalkancıq
qalx-	галх-	kalk-
qalxıq	галхыг	kalkık
qalxın-	галхын-	kalkın-
qalxınma	галхынма	kalkınma
qalxış-	галхыш-	kalkış-
qalxışma	галхышма	kalkışma
qalxma	галхма	kalkma
qanıxsamaq	ганыхсамаг	kanıksamak
qazaxça	казахча	Kazakça
qırxayaq	гырхајаг	kırkayak
qırxbayır	гыркбајыр	kırkbayır
qırx-	гырх-	kirk-
qırxıl-	гырхыл-	kırkıl-
qırxılma	гырхылма	kırkılma
qırxıncı	гырхынчы	kırkıncı
qırxlıq	гырхлыг	kırklık
qoxu	гоху	koku
qox-	гох-	kok-
qoxulu	гохулу	kokulu
qoxu-	гоху-	kok-
qoxumuş	гохумуш	kokmuş
qoxusuz	гохусуз	kokusuz
qoxut-	гохут-	kokut-
qoxutma	гохутма	kokutma
qorx-	горх-	kork-
qorxaq	горхма	korkma
qorxaqlıq	горхаqlыг	korkaklık
qorxma	горхма	korkma
qorxudul-	горхудул-	korkudul-
qorxudulma	горхудулма	korkudulma

qorxulu	горхулу	korkulu
qorxuluq	горхулуг	korkuluk
qorxunc	горхунч	korkunc
qorxusuz	горхусуз	korkusuz
qorxusuzluq	горхусузлуq	korkusuzluk
qorxut-	горхут-	korkut-
qorxutma	горхутма	korkutma
oxlu	охлу	oklu
oxluq	охлуг	okluk
oxşa-	оxша-	okşa-
oxşama	оxшама	okşama
oxşayış	оxшајыш	okşayış
oxu-	оxу-	oku-
oxucu	оxучу	okucu
oxuma	оxума	okuma
oxumuş	оxумуш	okumuş
oxun-	оxун-	okun-
oxunma	оxунма	okunma
oxut-	оxут-	okut-
oxutma	оxутма	okutma
paxır	пахыр	bakır
paxırlan-	пахырлан-	bakırlan-
paxırlanma	пахырланма	bakırlanma
paxırlı	пахырлы	bakırlı
paxlava	пахлава	baklava
saxla-	сахла-	sakla-
saxlama	сахлама	saklama
saxlan-	сахлан-	saklan-
saxlanma	сахланма	saklanma
saxlı	сахлы	saklı
saxsı	сахсы	saksı
salxım	салхым	salkım
six-	сых-	sık-

SIXICI	СЫХЫЧЫ	sıkıcı
sıxıntı	СЫХЫНТЫ	sıkıntı
sıxıntılı	СЫХЫНТЫЛЫ	sıkıntılı
sıxış-	СЫХЫШ-	sıkış-
sıxışdırıl-	СЫХЫШДЫРЫЛ-	sıkıştırl-
sıxışdırılma	СЫХЫШДЫРЫЛМА	sıkıştırlma
sıxışma	СЫХЫШМА	sıkışma
sıxlaşdır-	СЫХЛАШДЫР-	sıklaştır-
sıxlaşdırma	СЫХЛАШДЫРМА	sıklaştırma
sıxlıq	СЫХЛЫГ	sıklık
sıxma	СЫХМА	sıkma
SIX SIX	СЫХ СЫХ	sık sık
şaxı-	ШАХЫ-	şakı-
tıxác	ТЫХАЧ	tıxaç
tıxaclı	ТЫХАЧЛЫ	tıxaçlı
tıxan-	ТЫХАН-	tıkan-
tıxılı	ТЫХЫЛЫ	tıkılı
tıxışdır-	ТЫХЫШДЫР-	tıkıştırl-
toxluq	ТОХЛУГ	tokluk
toxmaq	ТОХМАГ	tokmak
yax- / yaq-	јах- / јаг-	yak-
yaxa	јаха	yaka
yaxala-	јахала-	yakala-
yaxalan-	јахалан-	yakalan-
yaxalat-	јахалат-	yakalat-
yaxar-	јахар-	yaxar-
yaxasız	јахасыз	yaxasız
yaxıcı	јахычы	yaxıcı
yaxın	јахын	yakın
yaxınlaş-	јахынлаш-	yakınlaş-
yaxınlaşdır-	јахынлашдыр-	yakınlaştır-
yaxınlıq	јахынлыг	yakınlık
yaxış-	јахыш-	yakış-

yaxma	јахма	yakma
yix-	јых-	yık-
yıxdır-	јыхдыр-	yıktır-
yıxdırıl-	јыхдырыл-	yıktırıl-
yıxıq	јыхыг	yıkık
yıxıqlıq	јыхыглыг	yıkıklık
yoxla-	јохла-	yokla-
yoxlama	јохлама	yoklama
yoxlan-	јохлан-	yoklanma
yoxluq	јохлуг	yokluk
yoxsa	јохса	yoksa
yoxsul	јохсул	yoksul
yoxsullaş-	јохсуллаш-	yoksullaş-
yoxsullaşdır-	јохсуллашдыр-	yoksullaştır-
yoxsullaşdırma	јохсуллашырма	yoksullaştırma
yoxsullaşma	јохсуллашма	yoksullaşma
yoxsulluq	јохсуллулуг	yoksulluk
yoxuş	јохуш	yokuş
yoxuşlu	јохушлу	yokuşlu
yoxuşluq	јохушлулуг	yokuşluk
yoxuşsuz	јохушсуз	yokuşsuz
yuxarı	јухары	yukarı

AT -k- ~ TT -y-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
tükcük	тҮКЧҮК	tüycük
tüklü	тҮКЛҮ	tüylü
tüklülük	тҮКЛҮЛҮК	tüylülük
tüksüz	тҮКСҮЗ	tüysüz

AT -l- ~ TT -r-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
güləş	КҮРӘШ	güreş
güləşçi	КҮЛӘШ	güreş

AT -n- ~ TT -m-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>donuz</i>	<i>донуз</i>	<i>domuz</i>
<i>qonşu</i>	<i>гоншу</i>	<i>komşu</i>
<i>qonşuluq</i>	<i>гоншулуq</i>	<i>komşuluk</i>
<i>qonu (m)-qonşu</i>	<i>гону(м)-гоншу</i>	<i>konu komşu</i>
<i>onurğa</i>	<i>онурға</i>	<i>omurga</i>
<i>onurğalı</i>	<i>онурғалы</i>	<i>omurgalı</i>
<i>onurğasız</i>	<i>онурғасыз</i>	<i>omurgasız</i>

AT -p- ~ TT -b-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>tapaça</i>	<i>тапанча</i>	<i>tabanca</i>
<i>tapaçalı</i>	<i>табанчалы</i>	<i>tabancalı</i>

AT -ş- ~ TT -ç-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>sağdışlıq</i>	<i>сағдышлығ</i>	<i>sağdıçlık</i>

AT -y- ~ TT -b-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>böyrək</i>	<i>бөйрәк</i>	<i>böbrek</i>
<i>böyrəküstü</i>	<i>бөйрәкүстү</i>	<i>böbrek üstü bezi</i>

AT -y- ~ TT -ğ-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>döyüş-</i>	<i>дөйүш-</i>	<i>döğüş- / dövüş-</i>
<i>döyüşmə</i>	<i>дөйүшмә</i>	<i>döğüşme / dövüşme</i>
<i>düymə</i>	<i>дүймә</i>	<i>düğme</i>
<i>düyü</i>	<i>дүйү</i>	<i>düğü</i>

AT -y- ~ TT -k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
çəyirdək	чəйирдək	çekirdek
çəyirəkli	чəйирдəkли	çekirdeksiz
çəyirdəksiz	чəйирдəkсиз	çekirdeksiz
göyçək	кəйчək	gökçek

AT -y- ~ TT -v-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
döy-	дəй-	döv- / döğ-
döyüş-	дəйüş-	dövüş- / döğüş-
döyüşmə	дəйüşмə	dövüşmə
düyə	дəйүə	düve

2.2. Ünsüz Benzeşmesi

AT dd ~ TT -dl-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
Öddək	əддək	ödlek

2.3. Ünsüz Düşmesi

AT ø ~ TT -r-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
qır-	гып-	kırp-
qırıq	гыпыг	kırpık
qırma	гыпма	kırpma

2.4. Ünsüz İkizleşmesi

AT -dd- ~ TT -d-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
addım	аддым	adım
addım başı	аддым башы	adım başı
addımla-	аддымла	adımla-
yeddi	једди	yedi

yeddinci	једдинчи	yedinci
----------	----------	---------

AT -kk- ~ TT -k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
sekkiz	сәккиз	sekiz
sekkizinci	сәккизинчи	sekizinci
sekkizlik	сәккизлик	sekizlik

AT -qq- ~ TT -k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
doqquz	доггуз	dokuzunca
doqquzunca	доггузунча	dokuzunca
laqqırtı	лаггырты	lakırdı
saqqaquşu	саггагушу	sakakuşu / saka
saqqal	саггал	sakal
saqqallı	саггаллы	sakallı
saqqalsız	саггалсыз	sakalsız
saqqız	саггыз	sakız
saqqızağacı	саггызағачы	sakız ağacı
toqqa	тогга	toka
toqqac	тоггач	tokaç
toqqacla-	тоггачла-	tokaçla-
toqqaclama	тоггачлама	tokaçlama
toqqaclanma	тоггачланма	tokaçlanma
toqqalı	тоггалы	tokalı
toqquş-	тоггуш-	tokuş-
toqquşdur-	тоггушдур-	tokuştur-
toqquşdurma	тоггушдурма	tokuşturma
toqquşma	тоггушма	tokuşma-

AT -pp- ~ TT -p-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
toppuz	топпуз	topuz

<i>toppuzlu</i>	<i>топпузлу</i>	<i>topuzlu</i>
-----------------	-----------------	----------------

2.5. Ünsüz Türemeleri

AT -r ~ TT -ø

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>qurşak</i>	<i>гуршак</i>	<i>kuşak</i>
<i>qurşaq-la-</i>	<i>гуршагла-</i>	<i>kuşakla-</i>
<i>qurşaq-lama</i>	<i>гуршаглама</i>	<i>kuşaklama</i>
<i>qurşaq-la-</i>	<i>гуршагла-</i>	<i>kuşakla-</i>
<i>qurşaq-lı</i>	<i>гуршаглы</i>	<i>kuşaklı</i>
<i>qurşaq-sız</i>	<i>гуршагсыз</i>	<i>kuşaksız</i>
<i>qurşan-</i>	<i>гуршан-</i>	<i>kuşan-</i>
<i>qurşanma</i>	<i>гуршанма</i>	<i>kuşanma</i>
<i>qurşat-</i>	<i>гуршат-</i>	<i>kuşat-</i>
<i>qurşatma-</i>	<i>гуршатма-</i>	<i>kuşatma-</i>

AT -y- ~ TT ø

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>bağır-</i>	<i>бағыр-</i>	<i>bağır-</i>
<i>belə / böyle</i>	<i>белə / бөјлө</i>	<i>böyle</i>
<i>elə</i>	<i>елə</i>	<i>öyle</i>

2.6. Ünsüz Yer Değiştirmeleri

AT -lp- ~ TT -pl-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çılpaq</i>	<i>чылпаг</i>	<i>çıplak</i>
<i>çılpaq-laş-</i>	<i>чылпаqlаш-</i>	<i>çıplaklaş-</i>
<i>çılpaq-laşma</i>	<i>чылпаqlашма</i>	<i>çıplaklaşma</i>
<i>çılpaq-lıq</i>	<i>чылпаqlыг</i>	<i>çıplaklık</i>

AT *-rg-* ~ TT *-ğr-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>irgen-</i>	<i>иркен-</i>	<i>iğren-</i>

AT *-r...l-* ~ TT *-l...r-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>ireli</i>	<i>ирели</i>	<i>ileri</i>

AT *-rp-* ~ TT *-pr-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çarpaz</i>	<i>чарпаз</i>	<i>çapraz</i>
<i>çarpazla-</i>	<i>чарпазла-</i>	<i>çaprazla-</i>
<i>çarpazlama</i>	<i>чарпазлама</i>	<i>çaprazlama</i>
<i>çarpazlan-</i>	<i>чарпазлан-</i>	<i>çaprazlan-</i>
<i>çarpazlanma</i>	<i>чарпазланма</i>	<i>çaprazlanma</i>
<i>körpü</i>	<i>көрпү</i>	<i>köprü</i>
<i>köprücük</i>	<i>көprüчүк</i>	<i>köprücük</i>
<i>köprüçü</i>	<i>көprüчү</i>	<i>köprücü</i>
<i>köprülü</i>	<i>көprüлү</i>	<i>köprülÜ</i>
<i>torpaq</i>	<i>торпаг</i>	<i>toprak</i>
<i>torpaqlı</i>	<i>торпаглы</i>	<i>topraklı</i>
<i>torpaqsız</i>	<i>торпагсыз</i>	<i>topraksız</i>
<i>torpaqsızlıq</i>	<i>торпагсызлыг</i>	<i>topraksızlık</i>
<i>yarpaq</i>	<i>ярпаг</i>	<i>yaprak</i>
<i>yarpaqlı</i>	<i>ярпаглы</i>	<i>yapraklı</i>
<i>yarpaqsız</i>	<i>ярпагсыз</i>	<i>yapraksız</i>
<i>yarpaqsızlıq</i>	<i>ярпагсызлыг</i>	<i>yapraksızlık</i>

AT *-sk-* ~ TT *-ks-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>əskik</i>	<i>эскик</i>	<i>eksik</i>
<i>əskiklik</i>	<i>эскиклик</i>	<i>eksiklik</i>
<i>əskil-</i>	<i>эскил-</i>	<i>eksil-</i>

əskildil-	ƏСКИЛДИЛ-	eksildil-
əskildilmə	ƏСКИЛДИЛМƏ	eksildilme
əskilmə	ƏСКИЛМƏ	eksilme
əskilt-	ƏСКИЛТ-	eksilt-
əskiltmə	ƏСКИЛТМƏ	eksiltme
öskürək	ƏСКҮРƏК	öksürük
öskürəkli	ƏСКҮРƏКЛИ	öksürüklü
öskürəkotu	ƏСКҮРƏКОТУ—	öksürükotu

AT -st- ~ TT -ts-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
dustaq / dutsaq	дустаг / дутсаг	tutsak
tüstü .	ТУСТҮ	tütsü
tüstülə-	ТУСТҮЛƏ-	tütsüle-
tüstüləndir-	ТУСТҮЛƏНДИР-	tütsülendir-
tüstülü	ТУСТҮЛҮ	tütsülü

AT -y...v- ~ TT -v...y-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
giyov	гѣјов	güvey
giyovluq	гѣјовлуг	güveylik

3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri

3.1. Ünsüz Denklilikleri

AT -b ~ TT -p

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
dolab	долап	dolap
qab	гап	kap
qasab	гасаб	kasap

AT -с ~ TT -ç

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
ac (tok'ın zıddı)	ач	aç
ağac	ағач	ağaç
başlangıç	башланғыч	başlangıç
bic	бич	piç
bulamac	буламач	bulamaç
çəkiç	чəкич	çekiç
dolambac	доламбач	dolambaç
genc	кєнч	genç
güç	күч	güç
güç-bəla	күч-бəла	güç belâ (TT+Far.)
gülünç	гүлүнч	gülünç
iyrənc	ијрəнч	iğrenç
kərpic	кəрпич	kerpiç
xıncaxınc	хынчaxынч	hıncahınç
qaxınc	гахынч	kakınç
qazanc	газанч	kazanç
qısqanc	гысганч	kıskanç
qolac	голач	kulaç
qorkunc	горкунч	korkunç
ovuc	овуч	avuç
öc	өч	öç
övünç	өвүнч	övünç

<i>sevinc</i>	<i>сєвинч</i>	<i>sevinç</i>
<i>süzgəc</i>	<i>сүзкəч</i>	<i>süzgeç</i>
<i>tıxac</i>	<i>тыһач</i>	<i>tıkaç</i>
<i>toqqac</i>	<i>тоггач</i>	<i>tokaç</i>
<i>tunc</i>	<i>тунч</i>	<i>tunç</i>
<i>uc</i>	<i>уч</i>	<i>uç</i>
<i>üzgəc</i>	<i>үзгəч</i>	<i>yüzgeç</i>
<i>yamac</i>	<i>јамач</i>	<i>yamaç</i>

AT'de sonda *-d* bulunan birkaç kelime (*ad, od, öd, yad*) TT'de *-d* iledir. Öte yandan AT'de genelde sonda *-d* bulunmasına karşılık bazı kelimeler TT'de *-t* ile bitmektedir. Bunların listeler aşağıda verilmiştir.

AT *-d* ~ TT *-t*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>igid</i>	<i>икид</i>	<i>yiğit</i>
<i>ovurd</i>	<i>овурд</i>	<i>avurt</i>
<i>öyü-</i>	<i>өјү-</i>	<i>öğür-</i>
<i>öyüd</i>	<i>өјүд</i>	<i>öğüt</i>
<i>söyüd</i>	<i>сөјүд</i>	<i>söğüt</i>
<i>süd</i>	<i>сүд</i>	<i>süt</i>
<i>yaşıd</i>	<i>јашыд</i>	<i>yaşıt</i>
<i>yurd</i>	<i>јурд</i>	<i>yurt</i>

AT -g ~ TT -k

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>deng</i>	<i>денк</i>	<i>denk</i>

AT -x ~ TT -k

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>çox</i>	<i>чох</i>	<i>çok</i>
<i>qazax</i>	<i>газах</i>	<i>Kazak</i>
<i>qırx</i>	<i>гырх</i>	<i>kırk</i>
<i>ox</i>	<i>ох</i>	<i>ok</i>
<i>six</i>	<i>сых</i>	<i>sık</i>
<i>tox</i>	<i>тох</i>	<i>tok</i>
<i>yox</i>	<i>јох</i>	<i>yok</i>

AT -k ~ TT -y

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>tük</i>	<i>түк</i>	<i>tüy</i>

AT -q ~ TT -k

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>alçaq</i>	<i>алчаг</i>	<i>alçak</i>
<i>dağlıq</i>	<i>дағлыг</i>	<i>dağlık</i>
<i>damaq</i>	<i>дағлыг</i>	<i>damak</i>
<i>damarcıq</i>	<i>дамарчыг</i>	<i>damarcık</i>

AT -ş ~ TT -ç

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>göləş</i>	<i>күләш</i>	<i>göləç</i>
<i>sağdış</i>	<i>сағдыш</i>	<i>sağdıç</i>

AT -y ~ TT -ğ

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çiy</i>	<i>чиј</i>	<i>çiğ</i>
<i>iy</i>	<i>іу</i>	<i>iğ</i>

AT -y ~ TT -k

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>göy</i>	<i>көј</i>	<i>kök</i>

3.2. Ünsüz Düşmesi

AT -ø ~ TT -r

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>öyü-</i>	<i>өјү-</i>	<i>öğür-</i>

3.3. Ünsüz İkizleşmesi

AT -qq ~ TT -k

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>taq(q)</i>	<i>таг(г)</i>	<i>tak</i>
<i>tıqq</i>	<i>тыгг</i>	<i>tık</i>

c. Ünlü-Ünsüz Grupları

AT -ov ~ TT -ağı

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>buzov</i>	<i>бузов</i>	<i>buzacı</i>
<i>buzovla-</i>	<i>бузовла-</i>	<i>buzacıla-</i>
<i>buzovlama</i>	<i>бузовлама</i>	<i>buzacılama</i>

AT -ov ~ TT -ava

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>oxlov</i>	<i>охлов</i>	<i>oklava</i>

AT -öv ~ TT -eği

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>bülöv</i>	<i>бүлөв</i>	<i>bileği</i>
<i>bülövlə-</i>	<i>бүлөвлə-</i>	<i>bile-</i>
<i>bülövləmə</i>	<i>бүлөвлəмə</i>	<i>bileme-</i>

ç. Ünlü-Ünsüz Yer Değiştirmeleri

AT -yu ~ TT -uy

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>yuxu</i>	<i>јуху</i>	<i>uyku</i>
<i>yuxulu</i>	<i>јухулу</i>	<i>uykulu</i>
<i>yuxusuz</i>	<i>јухусуз</i>	<i>uykusuz</i>
<i>yuxusuzluq</i>	<i>јухусузулуг</i>	<i>uykusuzluk</i>

1.2. Arapça Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri

a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri

AT ve TT'de bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde bazı ünlü değişimleri görülmektedir. Bu değişimler aşağıda verilmiştir.

1. Ünlü Denklikleri

AT a ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
azan / əzan	азан / эзан	ezan
calal	чалал	celâl
cavab	чаваб	cevap
cavaben	чавабѐн	cevaben
cavablı	чаваблы	cevaplı
cavabsız	чавабсыз	cevapsız
cavahir	чаваһир	cevahir
çirkab	чиркаб	çirkef
dastan	дастан	destan
dava/ dəva	дава / дэва	deva
davam / dəvam	давам / дэвам	devam
davamlı / dəvamlı	давамлы / дэвамлы	devamlı
davamlılıq / dəvamlılıq	давамлылыг / дэвамлылыг	devamlılık
davamsız / dəvamsız	давамсыз / дэвамсыз	devamsız
davamsızlıq / dəvamlılıq	давамсызлыг / дэвамсызлыг	devamsızlık
heca	һеҗа	hece
hecala-	һеҗала-	hecele-
hecalama	һеҗалама	heceleme
kabab	кабаб	kebab
kababçı	кабачы	kebabçı
kababçılıq	кабачылыг	kebabçılık
kabaplı	кабаплы	kebaplı

<i>kamal</i>	<i>камал</i>	<i>kemal</i>
<i>kaman / kamança</i>	<i>каман / каманча</i>	<i>keman</i>
<i>kamançı / kamançaçı</i>	<i>каманчы/каманчачы</i>	<i>kemancı</i>
<i>madam</i>	<i>мадам</i>	<i>madem</i>
<i>marag</i>	<i>мераг</i>	<i>merak</i>
<i>maraglandır-</i>	<i>мерагландыр-</i>	<i>meraklandır-</i>
<i>maraglandırma</i>	<i>мерагландырма</i>	<i>meraklandır</i>
<i>maraqlı</i>	<i>мераглы</i>	<i>meraklı</i>
<i>maraqlılıq</i>	<i>мераглылыг</i>	<i>meraklılık</i>
<i>maraksız</i>	<i>мерагсыз</i>	<i>meraksız</i>
<i>mina</i>	<i>мина</i>	<i>mine</i>
<i>riçal</i>	<i>ринчал</i>	<i>reçel</i>
<i>saxta</i>	<i>сахта</i>	<i>sahte</i>
<i>saxtakar</i>	<i>сахтакар</i>	<i>sahtekâr</i>
<i>saxtakarlıq</i>	<i>сахтакарлыг</i>	<i>sahtekârlık</i>
<i>salam</i>	<i>салам</i>	<i>selâm</i>
<i>salamat</i>	<i>саламат</i>	<i>selâmet</i>
<i>salamla-</i>	<i>саламла-</i>	<i>selâmla-</i>
<i>salamlama</i>	<i>саламлама</i>	<i>selâmlama</i>
<i>salamlaş-</i>	<i>саламлаш-</i>	<i>selâmlaş-</i>
<i>salamlaşma</i>	<i>саламлашма</i>	<i>selâmlaşma</i>
<i>salamsız</i>	<i>саламсыз</i>	<i>selâmsız</i>
<i>sarab / serab</i>	<i>сараб / сэраб</i>	<i>serap</i>
<i>savab</i>	<i>саван</i>	<i>sevap</i>
<i>sazanda</i>	<i>сазанда</i>	<i>sazende</i>
<i>tabaşir</i>	<i>табашир</i>	<i>tebeşir</i>
<i>tabaşirli</i>	<i>табаширли</i>	<i>tebeşirli</i>
<i>tamaşa</i>	<i>тамаша</i>	<i>temaşa</i>
<i>vabal / vebal</i>	<i>вабал / вебал</i>	<i>vebal</i>
<i>vasvası</i>	<i>васвасы</i>	<i>vesvese</i>

<i>zamana / zamanə</i>	<i>замана / заманə</i>	<i>zamane</i>
<i>zarafat</i>	<i>зарафат</i>	<i>zarafet</i>

AT a ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>karat</i>	<i>карат</i>	<i>kırat</i>
<i>taraş</i>	<i>тараш</i>	<i>tıraş</i>
<i>taraşla-</i>	<i>тарашла-</i>	<i>tıraşla-</i>
<i>taraşlı</i>	<i>тарашлы</i>	<i>tıraşlı</i>

AT a ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cahan</i>	<i>чаһан</i>	<i>cihan</i>
<i>cahangir</i>	<i>чаһанКир</i>	<i>cihangir</i>
<i>cahangirlik</i>	<i>чаһанГирлик</i>	<i>cihangirlik</i>
<i>cahanşümül</i>	<i>чаһаншҮмүл</i>	<i>cihanşümül</i>
<i>cavan</i>	<i>чаван</i>	<i>civan</i>
<i>cavanmærd</i>	<i>чаванмæрд</i>	<i>civanmert</i>
<i>cavanmærdlik</i>	<i>чаванмæрдлик</i>	<i>civanmertlik</i>
<i>dəvat</i>	<i>дəват</i>	<i>divit</i>

AT a ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>torta</i>	<i>торта</i>	<i>tortu</i>

AT e ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>eyib</i>	<i>ејиб</i>	<i>ayıp</i>
<i>eyiblə-</i>	<i>ејиблə-</i>	<i>ayıplı-</i>
<i>eyibləmə</i>	<i>ејиблəмə</i>	<i>ayıplama</i>

eyibli	ејибли	ayıplı
eyibsiz	ејибсиз	ayıpsız
eynən	ејнән	aynı
eyni	ејни	aynen
eyniyyət	ејнијјәт	ayniyet
heykel	һејкәл	heykel
heykelterəş	һејкәлтераш	heykeltıraş
heyran	һејран	hayran
heyvan	һејван	hayvan
heyvani	һејвани	hayvanî
heyvanlaş-	һејванлаш-	hayvanlaş-
heyvanlaşma	һејванлашма	hayvanlaşma
xeyir	хејир	hayır
xeyir-dua	хејир-дуа	hayır-dua
xeyirli	хејирли	hayırlı
xeyirsiz	хејирсиз	hayırsız
xeyirsizlik	хејирсизлик	hayırsızlık
xeyli	хејли	hayli
xeyrat	хејрат	hayrat
xeyriyyə	хејријјә	hayriye
meyhoş	мејһош	mayhoş
meymun	мејмум	maymun
meymunluq	мејмумлуг	maymunluk

AT e ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
edadı	едады	idadi
edadiyyə	едадијјә	idadiye
ehmal	еһмал	ihmal
ehtimal	еһрам	ihram

ehtimam	ЕҲТИМАМ	ihitimam
ehtiram	ЕҲТИРАМ	ihtiram
ehtiras	ЕҲТИРАС	ihtiras
ehtiraslı	ЕҲТИРАСЛИ	ihtiraslı
ehtirassız	ЕҲТИРАССЫЗ	ihtirassız
ehtişam	ЕҲТИШАМ	ihtişam
ehtişamlı	ЕҲТИШАМЛИ	ihtişamlı
ehtiva	ЕҲТИВА	ihtiva
ehtiyac	ЕҲТИЈАЧ	ihtiyaç
ehtiyat	ЕҲТИЈАТ	ihtiyat
ehtiyatən	ЕҲТИЈАТӘН	ihtiyaten
ehtiyatkar	ЕҲТИЈАТКАР	ihtiyatkâr
ehtiyatkarlıq	ЕҲТИЈАТКАРЛИҒ	ihtiyatkârlık
ehtiyatlı	ЕҲТИЈАТЛИ	ihtiyatlı
ehtiyatlılıq	ЕҲТИЈАТЛИЛИҒ	ihtiyatlılık
ehtiyatsız	ЕҲТИЈАТСЫЗ	ihtiyatsız
ehtiyatsızlıq	ЕҲТИЈАТСЫЗЛИҒ	ihtiyatsızlık
ehtizaz	ЕҲТИЗАЗ	ihtizaz
ehya	ЕҲЈА	ihya
e'lam	Е'ЛАМ	ilâm
elm	ЕЛМ	ilim
elmi	ЕЛМИ	ilmî
e'mal	Е'МАЛ	imal
e'malatxana	Е'МАЛАТХАНА	imalât hane
encir	ЕНЧИР	incir
encirli	ЕНЧИРЛИ	incirli
e'tibar	Е'ТИБАР	itibar
e'tibaren	Е'ТИБАРЕН	itibaren
e'tibarlı	Е'ТИБАРЛИ	itibarlı
e'tibarsız	Е'ТИБАРСЫЗ	itibarsız

e'tibarsızlıq	е'тибарсызлыг	itibarsızlık
e'tidal	е'тидал	itidal
e'tiqad	е'тиқат	itikat
e'tiqadlı	е'тиқадлы	itikatlı
e'tiqadsız	е'тиқадсыз	itikatsız
e'tiqadsızlıq	е'тиқадсызлыг	itikatsızlık
e'tila	е'тила	itilâ
e'timad	е'тимад	itimat
e'tina	е'тина	itina
e'tinasız	е'тинасыз	itinasız
e'tinasızlıq	е'тинасызлыг	itinasızlık
e'tiraf	е'тираф	itiraf
e'tiraz	е'тираз	itiraz
e'tiyad	е'тијад	itiyat
eyham	ејһам	iham
fateh	фатеһ	fatih
fe'l	фе'л	fiil
fe'li	фе'ли	fiilî
fe'læn	фе'лæn	filen
heç	һеç	hiç
heç bir	һеç бир	hiçbir
heçlik	һеçлик	hiçlik
hekayə	һекаә	hikâye
hekayəçi	һекајәчи	hikâyecî
hekayəçilik	һекајәчилиқ	hikâyecilik
mane	мане	mâni
maneə	манеә	mânia
maneəli	манеәли	mânia
maye	маје	mayî
me'yar	ме'јар	miyar

<i>ne'mə</i>	<i>нe'мəт</i>	<i>nimet</i>
<i>ne'məşūnas</i>	<i>нe'мəтшūнaс</i>	<i>nimetşinas</i>
<i>peşəkar</i>	<i>пeшəкaр</i>	<i>pişekâr</i>
<i>peşman</i>	<i>пeшмaн</i>	<i>pişman</i>
<i>peşmanlıq</i>	<i>пeшмaнлығ</i>	<i>pişmanlık</i>
<i>səfeh</i>	<i>сəфəһ</i>	<i>sefiḥ</i>
<i>sehr</i>	<i>сeһp</i>	<i>sihir</i>
<i>sehrbaz</i>	<i>сeһpбaз</i>	<i>sihirbaz</i>
<i>sehrbazlıq</i>	<i>сeһpбaзлығ</i>	<i>sihirbazlık</i>
<i>sehrli</i>	<i>сeһpли</i>	<i>sihirli</i>
<i>sənaye</i>	<i>сeнaјe</i>	<i>sanayi</i>
<i>sənayeçi</i>	<i>сəнaјeчи</i>	<i>sanayici</i>
<i>sənayeləş-</i>	<i>сəнaјeлəш-</i>	<i>sanayileş-</i>
<i>şe'r</i>	<i>шe'p</i>	<i>şiiṛ</i>
<i>tabe</i>	<i>тaбe</i>	<i>tâbi</i>
<i>tale</i>	<i>тaлe</i>	<i>talih</i>
<i>təşbeh</i>	<i>тeшбeһ</i>	<i>teşbih</i>
<i>zaye</i>	<i>зaјe</i>	<i>zayi</i>
<i>zəhin</i>	<i>зeһин</i>	<i>zehin</i>
<i>zehni</i>	<i>зeһни</i>	<i>zihnî</i>
<i>zehniyyət</i>	<i>зeһнијјəт</i>	<i>zihniyet</i>

AT'de, ə ünlüsü ile alınmış Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki e ünlüsü TT'de de e iledir. (AT ə ~ TT e). Ancak, AT'de bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki bir kısım ə'ler TT'de a iledir. Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT ə ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>əba</i>	<i>əбa</i>	<i>aba</i>

əbəs	əбэс	abes
əcaib	əчаиб	acaip
əcaiblik	əчаиблик	acaiplik
əcəb	əчəб	acer
əcəba	əчəба	aceba
əcələ	əчəлə	acele
əcəm	əчəм	acem
əcz	əчз	acz
əcuze	əчузə	acuze
ədalet	əдалет	adalet
ədaletli	əдалетли	adaletli
ədaletlilik	əдалетlilik	adaletlilik
ədaletsiz	əдалетсиз	adaletsiz
ədaletsizlik	əдалетсизлик	adaletsizlik
əfv	əфв	af
əkd	əкд	akit
əqide	əқиде	akide
əql	əқл	akıl
əqilli	əқилли	akıllı
əqilsiz	əқилсиз	akılsız
əqlən	əқлən	aklen
əqrəb	əгрəб	akreb
əqrəba	əгрəба	akraba
əqrəbalı	əгрəбалы	akrabalı
əqrəbalıq	əгрəбалыг	akrabalık
əqrəbasız	əгрəбасыз	akrabasız
əqrəbasızlıq	əгрəбасызлыг	akrabasızlık
əqrəbli	əгрəбли	akrepli
əqvam	əгвам	akvam
əğyar	əгјар	ağyar

əhali	Əhəli	ahali
əhalisiz	Əhalisiz	ahalisiz
əhalisizlik	Əhalisizlik	ahalisizlik
əhd	Əhd	ahit
əhdləş-	Əhdləş-	ahitleş-
əhdləşmə	Əhdləşmə	ahdleşme
əhdnamə	Əhdnamə	ahitname
əhəng	Əhəng	ahenk
əhkam	Əhkam	ahkâm
əhməq	Əhməq	ahmak
əhval	Əhval	ahval
əxlaq	Əxlaq	ahlâk
əxlaqi	Əxlaqi	ahlâkî
əxlaqlı	Əxlaqlı	ahlâklı
əxlaqlılıq	Əxlaqlılıq	ahlâklılık
əxlaqsız	Əxlaqsız	ahlâksız
əxlaqsızlıq	Əxlaqsızlıq	ahlâksızlık
əxməq / axmaq	Əxməq / axmaq	ahmak
əxz	Əxz	ahiz
əqayid	Əqajid	akait
əqidə	Əqidə	akide
əqidəli	Əqidəli	akideli
əqidəsiz	Əqidəsiz	akidesiz
əqiq	Əqiq	akik
əks	Əks	akis
əksine	Əksinə	aksine
əlaqə	Əlaqə	alâka
əlaqədar	Əlaqədar	alâkadar
əlaqələn-	Əlaqələn-	alâkalan-
əlaqələndir	Əlaqələndir	alâkalandır

əlaqələndirmə	ƏлаqƏл ƏндирмƏ	alâkalandırma
əlaqələnmə	ƏлаqƏл ƏнмƏ	alâkalanma
əlaqəli	ƏлаqƏли	alâkalı
əlaqəsiz	ƏлаqƏsiz	alâkasız
əlaqəsizlik	ƏлаqƏsizlik	alâkasızlık
əlamət	ƏламƏт	alâmet
əlhüsus	Əл Əлһ Үсүс	alelhusus
əleyh	Əл Əjh	aleyh
əleyhdar	Əл Əjhдар	aleytar
əleyhdarlıq	Əл Əjhдарлыг	aleyhtarlık
əlamə	ƏлламƏ	allâme
əlaməlik	ƏлламƏлик	allâmelik
əməl	ƏмƏл	amel
əməli	ƏмƏли	amelî
əməliyyat	ƏмƏлиjjat	ameliyat
əmma	Əмма	amma
əmut	амуд	amut
əmudi	амуди	amudî
ən'ənə	Əн'ƏнƏ	an'ane
ən'ənəçi	Əн'ƏнƏчи	an'anaçi
ən'ənəçilik	Əн'ƏнƏчилиг	an'anacilik
ən'ənəvi	Əн'ƏнƏви	an'anavî
ə'raf	Ə'раф	Araf
ərəb	ƏрƏб	Arap
ərəbcə	ƏрƏбчƏ	Arapça
ərəbcələş-	ƏрƏбчƏлƏш-	Arapçalaş-
ərəbcələşdir-	ƏрƏбчƏлƏшдир-	Arapçalaştır-
ərəbcələşdirmə	ƏрƏбчƏлƏшдирмƏ	Arapçalaştırma
ərəbcələşmə	ƏрƏбчƏлƏшмƏ	Arapçalaşma
ərəbləş-	ƏрƏблƏш-	Araplaş-

<i>ərəbəşdir-</i>	<i>эрəбəшдир-</i>	<i>Araplaştır-</i>
<i>ərəbəşdirmə</i>	<i>эрəблəшдирмə</i>	<i>Araplaşdırma</i>
<i>ərəbləşmə</i>	<i>эрəблəшмə</i>	<i>Araplaşma</i>
<i>ərz</i>	<i>əpз</i>	<i>arz</i>
<i>ərz-hal</i>	<i>əpз-һал</i>	<i>arzuḥâl</i>
<i>əsa</i>	<i>əса</i>	<i>asa</i>
<i>əsalət</i>	<i>əсалəт</i>	<i>asalet</i>
<i>əsalı</i>	<i>əсалы</i>	<i>asalı</i>
<i>əsasız</i>	<i>əсасыз</i>	<i>asasız</i>
<i>əsəb</i>	<i>əсəб</i>	<i>asap</i>
<i>əsəbi</i>	<i>əсəби</i>	<i>asabî</i>
<i>əsəbiləş-</i>	<i>əсəбилəш-</i>	<i>asabîleş-</i>
<i>əsəbiləşdir-</i>	<i>əсəбилəшдир-</i>	<i>asabîleştir-</i>
<i>əsəbiləşdirmə</i>	<i>əсəбилəшдирмə</i>	<i>asabîleştirme</i>
<i>əsəbiləşmə</i>	<i>əсəбилəшмə</i>	<i>asabîleşme</i>
<i>əsəbilik</i>	<i>əсəбилик</i>	<i>asabîlik</i>
<i>əsəbiyyət</i>	<i>əсəбијјəт</i>	<i>asabiyet</i>
<i>əsgər</i>	<i>əсгəр</i>	<i>asker</i>
<i>əsgəri</i>	<i>əсгəри</i>	<i>askerî</i>
<i>əsgərlik</i>	<i>əсгəрлик</i>	<i>askerlik</i>
<i>əsil</i>	<i>əсил</i>	<i>asil</i>
<i>əsilleş-</i>	<i>əсиллəш-</i>	<i>asilleş-</i>
<i>əsilleşmə</i>	<i>əсиллəшмə</i>	<i>asilleşme</i>
<i>əsillik</i>	<i>əсиллил ик</i>	<i>asillik</i>
<i>əsilsiz</i>	<i>əсилсиз</i>	<i>asilsiz</i>
<i>əsilzadə</i>	<i>əсилзadə</i>	<i>asilzade</i>
<i>əsl</i>	<i>əсл</i>	<i>asıl</i>
<i>əsla</i>	<i>əсла</i>	<i>asla</i>
<i>əsr</i>	<i>əср</i>	<i>asır</i>
<i>əşq</i>	<i>əшг</i>	<i>aşk</i>

əttar	Əттар	attar
əvam	Əвам	avam
əyal	Əјал	ayal
əyan	Ə'јан	ayan
əyar	Əјар	ayar
əyyaş	Əјјаш	ayyaş
əyyaşlıq	Əјјашлыг	ayyaşlık
əzab	Əзаб	azap
əzəmət	Əзəмəт	azamet
əzəmətli	Əзəмəтли	azametli
əzəmi	Əзəми	azamî
əzl	Əзл	azil
əzim	Əзим	azim
əzimli	Əзимли	azimli
əziz	Əзиз	aziz
əzrail	Əзраил	Azrail
cümə	ЧҮмə	cuma
dəfə	Дəфə	defa
dəf'ətən	Дəф'əтəн	def'aten
də'va	Дə'ва	dava
də'vət	Дə'вəт	davet
də'vətli	Дə'вəтли	davetli
də'vətnamə	Дə'вəтнамə	davetname
düşmən	ДҮшмəн	düşman
düşmənliq	ДҮшмəнлыг	düşmanlık
əcz	Əчз	aciz
əhatə	Əһатə	ihata
əşirət	Əшрəт	aşiret
faciə	Фавиə	facia
fasilə	Фасилə	fasıla

<i>fəal</i>	фəал	<i>faal</i>
<i>fəaliyyat</i>	фəалийјəт	<i>faaliyet</i>
<i>fəqat</i>	фəгəт	<i>fakat</i>
<i>fəqir / fağır</i>	фəгир / фағыр	<i>fakir</i>
<i>fəqirlik / fağırılıq</i>	фəқирлик / фағырлығ	<i>fakirlik</i>
<i>fərq</i>	фəрг	<i>fark</i>
<i>fərqli</i>	фəргли	<i>farklı</i>
<i>fərqsiz</i>	фəргсиз	<i>farksız</i>
<i>fərz</i>	фəрз	<i>farz</i>
<i>fəsaһat</i>	фəсаһəт	<i>fesahet</i>
<i>fəsih</i>	фəсиз	<i>fasih</i>
<i>fəsil</i>	фəсил	<i>fasıl</i>
<i>fəthə</i>	фəтһə	<i>fetha</i>
<i>firqə</i>	фирғə	<i>fırka</i>
<i>firqəçi</i>	фирғəчи	<i>firkacı</i>
<i>firqat</i>	фирғəт	<i>fırkat</i>
<i>fövqəladə</i>	фəвғəл'адə	<i>fevkalâde</i>
<i>fövqəlbəşer</i>	фəвғəлбешер	<i>fevkalbeşer</i>
<i>fəzilət</i>	фəзилəт	<i>fazilet</i>
<i>fəzilətli</i>	фəзилəтли	<i>faziletli</i>
<i>fürsət</i>	фүрсəт	<i>fırsat</i>
<i>füqəra</i>	фүғəрə	<i>fukara</i>
<i>həbib</i>	һəбиб	<i>habip</i>
<i>həbis</i>	һəбис	<i>hapis</i>
<i>həbislik</i>	һəбис	<i>hapislik</i>
<i>həcc</i>	һəчч	<i>hac</i>
<i>həcəmət</i>	һəчəмəт	<i>hacamat</i>
<i>həcm</i>	һəчм	<i>hacim</i>
<i>həcmli</i>	һəчмли	<i>hacimli</i>
<i>hədd</i>	һəдд	<i>had</i>

<i>hədis</i>	<i>ҺӘДИС</i>	<i>hadis</i>
<i>hədsiz-hüdudsuz</i>	<i>ҺӘДСИЗ-ҺҮДУДСУЗ</i>	<i>hadsiz hudutsuz</i>
<i>həkəm</i>	<i>ҺӘКӘМ</i>	<i>hakem</i>
<i>həkk</i>	<i>ҺӘКК</i>	<i>hak</i>
<i>həkkak</i>	<i>ҺӘККАК</i>	<i>hakkâk</i>
<i>həqarət</i>	<i>ҺӘҒАРӘТ</i>	<i>hakaret</i>
<i>həqq</i>	<i>ҺӘҒГ</i>	<i>Hak</i>
<i>həqqaniyət</i>	<i>ҺӘҒҒАНИЈӘТ</i>	<i>hakkaniyet</i>
<i>həqiqət</i>	<i>ҺӘҒИҒӘТ</i>	<i>hakikat</i>
<i>həqiqi</i>	<i>ҺӘҒИҒИ</i>	<i>hakikî</i>
<i>həqir</i>	<i>ҺӘҒИР</i>	<i>hakir</i>
<i>həlim</i>	<i>ҺӘЛИМ</i>	<i>halim</i>
<i>həmd</i>	<i>ҺӘМД</i>	<i>hamt</i>
<i>həmiyət</i>	<i>ҺӘМИЈЈӘЈ</i>	<i>hamiyet</i>
<i>həmiyetli</i>	<i>ҺӘМИЈЈӘТЛИ</i>	<i>hamiyetli</i>
<i>həmiyetsiz</i>	<i>ҺӘМИЈЈӘТСИЗШ</i>	<i>hamiyetsiz</i>
<i>həmlə</i>	<i>ҺӘМЛӘ</i>	<i>hamle</i>
<i>hərarət</i>	<i>ҺӘРАРӘТ</i>	<i>hararet</i>
<i>hərarətli</i>	<i>ҺӘРАРӘТЛИ</i>	<i>hararetli</i>
<i>hərb</i>	<i>ҺӘРБ</i>	<i>harp</i>
<i>hərbi</i>	<i>ҺӘРБИ</i>	<i>harbî</i>
<i>hərbiyyə</i>	<i>ҺӘРБИЈЈӘ</i>	<i>harbiye</i>
<i>hərbiyəli</i>	<i>ҺӘРБИЈЈӘЛИ</i>	<i>harbiyeli</i>
<i>hərəkat</i>	<i>ҺӘРӘКАТ</i>	<i>harekat</i>
<i>hərəkət</i>	<i>ҺӘРӘКӘТ</i>	<i>hareket</i>
<i>hərəkətli</i>	<i>ҺӘРӘКӘТЛИ</i>	<i>hareketli</i>
<i>hərəkətsiz</i>	<i>ҺӘРӘКӘТСИЗ</i>	<i>hareketsiz</i>
<i>hərəkətsizlik</i>	<i>ҺӘРӘКӘТСИЗЛИК</i>	<i>hareketsizlik</i>

<i>hər</i>	<i>хәрф</i>	<i>harf</i>
<i>həsir</i>	<i>хəсир</i>	<i>hasır</i>
<i>həsirçi</i>	<i>хəсирчи</i>	<i>hasırcı</i>
<i>həsret</i>	<i>хəсрəт</i>	<i>hasret</i>
<i>həssas</i>	<i>хəссас</i>	<i>hassas</i>
<i>həvalə</i>	<i>хəвалə</i>	<i>havale</i>
<i>həvali</i>	<i>хəвали</i>	<i>havalı</i>
<i>həvari</i>	<i>хəвари</i>	<i>havari</i>
<i>həya</i>	<i>хəја</i>	<i>haya</i>
<i>həyasız</i>	<i>хəјасыз</i>	<i>hayasız</i>
<i>həyasızlık</i>	<i>хəјасызлык</i>	<i>hayasızlık</i>
<i>həyat</i>	<i>хəјат</i>	<i>hayat</i>
<i>həyati</i>	<i>хəјати</i>	<i>hayatı</i>
<i>həyz</i>	<i>хəјз</i>	<i>hayız</i>
<i>həzin</i>	<i>хəзин</i>	<i>hazin</i>
<i>xəmir</i>	<i>хəмир</i>	<i>hamur</i>
<i>xəmirçi</i>	<i>хəмирчи</i>	<i>hamurcu</i>
<i>xəmirçilik</i>	<i>хəмирчилиик</i>	<i>hamurculuk</i>
<i>xəmirlə-</i>	<i>хəмирлə-</i>	<i>hamurla-</i>
<i>xəmirləmə</i>	<i>хəмирлəмə</i>	<i>hamurlama</i>
<i>xəmirlən-</i>	<i>хəмирлəн-</i>	<i>hamurlan-</i>
<i>xəmirlənmə</i>	<i>хəмирлəнмə</i>	<i>hamurlanma</i>
<i>xəmirleş-</i>	<i>хəмирлəш-</i>	<i>hamurlaş-</i>
<i>xəmirleşmə</i>	<i>хəмирлəшмə</i>	<i>hamurlaşma</i>
<i>xəncər</i>	<i>хəнчəр</i>	<i>hançer</i>
<i>xəncərlə-</i>	<i>хəнчəрлə-</i>	<i>hançerle-</i>
<i>xəncərləmə</i>	<i>хəнчəрлəмə</i>	<i>hançerleme</i>
<i>xəncərlən-</i>	<i>хəнчəрлəн-</i>	<i>hançerlen-</i>
<i>xəncərlənmə</i>	<i>хəнчəрлəнмə</i>	<i>hançerlenme</i>
<i>xəndan</i>	<i>хəндан</i>	<i>handan</i>

<i>xəndək</i>	<i>хəндəк</i>	<i>hendek</i>
<i>xərabat</i>	<i>хəрабат</i>	<i>harabat</i>
<i>xərabatı</i>	<i>хəрабати</i>	<i>harabatı</i>
<i>xərac</i>	<i>хəрач</i>	<i>haraç</i>
<i>xərami</i>	<i>хəрами</i>	<i>haramî</i>
<i>xəramilik</i>	<i>хəрамилик</i>	<i>haramilik</i>
<i>xərc</i>	<i>хəрч</i>	<i>harç</i>
<i>xərclik</i>	<i>хəрчлик</i>	<i>harçlık</i>
<i>xəritə</i>	<i>хəритə</i>	<i>harita</i>
<i>xəritəci</i>	<i>хəритəчи</i>	<i>haritacı</i>
<i>xəritəcilik</i>	<i>хəритəчилик</i>	<i>haritacılık</i>
<i>xəsis</i>	<i>хəсис</i>	<i>hasis</i>
<i>xəsislik</i>	<i>хəсислик</i>	<i>hasislik</i>
<i>xəstə</i>	<i>хəстə</i>	<i>hasta</i>
<i>xəstəxana</i>	<i>хəстəхана</i>	<i>hastahane</i>
<i>xəstələn-</i>	<i>хəстəлən-</i>	<i>hastalan-</i>
<i>xəstələnmə</i>	<i>хəстəлənmə</i>	<i>hastalanma</i>
<i>xəstəlik</i>	<i>хəстəлик</i>	<i>hastalık</i>
<i>xəstəlikli</i>	<i>хəстəликли</i>	<i>hastalıklı</i>
<i>xətib</i>	<i>хəтиб</i>	<i>hatip</i>
<i>xətiblik</i>	<i>хəтиблик</i>	<i>hatiplik</i>
<i>xətim</i>	<i>хəтим</i>	<i>hatim</i>
<i>xətir</i>	<i>хəтир</i>	<i>hatır</i>
<i>xətt</i>	<i>хəтт</i>	<i>hat</i>
<i>xəyal</i>	<i>хəјал</i>	<i>hayal</i>
<i>xəyalçı</i>	<i>хəјалчы</i>	<i>hayalci</i>
<i>xəyalət</i>	<i>хəјалəт</i>	<i>hayalet</i>
<i>xəyali</i>	<i>хəјали</i>	<i>hayalî</i>
<i>xəzan</i>	<i>хəзан</i>	<i>hazan</i>
<i>xəzinə / xəznə</i>	<i>хəзинə / хəзнə</i>	<i>hazine</i>

<i>xəzinədar</i>	<i>хəзинəдар</i>	<i>hazinedar</i>
<i>qəbil</i>	<i>гəбил</i>	<i>kabil</i>
<i>qəbir</i>	<i>гəбир</i>	<i>kabir</i>
<i>qəbul</i>	<i>гəбул</i>	<i>kabul</i>
<i>qəbilə</i>	<i>гəбилə</i>	<i>kabile</i>
<i>qəbzə</i>	<i>гəбзə</i>	<i>kabza</i>
<i>qəddar</i>	<i>гəддар</i>	<i>kaddar</i>
<i>qəddarlıq</i>	<i>гəддарлыг</i>	<i>kaddarlık</i>
<i>qədəh</i>	<i>гəдəh</i>	<i>kadeh</i>
<i>qədəm</i>	<i>гəдəм</i>	<i>kadem</i>
<i>qədəmə</i>	<i>гəдəмə</i>	<i>kademe</i>
<i>qədəmli</i>	<i>гəдəмли</i>	<i>kademli</i>
<i>qədəmsiz</i>	<i>гəдəмсиз</i>	<i>kademsiz</i>
<i>qədər¹</i>	<i>гəдər¹</i>	<i>kader¹</i>
<i>qədər²</i>	<i>гəдər²</i>	<i>kader²</i>
<i>qədim</i>	<i>гəдим</i>	<i>kadim</i>
<i>qədir</i>	<i>гəдир</i>	<i>kadir</i>
<i>qədirşünas</i>	<i>гəдиршҮнас</i>	<i>kadirşinas</i>
<i>qəfəs / qəfəsə</i>	<i>гəфəс / гəфəсə</i>	<i>kafes</i>
<i>qəflət</i>	<i>гəфлəт</i>	<i>gaflet</i>
<i>qəhır</i>	<i>гəһыр</i>	<i>kahır</i>
<i>qəhrəman</i>	<i>гəһрəман</i>	<i>kahraman</i>
<i>qəhrəmanlıq</i>	<i>гəһрəманлыг</i>	<i>kahramanlık</i>
<i>qəhvə</i>	<i>гəһвə</i>	<i>kahve</i>
<i>qəhvəaltı</i>	<i>гəһвəалты</i>	<i>kahvealtı</i>
<i>qəhvəci</i>	<i>гəһвəчи</i>	<i>kahveci</i>
<i>qəhvəcilik</i>	<i>гəһвəчилик</i>	<i>kahvecilik</i>
<i>qəhvəxanə</i>	<i>гəһвəханə</i>	<i>kahvehane</i>
<i>qəlb¹</i>	<i>гəлб¹</i>	<i>kalp¹</i>
<i>qəlb²</i>	<i>гəлб²</i>	<i>kalp²</i>

qalb ²	гәлб ²	kalp ²
qalban	гәлбән	kalben
qal'a	гәл'ә	kal'a
qalabə	гәләбә	kalaba
qaləm	гәләм	kalem
qələmtəraş	гәләмтəраш	kələmtıraş
qələndər	гәләндәр	kalender
qələndərlik	гәләндərлик	kalenderlik
qalət	гәләт	galat
qələyan	гәләян	galeyan
qalib	гәлиб	galip
qəm	гәм	gam
qəmlən-	гәмлән-	gamlan-
qəmlənmə	гәмләnmə	gamlanma
qəmli	гәмли	gamlı
qəmsiz	гәмсиз	gamsız
qəmsizlik	гәмсизлик	gamsızlık
qəmzə	гәмзə	gamze
qəmzəli	гәмзəли	gamzeli
qənaət	гəнаəт	kanaat
qənaətkar	гəнаəткар	kanaatkâr
qənaətkarlıq	гəнаəткарлыг	kanaatkârlık
qənd	гəнд	kant
qəndil	гəндил	kandil
qəndilli	гəндилли	kandilli
qənimət	гəнимəт	kanimet
qərabət	гəрабəт	karabet
qəraib	гəрайб	karaip
qərar	гəрар	karar
qərargah	гəраркаһ	karargâh

qərarlaşdır-	гəрарлашдыр-	kararlaştır-
qərarlaşdırma	гəрарлашдырма	kararlaştırma
qərarlaşma	гəрарлашма	kararlaşıma
qəarsız	гəрарсыз	kararsız
qəarsızlıq	гəрарсызлыг	kararsızlık
qərb	гəрб	garp
qərbçi	гəрбчи	garpçı
qərbçilik	гəрбчилик	garpçılık
qərbi	гəрби	garplı
qərbli	гəрбли	garplı
qəraz	гəрəз	garez
qərazkar	гəрəзкар	garezkâr
qərazkarlıq	гəрəзкарлыг	garezkârlık
qərazli	гəрəзли	garezli
qərazsiz	гəрəзсиз	garezsiz
qərq	гəрг	gark
qərib	гəриб	garip
qəriblik	гəриблик	gariplik
qəribləş-	гəриблəш-	garipleş-
qəribləşmə	гəриблəшмə	garipleşme
qəriblik	гəриблик	gariplik
qəribsə-	гəрибсə-	garipse-
qəribsəmə	гəрибсəмə	garipseme
gəsb	гəсб	gasp
qəsd	гəсд	kasıt
qəsdən	гəсдəн	kasten
qəsəbə	гəсəбə	kasaba
qəsəm	гəсəм	kasem
qəsiddə	гəсидə	kaside
qəsir	гəср	kasr

qat / qat'	гәт / гәт'	kat'
qatl	гәтл	katl
qatıləş-	гәтиләш-	katileş-
qatıləşmə	гәтиләшмә	katileşme
qatilik	гәтилик	katilik
qatiyyən	гәтијјән	katiyyen
qatiyyət	гәтијјәт	katiyet
qatran	гәтран	katran
qatrə	гәтрә	katre
qəvaid	гəвaid	kavait
qəvi	гəви	kavi
qeyd	гejд	kayıt
qəydsiz	гəјдсиз	kayıtsız
qəydsizlik	гəјдсизлик	kayıtsızlık
qəyr	гəјр	gayr
qəyrət	гəјрәт	qayret
qeyrətlən-	гəјрәтлən-	gayretlen-
qəyrətlənmə	гəјрәтлənмә	gayretlenme
qəyrətli	гəјрәтли	gayretli
qəyrətsiz	гəјрәтсиз	gayretsiz
qəyrətsizlik	гəјрәтсизлик	qayretsizlik
qəyri-ciddi	гəјри-чидди	gayriciddî
qəyri-əxlaqi	гəјри-əхлақи	gayriahlakî
qəyri-qabil	гəјри-қабил	gayrikabil
qəyri-qanuni	гəјри-қануни	gayrikanunî
qəyri-ixtiyari	гəјри-ихтијари	gayrihtiyarî
qəyri-insani	гəјри-ивсани	gayriinsanî
qəyri-iradî	гəјри-иради	gayriiradî
qəyri-kafî	гəјри-кафи	gayrikafî

qəyri-m'ə'lum	гəjри-мə'лум	gayrimalûm
qəyri-məskun	гəjри-мəскун	gayrim eskûn
qəyri-şüuri	гəjри-шҮури	gayrişüurî
qəysər	гəјсəр	kayser
qəyur	гəјур	gayur
qəyyım / qəyyum	гəјјым / гəјјум	kayyum
qəyyumluq	гəјјумлуг	kayyumluk
qəyz	гəјз	gayz
qəza	гəзa	kaza
qəzəl	гəзəл	gazel
qəzəp	гəзəп	gazap
qəziyyə	гəзијјə	kaziyye
qönçə	гəнчə	gonca
kəb'ə	кəб'ə	Kabe
kirə	кирə	kira
kirələ-	кирəлə-	kirala-
kirələmə	кирəлəмə	kiralama
kirəli	кирəли	kiralı
kirəlik	кирəлик	kiralık
ləbələb	лəбəлəб	lebalep
ləfz	лəфз	lafz
ləğv	лəғv	lağv
ləqəb	лəqəб	lâkap
ləqəbli	лəqəбли	lâkaplı
ləhzə	лəһzə	lahza
lələ	лəлə	lâle
lə'nət	лə'нəт	lânet
lə'nətlə-	лə'нəтлə-	lânetle-
lə'nətləmə	лə'нəтлəмə	lânetleme
lə'nətlən-	лə'нəтлən-	lânetlen-

<i>lənətlənmə</i>	лəнəтлəнмə	<i>lânetlenme</i>
<i>lâtif</i>	лəтиф	<i>lâtif</i>
<i>lâtifə</i>	лəтифə	<i>lâtife</i>
<i>lâtifəci</i>	лəтифəчи	<i>latifeci</i>
<i>lâtiflik</i>	лəтифлик	<i>lâtiflik</i>
<i>ləyaqət</i>	лəјагəт	<i>liyakat</i>
<i>ləyaqətli</i>	лəјагəтли	<i>liyakatli</i>
<i>ləyaqətlilik</i>	лəјагəтлилик	<i>liyakatlilik</i>
<i>ləyaqətsizlik</i>	лəјагəтсизлик	<i>liyakatsizlik</i>
<i>mə'bəd</i>	мə'бəд	<i>mabet</i>
<i>mə'but</i>	мə'бут	<i>mabut</i>
<i>məcmuə</i>	мəчмүə	<i>mecmua</i>
<i>mə'cun</i>	мə'чун	<i>macun</i>
<i>mə'dən</i>	мə'дəн	<i>maden</i>
<i>mə'dənçi</i>	мə'дəнчи	<i>madenci</i>
<i>mə'dəni</i>	мə'дəни	<i>madenî</i>
<i>məbləğ</i>	мəблəғ	<i>meblağ</i>
<i>məqalə</i>	мəгалə	<i>makale</i>
<i>məqbər</i>	мəгбəр	<i>makber</i>
<i>məqbul</i>	мəгбул	<i>makbul</i>
<i>məğdur</i>	мəғдур	<i>mağdur</i>
<i>məğlub</i>	мəғлуб	<i>mağlûp</i>
<i>məğlubıyyət</i>	мəғлубијјəт	<i>mağlûbiyyet</i>
<i>məğrib</i>	мəғриб	<i>mağrip</i>
<i>məğrur</i>	мəғрур	<i>mağrur</i>
<i>məğruranə</i>	мəғруранə	<i>mağrurane</i>
<i>məğrurcasına</i>	мəғрурчасына	<i>mağrurcasına</i>
<i>məğşuş</i>	мəғшуш	<i>mağşuş</i>

<i>məharət</i>	<i>мəһарəт</i>	<i>maharet</i>
<i>məharətli</i>	<i>мəһарəтли</i>	<i>maharetli</i>
<i>məharətlilik</i>	<i>мəһарəтлилик</i>	<i>maharetlilik</i>
<i>məhbəs</i>	<i>мəһбəс</i>	<i>mahbes</i>
<i>məhbub</i>	<i>мəһбуб</i>	<i>mahbup</i>
<i>məhbus</i>	<i>мəһбус</i>	<i>mahbus</i>
<i>məhcub</i>	<i>мəһчуб</i>	<i>mahcup</i>
<i>məhcubluq</i>	<i>мəһчублуг</i>	<i>mahcupluk</i>
<i>məhdud</i>	<i>мəһдуд</i>	<i>mahdut</i>
<i>məhəbbət</i>	<i>мəһəббəт</i>	<i>muhabbet</i>
<i>məhəl</i>	<i>мəһəл</i>	<i>mahal</i>
<i>məhəllə</i>	<i>мəһəллə</i>	<i>mahalle</i>
<i>məhəlli</i>	<i>мəһəлли</i>	<i>mahallî</i>
<i>məhfuz</i>	<i>мəһфүз</i>	<i>mahfuz</i>
<i>məhkəmə</i>	<i>мəһкəмə</i>	<i>mahkeme</i>
<i>məhkum</i>	<i>мəһкум</i>	<i>mahkûm</i>
<i>məhkumiyət</i>	<i>мəһкумийəт</i>	<i>mahkûmiyet</i>
<i>məhluq</i>	<i>мəһлуг</i>	<i>mahlûk</i>
<i>məhluqat</i>	<i>мəһлугат</i>	<i>mahlûkat</i>
<i>məhrum</i>	<i>мəһрум</i>	<i>mahrum</i>
<i>məhrumiyət</i>	<i>мəһрумийəт</i>	<i>mahrumiyet</i>
<i>məhsul</i>	<i>мəһсул</i>	<i>mahsûl</i>
<i>məhsulat</i>	<i>мəһсулат</i>	<i>mahsulât</i>
<i>məhsuldar</i>	<i>мəһсулдар</i>	<i>mahsuldar</i>
<i>məhsur</i>	<i>мəһсур</i>	<i>mahsur</i>
<i>məhsus</i>	<i>мəһсус</i>	<i>mahsus</i>
<i>məhşər</i>	<i>мəһшəр</i>	<i>mahşer</i>
<i>məhv</i>	<i>мəһв</i>	<i>mahv</i>
<i>məhvedici</i>	<i>мəһведичи</i>	<i>mahvedici</i>
<i>məhzən</i>	<i>мəһзəн</i>	<i>mahzen</i>

<i>məhzun</i>	<i>мәһзун</i>	<i>mahzun</i>
<i>məxfi</i>	<i>мәхфи</i>	<i>mahfî</i>
<i>məxrəc</i>	<i>мәхрәч</i>	<i>mahreç</i>
<i>məxrəm</i>	<i>мәхрәм</i>	<i>mahrem</i>
<i>məxrəmlik</i>	<i>мәхрәмлик</i>	<i>mahremlik</i>
<i>məişet</i>	<i>мәишет</i>	<i>maişet</i>
<i>məiyyət</i>	<i>мәијјәт</i>	<i>maiyet</i>
<i>mə'lum</i>	<i>мә'лум</i>	<i>malûm</i>
<i>mə'mul</i>	<i>мә'мул</i>	<i>mamul</i>
<i>mən'</i>	<i>мән'</i>	<i>men</i>
<i>mə'na</i>	<i>мә'на</i>	<i>mana</i>
<i>mə'nalı</i>	<i>мә'налы</i>	<i>manalı</i>
<i>mə'nasız</i>	<i>мә'насыз</i>	<i>manasız</i>
<i>mə'nasızlıq</i>	<i>мә'насызлыг</i>	<i>manasızlık</i>
<i>mə'nbə</i>	<i>мә'нбә</i>	<i>menba</i>
<i>mə'nən</i>	<i>мә'нән</i>	<i>manen</i>
<i>mə'nəvi</i>	<i>мә'нәви</i>	<i>manevî</i>
<i>mə'nəviyyat</i>	<i>мә'нәвијјәт</i>	<i>maneviyat</i>
<i>mənfəət</i>	<i>мәнфәәт</i>	<i>menfaat</i>
<i>mənsəb</i>	<i>мәнсәб</i>	<i>mansip</i>
<i>məntəqə</i>	<i>мәнтәгә</i>	<i>mintika</i>
<i>məntiq</i>	<i>мәнтиг</i>	<i>mantık</i>
<i>məntiqi</i>	<i>мәнтиги</i>	<i>mantıkî</i>
<i>məntiqli</i>	<i>мәнтигли</i>	<i>mantıklı</i>
<i>məntiqsiz</i>	<i>мәнтигсиз</i>	<i>mantıksız</i>
<i>məntiqsizlik</i>	<i>мәнтигсизлик</i>	<i>mantıksızlık</i>
<i>mənzərə</i>	<i>мәнзәрә</i>	<i>manzara</i>
<i>mənzərəli</i>	<i>мәнзәрәли</i>	<i>manzaralı</i>
<i>mənzum</i>	<i>мәнзум</i>	<i>manzum</i>
<i>mənzumə</i>	<i>мәнзумә</i>	<i>manzume</i>

<i>mərək</i>	<i>мәрәк</i>	<i>merak</i>
<i>mərəz</i>	<i>мәрәз</i>	<i>maraz</i>
<i>mərəzli</i>	<i>мәрәзли</i>	<i>marazlı</i>
<i>mərhəba</i>	<i>мәrhәба</i>	<i>merhaba</i>
<i>mərhələ</i>	<i>мәrhәлә</i>	<i>merhale</i>
<i>mərhəmət</i>	<i>мәrhәмәт</i>	<i>merhamet</i>
<i>mərhəmətli</i>	<i>мәrhәмәтли</i>	<i>merhametli</i>
<i>mərhəmətlilik</i>	<i>мәrhәмәтлilik</i>	<i>mehametlilik</i>
<i>mərhəmətsiz</i>	<i>мәrhәмәтсиз</i>	<i>mehametsiz</i>
<i>mərhəmətsizlik</i>	<i>мәrhәмәтсизlik</i>	<i>mehametsizlik</i>
<i>mə'rifət</i>	<i>мә'рифәт</i>	<i>marifet</i>
<i>mə'rifətli</i>	<i>мә'рифәтли</i>	<i>marifetli</i>
<i>mə'rifətsiz</i>	<i>мә'рифәтсиз</i>	<i>marifetsiz</i>
<i>mə'riz</i>	<i>мә'риз</i>	<i>mariz</i>
<i>mə'ruz</i>	<i>мә'руз</i>	<i>maruz</i>
<i>mə'ruzə</i>	<i>мә'рузә</i>	<i>maruza</i>
<i>məsdər</i>	<i>мәсдәр</i>	<i>masdar</i>
<i>məsləhət</i>	<i>мәсләхәт</i>	<i>maslahat</i>
<i>məsrəf</i>	<i>мәсрәф</i>	<i>masraf</i>
<i>məsrəfli</i>	<i>мәсрәфли</i>	<i>masrafli</i>
<i>məs'uliyətli</i>	<i>мәс'улиyyəтли</i>	<i>mesuliyetli</i>
<i>mə'sum</i>	<i>мә'сум</i>	<i>masum</i>
<i>mə'sumanə</i>	<i>мә'суманә</i>	<i>masumane</i>
<i>məşəqqət</i>	<i>мәшәггәт</i>	<i>meşakkat</i>
<i>məşəqqətli</i>	<i>мәшәггәтли</i>	<i>meşakkatli</i>
<i>məş'əl</i>	<i>мәш'әл</i>	<i>meşale</i>
<i>məşriq</i>	<i>мәшриг</i>	<i>maşrık</i>
<i>mətbəh</i>	<i>мәтбәх</i>	<i>mutfak</i>
<i>mətbu</i>	<i>мәтбу</i>	<i>matbu</i>
<i>mətbuət</i>	<i>мәтбуәт</i>	<i>matbuat</i>

<i>mətlub</i>	<i>мәтлуб</i>	<i>matlup</i>
<i>məzlum</i>	<i>мәзлум</i>	<i>mazlum</i>
<i>məzmun</i>	<i>мәзмун</i>	<i>mazmun</i>
<i>nalbənd</i>	<i>налбəнд</i>	<i>nalbant</i>
<i>nəbz</i>	<i>нəбз</i>	<i>nabız</i>
<i>nəğmə</i>	<i>нəғмə</i>	<i>nağme</i>
<i>nəxş</i>	<i>нахш</i>	<i>nakış</i>
<i>nəql</i>	<i>нəгл</i>	<i>nakil</i>
<i>nəqli</i>	<i>нəгли</i>	<i>naklî</i>
<i>nəqş</i>	<i>нəгш</i>	<i>nakış</i>
<i>nəş</i>	<i>нə'ш</i>	<i>naaş</i>
<i>nəql</i>	<i>нəгл</i>	<i>nakil</i>
<i>nəzər</i>	<i>нəзəр</i>	<i>nazar</i>
<i>nəzəriyyat</i>	<i>нəзəријјат</i>	<i>nazariyat</i>
<i>nəzəriyyə</i>	<i>нəзəријјə</i>	<i>nazariye</i>
<i>nəzəriyyəçi</i>	<i>нəријјəчи</i>	<i>nazariyeci</i>
<i>nəzirə</i>	<i>нəзирə</i>	<i>nazire</i>
<i>nəzm</i>	<i>нəзм</i>	<i>nazım</i>
<i>nüşə</i>	<i>нүшə</i>	<i>nüşa</i>
<i>rəğbət</i>	<i>рəғбəт</i>	<i>rağbet</i>
<i>rəğmən</i>	<i>рəғмəн</i>	<i>rağmen</i>
<i>rəhm</i>	<i>рəһм</i>	<i>rahim</i>
<i>rəhmət</i>	<i>рəһмəт</i>	<i>rahmet</i>
<i>rəhmətlik</i>	<i>рəһмəтлик</i>	<i>rahmetlik</i>
<i>rəqqas</i>	<i>рəггас</i>	<i>rakkas</i>
<i>rəqib</i>	<i>рəгиб</i>	<i>rakip</i>
<i>rəqs</i>	<i>рəқс</i>	<i>raks</i>
<i>rəməzan / ramazan</i>	<i>рəмəзан / рамазан</i>	<i>ramazan</i>
<i>rə'sə</i>	<i>рə'шə</i>	<i>raşe</i>
<i>ric'ət</i>	<i>рич'əт</i>	<i>ricat</i>

<i>riqqət</i>	<i>риггəт</i>	<i>rikkat</i>
<i>riqqətli</i>	<i>риггəтли</i>	<i>rikkatli</i>
<i>saət / saat</i>	<i>саəт / саат</i>	<i>saat</i>
<i>sahə</i>	<i>саһə</i>	<i>saha</i>
<i>səadət</i>	<i>сəадəт</i>	<i>saadet</i>
<i>səbir</i>	<i>сəбир</i>	<i>sabır</i>
<i>səbirli</i>	<i>сəбирли</i>	<i>sabırlı</i>
<i>səbirsiz</i>	<i>сəбирсиз</i>	<i>sabırsız</i>
<i>səbirsizlən-</i>	<i>сəбирсизлən-</i>	<i>sabırsızlan-</i>
<i>səbirsizlənмə</i>	<i>сəбирсизлənмə</i>	<i>sabırsızlanma</i>
<i>sədaqət</i>	<i>сəдагəт</i>	<i>sadakat</i>
<i>sədaqətli</i>	<i>сəдагəтли</i>	<i>sadakatli</i>
<i>sədaqətlilik</i>	<i>сəдагəтliliк</i>	<i>sadakatlilik</i>
<i>sədaqətsiz</i>	<i>сəдагəтсиз</i>	<i>sadakatsiz</i>
<i>sədaqətsizlik</i>	<i>сəдагəтсизлик</i>	<i>sadakatsizlik</i>
<i>sədarət</i>	<i>сəдарəт</i>	<i>sadaret</i>
<i>sədaqə</i>	<i>сəдəгə</i>	<i>sadaka</i>
<i>səf</i>	<i>сəф</i>	<i>saf</i>
<i>səfə</i>	<i>сəфə</i>	<i>safa</i>
<i>səfahət</i>	<i>сəфаһəт</i>	<i>safahat</i>
<i>səhabə</i>	<i>сəһабə</i>	<i>sahabe</i>
<i>səhifə</i>	<i>сəһифə</i>	<i>sahife / sayfa</i>
<i>səhih</i>	<i>сəһиһ</i>	<i>sahih</i>
<i>səhləb</i>	<i>сəһлəб</i>	<i>sahlep</i>
<i>səhnə</i>	<i>сəһнə</i>	<i>sahne</i>
<i>səxavət</i>	<i>сəхавəт</i>	<i>sahavet</i>
<i>səqf</i>	<i>сəгф</i>	<i>sakaf</i>
<i>səltənət</i>	<i>сəлтəнəт</i>	<i>saltanat</i>
<i>səmimi</i>	<i>сəмими</i>	<i>samimî</i>
<i>səmimiləş-</i>	<i>сəмимилəш-</i>	<i>samimîleş-</i>

<i>səmimilik</i>	<i>сəмимилик</i>	<i>samimîlik</i>
<i>sənaye</i>	<i>сəнаје</i>	<i>sanayi</i>
<i>sənayeçi</i>	<i>сəнајечи</i>	<i>sanayici</i>
<i>sənayeləş-</i>	<i>сəнајелəш-</i>	<i>sanayileş-</i>
<i>sənduqə</i>	<i>сандуқə</i>	<i>sanduka</i>
<i>sənət</i>	<i>сəнəт</i>	<i>sanat</i>
<i>sənətcı</i>	<i>сəнəтчы</i>	<i>sanatçı</i>
<i>sənətkar</i>	<i>сəнəткар</i>	<i>sanatkâr</i>
<i>sənətkarane</i>	<i>сəнəткаране</i>	<i>sanatkârane</i>
<i>sənətkarlıq</i>	<i>сəнəткарлыг</i>	<i>sanatkârlık</i>
<i>sənəm</i>	<i>сəнəм</i>	<i>sanem</i>
<i>sərf</i>	<i>сəрф</i>	<i>sarf</i>
<i>sərfiyyat</i>	<i>сəрфијјат</i>	<i>sarfiyyat</i>
<i>sərlövhe</i>	<i>сəрлөвһə</i>	<i>serlevha</i>
<i>sərraf</i>	<i>сəрраф</i>	<i>sarraf</i>
<i>sə'y</i>	<i>сəј</i>	<i>say</i>
<i>sifət</i>	<i>сифəт</i>	<i>sıfat</i>
<i>siftə</i>	<i>сифтə</i>	<i>siftah</i>
<i>sür'ət</i>	<i>сүр'əт</i>	<i>sür'at</i>
<i>sür'ətlə</i>	<i>сүр'əтлə</i>	<i>sür'atle</i>
<i>sür'ətli</i>	<i>сүр'əтли</i>	<i>sür'atli</i>
<i>sür'ətlən-</i>	<i>сүр'əтлən-</i>	<i>sür'atien-</i>
<i>şayia</i>	<i>шайиə</i>	<i>şayia</i>
<i>şə'ban</i>	<i>шə'бан</i>	<i>şaban</i>
<i>şəfaət</i>	<i>шəфаəт</i>	<i>şefaät</i>
<i>şəfəq</i>	<i>шəфəг</i>	<i>şafak</i>
<i>şəfqət</i>	<i>шəфгəт</i>	<i>şefkat</i>
<i>şəfqətli</i>	<i>шəгəтли</i>	<i>şefkatli</i>
<i>şəfqətsiz</i>	<i>шəфгəтсиз</i>	<i>şefkatsiz</i>
<i>şəfqətsizlik</i>	<i>шəфгəтсизлик</i>	<i>şefkatsizlik</i>

şəqaiq	шəгаиғ	şakayık
şəhs	шəһс	şahs
şəhsən	шəһсəһ	şahsen
şəhsi	шəһси	şahsî
şəhsiyyət	шəһсијјəт	şahsiyet
şəhsiyyətsiz	шəһсијјəтсиз	şahsiyetsiz
şəhsiyyətsizlik	шəһсијјəтсизлик	şahsiyetsizlik
şəhsli	шəһсли	şahslı
şəhssiz	шəһссиз	şahssız
şə'n/şan	шə'һ/шан	şan
şərab	шəраб	şarap
şərabçı	шəрабчы	şarapçı
şərabçılıq	шəрабчылығ	şarapçılık
şəriət	шəриəт	şeriat
şərq	шəрг	şark
şərqî	шəрги	şarkî
şərqî	шəрги	şarkı
şərqli	шəргли	şarklı
şəriət	шəриəт	şeriat
şərt	шəрт	şart
şərtləndir-	шəртлəндир-	şartlandır-
şərtli	шəртли	şartlı
şərtsiz	шəртсиз	şartsız
şə'səə	шə'шəə	şaşaa
şə'səəli	шə'шəəли	şaşaalı
şətrənc	шəтрəнч	satranç
şia	шиə	şia
şirə	ширə	şıra
taqəť	тақəт	takat
təbəə	тəбəə	tebaa

təbəqə	тəбəгə	tabaka
təbib	тəбиб	tabip
təbiət	тəбиəт	tabiat
təbii	тəбии	tabiī
təbiilik	тəбиилик	tabiīlik
təbir	тə'бир	tabir
təfsilat	тəфсилат	tafsilat
təharət	тəһарəт	taharet
təhammül	тəһаммүл	tahammül
təhqir	тəһқир	tahkir
təhkim	тəһким	tahkim
təhkiye	тəһкије	tahkiye
təhlil	тəһлил	tahlil
təhrif	тəһриф	tahrif
təhrik	тəһрик	tahrik
təhrikçi	тəһрикчи	tahrikçi
təhrir	тəһрир	tahrir
təhsil	тəһсил	tahsil
təhsildar	тəһсилдар	tahsildar
təhsin	тəһсин	tahsin
təhvil	тəһвил	tahvil
təxmin	тəхмин	tahmin
təxminən	тəхминəн	tahminen
təxmini	тəхмини	tahmini
təxribat	тəһрибат	tahribat
təxt / taxt	тəхт / тахт	taht
təqdim	тəгдим	takdim
təqdir	тəгдир	takdir
təqdis	тəгдис	takdis
təqib	тə'ғиб	takip

<i>təqlid</i>	тəглиц	<i>taklit</i>
<i>təqlidçi</i>	тəглицчи	<i>taklitçi</i>
<i>təqlidçilik</i>	тəглицчилик	<i>taklitçilik</i>
<i>təqribi</i>	тəгриби	<i>takribi</i>
<i>təqsim</i>	тəгсим	<i>taksim</i>
<i>təqsir</i>	тəгсир	<i>taksir</i>
<i>təqva</i>	тəгва	<i>takva</i>
<i>təqvim</i>	тəгвим	<i>takvim</i>
<i>tələb</i>	тəлəб	<i>talep</i>
<i>tələbə</i>	тəлəбə	<i>talebe</i>
<i>tələbkar</i>	тəлəбкар	<i>talebkâr</i>
<i>tə'lim</i>	тə'лим	<i>talim</i>
<i>təltif</i>	тəлтиф	<i>taltif</i>
<i>tə'mir</i>	тə'мир	<i>tamir</i>
<i>tə'mirat</i>	тə'мират	<i>tamirat</i>
<i>tə'mirçi</i>	тə'мирчи	<i>tamirçi</i>
<i>tərəf</i>	тəрəф	<i>taraf</i>
<i>tərəfdar</i>	тəрəфдар	<i>araftar</i>
<i>tərif</i>	тə'риф	<i>tarif</i>
<i>tərifnamə</i>	тə'рифнамə	<i>tarifname</i>
<i>təriqət</i>	тəригəт	<i>tarikat</i>
<i>təriqətçi</i>	тəригəтчи	<i>tarikatçı</i>
<i>təriqətçilik</i>	тəригəтчилик	<i>tarikatçılık</i>
<i>təsnif</i>	тəсниф	<i>tasnif</i>
<i>təsvib</i>	тəсвиб	<i>tasvib</i>
<i>təsvir</i>	тəсвир	<i>tasvir</i>
<i>təsvirçilik</i>	тəсвирчилик	<i>tasvirçilik</i>
<i>təsviri</i>	тəсвири	<i>tasvirî</i>
<i>təsviyə</i>	тəсвијə	<i>tasfiye</i>
<i>təsviyəçi</i>	тəсвијəчи	<i>tasfiyeçi</i>

tətbīq	тəтбиқ	tatbik
tətbīqi	тəтбиқи	tatbikī
tətil	тə'тил	tatil
tə'yin	тə'јин	tayin
təzə	тəзə	taze
tə'zim	тə'зим	tazim
tə'ziyə	тə'зијə	taziye
təzminat	тəзминат	tazminat
təzyiq	тəзјиг	tazyik
tövlə	тəвлə	tavla
vasitə	васитə	vasıta
vasitəli	васитəлы	vasıtalı
vasitəsiz	васитəсиз	vasıtasız
və'd	вə'д	vaat
vəd'ə	вə'дə	vade
vəd'əli	вə'дəли	vadeli
vəd'əsiz	вə'дəсиз	vadesiz
vəhdaniyyət	вəһданијјəт	vahdaniyet
vəhdət	вəһдəт	vahdet
vəhşət	вəһшəт	vahşet
vəhşiləş-	вəһшилəш-	vahşileş-
vəxamət	вəхамəт	vahamet
vəxim	вəхим	vahim
vəqta	вəгта	vakta
vəq'ə	вəq'ə	vak'a
vəqf	вəqф	vakıf
vəliəhd	вəлиəһд	veliaht
vəliəhdliq	вəлиəһдлыг	veliahtlık
vərəq	вəрəq	varak
vərəsə	вəрəсə	varis

vərasat	вəpасат	veraset
vəsf	вəсф	vasıf
vəsi(y)	вəсн(j)	vasi
vəsiqə	вəснqə	vasika
vəsiyyət	вəснjjət	vasiyet
vəsiyyətnamə	вəснjjətнамə	vasiyetname
vəsl	вəсл	vasıl
vətən	вəтəн	vatan
vətəndaş	вəтəндаш	vatandaş
vətənlі	вəтəнлн	vatanlı
vətnəpərvər	вəтəнпəрвəр	vatanperver
vətnəpərvərlik	вəтəнпəрвəрлнк	vatanperver
və'z	вə'з	vaaz
vəzifə	вəзнфə	vazife
vəzifəli	вəзнфəлн	vazifeli
vəzifəsiz	вəзнфəснз	vazifesiz
vəziyyət	вəзнjjət	vaziyett
vüs'ət	вүс'əт	vüs'at
yəğma	jəғмa	yağma
yəhudi	jəһудн	Yahudi
yəhudilik	jəһуднлнк	Yahudilik
yeknəsəq	jəкнəсəг	yeknesak
yə'ni	jə'нн	yani
zabitə	зabитə	zabıta
zamana / zamanə	замана / заманə	zamane
zəfər	зəфəр	zafer
zəxirə	зəхнрə	zahire
zəhmət	зəһмəт	zahmet
zəhmətli	зəһмəтлн	zahmetli
zəhmətsiz	зəһмəтснз	zahmetsiz

<i>zəhmətsizcə</i>	<i>зəһмəтсизчə</i>	<i>zahmetsizce</i>
<i>zəqqum</i>	<i>зəггум</i>	<i>zakkum</i>
<i>zəmir</i>	<i>зəмир</i>	<i>zamir</i>
<i>zərb</i>	<i>зəрб</i>	<i>zarp</i>
<i>zəərə</i>	<i>зəрəр</i>	<i>zarar</i>
<i>zəərəli</i>	<i>зəрəрли</i>	<i>zararlı</i>
<i>zəərəsiz</i>	<i>зəрəрсиз</i>	<i>zararsız</i>
<i>zərf</i>	<i>зəрф</i>	<i>zarf</i>
<i>zərif</i>	<i>зəриф</i>	<i>zarif</i>
<i>zəriflik</i>	<i>зəрифлик</i>	<i>zariflik</i>
<i>zəurət</i>	<i>зəрурəт</i>	<i>zaruret</i>
<i>zəuri</i>	<i>зəрури</i>	<i>zarurî</i>
<i>zəurilik</i>	<i>зəрурилик</i>	<i>zarurîlik</i>
<i>zəuriyyət</i>	<i>зəруриyyəт</i>	<i>zaruriyet</i>
<i>ziraət</i>	<i>зираəт</i>	<i>ziraat</i>
<i>zökəm</i>	<i>зөкəм</i>	<i>zükâm</i>
<i>zürafə</i>	<i>зүрафə</i>	<i>zürafa</i>

AT ə ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cəhət</i>	<i>чəһəт</i>	<i>cihet</i>
<i>çilingər</i>	<i>чилиингəр</i>	<i>çilingir</i>
<i>dərmiyan</i>	<i>дəрмијан</i>	<i>dermeyan</i>
<i>dəvat</i>	<i>дəват</i>	<i>divit</i>
<i>əcinnə</i>	<i>əчиннə</i>	<i>ecinni</i>
<i>ə'dam</i>	<i>ə'дам</i>	<i>idam</i>
<i>əhatə</i>	<i>əһатə</i>	<i>ihata</i>
<i>əhsan</i>	<i>əһсан</i>	<i>ihsan</i>
<i>əlac</i>	<i>əлач</i>	<i>ilâç</i>
<i>əlavə</i>	<i>əлавə</i>	<i>ilâve</i>

əlavəsiz	əlavəсиз	ilâvesiz
mə'də	мә'дә	mide
mə'mar	мә'мар	mimar
mə'marlıq	мә'марлыг	mimarlık
mə'mar	мә'мар	miraç
məzəc	мә'зәр	mizaç
nəhayət	нәһајәт	nihayet
nəhayətsiz	нәһајәтсиз	nihayetsiz
rəyasət	рәјасәт	riyaset
rəvayət	рəvајәт	rivaset
sənməki	сəнaмəки	sinameki
şəfa	шəфa	şifa
şəhər	шəһəр	şehir
şəhərli	шəһəрли	şehirli
fəğan	фəгaн	figan
həcv	һəчv	hiciv
həcviyyə	һəчвијјə	həcviye
ləyaqət	лəјaгəт	liyakat
ləyaqətli	лəјaгəтли	liyakasız
ləyaqətlilik	лəјaгəтlilik	liyakatlılık
ləyaqətsizlik	лəјaгəтсизlik	liyakatsizlik
yasəmən	јасəмəн	yasemin
zəncir	зəнчир	zincir
zəncirlə-	зəнчирлə-	zincirle-
zəncirləmə	зəнчирлəмə	zincirleme
zəncirlən-	зəнчирлən-	zincirlen-
zəncirlənmə	зəнчирлənmə	zincirlenme
zəncirli	зəнчирли	zincirli
zəhər / zəhr	зəһəр / зəһр	zehir
zəhərlə-	зəһəрлə-	zehirle-

<i>zəhərləmə</i>	<i>зəһəpлəмə</i>	<i>zehirleme</i>
<i>zəhərlən-</i>	<i>зəһəpлəн-</i>	<i>zehirlen-</i>
<i>zəhərlənmə</i>	<i>зəһəpлəнмə</i>	<i>zehirlenme</i>
<i>zəhərli</i>	<i>зəһəpли</i>	<i>zehirli</i>
<i>zəhərlilik</i>	<i>зəһəpлилик</i>	<i>zehirlilik</i>
<i>zəhərsiz</i>	<i>зəһəpсиз</i>	<i>zehirsiz</i>
<i>zəhərsizlik</i>	<i>зəһəpсизлик</i>	<i>zehirsizlik</i>

AT ə ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>ərqəvən</i>	<i>əpгəван</i>	<i>erguvan</i>
<i>ərqəvani</i>	<i>əpгəвани</i>	<i>erguvanî</i>

AT ı ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>xırman</i>	<i>хырман</i>	<i>harman</i>

AT ı ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>narınc</i>	<i>нарынч</i>	<i>narenç</i>

AT ı ~ TT i/î

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>fağır</i>	<i>фағыр</i>	<i>fakir</i>
<i>fağırlaş-</i>	<i>фағырлаш-</i>	<i>fakirleş-</i>
<i>fağırlaşma</i>	<i>фағырлашма</i>	<i>fakirleşme</i>
<i>fağırılıq</i>	<i>фағырлыг</i>	<i>fakirlik</i>
<i>qahı</i>	<i>гаһы</i>	<i>gâhî</i>
<i>narın</i>	<i>нарын</i>	<i>narin</i>
<i>narınlıq</i>	<i>нарынлыг</i>	<i>narinlik</i>

<i>palid</i>	<i>палыц</i>	<i>pelit</i>
<i>zalim</i>	<i>залым</i>	<i>zalim</i>

AT *i* ~ TT *u*

AT	AT (Кирил)	TT
<i>barit</i>	<i>барыт</i>	<i>barut</i>
<i>xırda</i>	<i>хырда</i>	<i>hurda</i>
<i>pambıq</i>	<i>памбыг</i>	<i>pamuk</i>
<i>pambıqlı</i>	<i>памбыглы</i>	<i>pamuklu</i>

AT'de *i* ile olan bir kısım Arapça ve Farsça asıllı kelime TT'de *a* ile dir. Bunların listesi aşağıda verilmiştir. Bu özelliği taşıyan kelimelerin bir kısmı Arapça *müfâalet* vezninde olup AT'de *i*, TT'de *a* lı olarak yer almaktadır (AT *i* ~ TT *a*)

AT *i* ~ TT *a*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>xilas</i>	<i>хилас</i>	<i>halâs</i>
<i>xislât</i>	<i>хислэт</i>	<i>haslet</i>
<i>icz / acz</i>	<i>ичз / ачиз</i>	<i>aciz</i>
<i>mühafizə</i>	<i>мүһафизэ</i>	<i>muhafaza</i>
<i>mümaniət</i>	<i>мүманиэт</i>	<i>mümanaat</i>
<i>müraciət</i>	<i>мүрачиэт</i>	<i>müracaat</i>
<i>müsabiqə</i>	<i>мүсабиқэ</i>	<i>musabaka</i>
<i>müsaidə</i>	<i>мүсаидэ</i>	<i>müsaade</i>
<i>müsamiḥə</i>	<i>мүсамийһэ</i>	<i>müsamaha</i>
<i>mütaliə</i>	<i>мүталиэ</i>	<i>mütalâa</i>
<i>müvafiqət</i>	<i>мүвафғэт</i>	<i>muvafakat</i>

AT'de *i* ile olan bir kısım Arapça ve Farsça asıllı kelime TT'de *e* iledir. Bunların listesi aşağıda verilmiştir. Bu özelliği taşıyan kelimelerin bir kısmı Arapça *mūfâalet* vezninde olup AT'de *i*, TT'de *e*’li olarak yer almaktadır (AT *i* ~ TT *e*)

AT *i* ~ TT *e*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>cinah</i>	чинаһ	<i>cenah</i>
<i>div</i>	див	<i>dev</i>
<i>elvida</i>	элвида	<i>elveda</i>
<i>fitva</i>	фитва	<i>fetva</i>
<i>kisə</i>	кисə	<i>kese</i>
<i>kisəli</i>	кисəли	<i>keseli</i>
<i>mūharibə</i>	мўһарибə	<i>muhareba</i>
<i>mūqabilə</i>	мўгабилə	<i>mukabele</i>
<i>mūqavilə</i>	мўгавилə	<i>mukavele</i>
<i>mūqəvim ət</i>	мўгавимəт	<i>mukavemet</i>
<i>mūqayisə</i>	мўгајисə	<i>mukayese</i>
<i>mūnasib ət</i>	мўнасибəт	<i>mūnasebet</i>
<i>mūşahidə</i>	мўшаһидə	<i>mūşahede</i>
<i>mūşavirə</i>	мўшавирə	<i>mūşavere</i>
<i>mūtarike</i>	мўтарикə	<i>mūtareke</i>
<i>muvazine</i>	мувазине	<i>muvazene</i>
<i>mūzakirə</i>	мўзакирə	<i>mūzakere</i>
<i>mūqabilə</i>	мўгабилə	<i>mukabele</i>
<i>mūqavilə</i>	мўгавилə	<i>mukavele</i>
<i>mūqavim ət</i>	мўгавимəт	<i>mukavemet</i>
<i>mūqayisə</i>	мўгајисə	<i>mukayese</i>
<i>mūqayisəli</i>	мўгајисəли	<i>mukayeseli</i>
<i>mūqayisəsiz</i>	мўгајисəсиз	<i>mukayesesiz</i>
<i>nicat</i>	ничат	<i>necat</i>

<i>nifrət</i>	<i>нифрəт</i>	<i>nefret</i>
<i>vida</i>	<i>вида</i>	<i>veda</i>
<i>zirək</i>	<i>зирəк</i>	<i>zeyrek</i>
<i>zirəklik</i>	<i>зирəклик</i>	<i>zeyreklik</i>

AT / ~ TT /

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çinar</i>	<i>чинар</i>	<i>çinar</i>
<i>fağırılıq / fəqirlik</i>	<i>фағырлығ / фəқирлик</i>	<i>fakirlik</i>
<i>fasiq</i>	<i>фасығ</i>	<i>fasık</i>
<i>fərqli</i>	<i>фəргли</i>	<i>farklı</i>
<i>firqə</i>	<i>фирқə</i>	<i>fırka</i>
<i>firqəçi</i>	<i>фирқəчи</i>	<i>fırkaçı</i>
<i>inkilab</i>	<i>инкилаб</i>	<i>inkılâp</i>
<i>inkilabçı</i>	<i>инкилабчы</i>	<i>inkılâpçı</i>
<i>inkilabçılıq</i>	<i>инкилабчылығ</i>	<i>inkılâpçılık</i>
<i>islah</i>	<i>ислаһ</i>	<i>ıslah</i>
<i>islahə</i>	<i>ислаһа</i>	<i>ıslahat</i>
<i>islahçı</i>	<i>ислаһчы</i>	<i>ıslahçı</i>
<i>islahatçılık</i>	<i>ислаһатчылык</i>	<i>ıslahatçılık</i>
<i>israr</i>	<i>исрар</i>	<i>ısrar</i>
<i>iztirab</i>	<i>изтираб</i>	<i>ıstırap</i>
<i>qisa</i>	<i>гиса</i>	<i>kısas</i>
<i>qisim</i>	<i>гисим</i>	<i>kısım</i>
<i>qismən</i>	<i>гисмən</i>	<i>kısmen</i>
<i>qismət</i>	<i>гисмəт</i>	<i>kismet</i>
<i>qissə</i>	<i>гиссəт</i>	<i>kıssa</i>
<i>qit'ə</i>	<i>гит'ə</i>	<i>kıt'a</i>
<i>qit'ələrarası</i>	<i>гит'əлəрарасы</i>	<i>kıt'alar arası</i>
<i>qiyabi</i>	<i>гијаби</i>	<i>gıyabî</i>

<i>siqlət</i>	<i>СИГЛЭТ</i>	<i>sıklet</i>
<i>sinif</i>	<i>СИНИФ</i>	<i>sınıf</i>
<i>sirat</i>	<i>СИРАТ</i>	<i>sırat</i>
<i>sirr</i>	<i>СИРР</i>	<i>sır</i>
<i>sirdaş</i>	<i>СИРДАШ</i>	<i>sırdaş</i>
<i>şirə</i>	<i>ШИРЭ</i>	<i>şıra</i>
<i>tibb</i>	<i>ТИББ</i>	<i>tıp</i>
<i>tibbi</i>	<i>ТИББИ</i>	<i>tıbbî</i>
<i>tifil</i>	<i>ТИФИЛ</i>	<i>tifil</i>
<i>tiğ</i>	<i>ТИҒ</i>	<i>tiğ / tiğ</i>
<i>tilsim</i>	<i>ТИЛСИМ</i>	<i>tılsım</i>
<i>tilsimli</i>	<i>ТИЛСИМЛИ</i>	<i>tılsımlı</i>
<i>vake</i>	<i>ВАКЕ</i>	<i>vaka</i>
<i>vaqie</i>	<i>ВАҚИЕ</i>	<i>vakıa</i>
<i>vaqif</i>	<i>VAQIF</i>	<i>vâkıf</i>
<i>vasil</i>	<i>VASIL</i>	<i>vasıl</i>
<i>zabitə</i>	<i>ЗАБИТЭ</i>	<i>zabıta</i>
<i>zidd</i>	<i>ЗИДЦ</i>	<i>zıt</i>
<i>ziddiyət</i>	<i>ЗИДДИЈЭТ</i>	<i>zıddiyet</i>
<i>zidlik</i>	<i>ЗИДЛИК</i>	<i>zıtlık</i>

AT / ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>divar</i>	<i>ДИВАР</i>	<i>duvar</i>
<i>divarlı</i>	<i>ДИВАРЛЫ</i>	<i>duvarlı</i>
<i>nitq</i>	<i>НИТГ</i>	<i>nutuk</i>

AT / ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>minacat</i>	<i>МИНАЧАТ</i>	<i>münacaat</i>

AT o ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
yovmiyyə	јовмијјə	yevmiye

AT o ~ TT ö

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
comərd	чомəрд	cömert
comərdlik	чомəрдлик	cömertlik

AT ö ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
qövl	гөвл	kavil
qövlən	гөвлəн	kavlen
qövm	гөвм	kavim
qövmi	гөвми	kavmî
qövs	гөвс	kavis
hövzə	höвзə	havza
hövl	höвл	havl
övrət	өврəт	avrat
tövlə	төвлə	tavla
tövsiyə	төвсијə	tavsiye

AT ö ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
cövher	чөвһəр	cevher
cövlan	чөвлəн	cevelân
cövr	чөвр	cevir
cövüz	чөвүз	ceviz
çövken	чөвкəн	çevgen
çöhre	чөврə	çehre

dövr / devr	дөвр / девр	devir
fövk	фөвк	fevk
fövkəl'ade	фөвкәл'адә	fevkalâde
fövkəbeşer	фөвкәл бешер	fevkalbeşer
fövt	фөвт	fevt
gövhər	Көвһәр	gevher
lövə	лөвһә	levha
mövc	мөвч	mevç
mövcud	мөвчуд	mevcut
mövcudat	мөвчудат	mevcudat
mövcudiyət	мөвчудийәт	mevcudiyet
mövqe	мөвқе	mevki
mövquf	мөвқуф	mevkuf
mövhum	мөвһум	mevhum
mövla	мөвла	mevlâ
mövəvi	мөвәви	mevlevî
mövlud	мөвлуд	mevlût
mövsüm	мөвсүм	mevsim
mövsümlük	мөвсүмлүк	mevsimlik
mövt	мөвт	mevt
mövzu	мөвзу	mevzu
övlad	өвлад	evlât
övladlıq	өвладлыг	evlâtlı
övladsız	өвладсыз	evlâtsiz
övladsızlıq	өвладсызлыг	evlâtsizlik
övliya	өвлија	evliya
övraq	өвраг	evrak
övsaf	өвсаф	evsaf
rövnaq	рөвнак	revnak
rövnaqlı	рөвнаклы	revnaklı

sövk	СӨВК	sevk
sövkıyyat	СӨВКІЈЈАТ	sevk
şövq	ШӨВГ	şevk
şövqlə	ШӨВГЛƏ	şevkle
şövqlü	ШӨВГЛҮ	şevkli
şövqsüz	ШӨВГСҮЗ	şevksiz
şövqət	ШӨВГƏТ	şevket
şövqətli	ШӨВГƏТЛИ	şevketli

AT ö ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
möhnət	МӨҺНƏТ	mihnet

AT ö ~ TT o

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
nöqsan	НӨГСАҺ	noksan
nöqsansız	НӨГСАҺСЫЗ	noksansız
nöqtə	НӨГТƏ	nokta
nöqtəyinəzər	НӨГТƏЈИНƏЗƏР	noktainazar
söhbət	СӨҺБƏТ	sohbet

AT ö ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
mö'cüzə	МӨ'ЧҮЗƏ	mucize
möhkəm	МӨҺКƏМ	muhkem
möhtac	МӨҺТАЧ	muhtaç
möhrərəm	МӨҺРƏРƏМ	muhterem
möhtəşəm	МӨҺТƏШƏМ	muhteşem
mö'təber	МӨ'ТƏБƏР	muteber
mö'tədil	МӨ'ТƏДИЛ	mutedil
mövcib	МӨВЧИБ	mucip

<i>şö'bə</i>	<i>шө'бә</i>	<i>şube</i>
<i>şö'lə</i>	<i>шө'лә</i>	<i>şule</i>
<i>təvazō</i>	<i>тəвəзə</i>	<i>tevazu</i>

AT ö ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>hökm</i>	<i>һөкм</i>	<i>hüküm</i>
<i>hökmdar</i>	<i>һөкмдар</i>	<i>hükmdar</i>
<i>hökmran</i>	<i>һөкмран</i>	<i>hükümrän</i>
<i>hökmranlıq</i>	<i>һөкмранлыг</i>	<i>hükmränlik</i>
<i>hökumət</i>	<i>һөкумет</i>	<i>hükûmet</i>
<i>hörmət</i>	<i>һөрмәт</i>	<i>hürmet</i>
<i>hörmätən</i>	<i>һөрмәтән</i>	<i>hürmeten</i>
<i>hörmətkar</i>	<i>һөрмәткар</i>	<i>hürmetkâr</i>
<i>hörmətli</i>	<i>һөрмәтли</i>	<i>hürmetli</i>
<i>möhlət</i>	<i>мөһләт</i>	<i>mühlet</i>
<i>möhür</i>	<i>мөһүр</i>	<i>mühür</i>
<i>möhürlə-</i>	<i>мөһүрлə-</i>	<i>mühürle-</i>
<i>möhürləmə</i>	<i>мөһүрләмә</i>	<i>mühürleme</i>
<i>möhürlən-</i>	<i>мөһүрлән-</i>	<i>mühürlen-</i>
<i>möhürlənme</i>	<i>мөһүрләнмә</i>	<i>mühürlenme</i>
<i>mö'min</i>	<i>мө'мин</i>	<i>mümin</i>
<i>təvəccöh</i>	<i>тəвəччə</i>	<i>teveccüh</i>
<i>zöhd</i>	<i>зөһд</i>	<i>zühd</i>
<i>zöhrə</i>	<i>зөһрə</i>	<i>Zühre</i>
<i>zökəm</i>	<i>зөкəм</i>	<i>zükâm</i>

AT u ~ TT ı

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>tumar</i>	<i>туман</i>	<i>tımar</i>

AT *u* ~ TT *o*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>tum</i>	<i>тум</i>	<i>tohum</i>
<i>tumar</i>	<i>тумар</i>	<i>tomar</i>
<i>tumlu</i>	<i>тумлу</i>	<i>tohumlu</i>
<i>tumluq</i>	<i>тумлуq</i>	<i>tohumlu</i>
<i>tumsuz</i>	<i>тумсуз</i>	<i>tohumsuz</i>
<i>zur / zor</i>	<i>зур / зор</i>	<i>zor</i>

AT *u* ~ TT *ö*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>quşə</i>	<i>гушə</i>	<i>köşe</i>
<i>quşəbənd</i>	<i>гушəбəнд</i>	<i>köşebent</i>

AT *u* ~ TT *ü*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>guya (ki)</i>	<i>куја (ки)</i>	<i>güya</i>
<i>kətxuda</i>	<i>кəтхүда</i>	<i>kethüda</i>
<i>kətxudalıq</i>	<i>кəтхүдалыг</i>	<i>kethüdalık</i>
<i>məul</i>	<i>мəлүл</i>	<i>melül</i>
<i>ruzgar</i>	<i>рузгар</i>	<i>rüzgâr</i>

AT *ü* ~ TT *a*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>vüqar</i>	<i>вүгар</i>	<i>vakar</i>
<i>vüqarlı</i>	<i>вүгарлы</i>	<i>vakarlı</i>

AT *ü* ~ TT *i*

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
<i>fürsət</i>	<i>фүрсəт</i>	<i>fırsat</i>

AT ü ~ TT i

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
cövüz	ЧӨВҮЗ	ceviz
hümmət	ҺҮММӘТ	himmet
qədirşūnas	ГӘДИРШҮНАС	kadirşinas
gölüstan	ГҮЛҮСТАН	gülistan
musiqişūnas	МҮСИГИШҮНАС	musikişinas
kübar	КУБАР	kibar
kübarca	КУБАРЧА	kiarca
kübarlıq	КУБАРЛЫГ	kibarlık
müsafir	МУСАФИР	misafir
müsafirxana	МУСАФИРХАНА	misafirhane
ürfan	ҮРФАҢ	irfan
üşyan	ҮСҖАН	isyan
üşyankar	ҮАҖАНКАР	isyankâr
üşyankarlıq	ҮСҖАНКАРЛЫГ	isyankârlık
vüsəl	ВҮСАЛ	visal

AT ü ~ TT o

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
süfrə	СУФРӘ	sofra

AT ü ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
cümə	ЧҮМӘ	cuma
düə/dua	ДҮӘ / дуа	dua
füqəra	ФҮГӘРА	fukara
hüdud	ҺҮДУД	hudut
hüquq	ҺҮГУГ	hukuk
hüquqçu	ҺҮГУГЧУ	hukukçu

<i>hūquqsuz</i>	<i>ҺҮгүгсуз</i>	<i>hukuksuz</i>
<i>hūquqsuzluq</i>	<i>ҺҮгүгсузлуғ</i>	<i>hukuksuzluk</i>
<i>hūquqi</i>	<i>ҺҮгүги</i>	<i>hukukî</i>
<i>hūrufat</i>	<i>ҺҮруфат</i>	<i>hurufat</i>
<i>hūrufi</i>	<i>ҺҮруфи</i>	<i>hurufî</i>
<i>hūrīfilik</i>	<i>ҺҮрифилик</i>	<i>hurīfilik</i>
<i>hūzur</i>	<i>ҺҮзур</i>	<i>huzur</i>
<i>xūruc</i>	<i>ХҮруч</i>	<i>huruç</i>
<i>xūsumet</i>	<i>ХҮсумет</i>	<i>husumet</i>
<i>xūsus</i>	<i>ХҮсус</i>	<i>husus</i>
<i>xūsusi</i>	<i>ХҮсуси</i>	<i>hususî</i>
<i>xūsusiyyät</i>	<i>ХҮсусијјет</i>	<i>hususiyet</i>
<i>xūtbə</i>	<i>ХҮтбә</i>	<i>hutbe</i>
<i>qūbbə</i>	<i>ГҮббә</i>	<i>kubbe</i>
<i>qūbbəli</i>	<i>ГҮббәли</i>	<i>kubbeli</i>
<i>qūddə</i>	<i>ГҮддә</i>	<i>gudde</i>
<i>qūdrət</i>	<i>ГҮдрәт</i>	<i>kudret</i>
<i>qūdrətli</i>	<i>ГҮдрәтли</i>	<i>kudretli</i>
<i>qūdrətsiz</i>	<i>ГҮдрәтсиз</i>	<i>kuddretsiz</i>
<i>qūdrətsizlik</i>	<i>ГҮдрәтсизлик</i>	<i>kudretsizlik</i>
<i>qūdsi</i>	<i>ГҮдси</i>	<i>kutsî</i>
<i>qūdsilik</i>	<i>ГҮдсилик</i>	<i>kutsilîk</i>
<i>qūdsiyyät</i>	<i>ГҮдсијјәт</i>	<i>kutsiyet</i>
<i>qūllə</i>	<i>ГҮллә</i>	<i>kule</i>
<i>qūrbet</i>	<i>ГҮрбет</i>	<i>gurbet</i>
<i>qūrbetçi</i>	<i>ГҮрбетчи</i>	<i>gurbetçi</i>
<i>qūrbetlik</i>	<i>ГҮрбетлик</i>	<i>gurbetlik</i>
<i>qūrub</i>	<i>ГҮруб</i>	<i>gurup</i>
<i>qūrur</i>	<i>ГҮрур</i>	<i>gurur</i>
<i>qūrurlanma</i>	<i>ГҮрурланма</i>	<i>gururlan-</i>
<i>qūrurlanma</i>	<i>ГҮрурланма</i>	<i>gururlanma</i>

qūrurlu	гҮрурлу	gururlu
qūssə	гҮссə	gussa
qūsur	гҮсур	kusur
qūsurlu	гҮсурлу	kusurlu
qūsurluluq	гҮсурлулуг	kusurluluk
qūsursuz	гҮсурсуз	kusursuz
qūsursuzluq	гҮсурсузлуг	kusursuzluk
qūtb	гҮтб	kutup
qūvvə	гҮввə	kuvve
qūvvət	гҮввəт	kuvvet
qūvvətli	гҮввəтлИ	kuvvetli
qūvvətsiz	гҮввəтсИз	kuvvetsiz
qūvvətsizlik	гҮввəтсИзлИк	kuvvetsizlik
laūbalı	лаҮбалы	lâubalî
laūbalılıq	лаҮбалылыг	lâubalîlik
müamilə	мҮамилə	muamele
müariz	мҮариз	muariz
müasir	мҮасир	muasir
müasirləş-	мҮасирлəш-	muasirlaş-
müasirləşdir-	мҮасирлəшдир-	muasirlaştır-
müasirləşdirmə	мҮасирлəшдирмə	muasirlaştırmə
müasirləşmə	мҮасирлəшмə	muasirlaşma
müavin	мҮавин	muavin
müavinlik	мҮавинлИк	muavinlik
müayinə	мҮајинə	muayene
mübadilə	мҮбадилə	mübadele
mübahisə	мҮбаһисə	mübahase
müəllim	мҮəллим	muallim
müamma	мҮамма	muamma
müammalı	мҮаммалы	muammalı

müammasız	МУАММАСЫЗ	muammasız
müəyyən	МУƏJJƏN	muayyen
müəyyənleş-	МУƏJJƏNЛƏШ-	muayyenleş-
müəyyənleşdir-	МУƏJJƏNЛƏШДИР-	muayyenleştir
müəyyənleşdirmə	МУƏJJƏNЛƏШДИРМƏ	muayyenleştirme
müəyyənleşmə	МУƏJJƏNЛƏШМƏ	muayyenleşme
müəyyənlik	МУƏJJƏNЛИК	muayyenlik
müğənni	МУҒƏННИ	muganni
mühacir	МУҺЕЧИР	muhacir
mühacirlik	МУҺЕЧИРЛИК	muharcirlik
mühafiz	МУҺАФИЗ	muhafiz
mühafizə	МУҺАФИЗЕ	muhafaza
mühafizəkar	МУҺАФИЗЕКАР	muhafazakâr
mühafizəkarlıq	МУҺАФИЗЕКАРЛЫҒ	muhafazakârlıq
mühammäs	МУҺАММЕС	muhammes
müharibə	МУҺАРИБЕ	muharebe
mühasib	МУҺАСИБ	muhasip
mühasiblik	МУҺАСИБЛИК	muhasiplik
mühasirə	МУҺАСИРЕ	muhasıra
mühakimə	МУҺАКИМƏ	muhakeme
mühərrir	МУҺƏРРИР	muharrir
mühit	МУҺИТ	muhit
müxalif	МУХАЛИФ	muhalif
müxalifət	МУХАЛИФЕТ	muhalefet
müxatəb	МУХАТƏБ	muhatap
müxbir	МУХБИР	muhbir
müxbirlik	МУХБИРЛИК	muhbirlik
müxtelif	МУХТЕЛИФ	muhtelif
müxtəsər	МУХТЕСЕР	muhtasar
müqabilə	МУҒАВИЛƏ	mukabele

<i>müqaddəm</i>	мҮгаддәм	<i>mukaddim</i>
<i>müqaddəs</i>	мҮгаддәс	<i>mukaddes</i>
<i>müqaddim</i>	мҮгаддим	<i>mukaddem</i>
<i>müqavilə</i>	мҮгавилә	<i>mukavele</i>
<i>müqavimət</i>	мҮгавимәт	<i>mukavemet</i>
<i>müqayisə</i>	мҮгајисә	<i>mukayese</i>
<i>müqayisəli</i>	мҮгајисәли	<i>mukayeseli</i>
<i>müqayisəsiz</i>	мҮгајисәсиз	<i>mukayesesiz</i>
<i>müqəyyəd / muğayat</i>	мҮгәјјәд / муғаят	<i>mukayyet</i>
<i>müsəbikə</i>	мҮсабикә	<i>musabaka</i>
<i>müsaḥib</i>	мҮсаһиб	<i>musahip</i>
<i>mütəbiq</i>	мҮтабиг	<i>mutabık</i>
<i>müti</i>	мҮти	<i>muti</i>
<i>mütləq</i>	мҮтләк	<i>mutlak</i>
<i>mütləqə</i>	кҮтләгә	<i>mutlaka</i>
<i>mütləqiyyət</i>	мҮтләгәјјәт	<i>mutlakiyyet</i>
<i>müttəsil</i>	мҮттәсил	<i>muttasıl</i>
<i>müvafiq</i>	мҮвафиг	<i>muvaḥıq</i>
<i>müvafiqət</i>	мҮвафигәт	<i>muvaḥakat</i>
<i>müvazi</i>	мҮвази	<i>muvazi</i>
<i>müvazinə</i>	мҮвазинә	<i>muvazine</i>
<i>müvəffəq</i>	мҮвәффәг	<i>muvaḥḥak</i>
<i>müvəffəqiyyət</i>	мҮвәффәгәјјәт	<i>muvaḥḥakiyyet</i>
<i>müvəffəqiyyətli</i>	мҮвәффәгәјјәтли	<i>muvaḥḥakiyyetli</i>
<i>müvəffəqiyyətsiz</i>	мҮвәффәгәјјәтсиз	<i>muvaḥḥakiyyetsiz</i>
<i>müvəffəqiyyətsizlik</i>	мҮвәффәгәјјәтсизлик	<i>muvaḥḥakiyyetsizlik</i>
<i>müzəffər</i>	мҮзәффәр	<i>muzaffer</i>
<i>müzəffəriyyət</i>	мҮзәффәрәјјәт	<i>muzafferiyet</i>

<i>müzürr</i>	<i>МУЗҮРР</i>	<i>muzır</i>
<i>rübai</i>	<i>РУБАИ</i>	<i>rubai</i>
<i>rütubət</i>	<i>РУТУБЭТ</i>	<i>rutubet</i>
<i>rütubətlən-</i>	<i>РУТУБЭТЛЭН-</i>	<i>rutubetlən-</i>
<i>rütubətlənмә-</i>	<i>РУТУБЭТЛЭНМӘ-</i>	<i>rutubetlənme-</i>
<i>rütubətli</i>	<i>РУТУБЭТЛИ</i>	<i>rutubetli</i>
<i>rütubətlilik</i>	<i>РУТУБЭТЛИЛИК</i>	<i>rutubetlilik</i>
<i>sülh</i>	<i>СУЛH</i>	<i>sulh</i>
<i>sülhpərvər</i>	<i>СУЛHПƏРВƏР</i>	<i>sulhperver</i>
<i>sülhsevər</i>	<i>СУЛHСЕВƏР</i>	<i>sulhsever</i>
<i>şüur</i>	<i>ШҮУР</i>	<i>şuur</i>
<i>şüurlan-</i>	<i>ШҮУРЛАН-</i>	<i>şuurlan-</i>
<i>şüurlu</i>	<i>ШҮУРЛУ</i>	<i>şuurlu</i>
<i>şüurluluq</i>	<i>ШҮУРЛУЛУГ</i>	<i>şuurluluk</i>
<i>şüursuz</i>	<i>ШҮУРСУЗ</i>	<i>şuursuz</i>
<i>şüursuzluq</i>	<i>ШҮУРСУЗЛУГ</i>	<i>şuursuzluk</i>
<i>tüfeyli</i>	<i>ТҮФЕЈЛИ</i>	<i>tufeyli</i>
<i>tüfeylilik</i>	<i>ТҮФЕЈЛИЛИК</i>	<i>tufeylilik</i>
<i>tüğyan</i>	<i>ТҮҒЈАН</i>	<i>tuğyan</i>
<i>tühaf</i>	<i>ТҮҺАФ</i>	<i>tuhaf</i>
<i>üləma</i>	<i>ҮЛƏМА</i>	<i>ulema</i>
<i>ulum</i>	<i>ҮЛУМ</i>	<i>ulûm</i>
<i>ülvi</i>	<i>ҮЛВИ</i>	<i>ulvî</i>
<i>ümman</i>	<i>ҮММАН</i>	<i>umman</i>
<i>ümun</i>	<i>ҮМУМ</i>	<i>umum</i>
<i>ümumi</i>	<i>ҮМУМИ</i>	<i>umumî</i>
<i>ümumiyyet</i>	<i>ҮМУМИЈЕТ</i>	<i>umumiyet</i>
<i>ünsür</i>	<i>ҮНСҮР</i>	<i>unsur</i>
<i>ünvan</i>	<i>УНВАН</i>	<i>unvan</i>
<i>üsul</i>	<i>ҮСУЛ</i>	<i>usul</i>

<i>ūsullu</i>	Усуллу	<i>usullū</i>
<i>ūşşaq</i>	Ушшаг	<i>uşak</i>
<i>ūzv</i>	Узв	<i>uzuv</i>
<i>ūzvi</i>	Узвî	<i>uzvî</i>
<i>vūqu</i>	ВУгу	<i>vuku</i>
<i>vūquat</i>	ВУгуат	<i>vukuat</i>
<i>vūsłat</i>	ВУсләт	<i>vuslat</i>
<i>vūzuh</i>	ВУзуһ	<i>vuzuh</i>
<i>zūhur</i>	ЗУһур	<i>zuhur</i>
<i>zūlm</i>	ЗУлм	<i>zulüm</i>

2. Ünlü Düşmeleri

AT ø ~ TT a

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>saqf</i>	<i>сагф</i>	<i>sakaf</i>

AT ø ~ TT e

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cövlan</i>	<i>чөвлан</i>	<i>cevelân</i>

Aşağıda verilen ünlü değişimi ile ilgili yapılardan bir kısmında şu özellik vardır: AT'de bulunan Arapça asıllı sūlasî masterlar aslına uygunken, TT'de iki heceli olarak yer alır ve uyuma girmişlerdir (AT ø ~ TT ı), (AT ø ~ TT î), (AT ø ~ TT u), (AT ø ~ TT ū),. Bunalara ait listeler aşağıda verilmiştir.

AT ø ~ TT ı

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>nəbz</i>	<i>нəбз</i>	<i>nabız</i>
<i>nısf</i>	<i>нысф</i>	<i>nısf</i>
<i>şəhs</i>	<i>шəһс</i>	<i>şahıs</i>

vəqf	ВƏГґФ	vakıf
vəsl	ВƏСЛ	vasıl

AT ø ~ TT /

AT	AT (Кирилл)	TT
acz	ачз	aciz
cəhl	чəһл	cehil
cövr	чəвр	cevir
devr/dövr	дєврґдєвр	devir
əcr	əчр	ecir
əcr / icz	əчз / ичз	aciz
əhl	əһл	ehil
əmn	əмн	emin
əmr	əмр	emir
feyz	фејз	feyiz
feyzlən-	фејзлəн-	feyizlen-
feyzlənmə	фејзлəнмə	feyizlenme
feyzli	фејзли	feyizli
fəcr	фəчр	fecir
fəth	фəтһ	fetih
kəlmə	кəлмə	kelime
kəsr	кəср	kesir
kəşf	кəшф	keşif
kibr	кибр	kibr
kibrli	кибрли	kibrli
kibrlilik	кибрлилик	kibrlilik
qövl	гəвл	kavil
qövm	гəвм	kavim
qövs	гəвс	kavis
mətn	мəтн	metin

<i>misil</i>	<i>МИСЛ</i>	<i>misil</i>
<i>nağd</i>	<i>НАҒД</i>	<i>nakit</i>
<i>malxulya</i>	<i>МАЛХУЛҖА</i>	<i>malihülya</i>
<i>padşah</i>	<i>ПАДШАҢ</i>	<i>padişah</i>
<i>padşahlıq</i>	<i>ПАДШАҢЛИК</i>	<i>padişahlık</i>
<i>rəhm</i>	<i>РӘҢМ</i>	<i>rahim</i>
<i>rəml</i>	<i>РӘМЛ</i>	<i>remil</i>
<i>rəmlçi</i>	<i>РӘМЛЧИ</i>	<i>remilci</i>
<i>rənz</i>	<i>РӘМЗ</i>	<i>remiz</i>
<i>rəsm</i>	<i>РӘСМ</i>	<i>resim</i>
<i>sehr</i>	<i>СЕҢР</i>	<i>sihir</i>
<i>sehrbaz</i>	<i>СЕҢРБАЗ</i>	<i>sihirbaz</i>
<i>sehrbazlıq</i>	<i>СЕҢРБАЗЛИК</i>	<i>sihirbazlık</i>
<i>sehrli</i>	<i>СЕҢРЛИ</i>	<i>sihirli</i>
<i>serv</i>	<i>СЕРВ</i>	<i>sevi</i>
<i>seyr</i>	<i>СЕЙР</i>	<i>seyir</i>
<i>vəhm</i>	<i>ВӘҢМ</i>	<i>vehim</i>
<i>vəzn</i>	<i>ВӘЗН</i>	<i>vezin</i>
<i>vaxt</i>	<i>ВАХТ</i>	<i>vakit</i>
<i>vaxtli</i>	<i>ВАХТЛИ</i>	<i>vakitli</i>
<i>vaxtsiz</i>	<i>ВАХТСЫЗ</i>	<i>vakitsiz</i>
<i>yə's</i>	<i>ҖӘ'С</i>	<i>yeis</i>
<i>zəhr / zəhər</i>	<i>ЗӘҢР / ЗӘҢӘР</i>	<i>zehir</i>

AT ø ~ TT u

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>üzv</i>	<i>УЗВ</i>	<i>uzuv</i>
<i>nitq</i>	<i>НИТГ</i>	<i>nutuk</i>

AT ø ~ TT ü

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cûrm</i>	<i>чҮрм</i>	<i>cûrûm</i>
<i>hûsn</i>	<i>ҺҮсн</i>	<i>hûsn</i>
<i>kûlbə</i>	<i>кҮлбə</i>	<i>kulûbe</i>
<i>üzr</i>	<i>Үзр</i>	<i>özür</i>
<i>zûlm</i>	<i>зҮлм</i>	<i>zulûm</i>

3.Ünlü Türemeleri**AT ə ~ TT ø**

AT	AT (Кирил)	TT
<i>vəhimə</i>	<i>вəһимə</i>	<i>vehim</i>

AT i ~ TT ø

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>coğrafiya</i>	<i>чоғрафија</i>	<i>coğrafya</i>
<i>coğrafiyaçı</i>	<i>чоғрафијачы</i>	<i>coğrafyacı</i>
<i>mumiyalan-</i>	<i>мумијалан-</i>	<i>mumyalan-</i>
<i>mumiyalanma</i>	<i>мумијаланма</i>	<i>mumyalanma</i>
<i>namized</i>	<i>намизед</i>	<i>namzet</i>

b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri

AT ve TT'de bulunan Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde görülen ses değişimleri aşağıda verilmiştir.

1.Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişimleri**1.1. Ünsüz Denklilikleri****AT b- ~ TT p-**

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>bût</i>	<i>бҮт</i>	<i>put</i>

AT c- ~ TT ç

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>camaşır</i>	<i>чамашыр</i>	<i>çamaşır</i>
<i>citt / cût</i>	<i>чифт</i>	<i>çift</i>
<i>corab</i>	<i>чораб</i>	<i>çorap</i>
<i>corba</i>	<i>чорба</i>	<i>çorba</i>

AT'de, *d-* ünlüsü ile alınmış Arapça ve Farsça kökenli kelimeler TT'de *de d-* ile (AT *d-* ~ TT *d-*). Ancak, AT'de *d* ile başlayan bir kısım kelime TT'de *t-* ile. Bunların bir listesi aşağıdadır:

AT d- ~ TT t-

AT	AT (Кирил)	TT
<i>darçın</i>	<i>дарчин</i>	<i>tarçın</i>
<i>dənə</i>	<i>дэнэ</i>	<i>tane</i>
<i>dərzi</i>	<i>дэрзи</i>	<i>terzi</i>
<i>dərzixanə</i>	<i>дэрзиханэ</i>	<i>terzihane</i>
<i>dərzilik</i>	<i>дэрзилик</i>	<i>terzilik</i>
<i>dəzgah</i>	<i>дэзКаһ</i>	<i>tezgâh</i>
<i>dəzgahçı</i>	<i>дэзКаһчы</i>	<i>tezgâhçı</i>

AT'nde *x* ile başlayan Arapça ve Farsça kökenli kelimeler TT'nde *h-* ile başlar. Sadece *xına* TT'de *k-* ile.

AT x- ~ TT k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>xına</i>	<i>хына</i>	<i>kına</i>

AT'nde q- ile başlayan bir kısım Arapça ve Farsça kelime TT'nde g ile başlar. Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT q- ~ TT g-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
qəfil	гəфил	gafil
qəflət	гəлəт	gaflet
qəm	гəм	gam
qəmlənmə	гəмлəнмə	gamlanma
qəmlənmək	гəмлəнмəк	gamlanmak
qəmli	гəмли	gamlı
qəmsiz	гəмсиз	gamsız
qərb	гəрп	garp
qərbçi	гəрпчи	garpçı
qərbçilik	гəрпчилик	garpçılık
qərbi	гəрби	garbî
qərbli	гəрбли	garplı
qərəz / qaraz	гəрəз / гарəз	garez
qərəzkar	гəрəзкар	garazkâr
qərəzkarlıq	гəрəзкарлыг	garazkârlık
qərəzli	гəəзли	garazlı
qərəzsiz	гəрəзсиз	garazsız
qərib	гəриб	garip
qəribləş-	гəриблəш-	garipleş-
qəribləşmə	гəриблəшмə	garipleşme
qəriblik	гəриплик	gariplik
qəribsə-	гəрибсə-	garipse-
qəribsəmə	гəрибсəмə	garipseme
qərq	гəрг	gark

AT'nde *q* ile başlayan bir kısım Arapça ve Farsça kelime TT'nde kalın *k* iledir. Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT *q*- ~ TT *k*-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>qanun</i>	<i>ганун</i>	<i>kanun</i>
<i>qəfəs</i>	<i>гəфəс</i>	<i>kafes</i>
<i>qərar</i>	<i>гəрар</i>	<i>karar</i>
<i>qərarlı</i>	<i>гəрарлы</i>	<i>kararlı</i>
<i>qəarsız</i>	<i>гəрарсыз</i>	<i>kararsız</i>
<i>qismət</i>	<i>гисмəт</i>	<i>kismet</i>
<i>qiyamət</i>	<i>гијамəт</i>	<i>kıyamet</i>
<i>qiymət</i>	<i>гијмəт</i>	<i>kıymet</i>
<i>qiymətli</i>	<i>гијмəтли</i>	<i>kıymetli</i>
<i>qiymətli</i>	<i>гијмəтлилик</i>	<i>kıymetlilik</i>
<i>qiymətsiz</i>	<i>гијмəтсиз</i>	<i>kıymetsiz</i>
<i>qiymətsizlik</i>	<i>гијмəтсизлик</i>	<i>kıymetsizlik</i>

AT *ş*- ~TT *ç*-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>şorba</i>	<i>шорба</i>	<i>çorba</i>

AT *ş*- ~TT *s*-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>şətrənc</i>	<i>шəтрəнч</i>	<i>satranç</i>

1.2. Ünsüz Türemeleri

AT *h*- ~TT *ø*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>həlbəttə</i>	<i>хəлбəттə</i>	<i>elbette</i>

<i>həlləm-qəlləm</i>	<i>ҺӘЛЛӘМ-ҖӘЛЛӘМ</i>	<i>allem-kallem</i>
----------------------	----------------------	---------------------

AT y- ~TT ø

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>yesir</i>	<i>јесир</i>	<i>esir</i>
<i>yesirlik</i>	<i>јесир</i>	<i>esirlik</i>

2.Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri

2.1 Ünsüz Denklikleri

AT -b- ~TT-p-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>ədəbli</i>	<i>ӘДӘБЛИ</i>	<i>edepli</i>
<i>ədəbsiz</i>	<i>ӘДӘБСИЗ</i>	<i>edepsiz</i>
<i>ədəbsizce</i>	<i>ӘДӘБСИЗЧЕ</i>	<i>edepsizce</i>
<i>ədəbsizlik</i>	<i>ӘДӘБСИЗЛИК</i>	<i>edepsizlik</i>
<i>iztirablı</i>	<i>ИЗТИРАБЛИ</i>	<i>ıstıraplı</i>
<i>kababçı</i>	<i>КАБАБЧЫ</i>	<i>kebabçı</i>
<i>kababçılıq</i>	<i>КАБАБЧЫЛЫ</i>	<i>kebabçılık</i>
<i>kabaplı</i>	<i>КАБАПЛИ</i>	<i>kebablı</i>
<i>katiblik</i>	<i>КАТИБЛИК</i>	<i>katiplik</i>
<i>kitabçı</i>	<i>КИТАБЧЫ</i>	<i>kitapçı</i>
<i>məktəbli</i>	<i>МӘКТӘБЛИ</i>	<i>mektepli</i>
<i>məktəbsiz</i>	<i>МӘКТӘБСИЗ</i>	<i>mektepsiz</i>
<i>məzhəb</i>	<i>МӘЗҺӘБ</i>	<i>mezhep</i>
<i>məzhəbsiz</i>	<i>МӘЗҺӘБСИЗ</i>	<i>mezhepsiz</i>
<i>naiblik</i>	<i>НАИБЛИК</i>	<i>naiplik</i>
<i>nisbət</i>	<i>НИСБӘТ</i>	<i>nispet</i>
<i>nisbi</i>	<i>НИСБИ</i>	<i>nispî</i>

<i>rencbər</i>	<i>рəнчбər</i>	<i>rençper</i>
<i>sahibsiz</i>	<i>саһибсиз</i>	<i>sahipsiz</i>
<i>sahibsizlik</i>	<i>саһибсизлик</i>	<i>sahipsizlik</i>
<i>səbəbli</i>	<i>сəбəбли</i>	<i>sebepli</i>
<i>səbəbsiz</i>	<i>сəбəбсиз</i>	<i>sebebsiz</i>
<i>səbət</i>	<i>сəбəт</i>	<i>sepet</i>
<i>şübhə</i>	<i>шҮбһə</i>	<i>şüphe</i>
<i>şübhələ-</i>	<i>шҮбһəлəн-</i>	<i>şübhelen-</i>
<i>şübhələndir-</i>	<i>шҮбһəлəндир-</i>	<i>şüpheiendir-</i>
<i>şübhəli</i>	<i>шҮбһəли</i>	<i>şüpheli</i>
<i>şübhəsiz</i>	<i>шҮбһəсиз</i>	<i>şüphesiz</i>

AT -с- ~ТТ-ç-

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	ТТ
<i>ictimai</i>	<i>ичтимаи</i>	<i>içtimai</i>
<i>kirəclə-</i>	<i>кирəчлə-</i>	<i>kireçle-</i>
<i>kirəcləmə-</i>	<i>кирəчлəмə-</i>	<i>kireçleme</i>
<i>kirəclən-</i>	<i>кирəчлəн-</i>	<i>kireçlen-</i>
<i>kirəclənmə-</i>	<i>кирəчлəнмə-</i>	<i>kireçlenme</i>
<i>kirəcli</i>	<i>кирəчли</i>	<i>kireçli</i>
<i>ləhcə</i>	<i>лəһчə</i>	<i>lehçe</i>
<i>pəncə</i>	<i>пəнчə</i>	<i>pençe</i>
<i>pəncbər</i>	<i>пəнчбər</i>	<i>rençper</i>
<i>pəncbərlük</i>	<i>пəнчбəрlik</i>	<i>rençperlik</i>

AT -ç- ~ТТ-с-

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	ТТ
<i>qonçə</i>	<i>гончə</i>	<i>gonca</i>
<i>rəmlçi</i>	<i>рəмлчи</i>	<i>remilci</i>

AT'de Arapça ve Farsça asıllı kelimelerin ortasında görülen AT *-d-* ~TT *-t-* denkliği, ya kelimenin aslına bağlı olmasına, ya da o kelimenin *-dır-* ekini almasından kaynaklanmaktadır. Çünkü AT'de *-dır-* ettirgenlik eki TT'den farklı olarak sadece *d* ünsüzü iledir. Oysa TT'de, ünsüz uyumuna bağlı olarak bu ekin *t*li türevleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla AT'deki bir kısım *d*'ler TT'de *-t-* iledir. Bu durum Türkçe kökenli kelimeler için de geçerlidir.

AT *-d-* ~TT *-t-*

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cədvəl</i>	чədvəl	<i>cetvel</i>
<i>comərdlik</i>	омəрдлик	<i>cömertlik</i>
<i>dərdli</i>	дердли	<i>dertli</i>
<i>dərdlən-</i>	дəрдлən-	<i>dertlen-</i>
<i>dərtlənmə</i>	дəрдлənмə	<i>dertlenme</i>
<i>dərdləş-</i>	дəрдлэш-	<i>dertleş-</i>
<i>dərdləşmə</i>	дəрдлэшмə	<i>dertleşme</i>
<i>dərdsiz</i>	дəрдсиз	<i>dertsiz</i>
<i>dərdsizlik</i>	дəрдсизлик	<i>dertsizlik</i>
<i>əhliləşdir-</i>	əhлилэшдир-	<i>ehlileştir-</i>
<i>əhliləşdiril-</i>	əhлилэшдирил-	<i>ehlileştiril-</i>
<i>əhliləşdirilmə</i>	əhлилэшдирилмə	<i>ehlileştirilme</i>
<i>əhliləşdirmə</i>	əhлилэшдирмə	<i>ehlileştirme</i>
<i>əsəbiləşdir-</i>	əsəбилэшдир-	<i>asabileştir-</i>
<i>əsəbiləşdirmə</i>	əsəбилэшдирмə	<i>asabileştirme</i>
<i>fəsadçı</i>	фəсадчы	<i>fesatçı</i>
<i>fəsadçılıq</i>	фəсадчылыг	<i>fesatçılık</i>
<i>inadçı</i>	инатчы	<i>inatçı</i>
<i>kilidlə-</i>	килидлə-	<i>killitle-</i>
<i>kilidləmə</i>	килитлəмə	<i>killitleme</i>
<i>kilidlən-</i>	килидлən-	<i>killitlenme</i>

<i>kilidlənmə</i>	<i>КИЛИДЛƏНМƏ</i>	<i>kilitlenme</i>
<i>kilidli</i>	<i>КИЛИДЛИ</i>	<i>kilitli</i>
<i>kükürdlə-</i>	<i>кҮкҮрдлə-</i>	<i>kükürtle-</i>
<i>kükürdlü</i>	<i>кҮкҮрдлҮ</i>	<i>kükürtlü</i>
<i>laqeydliq</i>	<i>лаqейдлыг</i>	<i>lâkaytlık</i>
<i>miqdar</i>	<i>мигдар</i>	<i>miktar</i>
<i>noxudlu</i>	<i>нохудлу</i>	<i>nohutlu</i>
<i>noxudsuz</i>	<i>нохудсуз</i>	<i>nohutsuz</i>
<i>palid</i>	<i>палыд</i>	<i>pelit</i>
<i>şahidlik</i>	<i>шаһидлик</i>	<i>şahitlik</i>

AT -f- ~TT-p-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>sifariş</i>	<i>сифарип</i>	<i>sipariş</i>
<i>sifarişçi</i>	<i>сифарипчи</i>	<i>siparişçi</i>

AT -g- ~TT-ğ-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>əgər</i>	<i>əкəр</i>	<i>eğer</i>
<i>məgər</i>	<i>мəкəр</i>	<i>meğer</i>

AT -g- ~TT-k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>rənglən-</i>	<i>рəнклəн-</i>	<i>renklen-</i>
<i>rəngləndir-</i>	<i>рəнклəндир-</i>	<i>renklendir-</i>
<i>rəngləndirmə</i>	<i>рəнклəндирмə</i>	<i>renklendirme</i>
<i>rənglənmə</i>	<i>рəнклəнмə</i>	<i>renklenme</i>
<i>rəngli</i>	<i>рəнкли</i>	<i>renkli</i>
<i>tüfəngli</i>	<i>тҮфəнкли</i>	<i>tüfekli</i>

AT -ğ- ~TT-g-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>lüğət</i>	<i>лҮҒӘТ</i>	<i>lüğat</i>
<i>lüğətçi</i>	<i>лҮҒӘТЧИ</i>	<i>lüğatçı</i>
<i>məşğul</i>	<i>мӘШҒУЛ</i>	<i>meşgul</i>
<i>məşğuliyyət</i>	<i>мӘШҒУЛИЈЈӘТ</i>	<i>meşguliyet</i>
<i>müğanni</i>	<i>мҮҒАННИ</i>	<i>muganni</i>

AT -ğ- ~TT-k-

AT	AT (Кирил)	TT
<i>ağıl</i>	<i>аҒЫЛ</i>	<i>akıl</i>
<i>ağıllan-</i>	<i>аҒЫЛЛАН-</i>	<i>akıllan-</i>
<i>ağıllanma</i>	<i>аҒЫЛЛАНМА</i>	<i>akıllanma</i>
<i>ağıllı</i>	<i>аҒЫЛЛИ</i>	<i>akıllı</i>
<i>ağıllılıq</i>	<i>аҒЫЛЛИЛИҚ</i>	<i>akıllılık</i>
<i>ağılsız</i>	<i>аҒЫЛСЫЗ</i>	<i>akılsız</i>
<i>fağır / fəqir</i>	<i>фаҒЫР / фӘГИР</i>	<i>fakir</i>
<i>fağır-füqəra</i>	<i>фаҒЫР-фҮҚӘРА</i>	<i>fakir fukara</i>
<i>fağırlaş-</i>	<i>фаҒЫРЛАШ-</i>	<i>fakirleş-</i>
<i>fağırlaşma</i>	<i>фаҒЫРЛАШМА</i>	<i>fakirleşme</i>
<i>fağırlıq / fəqirlik</i>	<i>фаҒЫРЛИҚ / фӘГИРЛИК</i>	<i>fakirlik</i>
<i>loğma</i>	<i>ЛОҒМА</i>	<i>lokma</i>
<i>nağd</i>	<i>НАҒД</i>	<i>nakit</i>
<i>nağıl</i>	<i>НАҒЫЛ</i>	<i>nakil</i>

AT'de kelime ortasında x harfi ile gösterilen Arapça ve Farsça asıllı kelimeler TT'de *-h-* ile (AT *-x-* ~TT-*h-*). Ancak AT'de kelime ortasındaki bir kısım *-x-* TT'de *-k-* ile (AT *-x-* ~TT-*k-*). Bunların bir listesi aşağıda verilmiştir.

АТ -х- ~ТТ-һ-

АТ (Lâtin)	АТ (Кирил)	ТТ
<i>buxar</i>	<i>бухар</i>	<i>buhar</i>
<i>buxarlan-</i>	<i>бухарлан-</i>	<i>buharlan-</i>
<i>buxarlanma</i>	<i>бухарланма</i>	<i>buharlanma</i>
<i>daxil</i>	<i>дахил</i>	<i>dâhil</i>
<i>daxilen</i>	<i>дахилең</i>	<i>dâxilen</i>
<i>daxili</i>	<i>дахили</i>	<i>dâhilî</i>
<i>daxiliyyə</i>	<i>дахилийјә</i>	<i>dâhiliye</i>
<i>əczaxana</i>	<i>əczaxana</i>	<i>eczahane</i>
<i>fəxri</i>	<i>фəхри</i>	<i>fahrî</i>
<i>kətxuda</i>	<i>кетхуда</i>	<i>kethüda</i>
<i>kətxudalıq</i>	<i>кетхудалық</i>	<i>kethüdalık</i>
<i>məhkumiyyət</i>	<i>мəһкумијјəт</i>	<i>mahkumiyet</i>
<i>məxrəc</i>	<i>мəхрəç</i>	<i>mahreç</i>
<i>mıxla-</i>	<i>мыхла-</i>	<i>mıhla</i>
<i>mıxlama</i>	<i>мыхлама</i>	<i>mıhlama</i>
<i>mıxlan-</i>	<i>мыхлан-</i>	<i>mıxlan-</i>
<i>mıxlanma</i>	<i>мыхланма</i>	<i>mıxlanma</i>
<i>mıxlı</i>	<i>мыхлы</i>	<i>mıhlı</i>
<i>muxtar</i>	<i>мухтар</i>	<i>muhtar</i>
<i>muxtariyyət</i>	<i>мухтаријјəт</i>	<i>muhtariyet</i>
<i>naxış</i>	<i>нахыш</i>	<i>nakış</i>
<i>naxışçı</i>	<i>нахышчы</i>	<i>nakışçı</i>
<i>naxışla-</i>	<i>нахышла-</i>	<i>nakışla-</i>
<i>naxışlama</i>	<i>нахышлама</i>	<i>nakışlama</i>
<i>naxışlı</i>	<i>нахышлы</i>	<i>nakışlı</i>
<i>noxud</i>	<i>нохуд</i>	<i>nohut</i>

<i>şuxluq</i>	<i>шухлуг</i>	<i>şuhluk</i>
<i>taxt</i>	<i>тахт</i>	<i>taht</i>
<i>taxta</i>	<i>тахта</i>	<i>tahta</i>
<i>tarixçi</i>	<i>тарихчи</i>	<i>tarihçi</i>
<i>tarixi</i>	<i>тарихи</i>	<i>tarihî</i>
<i>tarixilik</i>	<i>тарихилик</i>	<i>tarihîlik</i>
<i>təxribat</i>	<i>тəхрибат</i>	<i>tahribat</i>
<i>toxum</i>	<i>тохум</i>	<i>tohum</i>
<i>toxumçu</i>	<i>тохумчу</i>	<i>tohumçu</i>
<i>toxumçuluq</i>	<i>тохумчулуг</i>	<i>tohumçuluk</i>
<i>toxumlu</i>	<i>тохумлу</i>	<i>tohumlu</i>
<i>zəhirə</i>	<i>зəһирə</i>	<i>zahire</i>

АТ -х- ~ ТТ -к-

АТ (Lâtin)	АТ (Кирил)	ТТ
<i>paxla</i>	<i>пахла</i>	<i>bakla</i>
<i>paxlalı</i>	<i>пахлалы</i>	<i>baklalı</i>
<i>paxlalıq</i>	<i>пахлалыг</i>	<i>baklalık</i>
<i>vaxt</i>	<i>вахт</i>	<i>vakit</i>
<i>vaxtlı</i>	<i>вахтлы</i>	<i>vakitli</i>
<i>vaxtsiz</i>	<i>вахтсыз</i>	<i>vakitsiz</i>

АТ -q- ~ТТ-ğ-

АТ (Lâtin)	АТ (Кирил)	ТТ
<i>kaqız</i>	<i>кагыз</i>	<i>kâğıt</i>
<i>kaqızçılıq</i>	<i>кагызчылыг</i>	<i>kağıtçılık</i>
<i>kaqızlı</i>	<i>кагызлы</i>	<i>kağıtlı</i>
<i>təbliqat</i>	<i>тəблигат</i>	<i>tebligat</i>

AT -q- ~TT-k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>matqab</i>	<i>матгап</i>	<i>matkap</i>

AT -n- ~TT-m-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>sünbül</i>	<i>сҮНБҮЛ</i>	<i>sümbül</i>

AT -t- ~ TT -d-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>tutu</i>	<i>туту</i>	<i>dudu</i>

AT -v- ~TT-f-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>təsviyə</i>	<i>тəсвијə</i>	<i>tasfiye</i>
<i>təsviyəçi</i>	<i>тəсвијəчи</i>	<i>tasfiyecı</i>

AT -y- ~TT-ğ-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>ciyər</i>	<i>чијəр</i>	<i>ciğer</i>
<i>aq ciyər</i>	<i>аг чијəр</i>	<i>ak ciyer</i>
<i>qara ciyər</i>	<i>гара чијəр</i>	<i>kara ciyer</i>
<i>ciyəri yan-</i>	<i>чијəри јан-</i>	<i>ciğeri yan-</i>
<i>ciyərpərə</i>	<i>чијəрпарə</i>	<i>ciğerpəre</i>

AT -v- ~ TT -p-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>kisvət</i>	<i>кисвəт</i>	<i>kispet</i>

2.2. Ünsüz Düşmesi

AT *ø* ~ TT -y-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>zəif</i>	<i>зəиф</i>	<i>zayıf</i>
<i>zəiflə-</i>	<i>зəифлə-</i>	<i>zayıfla-</i>
<i>zəiflət-</i>	<i>зəифлəт-</i>	<i>zayıflat-</i>
<i>zinət</i>	<i>зинəт</i>	<i>ziynet</i>
<i>zinətli</i>	<i>зинəтли</i>	<i>ziynetli</i>
<i>zirək</i>	<i>зирəк</i>	<i>zeyrek</i>
<i>zirəklik</i>	<i>зирəклик</i>	<i>zeyreklik</i>

2.3. Ünsüz İkizleşmeleri

AT -qq - ~ TT -k-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çaqqal</i>	<i>чаггал</i>	<i>çakal</i>
<i>falaqqa</i>	<i>фалагга</i>	<i>falaka</i>
<i>saqqa / səqqa</i>	<i>сагга / сəққа</i>	<i>saka</i>

AT -rr- ~ TT -r-

AT (Lâtin)	AT (Kiril)	TT
<i>kərrə</i>	<i>кəррə</i>	<i>kere</i>

Bilindiği üzere Arapça asıllı kelimelerde ismi mensuplar, isme veya masdarlara şeddeli ve tenvinli bir *ye* (*İyyün*) getirilerek yapılırlar. Bunlar anlam ve kullanılışları itibarıyla birer sıfattırlar. Arapçadan alınmış bu tür kelimeler, AT'de aslına uygun olarak *-iyye*, *-iyyet* şeklinde alınmış iken TT'de tek *-y-* ile (AT *-yy-* ~ TT *-y-*). Bu değişikliğe ilişkin listeler aşağıda verilmiştir. Bu tür kelimelerin bir kısmında ise, tenvin ve şeddenin kaldığı görülür. Bu durumda AT'de bu ek *-i* bir iki kelimede ise (zövqü) uyuma girmiştir. TT'de ise, uzun *i* (*î*) şeklindedir (AT *-i / -û* ~ TT *-î*).

АТ -yy- -ТТ-у-

АТ (Lâtin)	АТ (Кирилл)	ТТ
daxiliyyə	дахилийјә	dâhiliye
eyniyyət	ејнијјәт	ayniyet
əsəbiyyət	әмәлијјат	asabiyet
əməliyyat	әсәбијјәт	ameliyat
əziyyət	әзијјәт	eziyet
fəaliyyət	фәалијјәт	faaliyet
fərdiyyet	фәрдијјет	ferdiyet
fərdiyyetçi	фәрдијјетчи	ferdiyetçi
fərdiyyetçilik	фәрдијјетчилиик	ferdiyetçilik
hakimiyyət	һакимијјәт	hâkimiyet
hədiyyə	һедијјә	hediye
həmiyyət	һәмијјәт	hamiyet
həmiyyətli	һәмијјәтли	hamiyetli
ictimaiyyat	ичтимаијјат	içtimaiyat
ilahiyat	илаһијјат	ilâhiyat
İnsaniyyet	инсанијјет	insaniyet
İslamiyyet	исламијјет	İslâmiyet
keyfiyyət	кејфијјәт	keyfiyet
qabiliyyət	габилијјәт	kabiliyet
qabiliyyətli	габилијјәтли	kabiliyetli
qabiliyyətsiz	габилијјәтсиз	kabiliyetsiz
qabiliyyətsizlik	габилијјәтсизлик	kabiliyetsizlik
qalibiyyət	ғалибијјәт	galibiyet
qüdsiyyət	гүдсијјәт	kutsiyet
məiyyət	мәијјәт	maiyet
mə'muriyyət	мә'муријјәт	memuriyet
məmnuniyyət	мәмнунијјәт	memnuniyet
mə'həviyyat	мә'һәвијјат	maneviyat

<i>mənsubiyyət</i>	<i>мәнсубијјәт</i>	<i>mensubiyet</i>
<i>mərkəziyyət</i>	<i>мәркәзијјәт</i>	<i>merkeziyet</i>
<i>məs'uliyət</i>	<i>мәс'улијјәт</i>	<i>mesuliyet</i>
<i>məşğuliyət</i>	<i>мәшғулијјәт</i>	<i>meşguliyet</i>
<i>məşrutiyət</i>	<i>мәшрутијјәт</i>	<i>merutiyet</i>
<i>mövcudiyyət</i>	<i>мөвчудијјәт</i>	<i>mevcudiyet</i>
<i>muxtariyyət</i>	<i>мухтаријјәт</i>	<i>muhtariyet</i>
<i>mülkiyyət</i>	<i>мүлкијјәт</i>	<i>mülkiyet</i>
<i>riyaziyyət</i>	<i>Ријазиијјәт</i>	<i>riyaziyat</i>
<i>resmiyyət</i>	<i>рәсмијјәт</i>	<i>resmiyet</i>
<i>seciyyə</i>	<i>сечијјә</i>	<i>seciyye</i>
<i>şəhsiyyət</i>	<i>шәһсијјәт</i>	<i>şahsiyet</i>
<i>şəhsiyyətsiz</i>	<i>шәһсијјәтсиз</i>	<i>şahsiyetsiz</i>
<i>şəhsiyyətsizlik</i>	<i>шәһсијјәтсизлик</i>	<i>şahsiyetliksiz</i>
<i>şəmsiyyə</i>	<i>шәмсијјә</i>	<i>şemsiye</i>
<i>şə'riyyət</i>	<i>шә'ријјәт</i>	<i>şiiiriyet</i>
<i>ümumiyyət</i>	<i>үмумијјәт</i>	<i>umumiyet</i>
<i>ünsiyyət</i>	<i>үнсијјәт</i>	<i>ünsiyet</i>
<i>vəsiyyət</i>	<i>вәсијјәт</i>	<i>vasiyet</i>
<i>vəsiyyətnamə</i>	<i>вәсијјәтнамә</i>	<i>vasiyetname</i>
<i>vəziyyət</i>	<i>вәзијјәт</i>	<i>vaziyet</i>
<i>zehniyyət</i>	<i>зәһнијјәт</i>	<i>zihniyet</i>
<i>zəruriyyət</i>	<i>зәруријјәт</i>	<i>zaruriyet</i>
<i>zürriyyət</i>	<i>зүрријјәт</i>	<i>zürriyet</i>

AT -zz- ~TT-z-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>əzzəl / əzəl</i>	<i>әззәл / әзәл</i>	<i>eze</i>

2.4. Ünsüz Tekleşmesi

AT -k- ~ TT -kk-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>dükan</i>	<i>дҮкан</i>	<i>dükkân</i>

2.5. Ünsüz Türemesi

AT -v- ~ TT -ø

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>növbə / növbət</i>	<i>нөвбə / нөвбəт</i>	<i>nöbet</i>

2.6. Ünsüz Yer Değiştirmeleri

AT -hş- ~ TT -şh-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>mehşur</i>	<i>мешшур</i>	<i>meşhur</i>

AT -rh- ~ TT -hr-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>perhiz</i>	<i>перһиз</i>	<i>pehriz</i>

AT -rp- ~ TT -pr-

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>çarpaz</i>	<i>чарпаз</i>	<i>çapraz</i>
<i>çarpazla-</i>	<i>чарпазла-</i>	<i>çaprazla-</i>
<i>çarpazlama</i>	<i>чарпазлама</i>	<i>çaprazlama</i>
<i>çarpazlan-</i>	<i>чарпазлан-</i>	<i>çarpazlan-</i>
<i>çarpazlanma</i>	<i>чарпазланма</i>	<i>çaprazlanma</i>

3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri

3.1. Ünsüz Denklikleri

AT -b ~ TT -p

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cəlb</i>	<i>чəлб</i>	<i>celp</i>
<i>cənab</i>	<i>чəнаб</i>	<i>cenap</i>
<i>cənub</i>	<i>чəнуб</i>	<i>cenup</i>
<i>corab</i>	<i>чораб</i>	<i>çorap</i>
<i>ədəb</i>	<i>ədəб</i>	<i>edep</i>
<i>ədəbli</i>	<i>ədəбли</i>	<i>edepli</i>
<i>ədəbsiz</i>	<i>ədəбсиз</i>	<i>edepsiz</i>
<i>ədəbsizce</i>	<i>ədəбсизче</i>	<i>edepsizce</i>
<i>ədəbsizlik</i>	<i>ədəбсизлик</i>	<i>edepsizlik</i>

AT -c ~ TT -ç

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>burc</i>	<i>бурч</i>	<i>burç</i>
<i>əlac</i>	<i>əлач</i>	<i>ilâç</i>
<i>фəлс</i>	<i>фəлч</i>	<i>felç</i>
<i>xüruc</i>	<i>хҮруч</i>	<i>huruç</i>
<i>İmtizac</i>	<i>имтизаç</i>	<i>imtizaç</i>
<i>İzdivac</i>	<i>издиваç</i>	<i>izdivaç</i>
<i>kirəc</i>	<i>кирəç</i>	<i>kireç</i>
<i>qulunc</i>	<i>гулунч</i>	<i>kulunç</i>
<i>mə'rac</i>	<i>mə'раç</i>	<i>miraç</i>
<i>məzac</i>	<i>məзаç</i>	<i>mizaç</i>
<i>narınc</i>	<i>нарынч</i>	<i>narenç</i>
<i>oruc</i>	<i>оруç</i>	<i>oruç</i>
<i>rəvac</i>	<i>rəваç</i>	<i>revaç</i>
<i>şətrənc</i>	<i>шəтрəнч</i>	<i>satranç</i>

<i>tac</i>	<i>тач</i>	<i>taç</i>
<i>tədrîc</i>	<i>тəдрич</i>	<i>tedriç</i>
<i>turunc</i>	<i>турунч</i>	<i>turunç</i>

AT -d ~ TT -t

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>cavanmêrd</i>	<i>чаванмêрд</i>	<i>civanmert</i>
<i>cədid / cədidə</i>	<i>чəсдиц / чəдицчə</i>	<i>cedit</i>
<i>cəhd</i>	<i>чəhd</i>	<i>ceht</i>
<i>cəsəd</i>	<i>чəсəд</i>	<i>ceset</i>
<i>comêrd</i>	<i>чомêрд</i>	<i>cömert</i>
<i>dərbənd</i>	<i>дəрбəнд</i>	<i>derbent</i>
<i>dərd</i>	<i>дəрд</i>	<i>dert</i>
<i>əbəd</i>	<i>əбəd</i>	<i>ebet</i>
<i>φêrd</i>	<i>Фêрд</i>	<i>fert</i>
<i>fəryad</i>	<i>фəрјад</i>	<i>feryat</i>
<i>fəsad</i>	<i>фəсaд</i>	<i>fesat</i>
<i>lcad</i>	<i>ичад</i>	<i>icat</i>
<i>inad</i>	<i>инад</i>	<i>inat</i>
<i>kəmənd</i>	<i>кəмəнд</i>	<i>kement</i>
<i>kəsad</i>	<i>кəсaд</i>	<i>kesat</i>
<i>kilid</i>	<i>килид</i>	<i>kilit</i>
<i>kükürd</i>	<i>кҮкҮрд</i>	<i>kükürt</i>
<i>kümbəd</i>	<i>кҮмбəd</i>	<i>kümbet</i>
<i>quşəbənd</i>	<i>Гушəбəнд</i>	<i>köşebent</i>
<i>mə'bəd</i>	<i>мə'бəd</i>	<i>mabet</i>
<i>mədəd</i>	<i>мəдəд</i>	<i>medet</i>
<i>mêrd</i>	<i>мêрд</i>	<i>mert</i>
<i>məscid</i>	<i>мəсчид</i>	<i>mescit</i>

<i>məsnəd</i>	<i>мәснәд</i>	<i>mesnet</i>
<i>mövcud</i>	<i>мөвчүд</i>	<i>mevcut</i>
<i>mövlud</i>	<i>мөвлүд</i>	<i>mevlût</i>
<i>mucid</i>	<i>мучид</i>	<i>mucit</i>
<i>murad</i>	<i>мурад</i>	<i>murat</i>
<i>nağd</i>	<i>нағд</i>	<i>nakit</i>
<i>noxud</i>	<i>нохүд</i>	<i>nohut</i>
<i>palud</i>	<i>палүд</i>	<i>pelit</i>
<i>sənəd</i>	<i>сәнәд</i>	<i>senet</i>
<i>şahid</i>	<i>шаһид</i>	<i>şahit</i>
<i>şayəd</i>	<i>шайәд</i>	<i>şayet</i>
<i>şəhid</i>	<i>шәһид</i>	<i>şehit</i>
<i>təvəllüd</i>	<i>тәвәллүд</i>	<i>tevellüt</i>
<i>tezad</i>	<i>тезад</i>	<i>tezat</i>
<i>vahid</i>	<i>ваһид</i>	<i>vahit</i>
<i>varid</i>	<i>варид</i>	<i>varit</i>
<i>zəhid</i>	<i>зәһид</i>	<i>züht</i>
<i>zöhd</i>	<i>зөһд</i>	<i>zahit</i>
<i>zümürüd</i>	<i>зүмрүд</i>	<i>zümrüt</i>

AT -x ~ TT -h

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>mıx</i>	<i>мыш</i>	<i>mıh</i>
<i>müvərrix</i>	<i>мүвәррих</i>	<i>müverrih</i>
<i>şeyx</i>	<i>шејх</i>	<i>şeyh</i>
<i>şux</i>	<i>шух</i>	<i>şuh</i>
<i>tarix</i>	<i>тарих</i>	<i>tarih</i>

AT -g ~TT-k

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>ceng</i>	<i>ченк</i>	<i>cenk</i>
<i>rəng</i>	<i>рəнк</i>	<i>renk</i>

AT -z ~ TT -s

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>tovuz</i>	<i>товуз</i>	<i>tavus</i>

3.2. Ünsüz Düşmeleri**AT ø ~TT-h**

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>tale</i>	<i>талe</i>	<i>talih</i>

AT ø ~TT-t

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>növbə / növbət</i>	<i>нөвбə / нөвбəт</i>	<i>növbət</i>

3.3. Ünsüz Grupları**AT -ng ~TT-k**

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>fişeng</i>	<i>фишенк</i>	<i>fişek</i>
<i>tüfəng</i>	<i>түфəнг</i>	<i>tüfek</i>

3.4. Ünsüz İkizleşmesi

AT'nde, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde ikiz ünsüzle biten kelimeler, TT'de tek ünlü ile biter. Bu kelimeler bir ek aldığı anda ikiz ünsüzlü olarak ortaya çıkarlar (Örnek: *tıb, tıbbî; red, reddi vb.*) Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

AT -bb ~ TT-p

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>tibb</i>	<i>тибб</i>	<i>tıp</i>

AT -dd ~ TT-t

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>haqq</i>	<i>һагг</i>	<i>hak</i>
<i>mədd</i>	<i>мәдд</i>	<i>met</i>
<i>rədd</i>	<i>рәдд</i>	<i>ret</i>
<i>sədd</i>	<i>сәдд</i>	<i>set</i>

AT -kk ~ TT-k

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>şəkk</i>	<i>шәкк</i>	<i>şek</i>

AT -ll ~ TT -l

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>küll</i>	<i>кҮлл</i>	<i>kül</i>

AT -nn ~ TT-n

AT	AT (Кирил)	TT
<i>fənn</i>	<i>фәнн</i>	<i>fen</i>

AT -rr ~ TT-r

AT	AT (Кирил)	TT
<i>cərr</i>	<i>чәрр</i>	<i>cer</i>
<i>hürr</i>	<i>һүрр</i>	<i>hür</i>
<i>sirr</i>	<i>сирр</i>	<i>sır</i>

AT -zz ~ TT-z

AT	AT (Кирил)	TT
<i>hazz</i>	<i>һазз</i>	<i>haz</i>

с. Ünlü-Ünsüz Değişmesi**AT -y ~ TT-i**

AT	AT (Кирил)	TT
<i>qayda</i>	<i>гајда</i>	<i>kaide</i>
<i>qaydalı</i>	<i>гајдалы</i>	<i>kaideli</i>
<i>qaydasız</i>	<i>гајдасыз</i>	<i>kaidesiz</i>

ç. Ünlü Ünsüz Yer Değiştirmesi**AT *ş-i* ~ TT-*iş***

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
<i>şikəncə</i>	<i>шикəнчə</i>	<i>işkence</i>

1.3. Azerbaycan Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Avrupa Dillerinden Gelen Ortak Kelimeler

Avrupa dillerinden alınmış kelimelerin birçoğu AT'de ile TT'de aynıdır. Ancak bunlar çoğunlukla alındıkları dile bağlı olarak farklı biçimlere girmişlerdir. AT'de ve TT'de bulunan Avrupa asıllı kelimeler: "1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler" ve "2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler" olarak iki alt başlık altında ve alfabetik bir düzen içerisinde verilmiştir.

1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler

AT (Lâtin)	AT (Кирилл)	TT
A	А	
<i>abajur</i>	<i>абажур</i>	<i>abajur</i>
<i>anonim</i>	<i>аноним</i>	<i>anonim</i>
<i>anket</i>	<i>анкет</i>	<i>anket</i>
<i>antik</i>	<i>антик</i>	<i>antik</i>
<i>amper</i>	<i>ампер</i>	<i>amper</i>
<i>ampul</i>	<i>ампул</i>	<i>ampul</i>
<i>aristokrat</i>	<i>аристократ</i>	<i>aristokrat</i>
<i>aspirin</i>	<i>аспирин</i>	<i>aspirin</i>
<i>atlas</i>	<i>атлас</i>	<i>atlas</i>
<i>atlet</i>	<i>атлет</i>	<i>atlet</i>
<i>atletik</i>	<i>атлетик</i>	<i>atletik</i>
<i>atmosfer</i>	<i>атмосфер</i>	<i>atmosfer</i>
<i>atom</i>	<i>атом</i>	<i>atom</i>
<i>azot</i>	<i>азот</i>	<i>azot</i>
B	Б	
<i>bant</i>	<i>бант</i>	<i>bant</i>
<i>bantlı</i>	<i>бантлы</i>	<i>bantlı</i>
<i>baron</i>	<i>барон</i>	<i>baron</i>
<i>basketbol</i>	<i>баскетбол</i>	<i>basketbol</i>

<i>batist</i>	<i>батист</i>	<i>patiska</i>
<i>beton</i>	<i>бетон</i>	<i>beton</i>
<i>betonla-</i>	<i>бетонла-</i>	<i>betonla-</i>
<i>betonlama</i>	<i>бетонлама</i>	<i>betonlama</i>
<i>betonlu</i>	<i>бетонлу</i>	<i>betonlu</i>
<i>benzin</i>	<i>бензин</i>	<i>benzin</i>
<i>bulvar</i>	<i>булвар</i>	<i>bulvar</i>
<i>burjua</i>	<i>буржуа</i>	<i>burjuva</i>
<i>büro</i>	<i>бүро</i>	<i>büro</i>
<i>bürokrat</i>	<i>бүрократ</i>	<i>bürokrat</i>
<i>bürokratik</i>	<i>бүрократи</i>	<i>bürokratik</i>
C	Ч	
<i>centilmen</i>	<i>чентлмен</i>	<i>centilmen</i>
<i>cığara</i>	<i>чығара</i>	<i>sigara</i>
D	Д	
<i>dekolte</i>	<i>деколте</i>	<i>dekolte</i>
<i>dekor</i>	<i>декор</i>	<i>dekor</i>
<i>delta</i>	<i>делта</i>	<i>delta</i>
<i>demokrat</i>	<i>демократ</i>	<i>demokrat</i>
<i>demokratik</i>	<i>демократик</i>	<i>demokratik</i>
<i>demokratikleş-</i>	<i>демократикләш-</i>	<i>demokratikleş-</i>
<i>demokratikleşmə</i>	<i>демократикләшмә</i>	<i>demokratikleşme</i>
<i>demokratikleşdir-</i>	<i>демократикләшдир-</i>	<i>demokratikleştir-</i>
<i>demokratikleşdirmə</i>	<i>демократикләшдирмә</i>	<i>demokratikleştirme</i>
<i>demokratlaş-</i>	<i>демократлаш-</i>	<i>demokratlaş-</i>
<i>demokratlaşma</i>	<i>демократлашма</i>	<i>demokratlaşma</i>
<i>depo</i>	<i>депо</i>	<i>depo</i>
<i>despot</i>	<i>деспот</i>	<i>despot</i>
<i>despotik</i>	<i>сеспотик</i>	<i>despotik</i>
<i>despotizm</i>	<i>деспотизм</i>	<i>despotizm</i>

<i>difterit / difteriya</i>	<i>дифтерит / дифтерија</i>	<i>difterit</i>
<i>difteritli</i>	<i>дифтеритли</i>	<i>difterili</i>
<i>diftong</i>	<i>дифтонг</i>	<i>diftong</i>
<i>diftonglaş-</i>	<i>дифтонглаш-</i>	<i>diftonglaş-</i>
<i>diftonglaşma</i>	<i>дифтонглашма</i>	<i>diftonglaşma</i>
<i>diktə</i>	<i>диктə</i>	<i>dikte</i>
<i>diplomat</i>	<i>дипломат</i>	<i>diplomat</i>
<i>diplomatlıq</i>	<i>дипломатлыг</i>	<i>diplomatlık</i>
<i>dispanser</i>	<i>диспансер</i>	<i>dispanser</i>
<i>domino</i>	<i>домино</i>	<i>domino</i>
E	E	
<i>ebonit</i>	<i>ебонит</i>	<i>ebonit</i>
<i>ekolojiya</i>	<i>экологија</i>	<i>ekoloji</i>
<i>ekolojik</i>	<i>эколожик</i>	<i>ekolojik</i>
<i>ekonomist</i>	<i>экономист</i>	<i>ekonomist</i>
<i>ekonomizm</i>	<i>экономизм</i>	<i>ekonomizm</i>
<i>ekran</i>	<i>экран</i>	<i>ekran</i>
<i>ekskavator</i>	<i>экскаватор</i>	<i>ekskavator</i>
<i>ekspres</i>	<i>экспрес</i>	<i>ekspres</i>
<i>ekspresionist</i>	<i>экспрессионист</i>	<i>ekspresyonist</i>
<i>ekspresionizm</i>	<i>экспрессионизм</i>	<i>ekspresyonizm</i>
<i>ekvator</i>	<i>экватор</i>	<i>ekvator</i>
<i>elastik</i>	<i>эластик</i>	<i>elâstik</i>
<i>elastiki</i>	<i>эластики</i>	<i>elâstikî</i>
<i>elektrik</i>	<i>электрик</i>	<i>elektrik</i>
<i>elektriklən-</i>	<i>электриклəн-</i>	<i>elektriklen-</i>
<i>elektrikləndir-</i>	<i>электриклəндир-</i>	<i>elektriklendir-</i>
<i>elektrikləndirmə</i>	<i>электриклəндирмə</i>	<i>elektriklendirme</i>
<i>elektriklənrmə</i>	<i>электриклəнмə</i>	<i>elektriklenme</i>
<i>elektrikli</i>	<i>электрикли</i>	<i>elektrikli</i>

elektrodinamik	ЕЛЕКТРОДИНАМИК	elektrodinamik
elektrokardioqraf	ЕЛЕКТРОКАРДИОГРАФ	elektrokardiyograf
elektrokardioqrafiya	ЕЛЕКТРОКАРДИОГРАФИЈА	elektrokardiyografi
elektrokimya	ЕЛЕКТРОКИМЈА	elektrokimya
elektrolit	ЕЛЕКТРОЛИТ	elektrolit
elektroliz	ЕЛЕКТРОЛИЗ	elektroliz
elektromotor	ЕЛЕКТРОМОТОР	elektromotor
elektron	ЕЛЕКТРОН	elektron
elektroskop	ЕЛЕКТРОСКОП	elektroskop
element	ЭЛЕМЕНТ	element
elliptik	ЭЛЛИПТИК	eliptik
epik	ЭПИК	epik
eskiz	ЭСКИЗ	eskiz
esperanto	ЕСПЕРАНТО	Esperanto
estet	ЭСТЕТ	estet
estetik	ЭСТЕТИК	estetik
estetizm	ЭСТЕТИЗМ	estetizme
etajer	ЭТАЖЕР	etajer
etalon	ЭТАЛОН	etalon
etik	ЭТИК	etik
etiket	ЭТИКЕТ	etiket
etiketlə-	ЭТИКЕТЛӘ-	etiketle-
etiketləme	ЭТИКЕТЛӘМЕ	etiketleme
etiketlən-	ЭТИКЕТЛӘН-	etiketlen-
etiketlənme	ЭТИКЕТЛӘНМЕ	etiketlenme
etüd	ЭТҮД	etüt
F	Ф	
faksimile	ФАКСИМИЛЕ	faksimile
fanatik	ФАНАТИК	fanatik
fanatizm	ФАНАТИЗМ	fanatizm

<i>farmakolog</i>	<i>фармаколог</i>	<i>farmakolog</i>
<i>fason</i>	<i>фасон</i>	<i>fason</i>
<i>faşist</i>	<i>фашист</i>	<i>faşist</i>
<i>faşizm</i>	<i>фашизм</i>	<i>faşizm</i>
<i>fayton</i>	<i>файтон</i>	<i>fayton</i>
<i>faytoncu</i>	<i>файтончу</i>	<i>faytoncu</i>
<i>faytonculuq</i>	<i>файтончулуг</i>	<i>faytonculuk</i>
<i>federal</i>	<i>федерал</i>	<i>federal</i>
<i>federalist</i>	<i>дедериалист</i>	<i>federalist</i>
<i>federalizm</i>	<i>федерализм</i>	<i>federalizm</i>
<i>federasiya</i>	<i>федератив</i>	<i>federatif</i>
<i>feodal</i>	<i>феодал</i>	<i>feodal</i>
<i>feodalizm</i>	<i>феодализм</i>	<i>feodalizm</i>
<i>fetiş</i>	<i>фетиш</i>	<i>fetiş</i>
<i>fetişizm</i>	<i>фетишизм</i>	<i>fetişizm</i>
<i>firma</i>	<i>фирма</i>	<i>firma</i>
<i>final</i>	<i>финал</i>	<i>final</i>
<i>folklor</i>	<i>фолклор</i>	<i>folklor</i>
<i>fon (zemin)</i>	<i>фон</i>	<i>fon</i>
<i>fonem</i>	<i>фонем</i>	<i>fonem</i>
<i>fonoloji</i>	<i>фонологи</i>	<i>fonoloji</i>
<i>forma</i>	<i>форма</i>	<i>forma</i>
<i>formalist</i>	<i>формалист</i>	<i>formalist</i>
<i>fosfor</i>	<i>фосфор</i>	<i>fosfor</i>
<i>fosforlu</i>	<i>фосфорлу</i>	<i>fosforlu</i>
<i>fosgen</i>	<i>фосген</i>	<i>fosgen</i>
<i>fotomontaj</i>	<i>фотомонтаж</i>	<i>fotomontaj</i>
<i>futbol</i>	<i>футбол</i>	<i>futbol</i>
<i>futurist</i>	<i>футурист</i>	<i>futurist</i>
<i>futurizm</i>	<i>футуризм</i>	<i>futurizm</i>

G	Ғ	
gen	ген	gen
general	генерал	general
gliserin	глисерин	gliserin
H	Һ	
hektar	гектар	hektar
hipnoz	гипноз	hipnoz
I	И	
ideal	идеал	ideal
idealist	идеалист	idealist
idealizm	идеализм	idealizm
ikona	икона	ikon / ikona
indeks	индекс	indeks
izolə	изолə	izole
J	Ж	
jandarma	жандарма	jandarma
jargon	жаргон	jargon
jelatin	желатин	jelatin
jest	жест	jest
jeton	жетон	jeton
jilet / jiletka	жилэт / жилэтка	jilet
jokey	жокеј	jokey / cokey
K	К	
kabine	кабине	kabine
kakao	какао	kakao
kamera	камера	kamera
kapital	капитал	kapital
kapitalist	капиталист	kapitalist
kapitalizm	капитализм	kapitalizm
karnaval	карнавал	karnaval

<i>kart</i>	<i>карт</i>	<i>kart</i>
<i>kartel</i>	<i>картел</i>	<i>kartel</i>
<i>karton</i>	<i>картон</i>	<i>karton</i>
<i>katalog</i>	<i>каталок</i>	<i>katalog</i>
<i>kataliz</i>	<i>катализ</i>	<i>kataliz</i>
<i>katolik</i>	<i>католик</i>	<i>katolik</i>
<i>katoliklik</i>	<i>католиклик</i>	<i>katoliklik</i>
<i>katot</i>	<i>катот</i>	<i>katot</i>
<i>kauçuk</i>	<i>каучук</i>	<i>kauçuk</i>
<i>kazein</i>	<i>казеин</i>	<i>kazein</i>
<i>keratin</i>	<i>кератин</i>	<i>keratin</i>
<i>keşmir / kışmir</i>	<i>кешмир / кишмир</i>	<i>kaşmir / keşmir</i>
<i>kokain</i>	<i>кокаин</i>	<i>kokain</i>
<i>kokteyl</i>	<i>коктейл</i>	<i>kokteyl</i>
<i>konteks</i>	<i>контекс</i>	<i>konteks</i>
<i>kontrakt</i>	<i>контракт</i>	<i>kontrat</i>
<i>kontrol</i>	<i>контрол</i>	<i>kontrol</i>
<i>koridor</i>	<i>коридор</i>	<i>koridor</i>
<i>korset</i>	<i>корсет</i>	<i>korse</i>
<i>kosmik</i>	<i>космик</i>	<i>kozmiik</i>
<i>kosmos</i>	<i>космос</i>	<i>kosmos</i>
<i>kristal</i>	<i>кристал</i>	<i>kristal</i>
<i>kukla</i>	<i>кукла</i>	<i>kukla</i>
<i>kurs</i>	<i>курс</i>	<i>kurs</i>
L	Л	
<i>lama</i>	<i>лама</i>	<i>lâma</i>
<i>lastik</i>	<i>ластик</i>	<i>lâstik</i>
<i>lağım</i>	<i>лағым</i>	<i>lağım</i>
<i>leksikolog</i>	<i>лексиколог</i>	<i>lesikolog</i>
<i>liberal</i>	<i>либерал</i>	<i>liberal</i>

<i>liberalizm</i>	<i>либерализм</i>	<i>liberalizm</i>
<i>liberallik</i>	<i>либераллик</i>	<i>liberallik</i>
<i>likör</i>	<i>ликөр</i>	<i>likör</i>
<i>liman</i>	<i>лиман</i>	<i>liman</i>
<i>limit</i>	<i>лимит</i>	<i>limit</i>
<i>limon</i>	<i>лимон</i>	<i>limon</i>
<i>limonad</i>	<i>лимонад</i>	<i>limonata</i>
<i>limoncu</i>	<i>лимончу</i>	<i>limoncu</i>
<i>limonlu</i>	<i>лимонлу</i>	<i>limonlu</i>
<i>limonluq</i>	<i>лимонлуғ</i>	<i>limonluk</i>
<i>lira</i>	<i>лира</i>	<i>lira</i>
<i>lirik</i>	<i>лирик</i>	<i>lirik</i>
<i>lirizm</i>	<i>лиризм</i>	<i>lirizm</i>
<i>lord</i>	<i>лорд</i>	<i>lord</i>
M	М	
<i>makine</i>	<i>макине</i>	<i>makine</i>
<i>makineci</i>	<i>макинечи</i>	<i>makineci</i>
<i>maksimum</i>	<i>максимум</i>	<i>maksimum</i>
<i>manikür</i>	<i>маникүр</i>	<i>manikür</i>
<i>manikürcü</i>	<i>маникүрчү</i>	<i>manikürcü</i>
<i>manikürlü</i>	<i>маникүрлү</i>	<i>manikürlü</i>
<i>manivela</i>	<i>манивела</i>	<i>manivelâ</i>
<i>mantar</i>	<i>мантар</i>	<i>mantar</i>
<i>manto</i>	<i>манто</i>	<i>manto</i>
<i>maraton</i>	<i>марафон</i>	<i>maraton</i>
<i>marka</i>	<i>марка</i>	<i>marka</i>
<i>marş</i>	<i>марш</i>	<i>marş</i>
<i>martı</i>	<i>марты</i>	<i>martı</i>
<i>maşa</i>	<i>маша</i>	<i>maşa</i>
<i>metafizik</i>	<i>метафизик</i>	<i>metafizik</i>

<i>metafor</i>	<i>метафор</i>	<i>metafor</i>
<i>metal</i>	<i>метал</i>	<i>metal</i>
<i>meteor</i>	<i>метеор</i>	<i>meteor</i>
<i>metodik</i>	<i>методик</i>	<i>metodik</i>
<i>metro</i>	<i>метро</i>	<i>metro</i>
<i>mikrofon</i>	<i>микрофон</i>	<i>mikrofon</i>
<i>mikron</i>	<i>микрон</i>	<i>mikron</i>
<i>mil</i>	<i>мил</i>	<i>mil</i>
<i>milligram</i>	<i>миллиграм</i>	<i>milligram</i>
<i>minimum</i>	<i>минимум</i>	<i>minimum</i>
<i>mod (a)</i>	<i>мод (а)</i>	<i>moda</i>
<i>model</i>	<i>модел</i>	<i>model</i>
<i>modern</i>	<i>мдери</i>	<i>modern</i>
<i>monografiya</i>	<i>монокрафија</i>	<i>monografi</i>
<i>monolog</i>	<i>монолог</i>	<i>monolog</i>
<i>montaj</i>	<i>монтаж</i>	<i>montaj</i>
<i>morfem</i>	<i>морфем</i>	<i>morfem</i>
<i>motor</i>	<i>мотор</i>	<i>motor</i>
N	Н	
<i>narkotik</i>	<i>наркотик</i>	<i>narkotik</i>
<i>narkoz</i>	<i>наркоз</i>	<i>narkoz</i>
<i>naturalist</i>	<i>натуралист</i>	<i>natüralist</i>
<i>naturalizm</i>	<i>натурализм</i>	<i>natüralizm</i>
<i>nefrit</i>	<i>нефрит</i>	<i>nefrit</i>
<i>nektar</i>	<i>негатив</i>	<i>nektar</i>
<i>neon</i>	<i>неон</i>	<i>neon</i>
<i>nevroz</i>	<i>невроз</i>	<i>nevroz</i>
<i>nikel</i>	<i>никел</i>	<i>nikel</i>
<i>nikotin</i>	<i>никотин</i>	<i>nikotin</i>
<i>nota</i>	<i>нота</i>	<i>nota</i>

O	O	
opal	опал	opal
opera	опера	opera
optik	оптик	optik
optimal	оптимал	optimal
optimist	оптимист	optimist
optimizm	оптимизм	optimizm
optimum	оптимум	optimum
orijinal	оригинал	orijinal
ortodoks	ортодокс	ortodoks
ortopedik	ортопедик	ortopedik
ortopedist	ортопедист	ortopedist
otel	отел	otel
P	П	
palto	палто	palto
panel	панел	panel
panorama	панорама	panorama
pansion	пансион	pansiyon
panteist	пантеист	panteist
panteizm	пантеизм	panteizm
papa	папа	papa
paradoks	парадокс	paradoks
paradoksal	парадоксал	paradoksal
paraf	параф	paraf
parafin	парафин	parafin
paralel	паралел	paralel
paraşüt	парашют	paraşüt
paraşütçü	парашютчү	paraşütçü
parazit	паразит	parazit
park	парк	park

<i>partizan</i>	<i>партизан</i>	<i>partizan</i>
<i>pasaj</i>	<i>пасаж</i>	<i>pasaj</i>
<i>pasaport</i>	<i>пасапорт</i>	<i>pasaport</i>
<i>pastoral</i>	<i>пасторал</i>	<i>pastoral</i>
<i>patent</i>	<i>патент</i>	<i>patent</i>
<i>patentli</i>	<i>патентли</i>	<i>patentli</i>
<i>patentsiz</i>	<i>патентсиз</i>	<i>patentsiz</i>
<i>pedal</i>	<i>педал</i>	<i>pedal</i>
<i>pedikür</i>	<i>педикүр</i>	<i>pedikür</i>
<i>pedikürcü</i>	<i>педикүрчү</i>	<i>pedikürcü</i>
<i>penisilin</i>	<i>пеницилин</i>	<i>penisilin</i>
<i>periskop</i>	<i>перископ</i>	<i>periskop</i>
<i>pessimist</i>	<i>пессимист</i>	<i>pessimist</i>
<i>pessimizm</i>	<i>пессимизм</i>	<i>pessimizm</i>
<i>pilot</i>	<i>пилот</i>	<i>pilot</i>
<i>ping-pong</i>	<i>пинг-понг</i>	<i>pingpong</i>
<i>piramidal</i>	<i>пирамидал</i>	<i>piramidal</i>
<i>piştov</i>	<i>пиштов</i>	<i>piştov</i>
<i>pijama</i>	<i>пижама</i>	<i>pijama</i>
<i>plaket</i>	<i>плакет</i>	<i>plâket</i>
<i>plan</i>	<i>план</i>	<i>plân</i>
<i>planlı</i>	<i>планлы</i>	<i>plânlı</i>
<i>plansız</i>	<i>плансыз</i>	<i>plânsız</i>
<i>planlılıq</i>	<i>планлылыг</i>	<i>plânlılık</i>
<i>planet</i>	<i>планет</i>	<i>plânet</i>
<i>plastik</i>	<i>пластик</i>	<i>plâstik</i>
<i>platin</i>	<i>латин</i>	<i>plâtin</i>
<i>platonik</i>	<i>латоник</i>	<i>plâtonik</i>
<i>plazma</i>	<i>плазма</i>	<i>plâzma</i>

<i>polis</i>	<i>полис</i>	<i>polis</i>
<i>praktik</i>	<i>практик</i>	<i>praktik</i>
<i>prizma</i>	<i>призма</i>	<i>prizma</i>
<i>problem</i>	<i>проблем</i>	<i>problem</i>
<i>program</i>	<i>програм</i>	<i>program</i>
<i>protez</i>	<i>протез</i>	<i>protez</i>
<i>pudra</i>	<i>пудра</i>	<i>pudra</i>
<i>pudrala-</i>	<i>пудрала-</i>	<i>pudrala-</i>
<i>pudralama</i>	<i>пудралама</i>	<i>pudralama</i>
<i>pudralı</i>	<i>пудралы</i>	<i>pudralı</i>
R	Р	
<i>radar</i>	<i>радар</i>	<i>radar</i>
<i>raket</i>	<i>ракет</i>	<i>raket</i>
<i>real</i>	<i>реал</i>	<i>real</i>
<i>realist</i>	<i>реалист</i>	<i>realist</i>
<i>realize</i>	<i>реализэ</i>	<i>realize</i>
<i>realizm</i>	<i>реализм</i>	<i>realizm</i>
<i>reformist</i>	<i>реформист</i>	<i>reformist</i>
<i>rejim</i>	<i>режим</i>	<i>rejim</i>
<i>reklam</i>	<i>реклам</i>	<i>reklâm</i>
<i>risk</i>	<i>риск</i>	<i>risk</i>
<i>ritm</i>	<i>ритм</i>	<i>ritm</i>
<i>ritmik</i>	<i>ритмик</i>	<i>ritmik</i>
<i>rol</i>	<i>рол</i>	<i>rol</i>
<i>roman</i>	<i>роман</i>	<i>roman</i>
<i>romans</i>	<i>романс</i>	<i>romans</i>
<i>romantik/ romantika</i>	<i>романтик/романтика</i>	<i>romantik</i>
<i>rota</i>	<i>рота</i>	<i>rota</i>
<i>rulet</i>	<i>рулет</i>	<i>rulet</i>

S	С	
sabotaj	саботаж	sabotaj
sadist	садист	sadist
sadizm	сацизм	sadizm
saxarin	сахарин	sakarin
saksafon	саксафон	saksofon
seans	сеанс	seans
senarist	сценарист	senarist
sentimental	сентиментал	santimantal
sentimentalizm	сентиментализм	sentimentalizm
sifon	сифон	sifon
silindir	силиндир	silindir
sinonim	синоним	sinonim
sistem	систем	sistem
sistemli	системли	sistemli
sistemsiz	системсиз	sistemsiz
sistemsizlik	системсизлик	sistemsizlik
somun	сомун	somun
sperma	сперма	sperma/sperm
staj	стаж	staj
stajor/stajkeçən	стажор/стажкечән	stajyer
stajorluk	стажорлук	stajyerlik
standart	стандарт	standart
statik	статик	statik
steril	стерил	steril
sterlinq	стерлинг	sterlin
stil	стил	stil
stres	стрес	stres
Ş	Ш	
şapka	шапка	şapka

şef	шеф	şef
şok	шок	şok
şovinizm	шовинизм	şovenizm
T	T	
tank	танк	tank
tankçı	танкчы	tankçı
tanker	танкер	tanker
tip	тип	tip
tipik	типик	tipik
tiraj	тираж	tiraj
ton ¹	тон ¹	ton ¹
ton ²	тон ²	ton ²
torna	торна	torna
tramvay	трамвай	tramvay
travma	травма	travma
trigonometrik	тригонометрик	trigonometrik
triko	трико	triko
trikotaj	трикотаж	trikotaj
trikotajçı	трикотажчы	trikotajçı
trilyon	трилјон	trilyon
trombon	тромбон	trombon
tropik	тропик	tropik
tualet	туалет	tualet
tunel	тунел	tunel
turist	турист	turist
turizm	туризм	turizm
U	У	
uvertur	увёртур	uvertur
V	В	
vals	валс	vals

vandal	вандал	vandal
vandalizm	вандализм	vandalizm
veranda	веранда	veranda
veto	вето	veto
viola	виола	viyola
vokal	вокал	vokal
voleybol	волейбол	voleybol
volt	вольт	volt
volta	вольта	volta
voltaj	вольтаж	voltaj

2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
A	A	
akademiya	академи	akademi
akasiya	акасија	akasya
aktiv	актив	aktif
aktivləş-	активлэш-	aktifleş-
aktivləşdir-	активлэшдир-	aktifleştir-
aktual	актуал	akrûel
akustika	акустика	akustik
akvarium	аквариум	akvaryum
aliminium	алиминиум	aliminyum
aorta	аорта	aort
antena	антена	anten
antibiotik	антибиотик	antibiyotik
anfiteatre	анфитеатре	anfiteatr
antropoloq	антрополог	antropolog
apentisit	апентисит	apandisit
arxeoloq	археолог	arkeolog

<i>arxiv</i>	<i>архив</i>	<i>arşiv</i>
<i>aristokratiya</i>	<i>аристократија</i>	<i>aristokrasi</i>
<i>ariya</i>	<i>арија</i>	<i>arya</i>
<i>argo</i>	<i>арго</i>	<i>argo</i>
<i>assimilyasiya</i>	<i>ассимилјасија</i>	<i>assimilasyon</i>
<i>attaşе</i>	<i>атташе</i>	<i>ateşe</i>
<i>avtobus</i>	<i>автобус</i>	<i>otobus</i>
<i>avtomatik</i>	<i>автоматик</i>	<i>otomatik</i>
<i>avtomobil</i>	<i>автомобил</i>	<i>otomobil</i>
B	Б	
<i>bankir</i>	<i>банкир</i>	<i>banker</i>
<i>basketbolçu</i>	<i>баскетболчу</i>	<i>basketbolcu</i>
<i>batist</i>	<i>батист</i>	<i>patiska</i>
<i>betonçu</i>	<i>бетончу</i>	<i>betoncu</i>
<i>bufet</i>	<i>буфет</i>	<i>büfe</i>
<i>burjua</i>	<i>буржуа</i>	<i>burjuva</i>
<i>burjiazıya</i>	<i>буржиазија</i>	<i>burjivazi</i>
<i>büdcə</i>	<i>бүтчө</i>	<i>bütçe</i>
<i>bürokratik</i>	<i>бүрократи</i>	<i>bürokratik</i>
<i>bürokratiya</i>	<i>бүрократија</i>	<i>bürokrasi</i>
C	Ч	
<i>centlmen</i>	<i>чентлмен</i>	<i>centilmen</i>
<i>ciğara</i>	<i>чығара</i>	<i>sigara</i>
D	Д	
<i>dekor</i>	<i>декор</i>	<i>dekor</i>
<i>dekorativ</i>	<i>декоратив</i>	<i>dekoratif</i>
<i>dekorator</i>	<i>декоратор</i>	<i>dekoratör</i>
<i>dekorçu</i>	<i>декорчу</i>	<i>dekorcu</i>
<i>demaqoq</i>	<i>демагог</i>	<i>demagog</i>
<i>demaqoqiya</i>	<i>демогоқија</i>	<i>demogoji</i>

demaqoqluq	демагоглуг	demagogluk
demoqrafiya	демографија	demografi
demokratiya	демократија	demokrasi
demokratlıq	демократлыг	demokratlık
demping	демпинг	damping
deponent	депонент	depozit / depozito
despot	деспот	despot
despotik	деспотик	despotik
despotizm	деспотизм	despotizm
despotluq	деспотлуг	despotluk
detal	детал	detay
detallaşdır-	деталлашдыр-	detaylandır-
detallaşdırma	деталлашдырма	detaylandırma
detektiv	детектив	dedektif / detektif
detektor	детектор	dedektör / detektör
dezinfeksiya / dezinfeksiya	дезинфексија / дезинсексија	dezenfekte
diabet	диабет	diyabet
diafraqma	диафрагма	diyafram
diaqram	диаграм	diyagram
dialekt	диалект	diyalekt
dialektika	диалектика	diyalektik
dialog	диалог	diyalog
difteritli	дифтеритли	difterili
diktator	диктатор	diktatör
diktatorluq	диктаторлуг	diktatörlük
diplom	диплом	diploma
diplomatiya	дипломатија	diplomasi
diplomatlıq	диплотмалык	diplomatlık
diplomlu	дипломлу	diplomalı
diplomsuz	дипломсуз	diplomasız

<i>direktiv</i>	<i>директив</i>	<i>direktif</i>
<i>direktor</i>	<i>директор</i>	<i>direktör</i>
<i>direktorluq</i>	<i>директорлуг</i>	<i>direktörlük</i>
<i>dissimilyasiya</i>	<i>дисимилјасија</i>	<i>disimilâsyon</i>
<i>doqma</i>	<i>догма</i>	<i>dogma</i>
<i>doqmaçı</i>	<i>догмачы</i>	<i>dogmacı</i>
<i>doqmatik</i>	<i>догматик</i>	<i>dogmatik</i>
<i>doqmatizm</i>	<i>догматизм</i>	<i>dogmatizm</i>
E	Е	
<i>ekolojiya</i>	<i>экологија</i>	<i>ekoloji</i>
<i>ekspresionist</i>	<i>експресионист</i>	<i>ekspresyonist</i>
<i>ekspresionizm</i>	<i>експресионизм</i>	<i>ekspresyonizm</i>
<i>ekssentrik</i>	<i>екссентрик</i>	<i>eksantrik</i>
<i>ekvatorial</i>	<i>экваториал</i>	<i>ekvatorial</i>
<i>elastik</i>	<i>эластик</i>	<i>elâstik</i>
<i>elastiki</i>	<i>эластики</i>	<i>elâstikî</i>
<i>elastikiyyät</i>	<i>эластикијәт</i>	<i>elâstikiyet</i>
<i>elektrokardioqraf</i>	<i>электрокардиограф</i>	<i>elektrokardiyograf</i>
<i>elektrokardioqrafiya</i>	<i>электрокардиографија</i>	<i>elektrokardiyografi</i>
<i>electrometallurgiya</i>	<i>электрометаллургија</i>	<i>elektrometalürji</i>
<i>elektrometr</i>	<i>электрометр</i>	<i>elektrometre</i>
<i>elektrostatika</i>	<i>электростатика</i>	<i>elektrostatik</i>
<i>elektroteknik</i>	<i>электротехник</i>	<i>elektroteknik</i>
<i>ellin</i>	<i>эллин</i>	<i>Helen</i>
<i>ellinist</i>	<i>эллинист</i>	<i>Helenist</i>
<i>ellinizm</i>	<i>эллинизм</i>	<i>Helenizm</i>
<i>ellips / ellipsis</i>	<i>эллипс / эллипсис</i>	<i>elips</i>
<i>ellipsoid</i>	<i>эллипсоид</i>	<i>elipsoit</i>
<i>elliptik</i>	<i>эллиптик</i>	<i>eliptik</i>
<i>embargo</i>	<i>эмбарго</i>	<i>ambargo</i>

<i>emblem</i>	<i>емблем</i>	<i>amblem</i>
<i>empirik</i>	<i>емпирик</i>	<i>ampirik</i>
<i>empirizm</i>	<i>емпиризм</i>	<i>empirizm</i>
<i>endogamiya</i>	<i>ендогамија</i>	<i>endogami</i>
<i>endokrinologiya</i>	<i>ендокринологија</i>	<i>endokrinoloji</i>
<i>ensiklopedik</i>	<i>енциклопедик</i>	<i>ansiklopedik</i>
<i>ensiklopediya</i>	<i>енциклопедија</i>	<i>ansiklopedi</i>
<i>epiqrafika</i>	<i>эпиграфика</i>	<i>epigrafi</i>
<i>epizod</i>	<i>эпизод</i>	<i>epizot</i>
<i>etnoqraf</i>	<i>этнограф</i>	<i>etnograf</i>
<i>etnografiya</i>	<i>этнографија</i>	<i>etnografya</i>
<i>etüd</i>	<i>етюд</i>	<i>etüt</i>
<i>ə</i>	<i>ə</i>	
<i>əfyon</i>	<i>эфтун</i>	<i>afyon</i>
F	Ф	
<i>fabrik</i>	<i>фабрик</i>	<i>fabrika</i>
<i>faksimile</i>	<i>факсимиле</i>	<i>faksimile</i>
<i>faktor</i>	<i>фактор</i>	<i>faktör</i>
<i>fakültə</i>	<i>факүлтə</i>	<i>fakülte</i>
<i>federativ</i>	<i>федератив</i>	<i>federatif</i>
<i>federasiya</i>	<i>федерасија</i>	<i>federasyon</i>
<i>feodalizm</i>	<i>феодализм</i>	<i>feodalizm</i>
<i>fiqur(a)</i>	<i>фигур(а)</i>	<i>figür</i>
<i>film</i>	<i>филм</i>	<i>filim</i>
<i>folklorçu</i>	<i>фолклорчу</i>	<i>folklorcu</i>
<i>folklorçuluk</i>	<i>фолклорчулук</i>	<i>folklorculuk</i>
<i>fon (zemin)</i>	<i>фон</i>	<i>fon</i>
<i>fond (para ile ilgili)</i>	<i>фонд</i>	<i>fon</i>
<i>fonem</i>	<i>фонем</i>	<i>fonem</i>
<i>fonetika</i>	<i>фонетика</i>	<i>fonetik</i>

<i>formal</i>	<i>формал</i>	<i>formel</i>
<i>formul</i>	<i>формул</i>	<i>formül</i>
<i>fotometr</i>	<i>фотометр</i>	<i>fotometre</i>
<i>fotometriya</i>	<i>фотометрија</i>	<i>fotometri</i>
<i>fotomontaj</i>	<i>фотомонтаж</i>	<i>fotomontaj</i>
<i>frez / frezer</i>	<i>фрез / фрезер</i>	<i>freze</i>
<i>frezerçi</i>	<i>фрезерчи</i>	<i>frezeci</i>
<i>fruktoza</i>	<i>фруктоза</i>	<i>früktöz</i>
<i>funksional</i>	<i>функционал</i>	<i>fonksiyonel</i>
<i>funksiya</i>	<i>фонксијон</i>	<i>fonksiyon</i>
<i>futbolçu</i>	<i>футболчу</i>	<i>futbolcu</i>
G	К	
<i>gen</i>	<i>кен</i>	<i>gen</i>
<i>general</i>	<i>кенерал</i>	<i>general</i>
<i>genosid</i>	<i>келосид</i>	<i>genosit /jenosid</i>
<i>geofizika</i>	<i>кеофизика</i>	<i>jeofizik</i>
<i>geokimya</i>	<i>кеокимја</i>	<i>jeokimya</i>
<i>geoloq</i>	<i>кеолок</i>	<i>jeolog</i>
<i>geologiya</i>	<i>кеолокија</i>	<i>jeoloji</i>
<i>geomorfologiya</i>	<i>кеоморфологија</i>	<i>jeomorfoloji</i>
<i>gladiator</i>	<i>киладитор</i>	<i>glâdyatör</i>
<i>gömrük</i>	<i>көмрүк</i>	<i>gümrük</i>
<i>gömrükçü</i>	<i>көмрүкчү</i>	<i>gümrükçü</i>
<i>gömrüklü</i>	<i>көмрүклү</i>	<i>gümrüklü</i>
<i>gömrüksüz</i>	<i>көмрүксүз</i>	<i>gümrüksüz</i>
<i>göyərtə</i>	<i>көјөртө</i>	<i>güverte</i>
<i>günyə</i>	<i>күнјө</i>	<i>gönye</i>
<i>güyüm</i>	<i>күјүм</i>	<i>güğüm</i>
H	h	
<i>hipotenuz</i>	<i>hipotenüz</i>	<i>hipotenüs</i>

<i>hristian</i>	<i>Һристиан</i>	<i>Hristiyan</i>
<i>hristianlaş-</i>	<i>Һристианлаш-</i>	<i>Hristiyanlaş-</i>
<i>hristianlaşma</i>	<i>Һристианлашма</i>	<i>Hristiyanlaşma</i>
<i>hristianlıq</i>	<i>Һристианлыг</i>	<i>Hristiyanlık</i>
<i>hrizantem</i>	<i>Һризантэм</i>	<i>krizantem</i>
X	X	
<i>xalat</i>	<i>халат</i>	<i>halat</i>
<i>xarakter</i>	<i>характер</i>	<i>karater</i>
<i>xarakteristika</i>	<i>характеристика</i>	<i>karakteristik</i>
<i>xarakterizə</i>	<i>харектеризə</i>	<i>karakterize</i>
<i>xarakterli</i>	<i>харектерли</i>	<i>karakterli</i>
<i>xaractersiz</i>	<i>харектерсиз</i>	<i>karactersiz</i>
<i>xaractersizlik</i>	<i>харектерсизлик</i>	<i>karactersizlik</i>
<i>xaos</i>	<i>хаос</i>	<i>kaos</i>
<i>xidrat</i>	<i>Һидрат</i>	<i>hidrat</i>
<i>xidrodinamik</i>	<i>хидродинамик</i>	<i>hidrodinamik</i>
<i>xidrografiya</i>	<i>хидрографија</i>	<i>hidrografiya</i>
<i>xidrogen</i>	<i>хидрокен</i>	<i>hidrojen</i>
<i>xinin</i>	<i>хинин</i>	<i>kinin</i>
<i>xronik</i>	<i>хроник</i>	<i>kronik</i>
I	И	
<i>ideallaşdır-</i>	<i>идеаллашдыр-</i>	<i>idealleştir-</i>
<i>ideallaşdırma</i>	<i>идеаллашдырма</i>	<i>idealleştirme</i>
<i>ideologiya</i>	<i>идеолокија</i>	<i>ideoloji</i>
<i>imitasiya</i>	<i>имитасија</i>	<i>imitasyon</i>
<i>imperator</i>	<i>император</i>	<i>imparator</i>
<i>imperatoričə</i>	<i>императоричə</i>	<i>imparatoriçe</i>
<i>imperatorluq</i>	<i>императорлуq</i>	<i>imparatorluk</i>
<i>imperialist</i>	<i>импэрналист</i>	<i>emperyalist</i>
<i>imperializm</i>	<i>империализм</i>	<i>emperyalizm</i>

<i>impressionist</i>	<i>импрессионист</i>	<i>empresyonist</i>
<i>impréssionizm</i>	<i>импрессионизм</i>	<i>empresyonizm</i>
<i>infeksiya</i>	<i>инфексија</i>	<i>enfeksiyon</i>
<i>ingilis</i>	<i>ингилис</i>	<i>İngiliz</i>
<i>ingiliscə</i>	<i>ингилисчә</i>	<i>İngilizce</i>
<i>inventar</i>	<i>инвантар</i>	<i>envanter</i>
<i>ion</i>	<i>ион</i>	<i>iyon</i>
J	Ж	
<i>jaket</i>	<i>жакет</i>	<i>ceket</i>
<i>juri</i>	<i>жури</i>	<i>jüri</i>
Q	Г	
<i>qalereya</i>	<i>галереја</i>	<i>galeri</i>
<i>qamma</i>	<i>гамма</i>	<i>gama</i>
<i>qallon</i>	<i>галлон</i>	<i>galon</i>
<i>qaraj</i>	<i>гараж</i>	<i>garaj</i>
<i>qarderob</i>	<i>қардероб</i>	<i>gardırop</i>
<i>gestapo</i>	<i>гестапо</i>	<i>gestapo</i>
<i>qənare</i>	<i>гəнаре</i>	<i>kanarya</i>
<i>qənəpə</i>	<i>гəнəпə</i>	<i>kanepe</i>
<i>qəpik</i>	<i>гапик</i>	<i>kapik</i>
<i>qəzet</i>	<i>гəзет</i>	<i>gazete</i>
<i>qəzetçi</i>	<i>гəзетчи</i>	<i>gazeteci</i>
<i>qəzetçilik</i>	<i>гəзетчилик</i>	<i>gazetecilik</i>
<i>qitara</i>	<i>гитара</i>	<i>gitar</i>
<i>qitaracı</i>	<i>гитарачы</i>	<i>gitaracı</i>
<i>qol</i>	<i>гол</i>	<i>gol</i>
<i>qrafik</i>	<i>график</i>	<i>grafik</i>
<i>qram</i>	<i>грам</i>	<i>gram</i>
<i>grammatika</i>	<i>грамматика</i>	<i>grammer</i>
<i>qranit</i>	<i>гранит</i>	<i>granit</i>

gravūra	гравура	gravūr
greyder	грејдер	greyder
greyderci	грејдерчи	greyderci
grip	грип	grip
gripli	грипли	gripli
grup	груп	grup
gruplaş-	грүплаш-	gruplaş-
gruplaşdırıl-	грүплашдырыл-	gruplaştırıl-
gruplaşdırılma	грүплашдырылма	gruplaştırılma
gruplaşma	грүплашма	gruplaşma
K	К	
kalibr	калибр	kalibre
kalligrafiya	каллиграфија	kaligrafi
kalsium	калсиум	kalsiyum
kamera	камера	kamera
kano	каное	kano
kapsul	капсул	kapsül
karikatura	карикатура	karikatür
karikaturaçı	карикатурачы	karikatürcü
karikaturaçılıq	карикатурачылыг	karikatürcülük
kataqoriya	катагорија	katagori
katarakta	катаракта	katarakt
kazino	казино	gazino
keks	кекс	kek
keramika	керамика	seramik
kiloqram	килограм	kilogram
kiloqrammetr	килограмметр	kilogrammetre
kinetika	кинетика	kinetik
klassik	классик	klâsik
klassizm	класизм	klâsizm

<i>klimatoloq</i>	<i>КЛИМАТОЛОГ</i>	<i>klimatolog</i>
<i>klimatologiya</i>	<i>КЛИМАТОЛОГИЈА</i>	<i>klimatologiya</i>
<i>kofein</i>	<i>КОФЕИН</i>	<i>kafein</i>
<i>kokain</i>	<i>КОКАИН</i>	<i>kokain</i>
<i>kokteyl</i>	<i>КОКТЕЈЛ</i>	<i>kokteyl</i>
<i>kollec</i>	<i>КОЛЛЕЧ</i>	<i>kolej</i>
<i>kollektiv</i>	<i>КОЛЛЕКТИВ</i>	<i>kolektif</i>
<i>kollektivləş-</i>	<i>КОЛЛЕКТИВИЗМ</i>	<i>kolektivizm</i>
<i>kollektivləşmә--</i>	<i>КОЛЛЕКТИВЛӘШ-</i>	<i>kollektifleş-</i>
<i>kollektivizm</i>	<i>КОЛЛЕКТИВЛӘШМӘ--</i>	<i>kollektifleşme-</i>
<i>kollektor</i>	<i>КОЛЛЕКТОР</i>	<i>kolektör</i>
<i>koloniya</i>	<i>КОЛОНИЈА</i>	<i>koloni</i>
<i>kombinat</i>	<i>КОМБИНАТ</i>	<i>kombina</i>
<i>kommunist</i>	<i>КОММУНИСТ</i>	<i>komünist</i>
<i>kommunizm</i>	<i>КОММУНИЗМ</i>	<i>komünizm</i>
<i>komplekt</i>	<i>КОМПЛЕКТ</i>	<i>komple</i>
<i>konfetti</i>	<i>ЧОНФЕТТИ</i>	<i>konfeti</i>
<i>konfrans</i>	<i>КОНФРАНС</i>	<i>konferans</i>
<i>kongres</i>	<i>КОНГРЕС</i>	<i>kongre</i>
<i>konsert</i>	<i>КОНСЕРТ</i>	<i>konsert</i>
<i>konserv</i>	<i>КОНСЕРВ</i>	<i>konserve</i>
<i>konsorsium</i>	<i>КОНСОРСИУМ</i>	<i>konsorsiyum</i>
<i>konsul</i>	<i>КОНСУЛ</i>	<i>konsül</i>
<i>konus</i>	<i>КОНУС</i>	<i>koni / konik</i>
<i>kooperativ</i>	<i>КООПЕРАТИВ</i>	<i>kooparatif</i>
<i>korset</i>	<i>КОРСЕТ</i>	<i>korse</i>
<i>kosmik</i>	<i>КОСМИК</i>	<i>kozmetik</i>
<i>kosmos</i>	<i>КОСМОС</i>	<i>kozmoz</i>
<i>kredit</i>	<i>КРЕДИТ</i>	<i>kredi</i>
<i>kub</i>	<i>КУБ</i>	<i>küp</i>

<i>kubik</i>	<i>кубик</i>	<i>kübik</i>
<i>kubizm</i>	<i>кубизм</i>	<i>kübizm</i>
L	Л	
<i>labirint</i>	<i>лабиринт</i>	<i>lâbirent</i>
<i>lama</i>	<i>лама</i>	<i>lâma</i>
<i>latınca</i>	<i>латынча</i>	<i>Lâtinçe</i>
<i>leksikolog</i>	<i>лексиколог</i>	<i>lesikolog</i>
<i>leksikologiya</i>	<i>лексиколокија</i>	<i>leksikoloji</i>
<i>limonad</i>	<i>лимонад</i>	<i>limonata</i>
<i>limonçu</i>	<i>лимончу</i>	<i>limoncu</i>
<i>limonluq</i>	<i>лимонлуг</i>	<i>limonluk</i>
<i>litr</i>	<i>литр</i>	<i>litre</i>
<i>lord</i>	<i>лорд</i>	<i>lord</i>
M	М	
<i>makinaçı</i>	<i>макиначы</i>	<i>makineci</i>
<i>manevr</i>	<i>маневр</i>	<i>manevra</i>
<i>manifest</i>	<i>манифест</i>	<i>manifesto</i>
<i>manivela</i>	<i>манивела</i>	<i>manivelâ</i>
<i>manjet</i>	<i>манжет</i>	<i>manşet</i>
<i>manqa</i>	<i>манга</i>	<i>manga</i>
<i>mantar</i>	<i>мантар</i>	<i>mantar</i>
<i>manto</i>	<i>манто</i>	<i>manto</i>
<i>maraton</i>	<i>марафон</i>	<i>maraton</i>
<i>marka</i>	<i>марка</i>	<i>marka</i>
<i>marmelad</i>	<i>мармелад</i>	<i>marmelât</i>
<i>marş</i>	<i>марш</i>	<i>marş</i>
<i>marşal</i>	<i>маршал</i>	<i>mareşal</i>
<i>martı</i>	<i>марты</i>	<i>martı</i>
<i>maşa</i>	<i>маша</i>	<i>maşa</i>
<i>material</i>	<i>материал</i>	<i>materyal</i>

mazğal	мазгал	mazgal
medal	медал	medal
medalyon	медалјон	madalyon
metafizik	метафизик	metafizik
metafor	метафор	metafor
metal	метал	metal
metallurgiya	металлургија	metalürji
meteorologiya	метеорологија	meteoroloji
meteoroji	метеорологи	meteorolojik
metod	метод	metot
metodologiya	методологија	metodoloji
metodoloj,	методологи	metodolojik
metr	метр	metr
mif	миф	mit
mifologiya	мифологија	mitoloji
mifoloji	митфологи	mitolojik
mikrob	микроб	mikrop
mikrobiologiya	микробиологија	mikrobioloji
mikroorqamizm	микрооргамизм	mikroorgamizma
miqren	мигрен	migren
milligram	миллиграм	miligram
mina	мина	mayın
mineral	минерал	mineral
miniatūr	миниатүр	minyatūr
miniatürcü	миниатүрчү	minyatürcü
monografiya	монокрафија	monografi
morfi	морфи	morfin
motiv	мотив	motif
motorçu	өоторчу	motorcu
motosiklet	мотосиклет	motosiklet

<i>mozaika</i>	<i>мозаика</i>	<i>mozaik</i>
<i>muzey</i>	<i>музеј</i>	<i>mûze</i>
N	Н	
<i>negativ</i>	<i>негатив</i>	<i>negatif</i>
<i>nevroz</i>	<i>невроз</i>	<i>nevroz</i>
<i>normativ</i>	<i>норматив</i>	<i>normatif</i>
<i>nömrə</i>	<i>нөмрə</i>	<i>numara</i>
<i>nömrələ-</i>	<i>нөмрəлə-</i>	<i>numarala-</i>
<i>nömrələmə</i>	<i>нөмрəлəмə</i>	<i>numaralama</i>
<i>nömrələn-</i>	<i>нөмрəлəн-</i>	<i>numaralan-</i>
<i>nömrələnmə</i>	<i>нөмрəлəнмə</i>	<i>numaralanma</i>
<i>nömrəli</i>	<i>нөмрəли</i>	<i>numaralı</i>
O	О	
<i>obyektiv</i>	<i>објектив</i>	<i>objektif</i>
<i>obyektivlik</i>	<i>објективлик</i>	<i>objektiflik</i>
<i>okean</i>	<i>океан</i>	<i>okyanus</i>
<i>oksigen</i>	<i>оксикен</i>	<i>oksijen</i>
<i>operasiya</i>	<i>операсија</i>	<i>operasyon</i>
<i>operator</i>	<i>оператор</i>	<i>operatör</i>
<i>operatorluq</i>	<i>операторлуг</i>	<i>operatörlük</i>
<i>operatta</i>	<i>оператта</i>	<i>operet</i>
<i>orijinallıq</i>	<i>орижиналлыг</i>	<i>orijinallik</i>
<i>ortodoks</i>	<i>ортодокс</i>	<i>ortodoks</i>
<i>ortopedik</i>	<i>ортопедик</i>	<i>ortopedik</i>
<i>ortopedist</i>	<i>ортопедист</i>	<i>ortopedist</i>
<i>ortapediya</i>	<i>ортопедија</i>	<i>ortopedi</i>
P	П	
<i>palma</i>	<i>палма</i>	<i>palmiye</i>
<i>paltoluq</i>	<i>палтолуг</i>	<i>paltoluk</i>
<i>panorama</i>	<i>панорама</i>	<i>panorama</i>

<i>pansion</i>	<i>пансион</i>	<i>pansiyon</i>
<i>pantomim</i>	<i>пантомим</i>	<i>pandomima</i>
<i>papirus</i>	<i>папирус</i>	<i>papirüs</i>
<i>parik</i>	<i>парик</i>	<i>peruk/peruka</i>
<i>parket</i>	<i>паркет</i>	<i>parke</i>
<i>parketçi</i>	<i>паркетчи</i>	<i>parkeci</i>
<i>parodiya</i>	<i>партија</i>	<i>parodiya</i>
<i>parol</i>	<i>парол</i>	<i>parola</i>
<i>partiya</i>	<i>партија</i>	<i>parti</i>
<i>partiyaçı</i>	<i>партијачы</i>	<i>partici</i>
<i>partiyalı</i>	<i>партијалы</i>	<i>partili</i>
<i>partiyasız</i>	<i>партијасыз</i>	<i>partisiz</i>
<i>partizanlık</i>	<i>партизанлык</i>	<i>partizanlık</i>
<i>passiv</i>	<i>пассив</i>	<i>pasif</i>
<i>passivlik</i>	<i>пассивлик</i>	<i>pasiflik</i>
<i>pastoral</i>	<i>пасторал</i>	<i>pastoral</i>
<i>pedaqoq</i>	<i>педагог</i>	<i>pedagog</i>
<i>pedagogika</i>	<i>педагогика</i>	<i>pedagoji</i>
<i>pedaqoji</i>	<i>педагожи</i>	<i>pedagojik</i>
<i>pediatriya</i>	<i>педиатрија</i>	<i>pediatri</i>
<i>pedikür</i>	<i>педикүр</i>	<i>pedikür</i>
<i>pedikürcü</i>	<i>педикүрчү</i>	<i>pedikürcü</i>
<i>pencur "abajur"</i>	<i>пенчур</i>	<i>pancur</i>
<i>penisilin</i>	<i>пеницилин</i>	<i>penisilin</i>
<i>pergar</i>	<i>пергар</i>	<i>pergel</i>
<i>perron</i>	<i>перрон</i>	<i>peron</i>
<i>personal</i>	<i>персонал</i>	<i>personel</i>
<i>perspektiv</i>	<i>перспектив</i>	<i>perspektif</i>
<i>pessimist</i>	<i>пессимист</i>	<i>pesimist</i>
<i>pessimizm</i>	<i>пессимизм</i>	<i>pesimizm</i>

<i>pinq-ponq</i>	<i>пинг-понг</i>	<i>pingpong</i>
<i>piramida</i>	<i>пирамида</i>	<i>piramit</i>
<i>platforma</i>	<i>платформа</i>	<i>platform</i>
<i>plyaj</i>	<i>плџаж</i>	<i>plâj</i>
<i>polis</i>	<i>полис</i>	<i>polis</i>
<i>potensial</i>	<i>потенсиал</i>	<i>potansiyal</i>
<i>praqmatist</i>	<i>прагматист</i>	<i>prakmatist</i>
<i>praqmatizm</i>	<i>прагматизм</i>	<i>prakmatizm</i>
<i>praktik</i>	<i>практик</i>	<i>pratik</i>
<i>prinsip</i>	<i>принсип</i>	<i>prensip</i>
<i>profesional</i>	<i>професјонал</i>	<i>profesyonel</i>
<i>professor</i>	<i>профессор</i>	<i>profosör</i>
<i>projektor</i>	<i>прожектор</i>	<i>projektör</i>
<i>protezçi</i>	<i>протезчи</i>	<i>protezci</i>
<i>psixoloji</i>	<i>психологи</i>	<i>psikolojik</i>
<i>psixolojiya</i>	<i>психологија</i>	<i>psikoloji</i>
<i>psixopatiya</i>	<i>псићопатија</i>	<i>psikopati</i>
<i>psixopatologiya</i>	<i>псићопатологија</i>	<i>psikopatoloji</i>
<i>psixoterapiya</i>	<i>психотерапија</i>	<i>psikoterapi</i>
<i>pyes</i>	<i>пјес</i>	<i>piyes</i>
R	Р	
<i>radio</i>	<i>радио</i>	<i>radio</i>
<i>radioaktiv</i>	<i>радиоактив</i>	<i>radioaktif</i>
<i>radioaktivlik</i>	<i>радиоактивлик</i>	<i>radioaktiflik</i>
<i>radium</i>	<i>радиум</i>	<i>radyum</i>
<i>raport</i>	<i>рапорт</i>	<i>rapor</i>
<i>rapsodiya</i>	<i>рапсодија</i>	<i>rapsodi</i>
<i>rasional</i>	<i>расионал</i>	<i>rasyonel</i>
<i>rasionalist</i>	<i>расионалист</i>	<i>rasyonalist</i>
<i>rasionalizm</i>	<i>расионализм</i>	<i>rasyonalizm</i>
<i>rayon</i>	<i>рајон</i>	<i>reyon</i>

<i>reaktor</i>	<i>реактор</i>	<i>reaktör</i>
<i>redaktor</i>	<i>редактор</i>	<i>redaktör</i>
<i>reformasiya</i>	<i>реформасија</i>	<i>reform</i>
<i>reformist</i>	<i>реформист</i>	<i>reformist</i>
<i>rejissor</i>	<i>режиссор</i>	<i>rejisör</i>
<i>reklam</i>	<i>реклам</i>	<i>reklâm</i>
<i>rekord</i>	<i>рекорд</i>	<i>rekor</i>
<i>rektor</i>	<i>ректор</i>	<i>rektör</i>
<i>relyef</i>	<i>релјеф</i>	<i>rölyef</i>
<i>rentgen</i>	<i>рентген</i>	<i>röntgen</i>
<i>replika</i>	<i>реплика</i>	<i>replik</i>
<i>reportaj</i>	<i>репортаж</i>	<i>röportaj</i>
<i>retuş</i>	<i>ретуш</i>	<i>rötuş</i>
<i>ritorik</i>	<i>риторик</i>	<i>retorik</i>
<i>roman</i>	<i>роман</i>	<i>roman</i>
<i>romans</i>	<i>романс</i>	<i>romans</i>
<i>romantik / romantika</i>	<i>романтик / романтика</i>	<i>romantik</i>
<i>rota</i>	<i>рота</i>	<i>rota</i>
S	С	
<i>saxarin</i>	<i>сахарин</i>	<i>sakarin</i>
<i>salat</i>	<i>салат</i>	<i>salata</i>
<i>seans</i>	<i>сеанс</i>	<i>seans</i>
<i>seksiya</i>	<i>сексијон</i>	<i>seksiyon</i>
<i>seleksiya</i>	<i>селексија</i>	<i>seçme</i>
<i>sellüloid</i>	<i>делл Улоид</i>	<i>selüloit</i>
<i>semasiologiya</i>	<i>семасиологија</i>	<i>semantik</i>
<i>senari</i>	<i>сценари</i>	<i>senaryo</i>
<i>senariçi</i>	<i>сценаричи</i>	<i>senaryocu</i>
<i>senat</i>	<i>сенат</i>	<i>senato</i>
<i>senator</i>	<i>сенатор</i>	<i>senatör</i>

senyor	сењор	senyör
serenada	серенада	serenat
seriya	серија	seri
seysmik	сејсмик	sismik
seysmoqraf	сејсмограф	sismograf
seysmologiya	сејсмологија	sismoloji
sxolastika	схоластика	skolâstik
siğorta	сығорта	sigorta
siğortaçı	сығортачы	sigortacı
siğortalı	сығорталы	sigortalı
siqar	сигар	sigara
siqnal	сигнал	sinyal
silindir	силиндир	silindir
silisium	чилийсиум	silisyum
simvol	символ	sembol
simvolik	символик	sembolik
simvolist	символист	sembolist
simvolizm	символизм	sembolizm
sintaksis	синтаксис	sentaks
sintetik	синтетик	sentetik
sintez	синтез	sentez
skelet	скелет	iskelet
somun	сомун	somun
sonata	соната	sonat
sosial	социал	sosyal
sosial-demokrat	социал-демократ	sosyal demokrat
sosialist	социалист	sosyalist
sosializm	социализм	sosyalizm
sosiolog	социолог	sosyolog
sosiologiya	социологија	sosyoloji

<i>sosiska</i>	<i>сосиска</i>	<i>sosis</i>
<i>sous</i>	<i>соус</i>	<i>sos</i>
<i>spirt</i>	<i>спирт</i>	<i>ispirto</i>
<i>stadion</i>	<i>стадион</i>	<i>stadyum</i>
<i>stajor/stajkeçən</i>	<i>стажор/стажкечән</i>	<i>stajyer</i>
<i>stajorluk</i>	<i>стажорлук</i>	<i>stajyerlik</i>
<i>standartlaşdır-</i>	<i>стандартлашдыр-</i>	<i>standartlaştır-</i>
<i>stansiya</i>	<i>стансија</i>	<i>istasyon</i>
<i>sterlinq</i>	<i>стерлинг</i>	<i>sterlin</i>
<i>stilistika</i>	<i>стилистика</i>	<i>stilistik</i>
<i>strategiya</i>	<i>стратегија</i>	<i>strateji</i>
<i>strateji</i>	<i>стратежи</i>	<i>stratejik</i>
<i>struktualizm</i>	<i>структуализм</i>	<i>strüktüralizm</i>
<i>stutiya</i>	<i>студија</i>	<i>stüdyo</i>
<i>subyektiv</i>	<i>субјектив</i>	<i>sübjektif</i>
<i>subyektivist</i>	<i>субјективист</i>	<i>sübjektivist</i>
<i>suflıor</i>	<i>суфлјор</i>	<i>suflör</i>
<i>sulfat</i>	<i>сулфат</i>	<i>sülfat</i>
<i>süjet</i>	<i>сүжет</i>	<i>süje</i>
<i>sviter</i>	<i>свитер</i>	<i>süveter</i>
Ş	Ш	
<i>şizofreniya</i>	<i>шизофренија</i>	<i>şizofreni</i>
<i>şofer</i>	<i>шофер</i>	<i>şoför</i>
T	T	
<i>teatr</i>	<i>театр</i>	<i>tiyatro</i>
<i>tesis</i>	<i>тесис</i>	<i>tez</i>
<i>tipoqrafiya</i>	<i>типографија</i>	<i>tipografya / tipografi</i>
<i>tipologiya</i>	<i>типологија</i>	<i>tipoloji</i>
<i>tipoloji</i>	<i>тиположи</i>	<i>tipolojik</i>
<i>toksikoloq</i>	<i>токсиколог</i>	<i>toksikolog</i>

toksikologiya	ТОКСИКОЛОГИЈА	toksikoloji
tonluq	ТОНЛУГ	tonluk
tonnaj	ТОННАЖ	tonaj
topoqraf	ТОПОГРАФ	topoğraf
topoqrafik	ТОПОГРАФИК	topoğrafik
topoqrafiya	ТОПОГРАФИЈА	topoğrafya
toponomika/toponomiya	ТОПОНОМИКА / ТОПОНОМИЈА	toponim
tragediya	ТРАГЕДИЈА	trajedi
tragik	ТРАКИК	tarjik
tragikomediya	ТРАКИКОМЕДИЈА	trajikomedi
traktor	ТРАКТОР	traktör
traktorçu	ТРАКТОРЧУ	traktörçü
trampolin	ТРАМПЛИН	trampelen
transformasiya	ТРАНСФОРМАСИЈА	transformasiya
transfotamator	ТРАНСФОТАМАТОР	transfotamatör
transkripsiya	ТРАНСКРИПСИЈА	transkripsiyon
tarmsliterasiya	ТАРНСЛИТЕРАСИЈА	tarmsliterasyon
travmatologiya	ТРАВМАТОЛОГИЈА	travmatoloji
trest	ТРЕСТ	tröst
tribuna	ТРИБУНА	tribün
trigometriya	ТРИКОНОМЕТРИЈА	trigonometri
tunel	ТУНЕЛ	tünel
turbin	ТУРБИН	türbin
turniket	ТУРНИКЕТ	turnike
U	У	
universal	УНИВЕРСАЛ	üniversal
universitet	УНИВЕРСИТЕТ	üniversite
uroloq	УРОЛОГ	ürolog
urologiya	УРОЛОКИЈА	üroloji
utopik	УТОПИК	ütopik

<i>utopist</i>	<i>УТОПИСТ</i>	<i>ūtopist</i>
<i>utopiya</i>	<i>утопја / утопи</i>	<i>ūtopya / ūtopi</i>
V	В	
<i>vaqon</i>	<i>вагон</i>	<i>vagon</i>
<i>vanil</i>	<i>ванил</i>	<i>vanilya</i>
<i>vanilli</i>	<i>ванилли</i>	<i>vanilyalı</i>
<i>vapor</i>	<i>вапор</i>	<i>vapur</i>
<i>variant</i>	<i>вариант</i>	<i>varyant</i>
<i>vaşaq</i>	<i>вашаг</i>	<i>vaşak</i>
<i>vatt</i>	<i>ватт</i>	<i>vat</i>
<i>vektor</i>	<i>вектор</i>	<i>vektör</i>
<i>ventilyator</i>	<i>вентилјатор</i>	<i>vantilâtör</i>
<i>vergül</i>	<i>вергүл</i>	<i>virgöl</i>
<i>viola</i>	<i>виола</i>	<i>viyola</i>
<i>voleybolçu</i>	<i>волейболчу</i>	<i>voleybolcu</i>
<i>voltmetr</i>	<i>вольтметр</i>	<i>voltmetre</i>
<i>vulkan</i>	<i>вулкан</i>	<i>volkan</i>
<i>vulkanik</i>	<i>вулканик</i>	<i>volkanik</i>
Y	J	Z
<i>yubiley</i>	<i>јубилеј</i>	<i>jübile</i>
Z	З	
<i>zebr</i>	<i>зебр</i>	<i>zebra</i>

2. Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Görülen Ses Değişmeleri

2.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri

a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri

TmT'de ile TT'de arasında bulunan Türkçe asıllı kelimelerde görülen ünlü değişimleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Ünlü Denklikleri

TmT'de TT'de Türkçe asıllı kelimelerde görülen ünlü denklikleri aşağıda verilmiştir.

TmT a ~ TTe

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>alma</i>	<i>алма</i>	<i>elma</i>

TmT a ~ TTı

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ayra</i>	<i>айра</i>	<i>ayrı</i>
<i>ayrallyk</i>	<i>айралык</i>	<i>ayrılık</i>
<i>azajyk</i>	<i>азажык</i>	<i>azıcık</i>
<i>dagat-</i>	<i>дагат-</i>	<i>dağıt-</i>
<i>daş</i>	<i>дыш</i>	<i>dış</i>
<i>daşa-</i>	<i>даша-</i>	<i>taşı-</i>
<i>daşary</i>	<i>дашары</i>	<i>dışarı</i>
<i>kaza-</i>	<i>каза-</i>	<i>kazı-</i>
<i>tana-</i>	<i>тана-</i>	<i>tanı-</i>
<i>ýardam</i>	<i>йардам</i>	<i>yardım</i>

TmT a ~ TT u

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>doka-</i>	<i>дока-</i>	<i>doku-</i>
<i>tutaş-</i>	<i>туташ-</i>	<i>tutuş-</i>
<i>tutaşdyr-</i>	<i>туташдыр-</i>	<i>tutuşdur-</i>

TmT e ~ TT a

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>weý</i>	<i>вей</i>	<i>vay</i>

TmT e ~ TT i

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>dikel-</i>	<i>дикел-</i>	<i>dikil-</i>
<i>ekiz</i>	<i>екиз</i>	<i>ikiz</i>
<i>geý-</i>	<i>гей-</i>	<i>giy-</i>
<i>geýdir-</i>	<i>гейдир-</i>	<i>giydir-</i>
<i>geým</i>	<i>гейим</i>	<i>giyim</i>
<i>geýin-</i>	<i>гейин-</i>	<i>giyin-</i>
<i>yene</i>	<i>йене</i>	<i>yine</i>

TmT e ~ TT ö

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>eýle</i>	<i>ейле</i>	<i>öyle</i>
<i>şeyle</i>	<i>шейле</i>	<i>şöyle</i>

TmT e ~ TT ü

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>bölek</i>	<i>бөлек</i>	<i>bölük</i>
<i>bükle-m-bükle-m</i>	<i>бүклем-бүклем</i>	<i>büklüm büklüm</i>
<i>büre-</i>	<i>бүрү-</i>	<i>bürü-</i>

<i>bürencek</i>	<i>бүрөнчөк</i>	<i>bürümcek</i>
<i>büren-</i>	<i>бүрөн-</i>	<i>bürün-</i>
<i>bükleм бүkleм</i>	<i>бүклем-бүклем</i>	<i>büklüm бүklüm</i>
<i>üyre-</i>	<i>үйре-</i>	<i>ürü-</i>
<i>tüsse</i>	<i>түссе</i>	<i>tütsü</i>
<i>yöre-</i>	<i>йөре-</i>	<i>yürü-</i>
<i>yöret-</i>	<i>йөрет-</i>	<i>yürüt</i>

TmT ä ~ TTa

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>âdim</i>	<i>эдим</i>	<i>adım</i>
<i>âdimle-</i>	<i>эдимле-</i>	<i>adımla-</i>
<i>âdimlik</i>	<i>эдимлик</i>	<i>adımla-</i>
<i>bây</i>	<i>бэй</i>	<i>vay</i>

TmT ä ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>âr</i>	<i>эр</i>	<i>er</i>
<i>ârlık</i>	<i>эрлик</i>	<i>erlik</i>
<i>âw-</i>	<i>эв-</i>	<i>ev- / iv-</i>
<i>bâbek</i>	<i>бэбек</i>	<i>bebek</i>
<i>bâş</i>	<i>бэш</i>	<i>beş</i>
<i>bâşleme</i>	<i>бэшлеме</i>	<i>beşleme</i>
<i>bâşlık</i>	<i>бэшлик</i>	<i>beşlik</i>
<i>dâli</i>	<i>дали</i>	<i>deli</i>
<i>dâlilik</i>	<i>далилик</i>	<i>delilik</i>
<i>gâbe</i>	<i>гэбе</i>	<i>gebe</i>
<i>gâber-</i>	<i>гэбер-</i>	<i>geber-</i>
<i>gâdik</i>	<i>гэдик</i>	<i>gedik</i>
<i>gâmi</i>	<i>гэми</i>	<i>gemi</i>

<i>gāwüş</i>	<i>гəвүш</i>	<i>geviş</i>
<i>gāwüşe-</i>	<i>гəвүше-</i>	<i>gevşe</i>

TmT y (i) ~ T /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>çyz-</i>	<i>чыз-</i>	<i>çiz-</i>
<i>çyzdyr-</i>	<i>чыздыр-</i>	<i>çizdir-</i>
<i>çyzyk</i>	<i>чызык</i>	<i>çizik</i>
<i>dyz</i>	<i>дыз</i>	<i>diz</i>
<i>ynan-</i>	<i>ынаны</i>	<i>inan-</i>
<i>ynanç</i>	<i>ынанч</i>	<i>inanç</i>
<i>ynanyş</i>	<i>ынаныш</i>	<i>inanış</i>
<i>yz</i>	<i>ыз</i>	<i>iz</i>
<i>syl-</i>	<i>сыл-</i>	<i>sil-</i>

TmT y (i) ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bogumly</i>	<i>богумлы</i>	<i>boğumlu</i>
<i>boyuntyryk</i>	<i>бойунтырык</i>	<i>boyunduruk</i>
<i>burunlyk</i>	<i>бурунлык</i>	<i>burunluk</i>
<i>buzly</i>	<i>бузлы</i>	<i>buzlu</i>
<i>çybyk</i>	<i>чыбык</i>	<i>çubuk</i>
<i>çybykla-</i>	<i>чыбыккла-</i>	<i>çubukla-</i>
<i>çybyklan-</i>	<i>чыбыкклан-</i>	<i>çubuklan-</i>
<i>çybyklat-</i>	<i>чыбыкклат-</i>	<i>çubuklat-</i>
<i>çukurlyk</i>	<i>чукурлык</i>	<i>çukurluk</i>
<i>doly</i>	<i>долы</i>	<i>dolu</i>
<i>dury</i>	<i>дуры</i>	<i>duru</i>
<i>durulyk</i>	<i>дурулык</i>	<i>duruluk</i>
<i>duzly</i>	<i>дузлы</i>	<i>tuzlu</i>

<i>gabyk</i>	<i>габык</i>	<i>kabık</i>
<i>hamyt</i>	<i>хамыт</i>	<i>hamut</i>
<i>topçy</i>	<i>топчы</i>	<i>topçu</i>
<i>tokly</i>	<i>токлы</i>	<i>toklu</i>
<i>tutaşdyr-</i>	<i>туташдыр-</i>	<i>tutuşdur-</i>
<i>uçusy</i>	<i>учучы</i>	<i>uçucu</i>
<i>uçusylyk</i>	<i>учучылык</i>	<i>uçuculuk</i>
<i>uçurym</i>	<i>учурым</i>	<i>uçurum</i>
<i>uzyn</i>	<i>узын</i>	<i>uzun</i>
<i>uzynlyk</i>	<i>узынлык</i>	<i>uzunluk</i>
<i>ýagmyr</i>	<i>йагмыр</i>	<i>yağmur</i>
<i>ýagmyrly</i>	<i>йагмырлы</i>	<i>yağmurly</i>
<i>ýogyn</i>	<i>йогын</i>	<i>yoğun</i>
<i>ýumry</i>	<i>йумры</i>	<i>yumru</i>

TmT / ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bil</i>	<i>бил</i>	<i>bel</i>
<i>in</i>	<i>ин</i>	<i>en</i>
<i>iň "sıfatlarda üstünlük"</i>	<i>иң</i>	<i>en</i>
<i>ir</i>	<i>ир</i>	<i>er</i>
<i>işik "kapı"</i>	<i>ишик</i>	<i>eşik</i>

TmT / ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bildir</i>	<i>билдир-</i>	<i>bıldır-</i>

TmT / ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bitin / būtin</i>	<i>битин / бүтин</i>	<i>bütün</i>

<i>bögüriş-</i>	<i>бөгүриш</i>	<i>böğürüş-</i>
<i>bölüşdir-</i>	<i>бөлүшдүр-</i>	<i>bölüştür-</i>
<i>büs-bütün</i>	<i>бүс-бүтин</i>	<i>büsbütün</i>
<i>gözli</i>	<i>гөзли</i>	<i>gözlü</i>
<i>gündiz</i>	<i>гүндүз</i>	<i>gündüz</i>
<i>sūri</i>	<i>сүри</i>	<i>sürü</i>
<i>sürüci</i>	<i>сүрүчи</i>	<i>sürücü</i>
<i>törpi</i>	<i>төрпи</i>	<i>törpü</i>
<i>ürki</i>	<i>үрки</i>	<i>ürkü</i>
<i>üstünlük</i>	<i>үстүнлик</i>	<i>üstünlük</i>
<i>ütükli</i>	<i>үтүкли</i>	<i>ütülü</i>
<i>ütüksiz</i>	<i>үтүксиз</i>	<i>ütüsüz</i>
<i>üzümçi</i>	<i>үзүмчи</i>	<i>üzümcü</i>
<i>üzümçilik</i>	<i>үзүмчилик</i>	<i>üzümcülük</i>
<i>üzümlük</i>	<i>үзүмлик</i>	<i>üzümlük</i>
<i>yükçi</i>	<i>йүкчи</i>	<i>yükçü</i>
<i>yüzüci</i>	<i>йүзүчи</i>	<i>yüzücü</i>

TmT o ~ TT a

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>dowar</i>	<i>довар</i>	<i>davar</i>
<i>ovuç</i>	<i>овууч</i>	<i>avuç</i>
<i>ovurt</i>	<i>овурт</i>	<i>avurt</i>
<i>ovuz</i>	<i>овуз</i>	<i>ağız</i>
<i>towşan</i>	<i>товшан</i>	<i>tavşan</i>
<i>towuk</i>	<i>товук</i>	<i>tavuk</i>

TmT o ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>dodak</i>	<i>додак</i>	<i>dudak</i>

o ^y an-	о ^ј ан-	u ^y an-
o ^y ar-	о ^ј ар	u ^y ar-
ýokary	йокары	yukarı

TmT ö ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
çövrül-	чөврҮл-	çevril-
çövür-	чөвҮр-	çevir-
söy-	сөй-	sev-
söygi	сөйги	sevgi

TmT ö ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
gözel	гөзөл	güzel
güzelleş-	гөзөллеш-	güzelleş-
güzellik	гөзөellik	güzellik
ýöre-	йөре-	yürü-
ýöret-	йөрет-	yürüt-

TmT u ~ TT a

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
ýuwan	йуван	yavan
ýuwaş	йувап	yavaş
ýuwaş-ýuwaş	йувап ййвап	yavaş yavaş

TmT u ~ TT ı

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
awuly	авулы	ağıllı
suwa	сува	sıva
suwat-	суват-	sıvat-
suwuk	сувук	sıvık

TmT u ~ TT o

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>buga</i>	<i>буга</i>	<i>boğa</i>
<i>bukca</i>	<i>букжа</i>	<i>bohça</i>
<i>buynuz</i>	<i>бутнuz</i>	<i>boynuz</i>
<i>ýugur-</i>	<i>йугур-</i>	<i>yoğur-</i>

TmT ū ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yūzgūç</i>	<i>йүзгүч</i>	<i>yūzgeç</i>

TmT ü ~ TT i

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>büre</i>	<i>бүре</i>	<i>pire</i>
<i>çövrül-</i>	<i>чөврүл-</i>	<i>çevril-</i>
<i>çümmük</i>	<i>чүммүк</i>	<i>çimdik</i>
<i>çümmükle-</i>	<i>чүммүклe-</i>	<i>çimdikle-</i>
<i>dūyp</i>	<i>чдүйп</i>	<i>dip</i>
<i>dūyp̄li</i>	<i>дүйпли</i>	<i>dipli</i>
<i>dūypsiz</i>	<i>дүйпсиз</i>	<i>dipsiz</i>
<i>gāwüş</i>	<i>гəвүш</i>	<i>geviş</i>
<i>gāwüşe-</i>	<i>гəвүше-</i>	<i>gevişe-</i>
<i>üm</i>	<i>үм</i>	<i>im</i>
<i>ýüp</i>	<i>йүп</i>	<i>ip</i>
<i>ýüplük</i>	<i>йүплүк</i>	<i>iplik</i>

TmT -ü- ~ TT ö

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>dũnder-</i>	<i>дүңдер-</i>	<i>dönder-</i>
<i>düşe-</i>	<i>дүше-</i>	<i>döşe-</i>
<i>düşek</i>	<i>дүшек</i>	<i>döşek</i>

3. Ünsüz Düşmeleri

TmT ø ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>aýakgap</i>	<i>айакгап</i>	<i>ayakkabı</i>
<i>aýyplayýcy "savcı"</i>	<i>айыплайжы</i>	<i>ayıplayıcı</i>
<i>satlyk</i>	<i>сатлык</i>	<i>satılık</i>
<i>ýygnak "toplantı, meclis"</i>	<i>йыгнак</i>	<i>yığınak</i>

TmT ø ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bugla-</i>	<i>бугла-</i>	<i>buğula-</i>
<i>ýumşa-</i>	<i>йумша-</i>	<i>yumuşa-</i>
<i>ýumşak</i>	<i>йумшак</i>	<i>yumuşak</i>
<i>ýumşaklyk</i>	<i>йумшаклык</i>	<i>yumuşaklık</i>
<i>ýumşat-</i>	<i>йумшат-</i>	<i>yumuşat</i>

4. Ünlü Türemeleri

TmT a ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>omaça</i>	<i>омача</i>	<i>отса</i>

TmT y (ı) ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>agyna-</i>	<i>агына-</i>	<i>ağna-</i>
<i>agyry</i>	<i>агыры</i>	<i>ağrı</i>
<i>agyryly</i>	<i>агырылы</i>	<i>ağrılı</i>
<i>agyrysyz</i>	<i>агырысыз</i>	<i>ağrısız</i>
<i>agyryt-</i>	<i>агырыт-</i>	<i>ağrıt-</i>

b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri

TmT ile TT arasındaki Türkçe asıllı kelimelerde görülen ünsüz değişmeleri ile ilgili tablolar aşağıda verilmiştir.

1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri

1.1. Ünsüz Denklikleri

TmT *b-* ~ TT *p-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>barmak</i>	<i>бармак</i>	<i>parmak</i>
<i>bars</i>	<i>барс</i>	<i>pars</i>
<i>bişir-</i>	<i>бишир-</i>	<i>pişir-</i>
<i>bişiril-</i>	<i>биширил-</i>	<i>pişiril-</i>
<i>büre</i>	<i>бүре</i>	<i>pire</i>

TmT *b-* ~ TT *v-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bar-</i>	<i>бар-</i>	<i>var-</i>
<i>bary-yogy</i>	<i>бары-йогы</i>	<i>varı-yoğu</i>
<i>bây</i>	<i>бэй</i>	<i>vay</i>
<i>barlyk</i>	<i>барлык</i>	<i>varlık</i>

TmT *j-(c -)* ~ TT *-ç-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>jañ</i>	<i>Жаң</i>	<i>çan</i>

TmT *ç-* ~ TT *ş-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>çaşu</i>	<i>чашы</i>	<i>şası</i>
<i>çaşylyk</i>	<i>чашылык</i>	<i>şasılık</i>

çiş	чиш	şiş
çiş-	чиш-	şiş-
çişik	чишик	şişik
çişir-	чипир-	şişir-

TmT d- ~ TT t-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
daban	дабан	taban
dara-	дара-	tara-
darak	дарак	tarak
darakla-	даракла-	tarakla-
dart-	дарт-	tart-
dartyl-	дартыл-	tartıl-
daş	даш	taş
daş-	даш	taş-
daşa	даша	taşı-
daşgyn	дашгын	taşkın
dat	дат	tat
dat-	дат-	tat-
datly	датлы	tatlı
dep-	деп-	tep-
depe	депе	tepe
depele-	депеле-	tepele-
der	дер	ter
derle-	дерле-	terle-
ders	дерс	ters
dyk-	дык-	tık-
dykyl-	дыкыл-	tıkıl-
dykyşdyr-	дыкышдыр-	tıkışdır-
dymala-	дырмала-	tırmala-

<i>dyrmalan-</i>	<i>дырмалан-</i>	<i>tirmalan-</i>
<i>dyrmyk</i>	<i>дырмык</i>	<i>tirmık</i>
<i>dyrmyklat-</i>	<i>дырмыклат-</i>	<i>tirmıklad-</i>
<i>dyrnak</i>	<i>дырнак</i>	<i>tırnak</i>
<i>dok</i>	<i>док</i>	<i>tok</i>
<i>durna</i>	<i>дурна</i>	<i>turna</i>
<i>duz</i>	<i>дуз</i>	<i>tuz</i>
<i>duzak</i>	<i>дузак</i>	<i>tuzak</i>
<i>duzla-</i>	<i>дузла-</i>	<i>tuzla-</i>
<i>duzlan-</i>	<i>дузлан-</i>	<i>tuzlan-</i>
<i>duzly</i>	<i>дузлы</i>	<i>tuzlu</i>
<i>duzlyk</i>	<i>дузлык</i>	<i>tuzluk</i>
<i>duzlulyk</i>	<i>дузлулык</i>	<i>tuzluluk</i>
<i>duzsuz</i>	<i>дузсуз</i>	<i>tuzsuz</i>
<i>dürli</i>	<i>дүрли</i>	<i>türlü</i>
<i>dürli dürli</i>	<i>дүрли дүрли</i>	<i>türlü türlü</i>

TmT g- ~ TT k-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>gabak</i>	<i>габак</i>	<i>kabak</i>
<i>gabyk</i>	<i>габык</i>	<i>kabuk</i>
<i>gabsa-</i>	<i>габса</i>	<i>kapsa-</i>
<i>gaç-</i>	<i>гач-</i>	<i>kaç-</i>
<i>gaçak</i>	<i>гачак</i>	<i>kaçak</i>
<i>gaçır-</i>	<i>качыр-</i>	<i>kaçır-</i>
<i>galk-</i>	<i>галк-</i>	<i>kalk-</i>
<i>galdyr-</i>	<i>галдыр-</i>	<i>kaldır-</i>
<i>galkyn-</i>	<i>галкјн-</i>	<i>kalkın-</i>
<i>gama</i>	<i>гама</i>	<i>kama</i>
<i>gamçy</i>	<i>гамчы</i>	<i>kamçı</i>

gamyş	гамыш	kamış
gan	ган	kan
gana-	гана-	kana-
ganat	ганат	kanat
ganat-	ганат-	kanat-
ganatlan-	ганатлан-	kanatlan-
ganatlandyr-	ганатландыр-	kanatlandır-
gancyk	ганчык	kancık
gandyr-	гандыр-	kandır-
gandyr-	гандыр-	kandır-
gandyryl-	гандырыл-	kandırıl-
gap	гап	kap
gap-	гап-	kap-
gapak	гапак	kapak
gapan	гапан	kapan
gapyl-	гапыл-	kapıl-
gaplan	гаплан	kaplan
gar	гар	kar
gar-	гар-	kar-
gara	гара	kara
garalyk	гаралык	karalık
gardaş	гардаш	kardeş
garga	гарга	karga
garga-	гарга-	kargı-
garyş	гарыш	kariş
garyş-	гарыш-	kariş-
garyşdyr-	гарышдыр-	kariştir-
garyşyk	гарышык	karişik
garyşla-	гарышла-	karişla-
garly	гарлы	karlı

garpyz	гарпыз	karpuz
garşy	гаршы	karşı
garşyla-	гаршыла-	karşıla-
gaş	гаш	kaş
gat-	гат-	kat-
gaty	гаты	katı
gatla-	гатла-	katla-
gay-	гай-	kay-
gaynat-	гайнат-	kaynat-
gavun	гавун	kavun
gaýa	гайа	kaya
gaýyk	гайык	kayık
gaýmak	гаймак	kaymak
gayna-	гайна-	kayna-
gaynag	гайнаг	kaynak
gaz	газ	kaz
gaz-	газ-	kaz-
gaza-	газа-	kazi-
gazan	газан	kazan
gazan-	газан-	kazan-
gazy	газы	kazı
gazyk	газык	kazık
geçi	гечи	keçi
gemir-	гемир-	kemir-
gyl	гыл	kıl
gylylyk	гыллылык	kıllılık
gymylda	гымылда-	kımılda-
gymyldat-	гымылдат-	kımıldat-
gymyz	гымыз	kımız
gyn	гын	kın

<i>gyna-</i> "sitem etmek"	<i>гына-</i>	<i>kına-</i>
<i>gynan-</i> "üzülmek"	<i>гынан-</i>	<i>kınan-</i>
<i>gyr-</i> "rendelemek"	<i>гыр-</i>	<i>kır-</i>
<i>gyraw</i>	<i>гырав</i>	<i>kırağı</i>
<i>gyryl-</i>	<i>гырыл-</i>	<i>kırıl-</i>
<i>gyrk-</i>	<i>гырк-</i>	<i>kırk-</i>
<i>gyrmyzy</i>	<i>гырмызы</i>	<i>kırmızı</i>
<i>gyrp- / gyp-</i>	<i>гырп- / гып-</i>	<i>kırp</i>
<i>gys-</i> "sıkma, basmak"	<i>гыс-</i>	<i>kıs-</i>
<i>gysdyr-</i>	<i>гысдыр-</i>	<i>kıstır-</i>
<i>gysga</i>	<i>гысга</i>	<i>kısa</i>
<i>gysgaça</i>	<i>гысгача</i>	<i>kısaca</i>
<i>gysgal-</i>	<i>гысгал-</i>	<i>kısal-</i>
<i>gysganç</i>	<i>гысганч</i>	<i>kıskanç</i>
<i>gysgançlyk</i>	<i>гысганчлык</i>	<i>kıskançlık</i>
<i>gysyl-</i>	<i>гысыл-</i>	<i>kısıl-</i>
<i>gysylyş</i>	<i>гысылыш</i>	<i>kısıliş</i>
<i>gysyr</i>	<i>гысыр</i>	<i>kısır</i>
<i>gysrak</i>	<i>гысрак</i>	<i>kısarak</i>
<i>gyş</i>	<i>гыш</i>	<i>kış</i>
<i>gyşyn</i>	<i>гышың</i>	<i>kışın</i>
<i>gyşlad-</i>	<i>гышлат-</i>	<i>kışlat-</i>
<i>gyşlak</i>	<i>гышлак</i>	<i>kışlak</i>
<i>gyşlyk</i>	<i>гышлык</i>	<i>kışlık</i>
<i>gyt</i>	<i>гыт</i>	<i>kıt</i>
<i>gyý-</i>	<i>гый-</i>	<i>kıy-</i>
<i>gyýyk</i>	<i>гыйык</i>	<i>kıyıl-</i>
<i>gyýyl-</i>	<i>гыйыл-</i>	<i>kıyık</i>
<i>gyz</i>	<i>гыз</i>	<i>kız</i>
<i>gyz-</i>	<i>гыз-</i>	<i>kız-</i>

<i>gyzar-</i>	<i>ГЫЗАР-</i>	<i>kizar-</i>
<i>gyzyl</i>	<i>ГЫЗЫЛ</i>	<i>kızıl</i>
<i>gyzamyk</i>	<i>ГЫЗАМЫК</i>	<i>kızamık</i>
<i>gyzamykly</i>	<i>ГЫЗАМЫКЛЫ</i>	<i>kızamıklı</i>
<i>gon-</i>	<i>ГОН-</i>	<i>kon-</i>
<i>goňşy</i>	<i>ГОŇШЫ</i>	<i>komşu</i>
<i>gor</i>	<i>ГОР</i>	<i>kor</i>
<i>goş-</i>	<i>ГОШ</i>	<i>koş-</i>
<i>gucak</i>	<i>ГУЧАК</i>	<i>kucak</i>
<i>gucakla-</i>	<i>ГУЧАКЛА-</i>	<i>kucakla-</i>
<i>guduz</i>	<i>ГУДУЗ</i>	<i>kuduz</i>
<i>gulaç</i>	<i>КУЛАЧ</i>	<i>kulaç</i>
<i>gulak</i>	<i>ГУЛАК</i>	<i>kulak</i>
<i>gulakly</i>	<i>ГУЛАКЛЫ</i>	<i>kulaklı</i>
<i>gulaksyz</i>	<i>ГУЛАКСЫЗ</i>	<i>kulaksız</i>
<i>gum</i>	<i>ГУМ</i>	<i>kum</i>
<i>gumla-</i> "çabalamak, toprağı kabartmak"	<i>ГУМЛА-</i>	<i>kumla-</i>
<i>gunduz</i>	<i>ГУНДУЗ</i>	<i>kunduz</i>
<i>gur- / gura-</i>	<i>ГУР- / ГУРА</i>	<i>kur-</i>
<i>gura-</i>	<i>ГУРА-</i>	<i>kuru-</i>
<i>gurak</i>	<i>ГУРАК</i>	<i>kurak</i>
<i>gural</i>	<i>ГУРАЛ</i>	<i>kural</i>
<i>gurbaga</i>	<i>ГУРБАГА</i>	<i>kurbağa</i>
<i>gurban</i>	<i>ГУРБАН</i>	<i>kurban</i>
<i>gurşun</i>	<i>ГУРШУН</i>	<i>kurşun</i>
<i>gurşunla-</i>	<i>ГУРШУНЛА-</i>	<i>kurşunla-</i>
<i>gurşunly</i>	<i>ГУРШУНЛЫ</i>	<i>kurşunlu</i>
<i>gus-</i>	<i>ГУС-</i>	<i>kus-</i>
<i>guşak</i>	<i>ГУШАК</i>	<i>kuşak</i>
<i>guty</i>	<i>ГУТЫ</i>	<i>kutu</i>

<i>guýruk</i>	<i>гуýрук</i>	<i>kuyruk</i>
<i>guýrukly</i>	<i>гууруклы</i>	<i>kuyruklu</i>
<i>guzy</i>	<i>кузы</i>	<i>kuzu</i>

TmT k- ~ TT g-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>keyik</i>	<i>кејик</i>	<i>geyik</i>
<i>kõñül</i>	<i>көңүл</i>	<i>gõnül</i>
<i>kümüş</i>	<i>күмүш</i>	<i>gümüş</i>
<i>kümüşçi</i>	<i>күмүшчи</i>	<i>gümüşçü</i>

TmT m- ~ TT b-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>meñ</i>	<i>мең</i>	<i>ben</i>
<i>meñze-</i>	<i>меңзе-</i>	<i>benze-</i>
<i>möcek</i>	<i>мөчек</i>	<i>böcek</i>

TmT p- ~ TT b-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>palçyk</i>	<i>палчык</i>	<i>balçık</i>
<i>palta</i>	<i>палта</i>	<i>balta</i>
<i>puda-</i>	<i>пуда-</i>	<i>buda-</i>
<i>pudak</i>	<i>пудак</i>	<i>budak</i>

TmT t- ~ TT d-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>tagma</i>	<i>тагма</i>	<i>damga</i>
<i>tagmala-</i>	<i>тагмала-</i>	<i>damgala-</i>
<i>tik-</i>	<i>тик-</i>	<i>dik-</i>
<i>tiken</i>	<i>тикен</i>	<i>diken</i>
<i>tikenli</i>	<i>тикенли</i>	<i>dikenli</i>

<i>tirsek</i>	<i>тирсек</i>	<i>dirsek</i>
<i>tirsekle-</i>	<i>тирсекле-</i>	<i>dirsekle-</i>
<i>togsan</i>	<i>тогсан</i>	<i>doksan</i>
<i>tur-</i> "yerinden kalkmak, çıkmak, başlamak"	<i>тур-</i>	<i>dur-</i>
<i>tüydük</i>	<i>түйдүк</i>	<i>düdük</i>

1.2. Ünsüz Düşmesi

TmT *ø* ~ TT *v-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ur-</i>	<i>ur-</i>	<i>vur-</i>
<i>uruş</i>	<i>uruş-</i>	<i>vuruş</i>

1.3. Ünsüz Türemeleri

TmT *b-* ~ TT *ø*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bol-</i>	<i>бол-</i>	<i>ol-</i>

TmT *h-* ~ TT *ø*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>hin</i>	<i>хин</i>	<i>in</i>
<i>hovly</i>	<i>ховлы</i>	<i>avlu</i>
<i>hübük</i>	<i>хүбүк</i>	<i>ibik</i>

TmT *y-* (*y-*) ~ TT *ø*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yeñse</i>	<i>йенсе</i>	<i>ense</i>
<i>yırak</i>	<i>ырак</i>	<i>ırak</i>
<i>yigit</i>	<i>йигит</i>	<i>yigit</i>
<i>yigren-</i>	<i>йигрен-</i>	<i>igren-</i>

<i>ýigrenç</i>	<i>Йигренч</i>	<i>iğrenç</i>
<i>ýigrendir-</i>	<i>Йигрендир-</i>	<i>iğrendir-</i>
<i>ýilik</i>	<i>Йилик</i>	<i>ilik</i>
<i>ýüp</i>	<i>ЙҮП</i>	<i>ip</i>
<i>ýüplük "pamuk ipliği"</i>	<i>ЙҮПЛҮК</i>	<i>iplik</i>

2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri

2.1. Ünsüz Denklikleri

TmT -b- ~ TT -v-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ýalbar-</i>	<i>Йалбар-</i>	<i>yalvar-</i>
<i>ýalbaryp-ýakar-</i>	<i>Йалбарып-Йакар-</i>	<i>yalvarıp yakar-</i>
<i>ýalbaryş</i>	<i>Йалбарыш</i>	<i>yalvarış</i>

TmT -c- ~ TT -ç-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bukca</i>	<i>бугҗа</i>	<i>bohça</i>

TmT -ç- ~ TT -c-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>awçy</i>	<i>авчы</i>	<i>avcı</i>
<i>awçylyk</i>	<i>авчылык</i>	<i>avcılık</i>
<i>gysgaça</i>	<i>гысгача</i>	<i>kısaca</i>
<i>inçe</i>	<i>инче</i>	<i>ince</i>
<i>inçel-</i>	<i>инчел-</i>	<i>incel-</i>
<i>inçelik</i>	<i>инчелик</i>	<i>incelik</i>
<i>inçelt-</i>	<i>инчелт-</i>	<i>incelt-</i>
<i>oyunçy</i>	<i>ойунчы</i>	<i>oyuncu</i>
<i>ýolçy "yol işinde çalışan işçi"</i>	<i>Йолчы</i>	<i>yolcu</i>

TmT -d- ~ TT -t-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>birikdir-</i>	<i>бириқдир-</i>	<i>biriktir-</i>
<i>bölüşdir-</i>	<i>бөлүшдир-</i>	<i>bölüştür-</i>
<i>gysdyr-</i>	<i>кысдыр-</i>	<i>kıstır-</i>
<i>inildi</i>	<i>инилди</i>	<i>inilti</i>
<i>kesindi</i>	<i>кесинди</i>	<i>kesinti</i>
<i>şagyrdy</i>	<i>шагырды</i>	<i>şakırtı</i>
<i>üleşdir-</i>	<i>үлешдир-</i>	<i>üleştir-</i>
<i>yetişdir-</i> "sağlamak, temin etmek"	<i>йетишдир-</i>	<i>yetıştır</i>

TmT -g- ~ TT -ğ-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>aga</i>	<i>ага</i>	<i>ağa</i>
<i>agar-</i>	<i>агар-</i>	<i>ağar-</i>
<i>agyl</i>	<i>агыл</i>	<i>ağıl</i>
<i>agyllan-</i>	<i>агыллан-</i>	<i>ağıllan-</i>
<i>agyna-</i>	<i>агына-</i>	<i>ağna-</i>
<i>agyr</i>	<i>агыр</i>	<i>ağır</i>
<i>agyr-</i>	<i>агыр-</i>	<i>ağrı-</i>
<i>agyry</i>	<i>агыры</i>	<i>ağr</i>
<i>agyryly</i>	<i>агырылы</i>	<i>ağrılı</i>
<i>agyrysyz</i>	<i>агырысыз</i>	<i>ağrısız</i>
<i>agyryt-</i>	<i>агырыт-</i>	<i>ağrıt-</i>
<i>agyz</i>	<i>агыз</i>	<i>ağız</i>
<i>agla-</i>	<i>агла-</i>	<i>ağla-</i>
<i>bagla</i>	<i>багла-</i>	<i>bağla-</i>
<i>baglan-</i>	<i>баглан-</i>	<i>bağlan-</i>
<i>begen-</i> "sevinmek, memnun olmak"	<i>беген-</i>	<i>beğen-</i>
<i>bog-</i> "bağlamak"	<i>бог-</i>	<i>boğ-</i>

<i>bogaz</i>	<i>богаз</i>	<i>boğaz</i>
<i>bogucy</i>	<i>богучы</i>	<i>boğucu</i>
<i>bogul-</i>	<i>богул-</i>	<i>boğul-</i>
<i>bogun-</i>	<i>богун</i>	<i>boğum</i>
<i>bogunly</i>	<i>богунлы</i>	<i>boğumlu</i>
<i>boguş-</i>	<i>богуш-</i>	<i>boğuş-</i>
<i>bögür-</i>	<i>бөгүр-</i>	<i>böğür-</i>
<i>bögüriş-</i>	<i>бөгүриш-</i>	<i>böğürüş-</i>
<i>bugla-</i>	<i>бугла-</i>	<i>buğula-</i>
<i>bugra</i>	<i>бугра</i>	<i>buğra</i>
<i>çagyr-</i>	<i>чагыр-</i>	<i>çağır-</i>
<i>çagryl-</i>	<i>чагрыл-</i>	<i>çağrıl-</i>
<i>dagat-</i>	<i>дагат-</i>	<i>dağıt-</i>
<i>dagyt-</i>	<i>дагынык</i>	<i>dağınık</i>
<i>dagly</i>	<i>даглы</i>	<i>dağlı</i>
<i>deg-</i>	<i>дег</i>	<i>değ-</i>
<i>degir-</i>	<i>дегир-</i>	<i>değir-</i>
<i>degirmen</i>	<i>дегирмен</i>	<i>değirmen</i>
<i>dog-</i>	<i>дог-</i>	<i>doğ-</i>
<i>dogan "kardeş"</i>	<i>доган</i>	<i>doğan</i>
<i>dogum- "cesaret"</i>	<i>догум</i>	<i>doğum</i>
<i>dogra-</i>	<i>догра-</i>	<i>doğra-</i>
<i>dograt</i>	<i>дограт-</i>	<i>doğrat-</i>
<i>dogry</i>	<i>догры</i>	<i>doğru</i>
<i>dogrul-</i>	<i>чдогрул-</i>	<i>doğrul-</i>
<i>dogrula-</i>	<i>догрула-</i>	<i>doğrula-</i>
<i>dogrulat-</i>	<i>догрулат-</i>	<i>doğrulat-</i>
<i>dogrulyk</i>	<i>догрулык</i>	<i>doğruluk</i>
<i>dogur-</i>	<i>догур-</i>	<i>doğur-</i>
<i>eg-</i>	<i>ег-</i>	<i>eğ-</i>

<i>egik</i>	<i>егик</i>	<i>eğik</i>
<i>egil-</i>	<i>егил-</i>	<i>eğil-</i>
<i>egir-</i>	<i>егир-</i>	<i>eğir-</i>
<i>egle-</i>	<i>егле-</i>	<i>eğle-</i>
<i>eglen-</i>	<i>еглен-</i>	<i>eğlen-</i>
<i>egri</i>	<i>егри</i>	<i>eğri</i>
<i>egri bugry</i>	<i>егри бугры</i>	<i>eğri büğrü</i>
<i>egril</i>	<i>егрил</i>	<i>eğril</i>
<i>iğde</i>	<i>игде</i>	<i>iğde</i>
<i>gurbaga</i>	<i>гурбага</i>	<i>kurbağa</i>
<i>ogul</i>	<i>огул</i>	<i>oğul</i>
<i>ogullyk</i>	<i>огуллык</i>	<i>oğulluk</i>
<i>sag-</i>	<i>саг</i>	<i>sağ-</i>
<i>saglık</i>	<i>саглык</i>	<i>sağlık</i>
<i>sýg-</i>	<i>сыг-</i>	<i>sığ-</i>
<i>sýgyr</i>	<i>сыгыр</i>	<i>sığır</i>
<i>sogan</i>	<i>соган</i>	<i>soğan</i>
<i>ugra-</i> "yola çıkmak"	<i>угра-</i>	<i>uğra-</i>
<i>ugrat-</i> "birine göndermek"	<i>уграт</i>	<i>uğrat-</i>
<i>ugrunda</i> "hakkında, için"	<i>угрунда</i>	<i>uğrunda</i>
<i>ugur</i>	<i>угур</i>	<i>uğur</i>
<i>ugurly</i> "herkesin kendi istediği tarafa"	<i>угурлу</i>	<i>uğurlu</i>
<i>ugursyz</i> "anlamsız, boş"	<i>удурслыз</i>	<i>uğursuz</i>
<i>ýag-</i>	<i>йаг-</i>	<i>yağ-</i>
<i>ýagdyr-</i>	<i>йагдыр-</i>	<i>yağdır-</i>
<i>ýagyş</i>	<i>йагыш</i>	<i>yağış</i>
<i>ýagla-</i>	<i>йагла-</i>	<i>yağla</i>
<i>ýagly</i>	<i>йаглы</i>	<i>yağlı</i>
<i>ýagmyr</i>	<i>йагмыр</i>	<i>yağmur</i>
<i>ýagmyrly</i>	<i>йагмырлы</i>	<i>yağmurlu</i>

<i>ýegen</i>	<i>йеген</i>	<i>yeğen</i>
<i>ýyg-</i>	<i>йыг-</i>	<i>yığ-</i>
<i>ýygynak</i>	<i>йыгынак</i>	<i>yıǵnak</i>
<i>ýigren-</i>	<i>йигрен-</i>	<i>iğren-</i>
<i>ýigrenç</i>	<i>йигренч</i>	<i>iğrenç</i>
<i>ýigrendir-</i>	<i>йигрендир-</i>	<i>iğrendir-</i>
<i>ýogyn</i>	<i>йогын</i>	<i>yoğun</i>
<i>ýugur-</i>	<i>йугур-</i>	<i>yoğurmak</i>

TmT -g- ~ TT -k-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>adagly</i>	<i>адаглы</i>	<i>adaklı</i>
<i>agsa-</i>	<i>агса-</i>	<i>aksa-</i>
<i>agsak</i>	<i>агсак</i>	<i>aksak</i>
<i>agşam</i>	<i>агшам</i>	<i>akşam</i>
<i>agşamkı</i>	<i>агшамкы</i>	<i>akşamki</i>
<i>agşamlaýyn</i>	<i>агшамлайын</i>	<i>akşamleyin</i>
<i>ayakgap</i>	<i>айакгаб</i>	<i>ayakkabı</i>
<i>byçgy</i>	<i>бычгы</i>	<i>bıçkı</i>
<i>çagyl</i>	<i>чагыл</i>	<i>çakıl</i>
<i>egsil-</i>	<i>егсил-</i>	<i>eksil</i>
<i>gysganç</i>	<i>гысганч</i>	<i>kıskanç</i>
<i>gysgaçlyk</i>	<i>гысгачлык</i>	<i>kıskançlık</i>
<i>içgi</i>	<i>ичги</i>	<i>içki</i>
<i>ogşa-</i>	<i>огша-</i>	<i>okşa-</i>
<i>segsen</i>	<i>сегсен</i>	<i>seksen</i>
<i>sümgür-</i>	<i>сүмгүр-</i>	<i>sümkür-</i>
<i>togsan</i>	<i>тогсан</i>	<i>doksan</i>
<i>uçgun</i>	<i>учгун</i>	<i>uçkun</i>
<i>uçgur</i>	<i>учгур</i>	<i>uçkur</i>
<i>ýogsa</i>	<i>йогса</i>	<i>yoksa</i>

TmT -n- ~ TT -m-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bogunly</i>	<i>богунлы</i>	<i>boğumlu</i>
<i>şindi</i>	<i>шинди</i>	<i>şimdi</i>
<i>şindiki</i>	<i>шиндики</i>	<i>şimdiki</i>

TmT -ñ- ~ TT -n-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>añla-</i>	<i>аңла-</i>	<i>ania-</i>
<i>deñe-</i> "karşılaştırmak"	<i>деңе-</i>	<i>dene-</i>
<i>deñiz</i>	<i>деңиз</i>	<i>deniz</i>
<i>diñ-</i>	<i>диң-</i>	<i>din-</i>
<i>diñle-</i>	<i>диңле-</i>	<i>dinle-</i>
<i>doñ-</i>	<i>доң-</i>	<i>don-</i>
<i>doñdur-</i>	<i>доңдур-</i>	<i>dondur-</i>
<i>doñuz</i>	<i>доңуз</i>	<i>domuz</i>
<i>köñül</i>	<i>көңүл</i>	<i>gönül</i>
<i>iñle-</i>	<i>иңле-</i>	<i>inle-</i>
<i>iñlet-</i>	<i>иңлет-</i>	<i>inlet-</i>
<i>siñdir-</i>	<i>сиңдир-</i>	<i>sindir-</i>
<i>siñir</i>	<i>сиңир</i>	<i>sinir</i>
<i>siñek</i>	<i>сиңек</i>	<i>sinek</i>
<i>soñla-</i>	<i>соңла-</i>	<i>sonla-</i>
<i>soñra</i>	<i>соңра</i>	<i>sonra</i>
<i>soñsuz</i>	<i>соңсуз</i>	<i>sonsuz</i>
<i>tañry</i>	<i>таңры</i>	<i>Tanrı</i>
<i>ýalañ</i> "daima, sürekli"	<i>йалаң</i>	<i>yalan</i>
<i>yalñyz</i>	<i>йалңыз</i>	<i>yalnız</i>
<i>yañak</i>	<i>йаңак</i>	<i>yanak</i>
<i>yañky</i>	<i>йаңкы</i>	<i>yankı</i>

<i>yañlyş</i>	<i>Йаңлыш</i>	<i>yanlış</i>
<i>yеñ-</i>	<i>йең-</i>	<i>yen-</i>
<i>yеñil-</i>	<i>йеңил-</i>	<i>yenil-</i>
<i>yеñse</i>	<i>йеңсе</i>	<i>ense</i>

TmT -t- ~ TT -d-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>boyuntyryk</i>	<i>бојунтырык</i>	<i>boyunduruk</i>

TmT -w- (-v-) ~ TT -b-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>böwrek</i>	<i>бөбрөк</i>	<i>böbrek</i>

TmT -w- (-v-) ~ TT -ğ-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>awy</i>	<i>авы</i>	<i>ağı</i>
<i>awuly</i>	<i>авулы</i>	<i>ağılı</i>
<i>böwür</i>	<i>бөвүр</i>	<i>böğür</i>
<i>düwme</i>	<i>дүвме</i>	<i>düğme</i>
<i>düwün</i>	<i>дүвүн</i>	<i>düğüm</i>
<i>göwüs</i>	<i>гөвүс</i>	<i>göğüs</i>
<i>owuz</i>	<i>овуз</i>	<i>ağız</i>
<i>öwren-</i>	<i>өврөн-</i>	<i>öğren-</i>
<i>öwret-</i>	<i>өврөт-</i>	<i>öğret-</i>
<i>öwüt</i>	<i>өвүт</i>	<i>öğüt</i>
<i>sowuk</i>	<i>совук</i>	<i>soğuk</i>
<i>söwüt</i>	<i>сөвүт</i>	<i>söğüt</i>

TmT -ý- (-y-) ~ TT -ğ-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
õyle	өйле	öğle

TmT -ý- (-y-) ~ TT -v-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
güýe	гүйе	güve
söý-	сөй-	sev-
söýgi	сөйги	sevgi
söýün-	сөйүн-	sevin-

2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

TmT -mm- ~ TT -md-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
çümmük	чүммүк	çimdik
çümmükle-	чүммүкле-	çimdikle-
gümmürde-	гүммүрде-	gümbürde-
gümmürdet- "topla ateş etmek"	гүммүрдет-	gümbürdet-
gümbürdi	гүммүрди	gümbürtü

TmT -mm- ~ TT -ms-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
tümmek	түммек	tümsek

TmT -ññ- ~ TT -ğn-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
iññe	иңңе	iğne
iññelik	иңңелик	iğnelik

TmT -ññ- ~ TT -ng-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
ýeññe	йеңңе	yenge

2.3 Ünsüz Aykırılışması

TmT -ss- ~ TT -ts-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>tussak</i>	<i>туссак</i>	<i>tutsak</i>
<i>tüssü</i>	<i>түссү</i>	<i>tütsü</i>
<i>yassy</i>	<i>йассы</i>	<i>yatsı</i>
<i>yassyk</i>	<i>йассык</i>	<i>yastık</i>

2.4. Ünsüz Düşmeleri

TmT ø ~ TT -f-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yuka</i>	<i>йука</i>	<i>yufka</i>

TmT ø ~ TT -g-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yumurtga</i>	<i>йумуртга</i>	<i>yumurta</i>
<i>yumurtgalyk</i>	<i>йумуртгалык</i>	<i>yumurtalık</i>

TmT ø ~ TT -r-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>gırp-</i>	<i>gırp-</i>	<i>kırp (göz)</i>
<i>sep-</i>	<i>sep-</i>	<i>sep-</i>

TmT ø ~ TT -ş-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bola-</i>	<i>бола-</i>	<i>bollaş-</i>

TmT ø ~ TT -t-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yon-</i>	<i>йон-</i>	<i>yont-</i>

2.5. Ünsüz İkizleşmesi

TmT -bb- ~ TT-b-

TmT (Lâtin) <i>şybbyk</i>	ТмТ (Кирил) <i>шыббык</i>	ТТ <i>çubuk</i>
------------------------------	------------------------------	--------------------

TmT -gk- ~ TT-k-

TmT (Lâtin) <i>sagkal</i>	ТмТ (Кирил) <i>сагкал</i>	ТТ <i>sakal</i>
------------------------------	------------------------------	--------------------

TmT -ññ- ~ TT-n-

TmT (Lâtin) <i>iññildi</i>	ТмТ (Кирил) <i>иннилди</i>	ТТ <i>inilti</i>
-------------------------------	-------------------------------	---------------------

TmT -rr- ~ TT-r-

TmT (Lâtin) <i>arrayk</i>	ТмТ (Кирил) <i>аррык</i>	ТТ <i>arık</i>
------------------------------	-----------------------------	-------------------

TmT -ss- ~ TT-s-

TmT (Lâtin) <i>yssy</i>	ТмТ (Кирил) <i>ыссы</i>	ТТ <i>isi</i>
----------------------------	----------------------------	------------------

TmT -zz- ~ TT-z-

TmT (Lâtin) <i>wyzzyl-da-</i> <i>wyzzyl-dy</i>	ТмТ (Кирил) <i>выззылда-</i> <i>выззылды</i>	ТТ <i>vizıl-da-</i> <i>vizıltı</i>
--	--	--

2.6. Ünsüz Tekleşmesi

TmT -/- ~ TT -// -

TmT (Lâtin) <i>bola-</i>	ТмТ (Кирил) <i>бола-</i>	ТТ <i>bollaş-</i>
-----------------------------	-----------------------------	----------------------

2.7. Ünsüz Türemeleri

TmT -g- ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>gysga</i>	<i>гысга</i>	<i>kısa</i>
<i>gysgaça</i>	<i>гысгача</i>	<i>kısaca</i>
<i>gysgal-</i>	<i>гысгал-</i>	<i>kısal-</i>

TmT -k ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ütükle-</i>	<i>Утүкле-</i>	<i>ütüle-</i>
<i>ütükli</i>	<i>Утүкли</i>	<i>ütülü</i>
<i>ütüksiz</i>	<i>Утүксиз</i>	<i>ütüsüz</i>

TmT -t- ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>çekirtge</i>	<i>чекиртге</i>	<i>çekirge</i>

TmT -w- (-v-) ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>suwçu</i>	<i>сувчы</i>	<i>sucu</i>
<i>suwly</i>	<i>сувлы</i>	<i>sulu</i>
<i>suwluk</i>	<i>сувлук</i>	<i>suluk</i>

TmT -ý- (-y-) ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>çüyre-</i>	<i>чүйре</i>	<i>çürü-</i>
<i>çüyrük</i>	<i>чүйрүк</i>	<i>çürük</i>
<i>dîy-</i>	<i>дий-</i>	<i>de-</i>
<i>dîyme</i>	<i>дийме</i>	<i>deme</i>
<i>düyp</i>	<i>дүйп</i>	<i>dip</i>

düyp <i>li</i>	дҮЙП <i>ли</i>	dipli
düypsiz	дҮЙПС <i>из</i>	dipsiz
düýş	дҮЙШ	düş
güýç	гҮЙЧ	güç
güýçli	гҮЙЧ <i>ли</i>	güçlü
güýçlülük	гҮЙЧЛҮ <i>лик</i>	güçlülük
güýz	гҮЙЗ	güz
süýt	сҮЙТ	süt
tüýdük	тҮЙДҮК	düçük
tüýkür-	тҮЙКҮР-	tükür-

2.8. Ünsüz Yer Değiştirmeleri

TmT -b.../- ~ TT -l...b-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
kebelek	кебелек	kelebek

TmT -rp- ~ TT -pr-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
terpen-	терпен-	tepren- / depren-

TmT -gm- ~ TT -mg-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
tagma	тагма	damga
tagmala-	тагмала-	damgala-
tagmalan-	тагмалан-	dagmalan-

TmT -sg- ~ TT -ks-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
asgyr-	асгыр-	aksırık
asgyrykly	асгырыклы	aksırıklı

<i>tisgin-</i>	<i>ТИСГИН-</i>	<i>tiksin-</i>
<i>tisgindir-</i>	<i>ТИСГИНДИР-</i>	<i>tiksindir-</i>
<i>üşgür-</i>	<i>ҮсҮр-</i>	<i>öksür-</i>
<i>üşgürt-</i>	<i>ҮсҮрт-</i>	<i>öksürt-</i>

3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri

3.1. Ünsüz Denklikleri

TmT -g ~ TT -ğ

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bag</i>	<i>баг</i>	<i>bağ</i>
<i>dag</i>	<i>даг</i>	<i>dağ</i>
<i>sag</i>	<i>саг</i>	<i>sağ</i>
<i>yag</i>	<i>йаг</i>	<i>yağ</i>
<i>yeg</i>	<i>йег</i>	<i>yeğ</i>

TmT -g ~ TT -k

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>aylag</i> "körfez"	<i>айлаг</i>	<i>aylak</i>
<i>adag</i>	<i>адаг</i>	<i>adak</i>
<i>bezeg</i>	<i>безег</i>	<i>bezek</i>
<i>dileg</i>	<i>дилег</i>	<i>dilek</i>
<i>urug</i>	<i>уруг</i>	<i>uruk</i>

TmT -g ~ TT -y

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>beg</i>	<i>бег</i>	<i>bey</i>

TmT -n ~ TT -m

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>dūwūn</i>	<i>дүвүн</i>	<i>düğüm</i>

TmT -ñ ~ TT -n

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>aydıñ</i>	<i>айдың</i>	<i>aydın</i>
<i>dañ</i>	<i>даң</i>	<i>tan</i>
<i>doñ</i>	<i>доң</i>	<i>don</i>
<i>meñ</i>	<i>мең</i>	<i>ben</i>
<i>õñ</i>	<i>өң</i>	<i>õn</i>
<i>ýeñ</i>	<i>йең</i>	<i>yen</i>
<i>yũñ</i>	<i>йүң</i>	<i>yũn</i>

3.2. Ünsüz Düşmesi

TmT -k ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ütük</i>	<i>ütük</i>	<i>ütü</i>

TmT -w (-v) ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yazuw</i>	<i>јазув</i>	<i>yazı</i>

c. Ünlü-Ünsüz Grupları

TmT -aw (-av) ~ TT -ağı

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>buzaw</i>	<i>бузав</i>	<i>buzagı</i>
<i>gyraw</i>	<i>гырав</i>	<i>kıragı</i>

TmT -ew (-ev) ~ TT -eği

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bilew</i>	<i>бил ев</i>	<i>bileği</i>

ç. Ünlü-Ünsüz Değişmeleri

TmT *iy-* (*iy-*) ~ TT *ye-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>iy-</i>	<i>ий-</i>	<i>ye-</i>
<i>iydir-</i>	<i>ийдир-</i>	<i>yedir-</i>

TmT *-yr-* (*-ır-*) ~ TT *-rı-*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>agyr-</i>	<i>агыр-</i>	<i>ağrı-</i>

TmT *-ni* ~ TT *-in*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>beýni</i>	<i>бейни</i>	<i>beyin</i>

d. Hece Yutumu

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>yigirmi</i>	<i>йигирми</i>	<i>yirmi</i>
<i>yigirminji</i>	<i>йигирминжи</i>	<i>yirminci</i>

2.2. Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri

a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri

TmT'de TT'de Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde görülen ünlü değişimleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Ünlü Denklikleri

TmT a ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
adalat	адалат	adalet
adalatly	адалатлы	adaletli
adalatlylyk	адалатлылык	adaletlilik
adalatsyz	адалатсыз	adaletsiz
adalatsyzlyk	адалатсызлык	adaletsizlik
adat	адат	adet
aglam	аглам	âlem
alam ¹	алам ¹	alim
alam ²	алам ²	alem
alamat	аламат	alâmet
allama	аллама	allâme
amal	амал	amel
anbar	анбар	amber
arbada	арбада	arbede
asuda	асуда	asude
asudalyk	асудалык	asudelik
azamat	азамат	azamet
badam	бадам	badem
bakja	багжа	bahçe
barabar	барабар	beraber
beyannama	бейаннама	beyanname
beyhuda	бейхуда	beyhude
jamal	жамал	cemal
dagwat	дагват	davet
gadam	гадам	kadem
gaflat	гафлат	gaflet
gala	гала	kale
gayrat	гайрат	gayret
gazal	газал	gazel
gymmat	гыммат	kıymet

<i>gymmatly</i>	<i>ГЫММАТЛЫ</i>	<i>kıymetli</i>
<i>habar</i>	<i>хабар</i>	<i>haber</i>
<i>habarçy</i>	<i>хабарчы</i>	<i>haberci</i>
<i>habarçylyk</i>	<i>хабарчылык</i>	<i>habercilik</i>
<i>habardar</i>	<i>забардар</i>	<i>haberdar</i>
<i>habarlaş-</i>	<i>хабарлаш-</i>	<i>haberleşme</i>
<i>habarly</i>	<i>хабарлы</i>	<i>haberli</i>
<i>habarsyz</i>	<i>хабарсыз</i>	<i>habersiz</i>
<i>ybarat</i>	<i>ыбарат</i>	<i>ibaret</i>
<i>yllat</i>	<i>ыллат</i>	<i>illet</i>
<i>ymarat</i>	<i>ымарат</i>	<i>imaret</i>
<i>yşwa</i>	<i>ышва</i>	<i>işve</i>
<i>yzzat</i>	<i>ыззат</i>	<i>izzet</i>
<i>istigara</i>	<i>истигара</i>	<i>istiare</i>
<i>kasam</i>	<i>касам</i>	<i>kasem</i>
<i>kapyýa</i>	<i>кафыйа</i>	<i>kafiye</i>
<i>kysmat</i>	<i>кысма</i>	<i>kismet</i>
<i>magdan</i>	<i>магдан</i>	<i>maden</i>
<i>magyşat</i>	<i>магышат</i>	<i>maişet</i>
<i>mazar</i>	<i>мазар</i>	<i>mezar</i>
<i>mazarlyk</i>	<i>мазарлык</i>	<i>mezarlık</i>
<i>merdivan</i>	<i>мердиван</i>	<i>merdiven</i>
<i>mugaýýan</i>	<i>мугаййан</i>	<i>muayyen</i>
<i>mugazzap</i>	<i>мугаззап</i>	<i>muazzep</i>
<i>mumtanyg</i>	<i>мумтаныг</i>	<i>mümteni</i>
<i>muttaga</i>	<i>муттага</i>	<i>müddeî</i>
<i>nama</i>	<i>нама</i>	<i>name</i>
<i>namart</i>	<i>намарт</i>	<i>namert</i>
<i>namartlyk</i>	<i>намартлы</i>	<i>namertlik</i>
<i>nagma</i>	<i>нагма</i>	<i>nağme</i>
<i>naý</i>	<i>най</i>	<i>ney</i>
<i>nygma</i>	<i>ныгма</i>	<i>nağme</i>
<i>parasat</i>	<i>парасат</i>	<i>feraset</i>
<i>parasatli</i>	<i>парасатли</i>	<i>ferasetli</i>
<i>sada</i>	<i>сада</i>	<i>sade</i>
<i>sadalyk</i>	<i>садалык</i>	<i>sadelik</i>
<i>sahypa</i>	<i>сахыпа</i>	<i>sahife /sayfa</i>

<i>salam</i>	<i>салам</i>	<i>selâm</i>
<i>sapa</i>	<i>сапа</i>	<i>sefa</i>
<i>saýa</i>	<i>сайа</i>	<i>saye</i>
<i>syýahat</i>	<i>сыйахат</i>	<i>seyahat</i>
<i>syyasat</i>	<i>сыйасат</i>	<i>siyaset</i>
<i>şawwal</i>	<i>шаввал</i>	<i>şevval</i>
<i>şikayat</i>	<i>шикаят</i>	<i>şikâyet</i>
<i>talap</i>	<i>талап</i>	<i>talep</i>
<i>talapkâr</i>	<i>талапкәр</i>	<i>talepkâr</i>
<i>tagna</i>	<i>тагна</i>	<i>tane</i>
<i>toba</i>	<i>тоба</i>	<i>tövbe</i>
<i>wessalam</i>	<i>вессалам</i>	<i>vesselâm</i>
<i>wesýetnama</i>	<i>васйетнама</i>	<i>vasiyetname</i>
<i>zarba</i>	<i>зарба</i>	<i>darbe</i>

TmT a ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>gahar</i>	<i>гахар</i>	<i>kahır</i>
<i>gaharlan-</i>	<i>гахарлан-</i>	<i>kahırlan-</i>
<i>heykeltaraş</i>	<i>хейкелтараш</i>	<i>heykeltıraş</i>

TmT a ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>anayat</i>	<i>анајат</i>	<i>inayet</i>
<i>aşrat</i>	<i>ашрат</i>	<i>işret</i>
<i>jahan</i>	<i>Жаһан</i>	<i>cihan</i>
<i>ämtaga</i>	<i>эмтиа</i>	<i>emtia</i>
<i>halgat / hylgat</i>	<i>хылгат / халгат</i>	<i>hil'at</i>
<i>palaw</i>	<i>палав</i>	<i>pilâv</i>
<i>ýahna</i>	<i>йахна</i>	<i>yahni</i>
<i>zaya</i>	<i>заја</i>	<i>zayi</i>

TmT e ~ TT a

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ejiz</i>	<i>ежиз</i>	<i>aciz</i>
<i>emma</i>	<i>емма</i>	<i>ama</i>
<i>eziz</i>	<i>езиз</i>	<i>aziz</i>
<i>hereket</i>	<i>харекет</i>	<i>hareket</i>
<i>het</i>	<i>хет</i>	<i>hat</i>

<i>kerven</i>	<i>кервен</i>	<i>kervan</i>
<i>metbugat</i>	<i>метбугат</i>	<i>matbuat</i>
<i>nesihat</i>	<i>несихат</i>	<i>nasihat</i>
<i>remezan</i>	<i>ремезан</i>	<i>ramazan</i>
<i>şemdan</i>	<i>шемдан</i>	<i>şemdan</i>
<i>şert</i>	<i>шерг</i>	<i>şart</i>
<i>şertli</i>	<i>шертли</i>	<i>şartlı</i>
<i>şertsiz</i>	<i>шертсиз</i>	<i>şartsız</i>
<i>tebigat</i>	<i>тебигат</i>	<i>tabiat</i>
<i>tebygy</i>	<i>тебыгы</i>	<i>tabîi</i>
<i>tebip</i>	<i>тебип</i>	<i>tabip</i>
<i>wezipе</i>	<i>везипе</i>	<i>vazife</i>
<i>wesyet</i>	<i>весйет</i>	<i>vasiyet</i>
<i>wesyetnama</i>	<i>весйетнама</i>	<i>vasiyetname</i>
<i>zerar</i>	<i>зерарлы</i>	<i>zarar</i>
<i>zerarly</i>	<i>зерарлы</i>	<i>zararlı</i>
<i>zerur</i>	<i>зерур</i>	<i>zarurî</i>

TmT e ~ TT i

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bedgat</i>	<i>бедгат</i>	<i>bid'at</i>
<i>semga</i> "işitme, dinleme"	<i>семга</i>	<i>sima</i>
<i>şäher</i>	<i>шәхер</i>	<i>şehir</i>
<i>şemal</i>	<i>шемал</i>	<i>şimal</i>
<i>welaýet</i>	<i>велайет</i>	<i>vilâyet</i>
<i>weýran</i>	<i>вейран</i>	<i>viran</i>
<i>zehin</i>	<i>зехин</i>	<i>zihin</i>
<i>zeragat / ziragat</i>	<i>зерагат / зирагат</i>	<i>ziraat</i>

TmT e ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>belent</i>	<i>белент</i>	<i>bülent</i>
<i>tewekgel</i>	<i>тебекгел</i>	<i>tevekkül</i>

TmT â (ə) ~ TT a

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>âjiz</i>	<i>иџиз</i>	<i>aciz</i>
<i>âks</i>	<i>әкс</i>	<i>akis</i>
<i>âheñ</i>	<i>әхең</i>	<i>ahenk</i>
<i>âht</i>	<i>әхт</i>	<i>ahit</i>

âlem	әлем	âlem
âzraýyl	әзрайыл	Azrail
çäre	чәре	çare
däne	дәне	tane
dāneli	дәнели	taneli
dānesiz	дәнесиз	tanesiz
emlāk	емләк	emlāk
göyā	гөйә	güya
hāzir "şimdi"	хәзир	hazır
helāk	хеләк	helak
hünär	хүнәр	hüner
hünärli	хүнәрли	hünerli
inkār	инкәр	inkar
keramat	керамат	keramet
kāmil	кәмил	kāmil
kāmillik	кәмил	kāmillik
kāse	кәсе	kase
mājun	мәжун	macun
mālim	мәлим	malûm
nālet	нәлет	lânet
nāmalim	немәлим	namalûm
nāne	нане	nane
nārahat	нәрахат	narahat
nāz	нәз	naz
nāzenin	нәзеним	nazenin
nāzik	нәзик	nazik
şikār	шикәр	şikâr
talapkār	талапкәр	talepkâr
tālim	тәлим	talim
tāret	тәрет	taret
tāze	тәзе	taze
yadigār	йадигәр	yadigâr
zāhmet	зәхмет	zahmet

TmT ä (ə) ~ TT e

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
āhmiyet	әхмијет	ehemmiyet
āhmiyetli	әхмијетли	ehemmiyetli
āhmiyetsiz	әхмијетсиз	ehemmiyetsiz
āmtaga	әмтага	emtia
ālvedag	әлвадаг	elvada

āšgar	эшгар	ešar
hünär	хүнәр	hüner
hünärli	хүнәрли	hünerli
hünärsiz	хүнәрсизä	hünersiz
lāš	ләш	leş
šäher	шәхер	şehir
šärik	шәрик	şerik
tāmiz	тәмиз	temiz
tāmizle-	тәмизлө-	temizle-
tāmizlen-	тәмизлән-	temizlen-
tāmizlet-	тәмизләт-	temizlet-
tāmizlik	тәмизлик	temizlik
täsir	тәсир	tesir
täsirli	тәсирли	tesirli
zäher	зәхәр	zehir
zäherle-	зәхәрлә-	zehirle-
zäherlen-	зәхәрлән-	zehirlen-

TmT ä (ə) ~ TT i

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
āhtibar	әхтибар	itibar
āhtibarly	әхтибарлы	itibarlı
āhtibarlylyk	әхтибарлылык	itibarlılık
āhtibarsyz	әхтибарсыз	itibarsız
āhtibarsyzlyk	әхтибарсызлык	itibarsızlık
jähet	жәхет	cihet
ānayat	әнаят	inayet
āšret	әшрет	işret
māhrap	мәхрап	mihrap
māde	мәде	mide
mālim	мәлим	malûm

TmT y (ı) ~ TT a

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
hylgat / halgat	хылгат / халгат	hil'at
hyýal	хыйал	hayal
hyýaly	хыйалы	hayalî

<i>nyrh</i>	<i>нырх</i>	<i>narh</i>
<i>nygma</i>	<i>ныгма</i>	<i>nağme</i>
<i>many</i>	<i>маны</i>	<i>mana</i>
<i>manyly</i>	<i>манылы</i>	<i>manalı</i>
<i>manysyz</i>	<i>манысыз</i>	<i>manasız</i>
<i>nyrh</i>	<i>нырх</i>	<i>narh</i>

TmT y (i) ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>syýahat</i>	<i>сыйахат</i>	<i>seyahat</i>
<i>zyban</i>	<i>зыбан</i>	<i>zeban</i>

TmT y (i) ~ TT i/î

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>ajaýyp</i>	<i>ажайып</i>	<i>acayip</i>
<i>ady</i>	<i>ады</i>	<i>adî</i>
<i>ahyr</i>	<i>ахыр</i>	<i>ahir</i>
<i>aryp</i>	<i>арып</i>	<i>arif</i>
<i>baky</i>	<i>бакы</i>	<i>bakî</i>
<i>jahyl</i>	<i>Жахыл</i>	<i>cahil</i>
<i>jahyllyk</i>	<i>Жахыллык</i>	<i>cahillik</i>
<i>jyns</i>	<i>Жынс</i>	<i>cins</i>
<i>ganymat</i>	<i>ганымат</i>	<i>ganimet</i>
<i>gapyl</i>	<i>гапыл</i>	<i>gafil</i>
<i>garyp</i>	<i>гарып</i>	<i>garip</i>
<i>garyplaş-</i>	<i>гарыплаш-</i>	<i>garipleş-</i>
<i>garyplyk</i>	<i>гарыплык</i>	<i>gariplik</i>
<i>hakikat</i>	<i>хакыкат</i>	<i>hakikat</i>
<i>hakyky</i>	<i>хакыкы</i>	<i>hakikî</i>
<i>halys</i>	<i>халыс</i>	<i>halis</i>
<i>hyýaly</i>	<i>хыйалы</i>	<i>hayalî</i>
<i>hususy</i>	<i>хусусы</i>	<i>hususî</i>
<i>hususylyk</i>	<i>хусусылык</i>	<i>hususîlik</i>
<i>hususyýet</i>	<i>хусусыйет</i>	<i>hususiyet</i>
<i>ybadat</i>	<i>ыбадат</i>	<i>ibadet</i>
<i>ybarat</i>	<i>ыбарат</i>	<i>ibaret</i>
<i>ybrat</i>	<i>ыбрат</i>	<i>ibret</i>

yffat	ыффат	iffat
yfryt	ыфрыт	ifrit
ygjaz	ыгжаз	icaz
ygdam	ыгдам	idam
ygzaz	ыгзаз	izaz
yglam	ыглам	ilâm
yglan	ыглан	ilân
ygtybar	ыгтыбар	itibar
ygtydal	ыгтыдал	itidal
ygtykat	ыгтыкат	itikat
ygtymat	ыгтымат	itimat
ygtyraz	ыгтыраз	itiraz
ynpygal	ынпыгал	infial
yhlas	ыхлас	ihlas
yhlasly	ыхласлы	ihlaslı
ykbal	ыкбал	ikbal
ykrar	ыкпар	ikrar
ykdysady	ыктысады	iktisadî
ylm	ылым	ilim
yllat	ыллат	illet
ylmy	ылмы	ilmî
ymarat	ымарат	imaret
yndy	ынды	indî
ynpygal	ынпыгал	infial
ynsan	ынсан	insan
ynsanyýet	ынсанийет	insaniyet
ynsap	ынсап	insaf
ynsapsyz	ынсапсыз	insafsız
yrfan	ырфан	irfan
yslam	ыслам	Islâm
ysmat	ысмаат	ismet
ysnat	ыснат	isnat
yşwa	ышва	işve
yzzat	ыззат	izzet
katyg	катыг	kat'î

<i>lybas</i>	<i>лыбас</i>	<i>libas</i>
<i>maddy</i>	<i>мадды</i>	<i>maddî</i>
<i>magaryf</i>	<i>магарыф</i>	<i>maarif</i>
<i>manyg</i>	<i>маныг</i>	<i>mâni</i>
<i>mavy</i>	<i>мавы</i>	<i>mavi</i>
<i>menyg</i>	<i>меныг</i>	<i>men'i</i>
<i>mygat</i>	<i>мыгат</i>	<i>miat</i>
<i>mygmar</i>	<i>мыгмар</i>	<i>mimar</i>
<i>myhman</i>	<i>мышман</i>	<i>mihman</i>
<i>mynasyp</i>	<i>мынасып</i>	<i>mûnasip</i>
<i>mysal</i>	<i>мысал</i>	<i>misal</i>
<i>muddagy</i>	<i>муддагы</i>	<i>müddei</i>
<i>mugyn</i>	<i>мугын</i>	<i>muin</i>
<i>nygmat</i>	<i>ныгмат</i>	<i>nimet</i>
<i>nykap</i>	<i>ныкап</i>	<i>nikap</i>
<i>mulaýym</i>	<i>мулайым</i>	<i>mûlâyim</i>
<i>nyşan</i>	<i>нышан</i>	<i>nişan</i>
<i>pyýade</i>	<i>пыйаде</i>	<i>piyade</i>
<i>rakyp</i>	<i>ракып</i>	<i>rakip</i>
<i>sahypa</i>	<i>сахыпа</i>	<i>sahife / sayfa</i>
<i>syýasat</i>	<i>сыйасат</i>	<i>siyaset</i>
<i>syýasy</i>	<i>сыйасы</i>	<i>siyasî</i>
<i>şahsy</i>	<i>шахсы</i>	<i>şahsî</i>
<i>şygar</i>	<i>шыгар</i>	<i>şiar</i>
<i>şygyr</i>	<i>шыгыр</i>	<i>şiir</i>
<i>şypa</i>	<i>шыпа</i>	<i>şifa</i>
<i>şypaly</i>	<i>шыпалы</i>	<i>şifalı</i>
<i>şugara</i>	<i>шугара</i>	<i>şuara</i>
<i>taglym</i>	<i>таглым</i>	<i>talim</i>
<i>taglymat</i>	<i>таглымат</i>	<i>talimat</i>
<i>takdyr</i>	<i>такдыр</i>	<i>takdir</i>
<i>takmyn</i>	<i>такмын</i>	<i>tahmin</i>
<i>takmynan</i>	<i>такмынан</i>	<i>tahminen</i>
<i>tankyt</i>	<i>танкыт</i>	<i>tenkit</i>
<i>tankytçy</i>	<i>танкытчы</i>	<i>tenkitci</i>

<i>taryh</i>	<i>тарых</i>	<i>tarih</i>
<i>taryhçy</i>	<i>тарыхчы</i>	<i>tarixçi</i>
<i>taryhy</i>	<i>тарыхы</i>	<i>tarihî</i>
<i>tymсал</i>	<i>тымсал</i>	<i>timsal</i>
<i>toty</i>	<i>тоты</i>	<i>tuti</i>
<i>umumy</i>	<i>умумы</i>	<i>umumî</i>
<i>wajip</i>	<i>важып</i>	<i>vacip</i>
<i>wagşy</i>	<i>вагшы</i>	<i>vahşi</i>
<i>wagşylyk</i>	<i>вагшылык</i>	<i>vahşilik</i>
<i>wakyg</i>	<i>вакыг</i>	<i>vaki</i>
<i>wedygat</i>	<i>ведыгат</i>	<i>vedia</i>
<i>wesyg</i>	<i>весыг</i>	<i>vesi</i>
<i>ýagny</i>	<i>йагны</i>	<i>yani</i>
<i>ýagşy</i>	<i>йагшы</i>	<i>yahşi</i>
<i>zynjyr</i>	<i>зынжыр</i>	<i>zincir</i>
<i>zyýan</i>	<i>зыйан</i>	<i>ziyan</i>

TmT y (i) ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>hamyr</i>	<i>хамыр</i>	<i>hamur</i>
<i>hamyrlaş-</i>	<i>хамырлаш-</i>	<i>hamurlaş-</i>
<i>hamyrly</i>	<i>хамырлы</i>	<i>hamurlu</i>
<i>namys</i>	<i>намыс</i>	<i>namus</i>
<i>namyssyz</i>	<i>намыссыз</i>	<i>namussuz</i>
<i>mumly</i>	<i>мумлы</i>	<i>mumlu</i>
<i>sabyn</i>	<i>сабын</i>	<i>sabun</i>
<i>sabynla-</i>	<i>сабынла-</i>	<i>sabunla-</i>
<i>sabynlan-</i>	<i>сабынлан-</i>	<i>sabunlan-</i>
<i>samyr</i>	<i>самыр</i>	<i>samur</i>
<i>sopy</i>	<i>сопы</i>	<i>sofu</i>
<i>tabyt</i>	<i>табыт</i>	<i>tabut</i>
<i>towazyg</i>	<i>тобазыг</i>	<i>tevazu</i>
<i>turşy</i>	<i>туршы</i>	<i>turşu</i>

TmT y (i) ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>mylaýym</i>	<i>мылайым</i>	<i>mülâyim</i>

<i>mylaýymlyk</i> <i>mynasyp</i>	<i>мылайымлык</i> <i>мынасып</i>	<i>mûlâymlik</i> <i>mûnasip</i>
-------------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------

TmT / ~ TT a

TmT (Lâtin) <i>isrip</i>	TmT (Кирил) <i>isrip</i>	TT <i>israf</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

TmT / ~ TT e

TmT (Lâtin) <i>mive</i> <i>pencire</i> <i>pida</i> <i>tiz</i> <i>tizleş-</i> <i>tizlik</i> <i>zirek</i>	TmT (Кирил) <i>миве</i> <i>пенчире</i> <i>пида</i> <i>тиз</i> <i>тизлеш-</i> <i>тизлик</i> <i>зирек</i>	TT <i>meve</i> <i>pencere</i> <i>feda</i> <i>tez</i> <i>tezleş-</i> <i>tezlik</i> <i>zeyrek</i>
---	---	---

TmT / ~ TT i

TmT (Lâtin) <i>tilsim "sır"</i> <i>timar</i> <i>timarla-</i> 'onarmak, düzeltmek'	TmT (Кирил) <i>тилсим</i> <i>тимар</i> <i>тимарла-</i>	TT <i>tılsım</i> <i>tımar</i> <i>tımarla-</i>
---	--	---

TmT / ~ TT u

TmT (Lâtin) <i>mâlim</i>	TmT (Кирил) <i>мәлим</i>	TT <i>malûm</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

TmT / ~ TT ü

TmT (Lâtin) <i>bilbil</i> <i>müdir</i> <i>mürüt</i> <i>müşgil</i> <i>müşgilat</i> <i>tecribe</i> <i>tecribeli</i> <i>tekepbir</i> <i>tercime</i>	TmT (Кирил) <i>билбил</i> <i>мүдир</i> <i>мүрит</i> <i>мүшгил</i> <i>мшгилат</i> <i>течрибе</i> <i>течрибели</i> <i>текепбир</i> <i>терчиме</i>	TT <i>bülbül</i> <i>müdür</i> <i>mürüt</i> <i>müşkül</i> <i>müşkülât</i> <i>tecrübe</i> <i>tecrübeli</i> <i>tekebbür</i> <i>tercûme</i>
--	---	---

TmT o ~ TT a

TmT (Lâtin) <i>dowar</i>	TmT (Кирил) <i>довар</i>	TT <i>davar</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

<i>dowul</i> "panik"	ДОВУЛ	<i>davul</i>
<i>dowulçy</i> "paniçe kapılan, korkak"	ДОВУЛЧЫ	<i>davulcu</i>
<i>dowully</i> "panik, telâş"	ДОВУЛЛЫ	<i>davullu</i>

TmT o ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>jogap</i>	ЖОГАП	<i>cevap</i>
<i>dowam</i>	ДОВАМ	<i>devam</i>
<i>dowamly</i>	ДОБАМЛЫ	<i>devamlı</i>
<i>dowamsyz</i>	ДОБАМСЫЗ	<i>devamsız</i>
<i>nowg</i>	НОВГ	<i>nev</i>
<i>nowruz</i>	НОВРУЗ	<i>nevruz</i>
<i>sogap</i>	СОГАП	<i>sevap</i>
<i>tomaşa</i>	ТОМАША	<i>temaşa</i>
<i>towazy</i>	ТОВАЗЫГ	<i>tevazu</i>

TmT o ~ TT ö

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>jomart</i>	ЖОМАРТ	<i>cömert</i>
<i>omr</i>	ОМР	<i>ömür</i>
<i>toba</i>	ТОБА	<i>tövbe</i>

TmT o ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>doga</i>	ДОГА	<i>dua</i>
<i>omra</i>	ОМРА	<i>umre</i>
<i>soltan</i>	СОЛТАН	<i>sultan</i>
<i>toty</i>	ТОТЫ	<i>tuti</i>

TmT o ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>hormat</i>	ХОРМАТ	<i>hürmet</i>

TmT ö ~ TT e

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>döw</i>	ДӨВ	<i>dev</i>
<i>döwlet</i>	ДӨВЛЕТ	<i>devlet</i>
<i>döwran</i>	ДӨВРАН	<i>devran</i>
<i>döwre</i>	ДӨВРЕ	<i>devre</i>
<i>döwür</i>	ДӨВҮР	<i>devir</i>
<i>höwes</i>	ХӨВЕС	<i>heves</i>

<i>höwesli</i>	<i>хөвесли</i>	<i>hevesli</i>
<i>möwsüm</i>	<i>мөвсүм</i>	<i>mevsim</i>
<i>söwda</i>	<i>сөбда</i>	<i>sevda</i>
<i>töwekgel</i>	<i>төвөкгел</i>	<i>tevekkül</i>

TmT ö ~ TT o

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>söhhbet</i>	<i>сөхбет</i>	<i>sohbet</i>

TmT ö ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>şöhle / şugla</i>	<i>шөхле / шугла</i>	<i>şule</i>

TmT ö ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>höküм</i>	<i>хөкүм</i>	<i>hüküm</i>
<i>möhlet</i>	<i>мөхлет</i>	<i>mühlet</i>
<i>möhüm</i>	<i>мөхүм</i>	<i>mühim</i>
<i>mömin</i>	<i>мөмин</i>	<i>mümin</i>

TmT u ~ TT i

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>pursat</i>	<i>пурсат</i>	<i>fırsat</i>

TmT u ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>Juvan</i>	<i>Жуван</i>	<i>cıvan</i>
<i>puşman "pişmanlık"</i>	<i>пушман</i>	<i>pişman</i>
<i>usýan</i>	<i>усйан</i>	<i>isyan</i>

TmT u ~ TT ö

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>huşur / uşr</i>	<i>хуыур / ушр</i>	<i>öşür</i>
<i>urp</i>	<i>урп</i>	<i>örp</i>

TmT u ~ TT ü

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>duşman</i>	<i>душман</i>	<i>düşman</i>
<i>furug</i>	<i>фуруг</i>	<i>fûru</i>
<i>muddagy</i>	<i>муддагы</i>	<i>müddei</i>
<i>mulammag</i>	<i>муламмаг</i>	<i>mülemma</i>
<i>mumtanyg</i>	<i>мумтаныг</i>	<i>mümteni</i>

<i>mutalyga</i>	<i>муталыга</i>	<i>mūtalāa</i>
<i>mutdaga</i>	<i>мутдага</i>	<i>mūddei</i>
<i>nusga</i>	<i>нусга</i>	<i>nūsha</i>
<i>rubagyýat</i>	<i>рубагыýат</i>	<i>rūbaiyat</i>
<i>rukug</i>	<i>рукуг</i>	<i>rūkû</i>
<i>uryan</i>	<i>урýан</i>	<i>ūryan</i>
<i>ussat</i>	<i>уссат</i>	<i>ūstat</i>
<i>ussatlyk</i>	<i>уссатлык</i>	<i>ūstatlık</i>
<i>vusgat</i>	<i>вусгат</i>	<i>vūs'at</i>
<i>zulum</i>	<i>зулум</i>	<i>zulūm</i>

TmT ū ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bürünç</i>	<i>бҮрҮнч</i>	<i>pirinç</i>
<i>derwüş</i>	<i>дєрвҮш</i>	<i>derviş</i>
<i>döwūr</i>	<i>дөөүр</i>	<i>devir</i>
<i>möhüm</i>	<i>мөхүм</i>	<i>mühim</i>
<i>möwsüm</i>	<i>мөвсүм</i>	<i>mevsim</i>

TmT ū ~ TT u

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>hücüm</i>	<i>хҮчрҮм</i>	<i>hücum</i>
<i>hüy</i>	<i>хҮй</i>	<i>huy</i>
<i>sütün</i>	<i>сҮтҮн</i>	<i>sütun</i>

2. Ünlü Düşmeleri

TmT ø ~ TT /

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>vasp</i>	<i>васп</i>	<i>vasıf</i>
<i>şahs</i>	<i>шахс</i>	<i>şahıs</i>

TmT ø ~ TT i

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>äks</i>	<i>экс</i>	<i>akis</i>
<i>keyp</i>	<i>кейп</i>	<i>keyif</i>
<i>keyplen-</i>	<i>кейплєн-</i>	<i>keyiflen-</i>
<i>nagt</i>	<i>нагт</i>	<i>nakit</i>
<i>paytagt</i>	<i>пайтагт</i>	<i>payitaht</i>
<i>wagt</i>	<i>вагт</i>	<i>vakit</i>

wesyet zerur	вещает зѣрур	vasiyet zarurî
-----------------	-----------------	-------------------

TmT ø ~ TT ü

TmT (Lâtin) omr uşr / huşur zûlp	TmT (Кирил) омр ушр / хушур зҮлп	TT ömür öşür zülûf
---	---	-----------------------------

3. Ünlü Türemeleri

TmT a ~ TT ø

TmT (Lâtin) kapasa	TmT (Кирил) капаса	TT kafes
-----------------------	-----------------------	-------------

TmT i ~ TT ø

TmT (Lâtin) nakt	TmT (Кирил) накт	TT nakit
---------------------	---------------------	-------------

TmT u ~ TT ø

TmT (Lâtin) asman uzw	TmT (Кирил) асман узв	TT asuman uzuv
-----------------------------	-----------------------------	----------------------

b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri

TmT ile TT arasında, Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde görülen ünsüz değişimleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişimleri

1.1. Ünsüz Denklikleri

TmT b- ~ TT p-

TmT (Lâtin) baha bahaly "fiyatı bilinen" berçin berçinle- berhiz bürünç	TmT (Кирил) баха бахалы берчин берчинле- берхиз бҮрҮнч	TT paha pahalı perçin perçinle- perhiz piring
---	--	---

TmT j- (ç-) ~ TT ç-

TmT (Lâtin) jorap	TmT (Кирил) жорап	TT çorap
----------------------	----------------------	-------------

TmT d ~ TT t-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>dâne</i>	<i>дәне</i>	<i>tane</i>
<i>dâneli</i>	<i>дәнели</i>	<i>taneli</i>
<i>dânesiz</i>	<i>дәнесиз</i>	<i>tanersiz</i>
<i>dellal</i>	<i>деллал</i>	<i>tellâl</i>

TmT g ~ TT k-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>gabza</i>	<i>габза</i>	<i>kapza</i>
<i>gahar</i>	<i>гахар</i>	<i>kahir</i>
<i>gaharla-</i>	<i>гахарла-</i>	<i>kahırla-</i>
<i>gant</i>	<i>гант</i>	<i>kant</i>
<i>gantly</i>	<i>гантлы</i>	<i>kantlı</i>
<i>gymmat</i>	<i>гыммат</i>	<i>kıymet</i>
<i>gymmatly</i>	<i>гымматлы</i>	<i>kıymetli</i>

TmT h ~ TT k-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>humar</i>	<i>хумар</i>	<i>kumar</i>

TmT p ~ TT b-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>peyan</i>	<i>пеџан</i>	<i>beyan</i>
<i>paç</i>	<i>пач</i>	<i>baç</i>

TmT p ~ TT f-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>pal</i>	<i>пал</i>	<i>fal</i>
<i>panus</i>	<i>панус</i>	<i>fanus</i>
<i>parasat</i>	<i>парасат</i>	<i>feraset</i>
<i>parasatli</i>	<i>парасатли</i>	<i>ferasetli</i>
<i>parh</i>	<i>парх</i>	<i>fark</i>
<i>pasył</i>	<i>пасыл</i>	<i>fasıl</i>
<i>pelek</i>	<i>пелек</i>	<i>felek</i>
<i>pena "barınak"</i>	<i>пена</i>	<i>fena</i>
<i>peryat</i>	<i>перџат</i>	<i>feryat</i>
<i>peyda</i>	<i>пейда</i>	<i>fayda</i>
<i>peydasyz</i>	<i>пейдасыз</i>	<i>faydasız</i>

<i>pida</i>	<i>пида</i>	<i>fedâ</i>
<i>pikir</i>	<i>пикир</i>	<i>fikir</i>
<i>pil</i>	<i>пил</i>	<i>fil</i>
<i>pitne</i>	<i>питне</i>	<i>fitne</i>
<i>pitneçi</i>	<i>питнечи</i>	<i>fitneci</i>
<i>pitre</i>	<i>пире</i>	<i>fitre</i>
<i>pukara</i>	<i>пукара</i>	<i>fukara</i>

TmT ş- ~ TT ç-

TmT (Lâtin) <i>şagal</i>	TmT (Кирил) <i>шагал</i>	TT <i>çakal</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

TmT t- ~ TT h-

TmT (Lâtin) <i>toşap</i>	TmT (Кирил) <i>тошап</i>	TT <i>hoşaf</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

TmT z- ~ TT d-

TmT (Lâtin) <i>zarba</i>	TmT (Кирил) <i>зарба</i>	TT <i>darbe</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

1.2. Ünsüz Türemeleri

TmT h- ~ TT ø

TmT (Lâtin) <i>hakyk</i> <i>hasa</i> <i>huşur / uşr</i>	TmT (Кирил) <i>хакык</i> <i>хаса</i> <i>хуыур / ушр</i>	TT <i>akik</i> <i>asa</i> <i>öşür</i>
---	---	---

TmT ý (y-) ~ TT ø

TmT (Lâtin) <i>ýesir</i>	TmT (Кирил) <i>йесир</i>	TT <i>esir</i>
------------------------------------	------------------------------------	--------------------------

1.3. Ünsüz Yer Değişirmesi

TmT n...t ~ TT l...n-

TmT (Lâtin) <i>nâlet</i>	TmT (Кирил) <i>нәлет</i>	TT <i>lânet</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri

2.1. Ünsüz Denklikleri

TmT -b- ~ TT -p-

TmT (Lâtin) <i>şübhe</i> <i>şübheli</i>	TmT (Кирил) <i>шүбхе</i> <i>шүбхели</i>	TT <i>şüphe</i> <i>şüpheli</i>
--	--	---

<i>şübbesiz</i>	<i>шүбхесиз</i>	<i>şüpphesiz</i>
-----------------	-----------------	------------------

TmT -j- (-c-) ~ TT -ç-

TmT (Lâtin) <i>pence</i> <i>pencele-</i>	ТМТ (Кирил) <i>пенче</i> <i>пенчеле-</i>	ТТ <i>pençe</i> <i>pençele-</i>
---	---	--

TmT -d- ~ TT -t-

TmT (Lâtin) <i>jedvel</i>	ТМТ (Кирил) <i>жедвел</i>	ТТ <i>cetvel</i>
-------------------------------------	-------------------------------------	----------------------------

TmT -g- ~ TT -ğ-

TmT (Lâtin) <i>legen</i> <i>nygma</i> <i>meger</i> <i>yagy</i>	ТМТ (Кирил) <i>леген</i> <i>ныгма</i> <i>мегер</i> <i>йагы</i>	ТТ <i>leğen</i> <i>nağme</i> <i>meğer</i> <i>yağı</i>
---	---	--

TmT -g- ~ TT -h-

TmT (Lâtin) <i>bagt</i> <i>bagtly</i> <i>betbagt</i> <i>igtiyar</i> <i>nusga</i> <i>paytagt</i> <i>rugsat</i> <i>tagt</i> <i>tagta</i> <i>tagtabiti</i> <i>wagsy</i> <i>wagsylyk</i> <i>yagşy</i>	ТМТ (Кирил) <i>багт</i> <i>багтлы</i> <i>бетбагт</i> <i>игтийар</i> <i>нусга</i> <i>пайтагт</i> <i>ругсат</i> <i>тагт</i> <i>тагта</i> <i>тагтабити</i> <i>вагшы</i> <i>вагшылык</i> <i>йагшы</i>	ТТ <i>baht</i> <i>bahtlı</i> <i>betbaht</i> <i>ihtiyar</i> <i>nüşa</i> <i>payitaht</i> <i>ruhsat</i> <i>taht</i> <i>tagta</i> <i>tahta biti</i> <i>vahşi</i> <i>vahşilik</i> <i>yahşi</i>
---	---	---

TmT -g- ~ TT -k-

TmT (Lâtin) <i>mesgen</i> <i>mesgensiz</i> <i>müşgil</i> <i>müşgilat</i>	ТМТ (Кирил) <i>месген</i> <i>месгенсиз</i> <i>мүшгил</i> <i>мүшгилат</i>	ТТ <i>mesken</i> <i>meskensiz</i> <i>müşkül</i> <i>müşkülât</i>
---	---	--

<i>nagyş</i>	<i>нагыш</i>	<i>nakış</i>
<i>nagt</i>	<i>нагт</i>	<i>nakit</i>
<i>nogsan</i>	<i>ногсан</i>	<i>noksan</i>
<i>vagt</i>	<i>вагт</i>	<i>vakit</i>

TmT -g- ~ TT -v-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>Jogap</i>	<i>Жогап</i>	<i>cevap</i>
<i>sogap</i>	<i>согап</i>	<i>sevap</i>

TmT -g- ~ TT -y-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>leglek</i>	<i>леглек</i>	<i>leylek</i>

TmT -h- (-x-) ~ TT -k-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>pahyr</i>	<i>пахыр</i>	<i>fakir</i>

TmT -k- ~ TT -h-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>bakja</i>	<i>бакжа</i>	<i>bahçe</i>
<i>takmyñ</i>	<i>такмын</i>	<i>tahmin</i>
<i>takmyñan</i>	<i>такмынан</i>	<i>tahminen</i>

TmT -m- ~ TT -n-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>tamdyr</i>	<i>тамдыр</i>	<i>tandır</i>

TmT -n- ~ TT -m-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>anbar</i>	<i>анбар</i>	<i>amber</i>

TmT -ñ- ~ TT -n-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>reñk</i>	<i>реңк</i>	<i>renk</i>
<i>reñkli</i>	<i>реңкли</i>	<i>renkli</i>
<i>reñksiz</i>	<i>реңксиз</i>	<i>renksiz</i>

TmT -p- ~ TT -b-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>tekepbir</i>	<i>текепбир</i>	<i>tekebbür</i>

TmT -p- ~ TT -f-

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
<i>gapyl</i>	<i>гапыл</i>	<i>gafil</i>

<i>kariya</i>	<i>капыйа</i>	<i>kafiye</i>
<i>kapasa</i>	<i>капаса</i>	<i>kafes</i>
<i>nepes</i>	<i>непес</i>	<i>nefes</i>
<i>nepis</i>	<i>непис</i>	<i>nefis</i>
<i>sahypa</i>	<i>сахыпа</i>	<i>sahife / sayfa</i>
<i>sapa</i>	<i>сапа</i>	<i>sefa</i>
<i>sypat</i>	<i>сыпат</i>	<i>sıfat</i>
<i>sopy</i>	<i>сопы</i>	<i>sofu</i>
<i>şapak</i>	<i>шапак</i>	<i>şafak</i>
<i>şura</i>	<i>шыпа</i>	<i>şifa</i>
<i>şypaly</i>	<i>шыпалы</i>	<i>şifalı</i>
<i>tarapdar</i>	<i>тарапдар</i>	<i>tarafdar</i>
<i>taýpa</i> "boy, kabile, aşiret"	<i>тайпа</i>	<i>tayfa</i>
<i>tupan</i>	<i>тупан</i>	<i>tufan</i>
<i>tüpeñ</i>	<i>түпең</i>	<i>tüfek</i>
<i>wepa</i>	<i>вепа</i>	<i>vefa</i>
<i>wepaly</i>	<i>вепалы</i>	<i>vefalı</i>
<i>wepasyz</i>	<i>вефасыз</i>	<i>vafasız</i>
<i>wepat</i>	<i>эепат</i>	<i>vefat</i>
<i>wezipa</i>	<i>везипе</i>	<i>vazife</i>

TmT -p- ~ TT -v-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>kepgir</i>	<i>кепгир</i>	<i>kevgir</i>

TmT -t- ~ TT d-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>betbagt</i>	<i>бетбагт</i>	<i>bedbaht</i>
<i>betbagtlyk</i>	<i>бетбагтлык</i>	<i>bedbahtlık</i>
<i>müddet</i>	<i>мүтдет</i>	<i>müddet</i>

TmT -w- (-v-) ~ TT -ğ-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>awy</i>	<i>авы</i>	<i>ağı</i>

2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

TmT -mm- ~ TT -ym-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>gymmat</i>	<i>гыммат</i>	<i>kıymet</i>

<i>gymmatly</i>	<i>ГЫММАТЛЫ</i>	<i>kıymetli</i>
-----------------	-----------------	-----------------

TmT -ññ- ~ TT -nc-

TmT (Lâtin) <i>zeññi</i>	TmT (Кирил) <i>зеңңи</i>	TT <i>zenci</i>
------------------------------------	------------------------------------	---------------------------

2.3. Ünsüz Aykırılışması

TmT -ss- ~ TT -sd-

TmT (Lâtin) <i>tassyk</i>	TmT (Кирил) <i>тассык</i>	TT <i>tasdik</i>
-------------------------------------	-------------------------------------	----------------------------

TmT -ss- ~ TT -st-

TmT (Lâtin) <i>ussa</i> <i>ussalyk</i>	TmT (Кирил) <i>усса</i> <i>уссалык</i>	TT <i>usta</i> <i>ustalık</i>
---	---	--

2.4. Ünsüz Düşmeleri

TmT ø ~ TT -n-

TmT (Lâtin) <i>işalla</i>	TmT (Кирил) <i>ишалла</i>	TT <i>işalla</i>
-------------------------------------	-------------------------------------	----------------------------

TmT ø ~ TT -v-

TmT (Lâtin) <i>toba</i>	TmT (Кирил) <i>тоба</i>	TT <i>tövbe</i>
-----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

TmT ø ~ TT -y-

TmT (Lâtin) <i>mive</i> <i>seret-</i> <i>zirek</i>	TmT (Кирил) <i>миве</i> <i>серет-</i> <i>зирек</i>	TT <i>meyve</i> <i>seyret-</i> <i>zeyrek</i>
--	--	--

2.5. Ünsüz İkizleşmeleri

TmT -mm- ~ TT -m-

TmT (Lâtin) <i>emma</i> <i>hammam</i> <i>hammamcy</i>	TmT (Кирил) <i>емма</i> <i>хаммам</i> <i>хаммамчы</i>	TT <i>ama</i> <i>hamam</i> <i>hamamcı</i>
---	---	---

TmT -ss- ~ TT -s-

TmT (Lâtin) <i>kassap</i>	TmT (Кирил) <i>кассап</i>	TT <i>kasap</i>
-------------------------------------	-------------------------------------	---------------------------

2.6. Ünsüz Türemeleri

TmT'de kelime içindeki bir kısım *-g-/ler* TT'de *ø* olarak görülür. Bu değişim Arapça asıllı kelimelerdeki *ayın (ع)* sesinin, TmT'de *g* ile, TT'de *ø* ile alınmasından kaynaklanmaktadır.

TmT *-g-* ~ TT *ø*

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>agla</i>	<i>агла</i>	<i>âlâ</i>
<i>aglam</i>	<i>аглам</i>	<i>âlem</i>
<i>agma</i>	<i>агма</i>	<i>âmâ</i>
<i>agmal</i>	<i>агмал</i>	<i>amal</i>
<i>agraf</i>	<i>аграф</i>	<i>Araf</i>
<i>agza</i>	<i>агза</i>	<i>aza</i>
<i>doga</i>	<i>дога</i>	<i>dua</i>
<i>jemagat</i>	<i>Жемагат</i>	<i>cemaat</i>
<i>halgat / hylat</i>	<i>халгат / хылат</i>	<i>hil'at</i>
<i>ygjam</i>	<i>ыгжам</i>	<i>icaz</i>
<i>ygdam</i>	<i>ыгдаз</i>	<i>idam</i>
<i>ygzaz</i>	<i>ыгзаз</i>	<i>izaz</i>
<i>yglam</i>	<i>ыглам</i>	<i>ilâm</i>
<i>yglan</i>	<i>ыглан</i>	<i>ilân</i>
<i>ygtybar</i>	<i>ыгтыбар</i>	<i>itibar</i>
<i>ygydal</i>	<i>ыгтыдал</i>	<i>itidal</i>
<i>ygykat</i>	<i>ыгтыкат</i>	<i>itikat</i>
<i>ygyamat</i>	<i>ыгтымат</i>	<i>itimat</i>
<i>ygyraz</i>	<i>ыгтыраз</i>	<i>itiraz</i>
<i>ynpygal</i>	<i>ынпыгал</i>	<i>infial</i>
<i>istidga</i>	<i>истидга</i>	<i>istida</i>
<i>istigdad</i>	<i>истигдат</i>	<i>istidat</i>
<i>istigfa</i>	<i>истигфа</i>	<i>istifa</i>
<i>kanagat</i>	<i>канагат</i>	<i>kanaat</i>
<i>katga / kytga</i>	<i>катга / кытга</i>	<i>kit'a</i>
<i>lagl / lagyl</i>	<i>лагл / лагыл</i>	<i>lâl</i>
<i>lagnet</i>	<i>лагнет</i>	<i>lânet</i>
<i>magarýp</i>	<i>магарып</i>	<i>maarif</i>
<i>magbut</i>	<i>магбут</i>	<i>mabut</i>
<i>magdan</i>	<i>магдан</i>	<i>maden</i>
<i>maghut</i>	<i>магхут</i>	<i>mahut</i>

<i>magyşat</i>	<i>магышат</i>	<i>maışet</i>
<i>magkul</i>	<i>магкул</i>	<i>makul</i>
<i>maglum</i>	<i>маглум</i>	<i>malûm</i>
<i>maglumat</i>	<i>маглумат</i>	<i>malûmat</i>
<i>magmur</i>	<i>магмур</i>	<i>mamur</i>
<i>magnawy</i>	<i>магнавы</i>	<i>manevî</i>
<i>magraç</i>	<i>маграч</i>	<i>miraç</i>
<i>magripat</i>	<i>магрипат</i>	<i>marifet</i>
<i>magrup</i>	<i>магрупп</i>	<i>marif</i>
<i>magsum</i>	<i>магсум</i>	<i>masum</i>
<i>magşuk</i>	<i>магшук</i>	<i>maşuk</i>
<i>magşuka</i>	<i>магшука</i>	<i>maşuka</i>
<i>makgat</i>	<i>магкат</i>	<i>makat</i>
<i>maşgal</i>	<i>мапгал</i>	<i>meşale</i>
<i>melgun</i>	<i>мелгун</i>	<i>mel'un</i>
<i>menfegat</i>	<i>менфегат</i>	<i>menfaat</i>
<i>mesgud</i>	<i>месгут</i>	<i>mesut</i>
<i>metbugat</i>	<i>метбугат</i>	<i>matbuat</i>
<i>movgut</i>	<i>мовгут</i>	<i>mevut</i>
<i>muddagy</i>	<i>муддагы</i>	<i>müddei</i>
<i>mugalla</i>	<i>мугалла</i>	<i>mualla</i>
<i>mugallak</i>	<i>мугаллак</i>	<i>muallâk</i>
<i>mugallym</i>	<i>мугаллым</i>	<i>muallim</i>
<i>mugallyma</i>	<i>мугаллыма</i>	<i>muallime</i>
<i>mugattar</i>	<i>мугаттар</i>	<i>muattar</i>
<i>mugayyan</i>	<i>мугаййан</i>	<i>muayyen</i>
<i>mugazzam</i>	<i>мугаззам</i>	<i>muazzam</i>
<i>mugazzap</i>	<i>мугаззап</i>	<i>muazzep</i>
<i>mugcuz</i>	<i>мугчуз</i>	<i>mucize</i>
<i>mugtaber</i>	<i>мугтабер</i>	<i>muteber</i>
<i>mugtakyt</i>	<i>мугтакыт</i>	<i>mutekit</i>
<i>mugtamyt</i>	<i>мугтамыт</i>	<i>mutemet</i>
<i>mustagyt</i>	<i>мустагыт</i>	<i>müstait</i>
<i>mugyn</i>	<i>мугын</i>	<i>muin</i>
<i>nagyl</i>	<i>нагыл</i>	<i>nal</i>
<i>nagyş</i>	<i>нагыш</i>	<i>naaş</i>
<i>nagra</i>	<i>награ</i>	<i>nara</i>
<i>nygmat</i>	<i>ныгмат</i>	<i>nimet</i>

<i>pagyl</i>	<i>пагыл</i>	<i>fail</i>
<i>pygył</i>	<i>пыгыл</i>	<i>fiil</i>
<i>pyrgaun</i>	<i>пыргаун</i>	<i>firavun</i>
<i>ragayat</i>	<i>рагайат</i>	<i>riayet</i>
<i>rubagy</i>	<i>рубагы</i>	<i>rubai</i>
<i>sagadat</i>	<i>сагадат</i>	<i>saadet</i>
<i>sagat</i>	<i>сагат</i>	<i>saat</i>
<i>sungat</i>	<i>сунгат</i>	<i>sanat</i>
<i>şejagat</i>	<i>шежагат</i>	<i>şecaat</i>
<i>şagyr / şahyr</i>	<i>шагыр / шахыр</i>	<i>şair</i>
<i>şapygy</i>	<i>шапыгы</i>	<i>Şafiî</i>
<i>şepagat</i>	<i>шепагат</i>	<i>şefaät</i>
<i>şerigat</i>	<i>шеригат</i>	<i>şeriat</i>
<i>şygar</i>	<i>шыгар</i>	<i>şiar</i>
<i>şygyr</i>	<i>шыгыр</i>	<i>şiiir</i>
<i>şuga</i>	<i>шуга</i>	<i>şua</i>
<i>şugla / şöhle</i>	<i>шугла / шөхле</i>	<i>şule</i>
<i>tagala</i>	<i>тагала</i>	<i>tealâ</i>
<i>tagalluk</i>	<i>тагаллук</i>	<i>taallûk</i>
<i>tagam "tat, lezzet"</i>	<i>тагам</i>	<i>taam</i>
<i>tagjyl</i>	<i>тагжыл</i>	<i>tacil</i>
<i>taglyk</i>	<i>таглык</i>	<i>talik</i>
<i>taglyl</i>	<i>таглыл</i>	<i>talil</i>
<i>taglym</i>	<i>таглым</i>	<i>talim</i>
<i>taglymat</i>	<i>таглымат</i>	<i>talimat</i>
<i>tagmyr</i>	<i>тагмыр</i>	<i>tamir</i>
<i>tagun "kıyım, toplu ölüm"</i>	<i>тагун</i>	<i>taun</i>
<i>tagzym</i>	<i>тагзым</i>	<i>tazim</i>
<i>tagzyýa</i>	<i>тагзыйа</i>	<i>taziye</i>
<i>tebigat</i>	<i>тебигат</i>	<i>tabiat</i>
<i>tebygy</i>	<i>тебыгы</i>	<i>tabîi</i>
<i>vakygat</i>	<i>вакыга</i>	<i>vakia</i>
<i>ýagny</i>	<i>йагнй</i>	<i>yani</i>
<i>zagp</i>	<i>загп</i>	<i>zaaf</i>
<i>zeragat / ziragat</i>	<i>зерагат / зирагат</i>	<i>ziraat</i>

TmT'de kelime içindeki bir kısım *-h-*'ler TT'de *ø* olarak görülür. Bu değişim Arapça asıllı kelimelerdeki *ayın* (ع) sesinin, TmT'de *-h-* ile, TT'de *ø* ile alınmasından kaynaklanmaktadır.

TmT -h- ~ TTø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>āhtibar</i>	<i>әхтибар</i>	<i>itibar</i>
<i>āhtibarly</i>	<i>әхтибарлы</i>	<i>itibarlı</i>
<i>āhtibarlylyk</i>	<i>әхтибарлылык</i>	<i>itibarlılık</i>
<i>āhtibarsyz</i>	<i>әхтибарсыз</i>	<i>itibarsız</i>
<i>āhtibarsyzlyk</i>	<i>әхтибарсызлык</i>	<i>itibarsızlık</i>
<i>şahyr / şagyr</i>	<i>шахыр / шагыр</i>	<i>şair</i>

TmT -ý- (-y-) ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>daýym</i>	<i>дайым</i>	<i>daim</i>
<i>haýyn</i>	<i>хайын</i>	<i>hain</i>
<i>weyran</i>	<i>вейран</i>	<i>viran</i>

2.7. Ünsüz Yer Değiştirmeleri

TmT -rw- (-rv-) ~ TT -vr-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>arwat</i>	<i>арват</i>	<i>avret</i>

TmT -tb- ~ TT -pt-

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>mütbela</i>	<i>мүтбела</i>	<i>müptelâ</i>

3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri

3.1. Ünsüz Denklilikleri

TmT -g ~ TT -ğ

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>bag</i>	<i>баг</i>	<i>bağ</i>

TmT -h ~ TT -k

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>çarh</i>	<i>çarx</i>	<i>çark</i>

TmT -ñ ~ TT -n

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>talañ</i>	<i>талаң</i>	<i>talan</i>

TmT -ñ ~ TT -nk / -k

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>jeñ</i>	<i>жең</i>	<i>cenk</i>
<i>tüpeñ</i>	<i>түпең</i>	<i>tüfek</i>

TmT -p ~ TT -f

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>aryp</i>	<i>арып</i>	<i>arif</i>

<i>etrap</i>	<i>етрап</i>	<i>etraf</i>
<i>harp</i>	<i>харп</i>	<i>harf</i>
<i>hayıp</i>	<i>хайып</i>	<i>hayıf</i>
<i>isrip</i>	<i>исрип</i>	<i>israf</i>
<i>keyp</i>	<i>кейп</i>	<i>keyif</i>
<i>sap</i>	<i>сап</i>	<i>saf</i>
<i>sarp (et-)</i>	<i>сарп (ет-)</i>	<i>sarf (et-)</i>
<i>tarap</i>	<i>тарап</i>	<i>taraf</i>
<i>teklip</i>	<i>теклип</i>	<i>teklif</i>
<i>urp</i>	<i>урп</i>	<i>örf</i>
<i>vasp</i>	<i>васп</i>	<i>vasıf</i>
<i>zûlp</i>	<i>зүлп</i>	<i>zülûf</i>

TmT -t ~ TT -d

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>şat</i>	<i>шат</i>	<i>şad</i>
<i>yat</i>	<i>йат</i>	<i>yad</i>

3.2. Ünsüz Düşmeleri

TmT ø ~ TT -h

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>alla</i>	<i>алла</i>	<i>allah</i>
<i>bigünâ</i>	<i>бигүнә</i>	<i>bigünah</i>
<i>işalla</i>	<i>ишалла</i>	<i>işalla</i>
<i>tesbi</i>	<i>тесби</i>	<i>tesbih</i>

TmT ø ~ TT -n

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>dürbi</i>	<i>дүрби</i>	<i>dürbün</i>

TmT ø ~ TT -t

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>mes</i>	<i>мес</i>	<i>mest</i>

3.3. Ünsüz Türemeleri

TmT -g ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>jemg</i>	<i>жемг</i>	<i>cem</i>
<i>jumag</i>	<i>жумаг</i>	<i>cima</i>
<i>ibdag</i>	<i>ибдаг</i>	<i>ibda</i>
<i>ibtidag</i>	<i>ибтидаг</i>	<i>iptida</i>
<i>içtimag</i>	<i>иҗтимаг</i>	<i>içtima</i>
<i>irtijag</i>	<i>иртиҗак</i>	<i>irtica</i>

<i>kanyg</i>	<i>каныг</i>	<i>kani</i>
<i>maktag</i>	<i>мактаг</i>	<i>makta</i>
<i>manyg</i>	<i>маныг</i>	<i>mâni</i>
<i>matag</i>	<i>матаг</i>	<i>meta</i>
<i>menbag</i>	<i>менбаг</i>	<i>menba</i>
<i>menyg</i>	<i>мёныг</i>	<i>men'i</i>
<i>mesnug</i>	<i>меснуг</i>	<i>mesnu</i>
<i>movzug</i>	<i>мовзуг</i>	<i>mevzu</i>
<i>mumtanyg</i>	<i>мумтаныг</i>	<i>mûmteni</i>
<i>murabbag</i>	<i>мураббаг</i>	<i>murabba</i>
<i>murassag</i>	<i>мурассаг</i>	<i>murassa</i>
<i>muttalyg</i>	<i>мутталыг</i>	<i>muttali</i>
<i>nowg</i>	<i>новг</i>	<i>nev</i>
<i>rajyg</i>	<i>ражыг</i>	<i>raci</i>
<i>rujug</i>	<i>ружуг</i>	<i>rûcu</i>
<i>rukug</i>	<i>рукуг</i>	<i>rûkû</i>
<i>secyg</i>	<i>сежыг</i>	<i>seci</i>
<i>serig</i>	<i>сериг</i>	<i>seri</i>
<i>tabyg</i>	<i>табыг</i>	<i>tâbi</i>
<i>talyg</i>	<i>талыг</i>	<i>tali</i>
<i>tamag</i>	<i>тамаг</i>	<i>tama</i>
<i>towazyg</i>	<i>товазыг</i>	<i>tevazu</i>
<i>tulug</i>	<i>тулуг</i>	<i>tulû</i>
<i>zagp</i>	<i>загп</i>	<i>zaaf</i>
<i>zayyg</i>	<i>зайыг</i>	<i>zayi</i>
<i>zerg "ekin"</i>	<i>зерг</i>	<i>zer</i>

TmT -w (-v) ~ TT ø

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>arzuw</i>	<i>арзув</i>	<i>arzu</i>

c. Ünlü -Ünsüz Yer Değiştirmeleri

TmT -at ~ TT -ta

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>nokat</i>	<i>нокат</i>	<i>nokta</i>

TmT -ir ~ TT -ri

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
<i>neşiryat</i>	<i>неширйат</i>	<i>neşriyat</i>

ç. Hece Yutumu

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
âhmiyet	әхмийет	ehemmiyet
âhmiyetli	әхмийетли	ehemmiyetli
âhmiyetsiz	әхмийетсиз	ehemmiyetsiz

2.3. Türkmen Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Avrupa Dillerinden Gelen Ortak Kelimeler

Avrupa dillerinden alınmış kelimelerin bazıları TmT'de ve TT'de aynıdır. Avrupa dillerinden alınan bazı kelimeler ise, alındıkları dile bağlı olarak farklı biçimlere girmişlerdir. TmT'de ve TT'de bulunan Avrupa asıllı kelimeler: "1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler" ve "2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler" olarak iki alt başlıkta ve alfabetik düzen içinde aşağıda verilmiştir.

1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
A	А	
<i>abažur</i>	<i>абажур</i>	<i>abajur</i>
<i>analiz</i>	<i>анализ</i>	<i>analiz</i>
<i>anonim</i>	<i>аноним</i>	<i>anonim</i>
<i>artist</i>	<i>артист</i>	<i>artist</i>
<i>asfalt</i>	<i>асфалт</i>	<i>asfalt</i>
<i>atom</i>	<i>атом</i>	<i>atom</i>
<i>azot</i>	<i>азот</i>	<i>azot</i>
B	Б	
<i>bagaż</i>	<i>багаж</i>	<i>bagaj</i>
<i>basketbol</i>	<i>баскетбол</i>	<i>basketbol</i>
<i>benzin</i>	<i>бензин</i>	<i>benzin</i>
<i>beton</i>	<i>бетон</i>	<i>beton</i>
<i>bilet</i>	<i>билет</i>	<i>bilet</i>
<i>boks</i>	<i>бокс</i>	<i>boks</i>
<i>bomba</i>	<i>бомба</i>	<i>bomba</i>
<i>boykot</i>	<i>бойкот</i>	<i>boykot</i>
<i>büro</i>	<i>бүро</i>	<i>büro</i>
D	Д	
<i>dekan</i>	<i>декан</i>	<i>dekan</i>
<i>despotik</i>	<i>деспотик</i>	<i>despotik</i>

<i>despotizm</i>	<i>деспотизм</i>	<i>despotizm</i>
<i>detektiv</i>	<i>детектив</i>	<i>dedektif/detektif</i>
<i>determinizm</i>	<i>детерминизм</i>	<i>determinizm</i>
<i>didaktik</i>	<i>дидактик</i>	<i>didaktik</i>
<i>diftong</i>	<i>дифтонг</i>	<i>diftong</i>
<i>dinamit</i>	<i>динамит</i>	<i>dinamit</i>
<i>diplomat</i>	<i>дипломат</i>	<i>diplomat</i>
<i>disk</i>	<i>диск</i>	<i>disk</i>
<i>dispanser</i>	<i>диспансер</i>	<i>dispanser</i>
<i>dizel</i>	<i>дизел</i>	<i>dizel</i>
<i>dogma</i>	<i>догма</i>	<i>dogma</i>
<i>doktor</i>	<i>доктор</i>	<i>doktor</i>
<i>dramatik</i>	<i>драматик</i>	<i>dramatik</i>
<i>dramaturg</i>	<i>драматург</i>	<i>dramaturg</i>
E	Е	
<i>eklektik</i>	<i>эклeктик</i>	<i>eklektik</i>
<i>ekran</i>	<i>экран</i>	<i>ekran</i>
<i>ekspertiz</i>	<i>экспертиз</i>	<i>ekspertiz</i>
<i>elektrik</i>	<i>электрик</i>	<i>elektrik</i>
<i>erotik</i>	<i>эротик</i>	<i>erotik</i>
<i>eskiz</i>	<i>эскиз</i>	<i>eskiz</i>
<i>etap</i>	<i>этап</i>	<i>etap</i>
<i>etnograf</i>	<i>этимограф</i>	<i>etnograf</i>
F	Ф	
<i>fanatik</i>	<i>фанатик</i>	<i>fanatik</i>
<i>fanatizm</i>	<i>фанатизм</i>	<i>fanatizm</i>
<i>farmakolog</i>	<i>фармаколог</i>	<i>farmakolog</i>
<i>fatalist</i>	<i>фаталист</i>	<i>fatalist</i>
<i>forma</i>	<i>форма</i>	<i>forma</i>
<i>fosfor</i>	<i>фосфор</i>	<i>fosfor</i>

futbol	футбол	futbol
G	Г	
garaž	гараж	garaj
gaz	газ	gaz
general	генерал	general
genetik	генетик	genetik
gram	грам	gram
grip	грип	grip
I	И	
ideoložik	идеоложик	ideolojik
integral	интеграл	integral
izomorf	изоморф	izomorf
Ž	Ж	
žeton	жетон	jeton
K	К	
kakao	какао	kakao
kapitalizm	капитализм	kapitalizim
kilo	кило	kilo
klas	клас	klâs
kompres	компрес	kompres
konduktor	кондуктор	kondüktör
kongres	конгрес	kongre
konserv	консерв	konserve
konservatoriya	консерваторија	konservatuar
konkret	конкрет	konkre /konkret
kontrol	контрол	kontrol
koridor	коридор	koridor
krem	крем	krem
kurs	курс	kurs

L	Л	
<i>laborant</i>	<i>лаборант</i>	<i>lâborant</i>
<i>loca</i>	<i>лоса</i>	<i>loca</i>
M	М	
<i>marka</i>	<i>марка</i>	<i>marka</i>
<i>marş</i>	<i>марш</i>	<i>marş</i>
<i>meteor</i>	<i>метеор</i>	<i>meteor</i>
<i>metodik</i>	<i>методик</i>	<i>metodik</i>
<i>metrik</i>	<i>метрик</i>	<i>metrik</i>
N	Н	
<i>naturalist</i>	<i>натуралист</i>	<i>naturalist</i>
<i>nikel</i>	<i>никел</i>	<i>nikel</i>
<i>nikelle-</i>	<i>никелле-</i>	<i>nikelle-</i>
<i>nikotin</i>	<i>никотин</i>	<i>nikotin</i>
<i>nominal</i>	<i>номинал</i>	<i>nominal</i>
<i>nota¹</i>	<i>нота¹</i>	<i>nota</i>
O	О	
<i>opal</i>	<i>опал</i>	<i>opal</i>
<i>opera</i>	<i>опера</i>	<i>opera</i>
<i>ozon</i>	<i>озон</i>	<i>ozon</i>
P	П	
<i>paket</i>	<i>пакет</i>	<i>paket</i>
<i>pansiýon</i>	<i>пансийон</i>	<i>pansiyon</i>
<i>pasport</i>	<i>паспорт</i>	<i>pasaport</i>
<i>pižama</i>	<i>пижама</i>	<i>pijama</i>
<i>plastik</i>	<i>пластик</i>	<i>plâstik</i>
<i>propaganda</i>	<i>пропаганда</i>	<i>propaganda</i>
R	Р	
<i>radikal</i>	<i>радикал</i>	<i>radikal</i>
<i>realizm</i>	<i>реализм</i>	<i>realizm</i>

<i>ritm</i>	<i>РИТМ</i>	<i>ritm</i>
S	С	
<i>sabotaž</i>	<i>САБОТАЖ</i>	<i>sabotaj</i>
<i>salon</i>	<i>САЛОН</i>	<i>salon</i>
<i>stil'</i>	<i>СТИЛ'</i>	<i>stil</i>
T	Т	
<i>taksi</i>	<i>ТАКСИ</i>	<i>taksi</i>
<i>tampon</i>	<i>ТАМПОН</i>	<i>tampon</i>
<i>tango</i>	<i>ТАНГО</i>	<i>tango</i>
<i>telefon</i>	<i>ТЕЛЕФОН</i>	<i>telefon</i>
<i>tekst</i>	<i>ТЕКСТ</i>	<i>tekst</i>
<i>tenor</i>	<i>ТЕНОР</i>	<i>tenor</i>
<i>tema</i>	<i>ТЕМА</i>	<i>tema</i>
<i>tematik</i>	<i>ТЕМАТИК</i>	<i>tematik</i>
<i>termos</i>	<i>ТЕРМОС</i>	<i>termos</i>
<i>tezis</i>	<i>ТЕЗИС</i>	<i>tez</i>
<i>tip</i>	<i>ТИП</i>	<i>tip</i>
<i>tipik</i>	<i>ТИПИК</i>	<i>tipik</i>
<i>tire</i>	<i>ТИРЕ</i>	<i>tire</i>
<i>ton</i>	<i>ТОН</i>	<i>ton</i>
<i>tramway</i>	<i>ТРАМВАЙ</i>	<i>tramway</i>
<i>turist</i>	<i>ТУРИСТ</i>	<i>turist</i>
W	В	
<i>wagon</i>	<i>ВАГОН</i>	<i>vagon</i>
<i>wat</i>	<i>ВАТ</i>	<i>vat</i>
<i>wokal</i>	<i>ВОКАЛ</i>	<i>vokal</i>
<i>wokalist</i>	<i>ВОКАЛИСТ</i>	<i>vokalist</i>

2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler

TmT (Lâtin)	ТмТ (Кирил)	ТТ
A	А	
abstrak	абстракт	abstrakt
advokat	адвокат	avukat
akademija	академија	akademi
aktiv	актив	aktif
aktýor	актёр	aktör
aktýorlyk	актёрлук	aktörlük
al'bom	ал'бом	albüm
antenna	антенна	anten
arheolog	археолог	arkeolog
arheologik	археологик	arkeolojik
arheologiya	археологийя	arkeoloji
arhiv	архив	arşiv
atlaz	атлаз	atlas
atmosfera	атмосфера	atmosfera
avgust	август	ağustos
awtobus	автобус	otobüs
awtomat	автомат	otomat
awtomatik	автоматик	otomatik
awtomobil	автомобил	otomobil
awtonom	автоном	otonomi
B	Б	
bakteriya	бактерийя	bakteri
bal	бал	balo
balet	балет	bale
ballon	баллон	balon
bambuk	бамбу	bambu
bank	банк	banka

<i>basketbolçu</i>	<i>баскетбoчу</i>	<i>basketbolcu</i>
<i>batareya</i>	<i>батареѝа</i>	<i>batarya</i>
<i>bibliografik</i>	<i>библиографик</i>	<i>bibliyografik</i>
<i>bibliografiya</i>	<i>библиографија</i>	<i>bibliyografi</i>
<i>biografik</i>	<i>биографик</i>	<i>biyografik</i>
<i>biografiya</i>	<i>биографийа</i>	<i>biyografi</i>
<i>biologiya</i>	<i>биологийа</i>	<i>biyoloji</i>
<i>botanika</i>	<i>ботаника</i>	<i>botanik</i>
<i>botanik</i>	<i>ботаник</i>	<i>botanikçi</i>
<i>bücet</i>	<i>бүчет</i>	<i>bütçet</i>
<i>bülleten</i>	<i>бүллетен</i>	<i>bülten</i>
Ç	Ч	
<i>çempion</i>	<i>чемпион</i>	<i>şampiyon</i>
<i>çempionat</i>	<i>чемпионат</i>	<i>şampiyona</i>
D	Д	
<i>despotik</i>	<i>деспотик</i>	<i>despotik</i>
<i>despotizm</i>	<i>деспотизм</i>	<i>despotizm</i>
<i>detal'</i>	<i>детал'</i>	<i>detay</i>
<i>detektiv</i>	<i>детектив</i>	<i>dedektif/detektif</i>
<i>diabet</i>	<i>диабет</i>	<i>diyabet</i>
<i>dialektik</i>	<i>диалектик</i>	<i>diyalektik</i>
<i>dialogtologiya</i>	<i>диалогтологийа</i>	<i>diyalogtoloji</i>
<i>diktator</i>	<i>диктатор</i>	<i>diktatör</i>
<i>diplom</i>	<i>диплом</i>	<i>diploma</i>
<i>dizenteriya</i>	<i>дизентерийа</i>	<i>dizanteri</i>
<i>doktor</i>	<i>доктор</i>	<i>doktor</i>
<i>drama</i>	<i>драма</i>	<i>dram</i>
E	Е	
<i>ekskavator</i>	<i>экскаватор</i>	<i>ekskavatör</i>
<i>ekspert</i>	<i>эксперт</i>	<i>eksper</i>

ekspertiz	ЭКСПЕРТИЗ	ekspertiz
elektrik	ЭЛЕКТРИК	elektrik
elektrik	ЭЛЕКТРИК	elektrikçi
epiki	ЕПИКИ	epik
erotik	ЕРОТИК	erotik
eskiz	ЕСКЗИ	eskiz
etika	ЕТИКА	etik
etiketka	ЕТИКЕТКА	etiket
etimologik	ЕТИМОЛОГИК	etimolojik
etimologiya	ЕТИМОЛОГИЯ	etimoloji
etap	ЕТАП	etap
etnika	ЕТИКА	etik
etnograf	ЕТИМОГРАФ	etnograf
etnografiya	ЕТНОГРАФИЯ	etnografi
F	Ф	
fabrik	ФАБРИК	fabrika
faktor	ФАКТОР	faktör
fakul'tet	ФАКУЛ'ТЕТ	fakulte
farmakologiya	ФАРМАКОЛОГИЯ	farmakoloji
fil'm	ФИЛ'М	film
fizika	ФИЗИКА	fizika
fond	ФОНД	fon
forma	ФОРМА	forma
formula	ФОРМУЛА	formül
fotograf	ФОТОГРАФ	fotoğraf
futbolçu	ФУТБОЛЧУ	futbolcu
G	Г	
garantiya	ГАРАНТИЯ	garanti
gazet	ГАЗЕТА	gazete
gegemoniya	ГЕГЕМОНИЯ	hegemonya

gektar	гектар	hektar
grafika	графика	grafik
grammatika / grammatika	грамматик / грамматика	gramer
H	Х	
harasteriska	характерика	karakteristik
hinin	хинин	kinin
hrom	хром	krom
hronologik	хронологик	kronologik
hronologiya	хронологийа	kronoloji
hronometr	хронометр	kronometre
j	И	
ideologiya	идеологийа	ideoloji
ideya	идея	idea
infeksion	инфексион	enfeksiyon
informatsion	информатсион	enformasyon
institut	институт	enstitü
inwentar	инвентер	envanter
izolyatsion	изолјатсион	izolasyon
izoterma	изотерма	izoterm
Ž	Ж	
žaket	жакет	ceket
žandarm	жандарм	jandarma
žýri	жýри	jüri
K	К	
kabina	кабина	kabin
kabinet	кабинет	kabinet
kaktus	кактус	kaktüs
kaloriya	калорийа	kalori
kapitan	капитан	kaptan
kardon	кардон	karton
karikatura	карикатура	karikatür

<i>kassa</i>	<i>касса</i>	<i>kasa</i>
<i>keramiki</i>	<i>керамики</i>	<i>seramik</i>
<i>kilt</i>	<i>килт</i>	<i>kilit</i>
<i>kittle-</i>	<i>килтле-</i>	<i>kilitle-</i>
<i>kiltlen-</i>	<i>килтлен-</i>	<i>kilitlen-</i>
<i>klassık</i>	<i>классык</i>	<i>klâsik</i>
<i>klinika</i>	<i>клиника</i>	<i>linik</i>
<i>klub</i>	<i>клуб</i>	<i>klüp</i>
<i>kollektiv</i>	<i>коллектив</i>	<i>kollektif</i>
<i>kollektivleşdir-</i>	<i>коллективleşдир</i>	<i>kollektivleştir-</i>
<i>kollektor</i>	<i>коллектор</i>	<i>kolektör</i>
<i>koloniya</i>	<i>колонийа</i>	<i>koloni</i>
<i>kombinat</i>	<i>комбинат</i>	<i>kombina</i>
<i>komediya</i>	<i>комедийа</i>	<i>komedi</i>
<i>komissar</i>	<i>комиссар</i>	<i>komiser</i>
<i>komissiya</i>	<i>коммисийа</i>	<i>komisyon</i>
<i>komitet</i>	<i>комитет</i>	<i>komite</i>
<i>kompost</i>	<i>компост</i>	<i>komposto</i>
<i>konduktor</i>	<i>кондуктор</i>	<i>kodüktör</i>
<i>konsultat'siya</i>	<i>консультат'сийа</i>	<i>konsultasyon</i>
<i>kontrabas</i>	<i>контрабас</i>	<i>kontrbas</i>
<i>kontrakt</i>	<i>контракт</i>	<i>kontrat</i>
<i>konservatoriya</i>	<i>консерваторийа</i>	<i>konservatuvar</i>
<i>kosmetika</i>	<i>косметика</i>	<i>kozmetik</i>
<i>kosmos</i>	<i>космос</i>	<i>kozmoz</i>
<i>kredit</i>	<i>кредит</i>	<i>kredi</i>
<i>krizis</i>	<i>кризис</i>	<i>kriz</i>
<i>kup</i>	<i>куп</i>	<i>küp</i>
<i>kulbe</i>	<i>кулбе</i>	<i>kulübe</i>

L	Л	
<i>lampa</i>	<i>лампа</i>	<i>lamba</i>
<i>litr</i>	<i>литр</i>	<i>litre</i>
<i>liriki</i>	<i>лирики</i>	<i>lirik</i>
<i>litra</i>	<i>литра</i>	<i>litre</i>
<i>lotereýa</i>	<i>лотерея</i>	<i>lotarya</i>
M	М	
<i>mazut</i>	<i>мазут</i>	<i>mazot</i>
<i>medal'</i>	<i>медал'</i>	<i>madalya</i>
<i>mažor</i>	<i>мажор</i>	<i>majör</i>
<i>manifest</i>	<i>манифест</i>	<i>manifesto</i>
<i>manikyur</i>	<i>маникјур</i>	<i>manikür</i>
<i>mazut</i>	<i>мазут</i>	<i>mazot</i>
<i>meteorologik</i>	<i>метеорологик</i>	<i>meteorolojik</i>
<i>metodologiya</i>	<i>методологија</i>	<i>metodoloji</i>
<i>mina</i>	<i>мина</i>	<i>mayın</i>
<i>moral' "ahlâk"</i>	<i>морал'</i>	<i>moral</i>
N	Н	
<i>naturalist</i>	<i>натуралист</i>	<i>naturalist</i>
<i>neýlon</i>	<i>нейлон</i>	<i>naylon</i>
<i>nigilizm</i>	<i>нигилизм</i>	<i>nihilizm</i>
<i>norma</i>	<i>норма</i>	<i>norm</i>
<i>nota²</i>	<i>нота²</i>	<i>not</i>
O	О	
<i>obžekt</i>	<i>обжект</i>	<i>obje</i>
<i>obžektiv</i>	<i>објектив</i>	<i>objektiv</i>
P	П	
<i>panus</i>	<i>панус</i>	<i>fanus</i>
<i>passaž</i>	<i>пассаж</i>	<i>pasaj</i>
<i>potret</i>	<i>портрет</i>	<i>portre</i>

<i>passiv</i>	<i>Пассив</i>	<i>pasif</i>
<i>printsip</i>	<i>ПРИНТСИП</i>	<i>prensip</i>
<i>prožektor</i>	<i>ПРОЖЕКТОР</i>	<i>projektör</i>
<i>radiyoaktiv</i>	<i>РАДИЈОАКТИВ</i>	<i>radiyoaktif</i>
<i>ratsiyonel</i>	<i>РАТСИЈОНЕЛ</i>	<i>rasyonel</i>
<i>redaktor</i>	<i>РЕДАКТОР</i>	<i>redaktör</i>
<i>referendum</i>	<i>РЕФЕРЕНДУМ</i>	<i>referandum</i>
<i>reforma</i>	<i>РЕФОРМА</i>	<i>reform</i>
<i>reklama</i>	<i>РЕКЛАМА</i>	<i>reklâm</i>
<i>rekord</i>	<i>РЕКОРД</i>	<i>rekor</i>
<i>relýef</i>	<i>РЕЛЈЕФ</i>	<i>rölyef</i>
<i>rentgen</i>	<i>РЕНТГЕН</i>	<i>röntgen</i>
<i>report</i>	<i>РЕПОРТ</i>	<i>rapor</i>
<i>rezident</i>	<i>РЕЗИДЕНТ</i>	<i>rezidans</i>
S	С	
<i>semantika</i>	<i>СЕМАНТИКА</i>	<i>semantik</i>
<i>seminar</i>	<i>СЕМИНАР</i>	<i>seminer</i>
<i>setin</i>	<i>СЕТИН</i>	<i>saten</i>
<i>seýsmik</i>	<i>СЕЙСМИК</i>	<i>sismik</i>
<i>sigar</i>	<i>СИГАР</i>	<i>sigara</i>
<i>signal</i>	<i>СИГНАЛ</i>	<i>sinyal</i>
<i>simvol</i>	<i>СИМВОЛ</i>	<i>sembol</i>
<i>sintaksis</i>	<i>СИНТАКСИС</i>	<i>sentaks</i>
<i>sistema</i>	<i>СИСТЕМА</i>	<i>sistem</i>
<i>sistemleşdir</i>	<i>СИСТЕМЛЕШДИР</i>	<i>sistemleştir</i>
<i>sosiska</i>	<i>СОСИСКА</i>	<i>sisis</i>
<i>sotsial</i>	<i>СОТСИАЛ</i>	<i>sosyal</i>
<i>spirt</i>	<i>СПИРТ</i>	<i>ispirto</i>
<i>sport</i>	<i>СПОРТ</i>	<i>spor</i>
<i>stadion</i>	<i>СТАДИОН</i>	<i>stadyum</i>

sviter	свитер	süveter
Ş	Ш	
şifr	шифр	şifre
şifrele-	шифрле-	şifrele-
şifrli	шифрли	şifreli
şilling	шиллинг	şilin
şimpanze	шимпанзе	şempanze
şofyor	шофёр	şoför
T	T	
taktika	тактика	taktik
tans	танс	dans
teatr	театр	tiyatro
termometr	термометр	termometre
terrorizm	тероризм	terorizm
tehnika	техника	teknik
telegraf	телеграф	telgraf
teorema	теорема	teorem
televideniye	телевиденийе	televizyon
teoriya	теорийна	teori
tennis	теннис	tenis
tomat	томат	tomat
tonna	тонна	ton
tonnel'	тоннель'	tünel
tort	торт	turta
tribuna	трибуна	tribün
trikotaž	тракотаж	trikotaj
trotuar	тротуар	tretuar
tsement	тсемент	çimento
tsenzor	тсензор	sansür
tsilindr	тсилиндр	silindir

tsilindrik	ТСИЛИНДРИК	silindirik
turnik	турник	turnike
týul'	тйул'	tül
U	У	
universitet	УНИВЕРСТИТЕТ	üniversite
utopik	УТОПИК	ütopik
utopist	УТОПИСТ	ütopist
utopiya	УТОПИЙА	ütopya
uvertura	увёртура	uvertur
V	В	
walet	валет	vale
wal's	вал'с	vals
wanil'	ванил'	vanilya
wariant	вариант	varyant
warwar	варвар	barbar
waza	ваза	vazo
wektor	вектор	vektör
wentilyator	вентилјатор	vantilatör
weterinar	ветеринар	veteriner
wibrator	вибратор	vibratör
wibrasyon	вибратсийа	vibrasyon
wiola	виола	viyola
wiolonçel'	виолончел'	viyolonsel
wiolonçelçi	виолончелчи	viyolonselci
witrina	витрина	vitrin
wiza	виза	vize
wol'fram	бол'фрам	volfram
wol't	вол'т	volt
wol'tmetr	вол'тметр	voltmetre
woleybolçy	волейболчы	voleybolcu

woýevoda	войевода	voyvoda
wulkan	вулкан	volkan
ý	Й	
ýard	йард	yarda
ýubileý	йубилей	jübiley
yupiter	йупитер	jupiter
Z	З	
zonda	зонда	sonda
zoologíya	зоология	zooloji

3. Gagavuz Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Görülen Ses Değişmeleri

3.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişmeleri

a. Ünlülerde Görülen Ses Değişmeleri

1. İkiz Ünlüler

GT'de, TT'den farklı olarak Türkçe asıllı kelimelerde *aa, au, ee, ii, oo, oa, õõ, uu, ua, ûû* ikiz ünlüleri görülmektedir. İkiz ünlüler ile ilgili denklikler aşağıda verilmiştir.

GT *aa* ~ TT *a*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aaç</i>	<i>aaч</i>	<i>aç</i>
<i>aad / ad</i>	<i>aad / ад</i>	<i>ad</i>
<i>aara / ara</i>	<i>aara / ара</i>	<i>ara</i>
<i>aara- / ara-</i>	<i>aara- / ара-</i>	<i>ara-</i>
<i>aaran- / aran-</i>	<i>aaran- / араң-</i>	<i>aran-</i>
<i>aaranıl- / aranıl-</i>	<i>aaranyıl- / араныл-</i>	<i>aranıl-</i>
<i>aard</i>	<i>аард</i>	<i>art</i>
<i>aart-</i> "kurutmak için asmak"	<i>aart-</i>	<i>art-</i>

GT *aa* ~ TT *ağ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aala-</i>	<i>аала-</i>	<i>ağla-</i>
<i>aalaş-</i>	<i>аалаш-</i>	<i>ağlaş-</i>
<i>aalat-</i>	<i>аалат-</i>	<i>ağlat-</i>
<i>aalayış</i>	<i>аалайыш</i>	<i>ağlayış</i>
<i>aarı</i>	<i>аары</i>	<i>ağrı</i>
<i>baa</i>	<i>баа</i>	<i>bağ</i>
<i>baacı</i>	<i>баажы</i>	<i>bağcı</i>
<i>baacılık</i>	<i>баажылык</i>	<i>bağcılık</i>
<i>baala-</i>	<i>баала-</i>	<i>bağla-</i>

<i>baalan-</i>	<i>баалан-</i>	<i>bağlan-</i>
<i>baalantı</i>	<i>бааланты</i>	<i>bağlantı</i>
<i>baalat-</i>	<i>баалат-</i>	<i>bağlat-</i>
<i>baarış-</i>	<i>баарыш</i>	<i>bağrış-</i>
<i>daacı</i>	<i>дааҗы</i>	<i>dağcı</i>
<i>saa</i>	<i>саа</i>	<i>sağ</i>
<i>saacı</i>	<i>сааҗы</i>	<i>sağcı</i>
<i>saalık</i>	<i>саалык</i>	<i>sağlık</i>
<i>saamal</i>	<i>саамал</i>	<i>sağmal</i>
<i>yaa</i>	<i>йаа</i>	<i>yağ</i>

GT aa ~ TT ağa

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aaç</i>	<i>аач</i>	<i>ağaç</i>
<i>daarcık</i>	<i>даарҗык</i>	<i>dağarcık</i>

GT aa ~ TT ağı

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aar</i>	<i>аар</i>	<i>ağır</i>
<i>aar aar</i>	<i>аар аар</i>	<i>ağız ağır</i>
<i>aşaa</i>	<i>ашаа</i>	<i>aşağı</i>
<i>aaz</i>	<i>ааз</i>	<i>ağız</i>
<i>aazlı</i>	<i>аазлы</i>	<i>ağızlı</i>
<i>aazlık</i>	<i>аазлык</i>	<i>ağızlık</i>
<i>aazsız</i>	<i>аазсыз</i>	<i>ağızsız</i>
<i>baar-</i>	<i>баар</i>	<i>bağır-</i>
<i>baarış</i>	<i>баарыш</i>	<i>bağırış</i>
<i>baaşılayıcı</i>	<i>баашлайҗы</i>	<i>bağışlayıcı</i>
<i>bızaa / buzaa</i>	<i>бызаа / бузаа</i>	<i>buzacı</i>
<i>bukaa</i>	<i>букаа</i>	<i>bukağı</i>

<i>çaar-</i>	<i>чаар-</i>	<i>çağır-</i>
<i>çaarıl-</i>	<i>чаарыл-</i>	<i>çağırıl-</i>
<i>çaarış</i>	<i>чаарыш</i>	<i>çağırış</i>
<i>çaart-</i>	<i>чаарт-</i>	<i>çağırt-</i>
<i>daadıl-</i>	<i>даадыл-</i>	<i>dağıtıl-</i>
<i>daal-</i>	<i>даал</i>	<i>dağıl-</i>
<i>daanık</i>	<i>даанык</i>	<i>dağınık</i>
<i>daanıklık</i>	<i>дааныклык</i>	<i>dağınıklık</i>
<i>daat-</i>	<i>даат-</i>	<i>dağıt-</i>
<i>saal-</i>	<i>саал-</i>	<i>sağıl-</i>
<i>saar</i>	<i>саар</i>	<i>sağır</i>
<i>saarlık</i>	<i>саарлык</i>	<i>sağırlık</i>

GT *au* ~ TT *ağı*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aul</i>	<i>аул</i>	<i>ağıl</i>

GT *au / av* ~ TT *ak*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>auşam / avşam</i>	<i>аушам / авшам</i>	<i>akşam</i>
<i>avşam-sabaa</i>	<i>аушам-сабаа</i>	<i>akşam sabah</i>
<i>auşamna- / avşamna-</i>	<i>аушамна- / авшамна-</i>	<i>akşamla-</i>
<i>auşamnat- / avşamnat-</i>	<i>аушамнат- / авшамнат-</i>	<i>akşamlat-</i>

GT *au* ~ TT *ako*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>karaul / karakol</i>	<i>караул / каракол</i>	<i>karakol</i>

GT *au / av* ~ TT *av*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>au / av</i>	<i>ау / ав</i>	<i>av</i>
<i>auç / avuç</i>	<i>ауч / авуч</i>	<i>avuç</i>
<i>aula-</i>	<i>аула-</i>	<i>avla-</i>
<i>aulan-</i>	<i>аулан-</i>	<i>avlan-</i>
<i>aurt</i>	<i>аурт</i>	<i>avurt</i>
<i>aut- / avut-</i>	<i>авут- / авут-</i>	<i>avut-</i>
<i>auttur- / avuttur-</i>	<i>авуттур- / авуттур-</i>	<i>avuttur-</i>
<i>sauş-</i>	<i>сауш-</i>	<i>savuş-</i>
<i>sauştur-</i>	<i>сауштур-</i>	<i>savuştur-</i>

GT *ee* ~ TT *e*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>geeri</i>	<i>геери</i>	<i>geri</i>
<i>geeril-</i>	<i>геерил-</i>	<i>geril-</i>
<i>meele-</i>	<i>мееле-</i>	<i>meleme</i>

GT *ee* ~ TT *ek*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>imee</i>	<i>имее</i>	<i>yemek</i>
<i>imeelik</i>	<i>имеелик</i>	<i>yemeklik</i>

GT *ee / ää* ~ TT *ey*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>güvää / gūvā</i>	<i>гҮвää / гҮвā</i>	<i>güvey</i>

GT *ii* ~ TT *iğ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>çıır-</i>	<i>чыыр-</i>	<i>çığır-</i>

<i>çıırt-</i>	<i>чыырт-</i>	<i>çığırt-</i>
<i>sıır</i>	<i>сыыр</i>	<i>sığır</i>
<i>sıırcık</i>	<i>сыыржык</i>	<i>sığırcık</i>
<i>sıırlık</i>	<i>сыырлык</i>	<i>sığırlık</i>
<i>sıırtmaç</i>	<i>сыыртмаç</i>	<i>sığırtmaç</i>

GT II ~ TT I

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>iiri</i>	<i>ири</i>	<i>iri</i>

GT II ~ TT eğ

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>diinek</i>	<i>диинек</i>	<i>değnek</i>
<i>iiril-</i>	<i>ирил-</i>	<i>eğril-</i>
<i>iirilik</i>	<i>ирилик-</i>	<i>eğrilik</i>
<i>iirit-</i>	<i>ирит-</i>	<i>eğrit-</i>

GT II ~ TT eği

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dii</i>	<i>диил</i>	<i>değil</i>
<i>diiş-</i>	<i>диини-</i>	<i>değiş</i>
<i>diişik</i>	<i>дииниик</i>	<i>değişik</i>
<i>diiştir-</i>	<i>диинитир-</i>	<i>değıştir-</i>

GT II ~ TT ek

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>iisil-</i>	<i>иисил-</i>	<i>eksil-</i>
<i>iisilt-</i>	<i>иисилт-</i>	<i>eksilt-</i>
<i>iışı-</i>	<i>иипи</i>	<i>ekşi</i>
<i>iışı-</i>	<i>иипи-</i>	<i>ekşi-</i>

GT II ~ TT ey

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>iilen-</i>	<i>иил ен-</i>	<i>eylen-</i>
<i>iilendir-</i>	<i>иил ендир-</i>	<i>eylendir-</i>
<i>siirek / siyrek</i>	<i>сиирек / сијрек</i>	<i>seyrek</i>
<i>siirel-</i>	<i>сиирел-</i>	<i>seyrel-</i>
<i>siirelt-</i>	<i>сиирелт-</i>	<i>seyrelt-</i>
<i>siiret-</i>	<i>сиирет-</i>	<i>seyret-</i>

GT II ~ TT iğ

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>çiinen-</i>	<i>чиинен-</i>	<i>çiğnen-</i>
<i>çiinet-</i>	<i>чиинет-</i>	<i>çiğnet-</i>
<i>ii</i>	<i>ии</i>	<i>iğ</i>
<i>iirenç</i>	<i>ииренч</i>	<i>iğrenç</i>
<i>iiren-</i>	<i>иирен-</i>	<i>iiren-</i>
<i>iirendir-</i>	<i>иирендир-</i>	<i>iirendir-</i>
<i>iit</i>	<i>иит</i>	<i>iit</i>
<i>iitlik</i>	<i>иитлик</i>	<i>iitlik</i>

GT II / Iy ~ TT iy

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>çii / çiy</i>	<i>чии / чиј</i>	<i>çiy</i>
<i>gii</i>	<i>гии</i>	<i>giy-</i>
<i>giidir-</i>	<i>гиидир-</i>	<i>giydir-</i>
<i>giidirt-</i>	<i>гиидирт-</i>	<i>giydirt-</i>
<i>giil-</i>	<i>гиил-</i>	<i>giyil-</i>
<i>giim</i>	<i>гиим</i>	<i>giyim</i>
<i>giin-</i>	<i>гиин-</i>	<i>giyin-</i>
<i>giinil-</i>	<i>гиинил-</i>	<i>giyini-</i>

GT *ii* ~ TT *iyi*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>iileş-</i>	<i>иилеш-</i>	<i>iyileş-</i>
<i>iileştir-</i>	<i>иилештир-</i>	<i>iyileştir-</i>
<i>iilik</i>	<i>иилик</i>	<i>iyilik</i>

GT *ie* ~ TT *iyе*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>iecek</i>	<i>иежек</i>	<i>iyecek</i>

GT *iu* ~ TT *iv*

GT (Lâtin)	КТ (Кирил)	ТТ
<i>ciuciu / cîvcîv</i>	<i>жиу / жиу</i>	<i>cîvcîv</i>

GT *oo* ~ TT *oğ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>duura- / doora-</i>	<i>доора-</i>	<i>doğra-</i>
<i>dooran-</i>	<i>дооран-</i>	<i>doğran-</i>
<i>doorat-</i>	<i>доорат-</i>	<i>doğrat-</i>
<i>dooru</i>	<i>доору</i>	<i>doğru</i>
<i>doorul-</i>	<i>доорул-</i>	<i>doğrul-</i>
<i>doorula-</i>	<i>доорула-</i>	<i>doğrula-</i>
<i>doorulan-</i>	<i>доорулан-</i>	<i>doğrulan-</i>
<i>dooruluk</i>	<i>доорулук</i>	<i>doğruluk</i>
<i>doorut-</i>	<i>доорут-</i>	<i>doğrult-</i>

GT *oo* ~ TT *oğu*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ool</i>	<i>оол</i>	<i>oğul</i>
<i>ooluk</i>	<i>оолук</i>	<i>oğulluk</i>

GT *oa* ~ TT *oğa*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>boa</i>	<i>боа</i>	<i>boğa</i>

GT *öö / ö* ~ TT *ö*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>köör / kör</i>	<i>көөр</i>	<i>kör</i>
<i>köörleş-</i>	<i>көөрлеш-</i>	<i>körleş-</i>
<i>köörlet-</i>	<i>көөрлет-</i>	<i>körlet-</i>
<i>köörlük</i>	<i>көөрлүк</i>	<i>körlük</i>

GT *öö / ö* ~ TT *öy*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>bööle / böle</i>	<i>бööле / бөле</i>	<i>böyle</i>

GT *uu* ~ TT *oğ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>duu-</i>	<i>дуу-</i>	<i>doğ-</i>
<i>duurama / doorama</i>	<i>дуурамаа / доорама</i>	<i>doğrama</i>

GT *uu* ~ TT *oğa*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>suul-</i>	<i>суул</i>	<i>soğul-</i>

GT *uu* ~ TT *oğu*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>duu</i>	<i>дуу</i>	<i>doğu</i>
<i>duum</i>	<i>дуум</i>	<i>doğum</i>
<i>yuurt</i>	<i>йуурт</i>	<i>yoğurt</i>

GT *uu* ~ TT *ov*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kuu-</i>	<i>куу-</i>	<i>kov-</i>
<i>kuudur-</i>	<i>кујдур-</i>	<i>kovdur-</i>
<i>uudur-</i>	<i>уудур-</i>	<i>ovdur-</i>

GT *uu* ~ TT *uğu*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>uulda-</i>	<i>уулда-</i>	<i>uğulda-</i>
<i>uultu</i>	<i>уулту</i>	<i>uğultu</i>
<i>uur</i>	<i>уур</i>	<i>uğur</i>

GT *ua* ~ TT *oğa*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>duan</i>	<i>дуан</i>	<i>doğan</i>
<i>kablunbua</i>	<i>каблунбуа</i>	<i>kaplumboğa</i>
<i>suan</i>	<i>суан</i>	<i>soğan</i>
<i>suanni</i>	<i>суанны</i>	<i>soğanlı</i>

GT *ua* ~ TT *ıva*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>suacı</i>	<i>суаҗы</i>	<i>sivacı</i>

GT *ua* ~ TT *uva*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>duak / duvak</i>	<i>дуақ / дувақ</i>	<i>duvak</i>
<i>duakla- / duvakla-</i>	<i>дуақла- / дувақла-</i>	<i>duvakla-</i>
<i>duaklı / duvaklı</i>	<i>дуақлы / дувақлы</i>	<i>duvaklı</i>

GT üü ~ TT öğ

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dūū-</i>	<i>дўў-</i>	<i>döğ-</i>
<i>gūūde</i>	<i>гўўде</i>	<i>gövde</i>
<i>gūūdeeli</i>	<i>гўўдеели</i>	<i>gövdeli</i>

GT üü ~ TT öğü

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>būūr</i>	<i>бўўр</i>	<i>böğür</i>
<i>dūūl-</i>	<i>дўўл-</i>	<i>döğül-</i>
<i>dūüş</i>	<i>дўўш</i>	<i>döğüş</i>
<i>dūüş-</i>	<i>дўўш-</i>	<i>döğüş-</i>
<i>düğüşçü</i>	<i>бўўшчў</i>	<i>döğüşlü</i>
<i>gūūs</i>	<i>гўўс</i>	<i>göğüs</i>

GT üü ~ TT öy

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kūū</i>	<i>кўў</i>	<i>köy</i>
<i>kūūlū</i>	<i>кўўлў</i>	<i>köylü</i>

GT üü ~ TT üğ

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dūūme</i>	<i>дўўме</i>	<i>düğme</i>

GT üü ~ TT üğü

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dūūme</i>	<i>дўўме</i>	<i>düğme</i>
<i>dūūn</i>	<i>дўўн</i>	<i>düğün</i>

GT üü ~ TT üy

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>bûücû</i>	<i>бўўжў</i>	<i>büyücû</i>
<i>bûücûlûk</i>	<i>бўўжўлўк</i>	<i>büyücûlûk</i>
<i>bûûk</i>	<i>бўўк</i>	<i>büyûk</i>
<i>bûûklû</i>	<i>бўўклў</i>	<i>büyûklû</i>
<i>bûût-</i>	<i>бўўт-</i>	<i>büyût-</i>

2. Ünlü Denklikleri

GT'de ile TT'de Türkçe asıllı kelimelerde bazı ünlü denklikleri söz konusudur. Ancak bu denklikler, GT'nin genel yapısına uygun olarak ikili kullanıma sahiptirler. Bu ünlü denklikleri aşağıda verilmiştir.

GT a ~ TT e

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>afecen</i>	<i>афечен</i>	<i>afacan</i>
<i>atleyiş</i>	<i>атлејыш</i>	<i>atlayış</i>
<i>iya</i>	<i>ија</i>	<i>eğе</i>

GT a / ı ~ TT a

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kanat- / kanıt-</i>	<i>канат- / канаыт-</i>	<i>bilezik</i>

GT a / ı ~ TT ı

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kızamak / kızamık</i>	<i>кызамак / кызамык</i>	<i>kızamık</i>

GT e / i ~ TT i

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>deler- / delir-</i>	<i>делер- / делир-</i>	<i>delir-</i>
<i>delert- / delirt-</i>	<i>делерт- / делирт-</i>	<i>delirt-</i>

<i>mender / minder</i>	<i>мендер / миндер</i>	<i>minder</i>
------------------------	------------------------	---------------

GT /i/ ~ TT /i/

GT (Lâtin) <i>angı / hangı</i> <i>biraz / biraz</i>	ГТ (Кирил) <i>ангы / хангы</i> <i>быраз / бираз</i>	ТТ <i>hangı</i> <i>biraz</i>
--	--	---

GT /u/ ~ TT /u/

GT (Lâtin) <i>bızaa / buzaa</i> <i>bıralı / buralı</i> <i>çıbık / çubuk</i> <i>mındar</i> <i>mındarlık</i> <i>yımışak / yumuşak</i>	ГТ (Кирил) <i>бызаа / бузаа</i> <i>быралы / буралы</i> <i>чыбык / чубук</i> <i>мындар</i> <i>мындарлык</i> <i>йымышак / йумушак</i>	ТТ <i>buzagı</i> <i>buralı</i> <i>çubuk</i> <i>mundar</i> <i>mundarlık</i> <i>yumuşak</i>
--	--	--

GT /i/ ~ TT /e/

GT (Lâtin) <i>idir-</i> <i>iya</i>	ГТ (Кирил) <i>idir-</i> <i>iya</i>	ТТ <i>yedir-</i> <i>eğe</i>
---	---	--

GT /i/ ~ TT /ı/

GT (Lâtin) <i>kirgiz</i> <i>kirgıca</i>	ГТ (Кирил) <i>киргиз</i> <i>киргизжа</i>	ТТ <i>Kırgız</i> <i>Kırgızca</i>
--	---	---

GT /i/ ~ TT /ö/

GT (Lâtin) <i>kifte</i>	ГТ (Кирил) <i>кифте</i>	ТТ <i>küfte</i>
-----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

GT o ~ TT ö

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>çol</i>	<i>чол</i>	<i>çöl</i>
<i>sonuk</i>	<i>сонук</i>	<i>sönük</i>

GT o ~ TT u

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kosku</i>	<i>коскун</i>	<i>kuzgun</i>

GT ö / ü ~ TT ü

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>gözel / güzel</i>	<i>гӧзел / гүзел</i>	<i>güzel</i>

GT u / ı ~ TT ı

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>bıçak / buçak</i>	<i>бучак / бычак</i>	<i>bıçak</i>
<i>kalup</i>	<i>калуп</i>	<i>kalıp</i>
<i>kalupla-</i>	<i>калупла-</i>	<i>kalıpla-</i>
<i>kapı</i>	<i>капу</i>	<i>kapı</i>
<i>kapusuz</i>	<i>капусуз</i>	<i>kapısız</i>

GT u ~ TT o

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>suluk</i>	<i>сулук</i>	<i>soluk</i>

GT u / ü ~ TT ü

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dumdüz</i>	<i>думдӱз / дӱмдӱз</i>	<i>dümdüz</i>

GT ü ~ TT /

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dûbek</i>	<i>дўбек</i>	<i>dibek</i>

GT ü ~ TT ö

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kûknar</i>	<i>кўкнар</i>	<i>köknar</i>
<i>kûle</i>	<i>кўле</i>	<i>köle</i>
<i>sûûnûk / sönûk / sonuk</i>	<i>сўўнўк / сөнўк / сонук</i>	<i>sönûk</i>

3. Ünlü Düşmeleri

GT'de Türkçe asıllı kelimelerdeki *e, ı, i, u* ünlülerinin düştüğü tespit edilmiştir. Ancak bazı kelimelerin, Gagavuz Türkçesinin genel yapısına uygun olarak, *e, ı, i, u* ünlüleri düşmüş ve düşmemiş şekilleriyle birlikte ikili bir kullanıma sahip oldukları görülmektedir.

GT ø ~ TT e

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>mekle-</i>	<i>мекле-</i>	<i>emekle-</i>

GT ø / ı ~ TT /

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>braa- / bırak-</i>	<i>браа- / бырак-</i>	<i>bırak-</i>
<i>bradır- / bıraktır-</i>	<i>брадыр- / бырактыр-</i>	<i>bıraktır-</i>
<i>brakıl-</i>	<i>бракыл-</i>	<i>bırakıl-</i>

GT ø / i ~ TT /

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>blezik / bilezik</i>	<i>билезик</i>	<i>bilezik</i>
<i>kemirci</i>	<i>кемиржи</i>	<i>kemirici</i>

GT ø ~ TT u

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>koruyucu</i>	<i>корујџу</i>	<i>koruyucu</i>
<i>solcan</i>	<i>солџан</i>	<i>soğulcan</i>

4. Ünlü Türemeleri**GT a ~ TT ø**

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>yurta</i>	<i>јурта</i>	<i>yurt</i>

GT i ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kısırak</i>	<i>кысырак</i>	<i>kısrak</i>

GT u ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>komuşu</i>	<i>комушу</i>	<i>komşu</i>

b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri

GT ile TT'de bulunan Türkçe asıllı kelimelerde çeşitli değişmeler görülmektedir. Ancak, GT'deki bazı kelimeler, hem değişime uğramış, hem de uğramamış şekilleri ile birlikte ikili bir kullanıma sahiptirler. GT ile TT'de, Türkçe asıllı kelimelerdeki ünsüz değişimleri aşağıda verilmiştir.

1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri**1.1. Ünsüz Denklikleri****GT d- / t- ~ TT t-**

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dak- / tak-</i>	<i>дак- / так-</i>	<i>tak-</i>

<i>dakı / takı</i>	<i>дакы- / такы-</i>	<i>takı</i>
<i>dakıl- / takıl-</i>	<i>дакыл- / такыл-</i>	<i>takıl-</i>
<i>dan / tan</i>	<i>дан- / тан-</i>	<i>tan</i>
<i>darak / tarak</i>	<i>дарак- / тарак-</i>	<i>tarak</i>
<i>dart- / dart-</i>	<i>дарт- / тарт-</i>	<i>tart-</i>
<i>dartıl- / tartıl-</i>	<i>дартыл- / тартыл-</i>	<i>tartıl-</i>
<i>dat / tat</i>	<i>дат / тат</i>	<i>tat</i>
<i>dat- / tat-</i>	<i>дат- / тат-</i>	<i>tat-</i>
<i>datlı / tatlı</i>	<i>датлы / татлы</i>	<i>tatlı</i>
<i>datsız / tatsız</i>	<i>датсыз / татсыз</i>	<i>tatsız</i>
<i>datsız / tatsızlık</i>	<i>датсызлык / татсызлык</i>	<i>tatsızlık</i>
<i>dattır- / tattır-</i>	<i>даттыр- / таттыр-</i>	<i>tattır-</i>

GT *g-* ~ TT *k-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>gursak</i>	<i>гурсак</i>	<i>kursak</i>
<i>güme</i>	<i>гүмә</i>	<i>küme</i>

GT *j-* ~ TT *ş-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>jap</i>	<i>јар</i>	<i>şap</i>
<i>japlat-</i>	<i>јарлат-</i>	<i>şaplat-</i>

1.2. Ünsüz Düşmeleri

GT *ø / h-* ~ TT *h-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>acı / hacı</i>	<i>ачы / хаҗы</i>	<i>hacı</i>
<i>angı / hangı</i>	<i>нгы / хангы</i>	<i>hangı</i>
<i>ani / hani</i>	<i>ани / хани</i>	<i>hani</i>

amut / hamut	амут / хамут	hamut
aydi / haydi	айди / хайди	haydi
epsi / hepsi	епси / хепси	hepsi
ırsız / hırsız	ырсыз / хырсыз	hırsız

GT ø ~ TT y-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
edek	едек	yedek
edi	еди	yedi
elken	елкен	yelken
ele	еле	yele
em	ем	yem
emeşil	емешил	yemyeşil
emiş	емиш	yemiş
en	ен	yen
eni	ени	yeni
enilik	енилик	yenilik
enilikçi	ениликчи	yenilikçi
epeni	епени	yepyeni
erleşme	ерleşме	yerleşme
erleştir-	ерleşтир-	yerleştir-
eşil	ешил	yeşil
eşillik	ешиллик	yeşillik
et-	ет-	yet-
etişme	етиşме	yetişme
etiştirme	етиşтирме	yetiştirme
etmiş	етмиш	yetmiş
i-	и-	ye-
idir	идир-	yedir-
iecek	иечек	yiyecek
imeelik / imelik	имелик / имелик	yemeklik
irmi	ирми	yirmi
irminci	ирминчи	yirminci

1.3. Ünsüz Türemeleri

GT *h-* ~ TT *ø*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aba / haba</i>	<i>аба / хаба</i>	<i>aba</i>
<i>abacı / habacı</i>	<i>абажы / хабажы</i>	<i>abacı</i>
<i>aylak / haylak</i>	<i>айлак / хайлак</i>	<i>aylak</i>
<i>ayva / hayva</i>	<i>айва / хайва</i>	<i>ayva</i>
<i>obur / hobur</i>	<i>обур / хобур</i>	<i>obur</i>

GT *y-* ~ TT *ø*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>yınan-</i>	<i>йынан-</i>	<i>inan-</i>
<i>yınanç</i>	<i>йынанч</i>	<i>inandır-</i>
<i>yınandır</i>	<i>йынандыр-</i>	<i>inanç</i>
<i>yırak</i>	<i>йырак</i>	<i>ırak</i>
<i>yısla-</i>	<i>йысла-</i>	<i>ısla-</i>
<i>yıslan-</i>	<i>йыслан-</i>	<i>ıslan-</i>

2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri

2.1. Ünsüz Denklikleri

GT *-g-* ~ TT *-ğ-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>oglan</i>	<i>оглан</i>	<i>oğlan</i>

GT *-h-* / *-ş-* ~ TT *-h-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>bohça / boşça</i>	<i>бохча / бошча</i>	<i>bohça</i>

GT -j- ~ TT -h-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>daji</i>	<i>дажи</i>	<i>dahi</i>

GT -k- ~ TT -g-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>koskun</i>	<i>коскун</i>	<i>kuzgun</i>

GT -m- / -n- ~ TT -m-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>çimdik / çindik</i>	<i>чимдик / чиндик</i>	<i>çimdik</i>
<i>çimdikle- / çindikle-</i>	<i>чимдикле- / чиндикле</i>	<i>çimdikle-</i>
<i>kaplunbua</i>	<i>каплунбуа</i>	<i>kaplumboğa</i>
<i>karımca</i>	<i>карымжа</i>	<i>karınca</i>
<i>karımcalan-</i>	<i>карымчалан-</i>	<i>karıncalan-</i>
<i>kürtüm / kürtün</i>	<i>күртүм күртүн</i>	<i>kürtün</i>

GT -n- ~ TT -k-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ansır-</i>	<i>ансыр-</i>	<i>aksır-</i>
<i>ansırık</i>	<i>ансырык</i>	<i>aksırık</i>
<i>ansırdıcı</i>	<i>ансырдыжы</i>	<i>aksırdıcı</i>

GT -t- ~ TT -k-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ayıtla-</i>	<i>аыкла</i>	<i>ayıtla-</i>

GT -y- ~ TT -ğ-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>eye</i>	<i>iye</i>	<i>eğe</i>
<i>siydir-</i>	<i>siydir-</i>	<i>siğdir-</i>

2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

GT -mn- ~ TT -ml-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>auşamna- / avşamna-</i>	<i>аушамна- / авшамна-</i>	<i>akşaml-</i>
<i>aušamnat- / avšamnat-</i>	<i>аушамнат- / авшамнат-</i>	<i>akşamlat-</i>
<i>biçimni</i>	<i>бичимни</i>	<i>biçimli</i>
<i>çamnik</i>	<i>чамнык</i>	<i>çamlık</i>
<i>damna</i>	<i>дамна</i>	<i>damla</i>
<i>damna</i>	<i>дамна-</i>	<i>damla-</i>
<i>damnat-</i>	<i>дамнат-</i>	<i>damlat-</i>
<i>kumnu</i>	<i>кумну</i>	<i>kumlu</i>

GT -nm- ~ TT -lm-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>karımaa</i>	<i>карынмаа</i>	<i>karılmaa</i>

GT -nn ~ TT nl-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>anna-</i>	<i>анна-</i>	<i>anla-</i>
<i>annadıcı</i>	<i>аннадычы</i>	<i>anlaticı</i>
<i>annaş-</i>	<i>аннаш-</i>	<i>anlaş-</i>
<i>annayış</i>	<i>аннајыш</i>	<i>anlayış</i>
<i>annayışlı</i>	<i>аннајышлы</i>	<i>anlayışlı</i>
<i>annayışsız</i>	<i>аннајышсыз</i>	<i>anlayışsız</i>

<i>annayıssızlık</i>	<i>аннајышсызлык</i>	<i>annayıssızlık</i>
<i>avadannık</i>	<i>аваданнык</i>	<i>avadanlık</i>
<i>azgınnık</i>	<i>азгынныйк</i>	<i>azgınlık</i>
<i>çetinneş-</i>	<i>четинеш-</i>	<i>çetinleş-</i>
<i>çetinnik</i>	<i>четинник</i>	<i>çetirlık</i>
<i>dinnen-</i>	<i>диннен-</i>	<i>dinlen-</i>
<i>dinlendir-</i>	<i>диннендир-</i>	<i>dinlendir-</i>
<i>durgunnuk</i>	<i>дургуннук</i>	<i>durgunluk</i>
<i>ekinnik</i>	<i>екинник</i>	<i>ekinlik</i>
<i>karannık</i>	<i>караннык</i>	<i>karanlık</i>
<i>odunnuk</i>	<i>одуннук</i>	<i>odunluk</i>
<i>olgunnuk</i>	<i>олгуннук</i>	<i>olgunluk</i>
<i>onnuk / onnu</i>	<i>оннук / онну</i>	<i>onnuk</i>
<i>solgunnuk</i>	<i>солгуннук</i>	<i>solgunluk</i>
<i>suanni</i>	<i>суанны</i>	<i>soğanlı</i>

2.3. Ünsüz Düşmeleri

GT ø ~ TT -ğ-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>olak</i>	<i>олак</i>	<i>oğlak</i>

GT ø ~ TT -l-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>oorut-</i>	<i>doorut-</i>	<i>doğrult-</i>

GT ø ~ TT -r-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kırp-</i>	<i>кырма</i>	<i>kırp-</i>
<i>kırıştır-</i>	<i>кыпыштыр</i>	<i>kırıştır-</i>
<i>kūk</i>	<i>кӯк</i>	<i>kürk</i>

GT ø ~ TT -t-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kılık</i>	<i>кылык</i>	<i>kıtlık</i>
<i>kışkır- / kışkırt-</i>	<i>кышкыр- / кышкырт-</i>	<i>kışkırt-</i>

GT ø ~ TT -y-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>söle-</i>	<i>сӧле-</i>	<i>söyle-</i>
<i>sölen-</i>	<i>сӧлен-</i>	<i>söylen-</i>
<i>sölet-</i>	<i>сӧлет-</i>	<i>söylet-</i>

2.4. Ünsüz Türemesi

GT ile TT arasında Türkçe kökenli kelimelerde y ünsüz türemesi görülmektedir. Buna ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

GT -y- ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kimseysizlik</i>	<i>кимсејсизлик</i>	<i>kimsesizlik</i>

2.5. Ünsüz Yer Değiştirme**GT -yv- ~ TT -vy-**

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>hayver / havyar</i>	<i>хайвер / хавйар</i>	<i>havyar</i>
<i>hayverli / havyarlı</i>	<i>хайверли / хавйарлы</i>	<i>havyarlı</i>

3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişimleri

GT ve TT arasında kelime sonunda da bir kısım değişimler görülür. Bu kelimeler aşağıda, tablolar hâlinde verilmiştir.

3.1. Ünsüz Denklikleri

GT -d/-t ~ TT -t

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ard / art</i>	<i>ард ƒ арт</i>	<i>art</i>

GT -m ~ TT -n

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>evrem</i>	<i>еврем</i>	<i>evren</i>
<i>güvem / güven</i>	<i>гүүвем ƒ гүүвен</i>	<i>güvem</i>

GT -s/-z ~ TT -z

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>çerkes / çerkez</i>	<i>черкес ƒ черкез</i>	<i>Çerkez</i>

GT -z ~ TT -s

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>mayız "gübre"</i>	<i>майыз</i>	<i>mayıs</i>
<i>nadaz</i>	<i>надаз</i>	<i>nadas</i>

3.2. Ünsüz Düşmesi

GT ø ~ TT -k

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>bataklı / bataklık</i>	<i>батаклы / батаклық</i>	<i>bataklık</i>

3.3. Ünsüz Türemesi

GT -y ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kimsey</i>	<i>kimsey</i>	<i>kimse</i>

c. Ünlü -Ünsüz Yer Değiştirmeleri

GT ve TT'de bazı ünlü ve ünsüzlerin yer değiştirdiği görülmektedir. Bu değişmelere ilişkin kelimeler aşağıda verilmiştir.

GT *-mı-* ~ TT *-ım-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>sarmısak</i>	<i>sarmısak</i>	<i>sarımsak</i>

GT *-nu-* ~ TT *-un-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>boynu</i>	<i>бойну</i>	<i>boyun</i>
<i>burnu</i>	<i>бурну</i>	<i>burun</i>
<i>burnulu</i>	<i>бурнулу</i>	<i>burunlu</i>
<i>burnusuz</i>	<i>бурнусуз</i>	<i>burunsuz</i>
<i>koyun / koynu</i>	<i>койун / койну</i>	<i>koyun</i>

ç. Hece Yutumu

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>solcan</i>	<i>солжан</i>	<i>soğulcan</i>

3.2. Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Ses Değişimleri

a. Ünlülerde Görülen Ses Değişimleri

1. İkiz Ünlüler

GT'de, TT'den farklı olarak Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde *aa, ai, au, ea, ee, ia, ie, ii, uu, ua* ikiz ünlüleri görülmektedir. İkiz ünlülerle ilgili denklikler aşağıda verilmiştir.

GT *aa* ~ TT *a*

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>amaanet</i>	<i>амаанет</i>	<i>emanet</i>
<i>bedaava / bedava</i>	<i>бедаава / бедава</i>	<i>bedava</i>
<i>cumaa</i>	<i>йумаа</i>	<i>cuma</i>
<i>cumaaertesi</i>	<i>йумааертеси</i>	<i>cumartesi</i>
<i>davaa</i>	<i>даваа</i>	<i>dava</i>
<i>fukaara / fukaare</i>	<i>фукаара / фукааре</i>	<i>fukara</i>
<i>fukaaralık</i>	<i>фукааралык</i>	<i>fukaralık</i>
<i>kaavi</i>	<i>каави</i>	<i>kavi</i>
<i>kaavileş-</i>	<i>каавилеш-</i>	<i>kaavileş-</i>
<i>kaavileştir-</i>	<i>каавилештир-</i>	<i>kaavileştir-</i>
<i>kaavilik</i>	<i>каавилик</i>	<i>kaavilik</i>
<i>laale</i>	<i>лаале</i>	<i>lâle</i>
<i>maaden</i>	<i>мааден</i>	<i>maden</i>
<i>maana</i>	<i>маана</i>	<i>mana</i>
<i>maanali</i>	<i>мааналы</i>	<i>manalı</i>
<i>maani</i>	<i>маани</i>	<i>mâni</i>
<i>maavi</i>	<i>маави</i>	<i>mavi</i>
<i>maavilik</i>	<i>маавилик</i>	<i>mavilik</i>
<i>maavimsi</i>	<i>маавимси</i>	<i>mavimsi</i>
<i>musaafir / musafir</i>	<i>мусаафир / мусафир</i>	<i>misafir</i>

<i>musaafirlik / musafirlik</i>	<i>мусаафирлик / мусафирлик</i>	<i>misafirlik</i>
<i>naane</i>	<i>наане</i>	<i>nane</i>
<i>saade</i>	<i>сааде</i>	<i>sade</i>
<i>saaz</i>	<i>сааз</i>	<i>saz</i>

GT aa ~ TT aġ

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>raabet</i>	<i>раабет</i>	<i>raġbet</i>

GT aa / ää ~ TT ah

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>allaa / allah</i>	<i>аллаа</i>	<i>Allah</i>
<i>allaasız</i>	<i>аллаасыз</i>	<i>Allahsız</i>
<i>allasızlık</i>	<i>алласызлык</i>	<i>Allahsızlık</i>
<i>baaşış</i>	<i>баашыш</i>	<i>bahşış</i>
<i>baas</i>	<i>баас</i>	<i>bahis</i>
<i>gūnaa / gūnāā / gūnaḥ / gūnāḥ</i>	<i>гўнаа / гўнāā / гўнаа / гўнāā</i>	<i>gūnah</i>
<i>gūnaaker</i>	<i>гўнаакер</i>	<i>gūnahkâr</i>
<i>gūnaakerlik</i>	<i>гўнаакерлик</i>	<i>gūnahkârlık</i>
<i>maamur</i>	<i>маамур</i>	<i>mahmur</i>
<i>maamurluk</i>	<i>мамурлук</i>	<i>mahmurluk</i>
<i>maamuz</i>	<i>маамуз</i>	<i>mahmuz</i>
<i>maamuzla-</i>	<i>маамузла-</i>	<i>mahmuzla-</i>
<i>maamuzlu</i>	<i>маамузлу</i>	<i>mahmuzlu</i>
<i>maasul</i>	<i>маасул</i>	<i>mahsül</i>
<i>maasuz / masuz</i>	<i>маасуз / масуз</i>	<i>mahsus</i>
<i>raamet</i>	<i>раамет</i>	<i>rahmet</i>
<i>sabaa / saba</i>	<i>сабаа / саба</i>	<i>sabah</i>

GT aa~ TT aha

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kabaat</i>	<i>кабаат</i>	<i>kabahat</i>
<i>kabaatlı</i>	<i>кабаатлы</i>	<i>kabahatli</i>
<i>kabaatlilik</i>	<i>кабаатлылык</i>	<i>kabahatlilik</i>
<i>kabaatsız</i>	<i>кабаатсыз</i>	<i>kabahatsiz</i>
<i>kabaatsızlık</i>	<i>кабаатсызлык</i>	<i>kabahatsizlik</i>
<i>maale</i>	<i>маале</i>	<i>mahalle</i>
<i>paа</i>	<i>паа</i>	<i>paha</i>
<i>paalı</i>	<i>паалы</i>	<i>pahalı</i>
<i>raat</i>	<i>раат</i>	<i>rahat</i>
<i>raatsız</i>	<i>раатсыз</i>	<i>rahatsiz</i>
<i>raatsızlık</i>	<i>раатсызлык</i>	<i>rahatsizlik</i>

GT aa~ TT ahi

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>saabisiz</i>	<i>саабисиз</i>	<i>sahip</i>

GT aa~ TT iha

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>nasaat</i>	<i>насаат</i>	<i>nasihat</i>

GT ai~ TT ahi

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>cail / cayıl</i>	<i>жайл / жайыл</i>	<i>cahil</i>
<i>caillik / cayılık</i>	<i>жайлик / жайылык</i>	<i>cahillik</i>

GT au ~ TT av

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>daul</i>	<i>даул</i>	<i>davul</i>
<i>daulcu</i>	<i>даулжу</i>	<i>davulcu</i>

GT *ee* ~ TT *a*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>leezim / lezim</i>	<i>леезым / лезым</i>	<i>lâzim</i>
<i>leezimnik</i>	<i>леезым</i>	<i>lâzimlik</i>

GT *ee*~ TT *eğ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ee</i>	<i>eer</i>	<i>eğ</i>
<i>meer</i>	<i>meer</i>	<i>meğ</i>

GT *ee*~ TT *eh*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>meelem / mehlem</i>	<i>меелем / меһлем</i>	<i>merhem</i>

GT *ee*~ TT *iğ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ceer / ciger</i>	<i>жееp Ғ Жигер</i>	<i>ciğ</i>

GT *ee*~ TT *iy*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>neet</i>	<i>неет</i>	<i>niyet</i>

GT *ia*~ TT *eya*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>biaz</i>	<i>бияз</i>	<i>beyaz</i>

GT *ie*~ TT *eğ*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>lien</i>	<i>лиен</i>	<i>eğ</i>

GT *ie / la* ~ TT *iya*

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>ixter / ixtiar / ixtier</i>	<i>ихтер / иктиар / иктиер</i>	<i>ihtiyar</i>
<i>ixterlık / ixtiarlık / ixtierlık</i>	<i>ихтерлык / иктиарлык / иктиерлик</i>	<i>ihtiyarlık</i>

GT *ii~* TT *ey*

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>çiiz / çeyiz / çeyz</i>	<i>чийиз / чейиз / чейз</i>	<i>çeyiz</i>
<i>çiizli / çeyizli / çeyzli</i>	<i>чийизли / чейизли / чейзли</i>	<i>çeyizli</i>
<i>çiizlik / çeyizlik / çeyzlik</i>	<i>чийизлик / чейизлик / чейзлик</i>	<i>çeyizlik</i>
<i>piinir</i>	<i>пиинир</i>	<i>peynir</i>
<i>piinirci</i>	<i>пииниржи</i>	<i>peynirci</i>

GT *uu* ~ TT *u*

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>nuur / nur</i>	<i>нуур / нур</i>	<i>nur</i>

GT *ua* ~ TT *uva*

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>duar</i>	<i>дуар</i>	<i>duvar</i>

2. Ünlü Denklikleri**GT *a/e* ~ TT *e***

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>aber / xabar</i>	<i>абер / хабар</i>	<i>haber</i>
<i>aberci / xabarcı</i>	<i>абержи / хабаржи</i>	<i>haberci</i>
<i>aberli / xabarlı</i>	<i>аберли / хабарлы</i>	<i>haberli</i>
<i>abersiz / xabarsız</i>	<i>аберсиз / хабарсыз</i>	<i>habersiz</i>
<i>abersizlik / xabarsızlık</i>	<i>аберсизлик / хабарсызлык</i>	<i>habersizlik</i>

<i>acamı / acemi</i>	<i>ачамы F ачѐми</i>	<i>acemi</i>
<i>almaz</i>	<i>алмаз</i>	<i>elmas</i>
<i>amaanat</i>	<i>аманат</i>	<i>emanet</i>
<i>amanatçı</i>	<i>аманатчы</i>	<i>emanetçi</i>
<i>anteri</i>	<i>антери</i>	<i>entari</i>
<i>avez / havez</i>	<i>авез / хавез</i>	<i>heves</i>
<i>baraba</i>	<i>барабар</i>	<i>beraber</i>
<i>canabet</i>	<i>жанабет</i>	<i>cenabet</i>
<i>helva / halva</i>	<i>хелва / халва</i>	<i>helva</i>
<i>helvacı / halvacı</i>	<i>хелважы F халважы</i>	<i>helvacı</i>
<i>mayıl</i>	<i>майыл</i>	<i>meyil</i>
<i>mercen</i>	<i>мержен</i>	<i>mercan</i>
<i>pança</i>	<i>панча</i>	<i>pençe</i>
<i>pançalı</i>	<i>панчалы</i>	<i>pençeli</i>
<i>zabun</i>	<i>забун</i>	<i>zebun</i>

GT a / ı ~ TT ı

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>naşadır / nişatır</i>	<i>нышадыр / нышатыр</i>	<i>nişadır</i>

GT e ~ TT a

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>biyen</i>	<i>бийен</i>	<i>beyan</i>
<i>cezibeli</i>	<i>жезибели</i>	<i>cazibeli</i>
<i>endeze / xendeze</i>	<i>ендезе / хендезе</i>	<i>endaze</i>
<i>filcen</i>	<i>филчен</i>	<i>fincan</i>
<i>fukaare / fukaara</i>	<i>фукааре / фукаара</i>	<i>fukara</i>
<i>hazna / hazine</i>	<i>хазна / хазине</i>	<i>hazine</i>
<i>lüzger</i>	<i>лүзгер</i>	<i>rüzgâr</i>
<i>lüzgerli</i>	<i>лүзгерли</i>	<i>rüzgârlı</i>

<i>membe</i>	<i>мемба</i>	<i>memba</i>
<i>meceze</i>	<i>межез</i>	<i>mecaz</i>
<i>rice</i>	<i>риже</i>	<i>rica</i>
<i>riceci</i>	<i>рижежи</i>	<i>ricacı</i>
<i>selem / sölem</i>	<i>селем / сӧлем</i>	<i>selâm</i>
<i>selemet</i>	<i>селемет</i>	<i>selâmet</i>
<i>selemle-</i>	<i>селемле-</i>	<i>selâmla-</i>
<i>selemleş-</i>	<i>селемлеш-</i>	<i>selâmlaş-</i>

GT e ~ TT /

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>xederlez</i>	<i>хедерлез</i>	<i>xıdrellez</i>

GT e / i ~ TT /

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>aliz / xalez / haliz</i>	<i>ализ / халез / Һализ</i>	<i>halis</i>
<i>bariz / barez</i>	<i>бариз / барез</i>	<i>bariz</i>
<i>çeşne</i>	<i>чешне</i>	<i>çeşni</i>
<i>male / mali</i>	<i>мале / мали</i>	<i>malî</i>

GT e ~ TT ü

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>xenez</i>	<i>ченез</i>	<i>henüz</i>

GT / i ~ TT /

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>acamı / acemi</i>	<i>ачамы / ачеми</i>	<i>acemi</i>
<i>cıvan</i>	<i>Жыван</i>	<i>cıvan</i>
<i>fakır / fakir</i>	<i>факыр / факир</i>	<i>fakir</i>
<i>kalpsız / kalpsiz</i>	<i>калпсыз / калпсиз</i>	<i>kalpsiz</i>
<i>kalpsızlık / kalpsizlik</i>	<i>калпсизлык/калпсизлик</i>	<i>kalpsizlik</i>

<i>mayıl</i>	<i>майыл</i>	<i>meyil</i>
<i>nişan</i>	<i>нышан</i>	<i>nişan</i>
<i>nişannı</i>	<i>нышанны</i>	<i>nişanlı</i>
<i>nişannan-</i>	<i>нышаннан-</i>	<i>nişanlan-</i>

GT / ~ TT e

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>biyan</i>	<i>бийан</i>	<i>beyan</i>
<i>zihir</i>	<i>зиһир</i>	<i>zehir</i>
<i>zihirle-</i>	<i>зиһирле-</i>	<i>zehirle-</i>
<i>zihirli</i>	<i>зиһирли</i>	<i>zehirli</i>
<i>zimbil</i>	<i>зимбил</i>	<i>zembil</i>

GT / ~ TT /

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>asir</i>	<i>асир</i>	<i>asır</i>

GT / ~ TT ö

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kifte</i>	<i>кифте</i>	<i>küfte</i>

GT ö / e ~ TT e

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>cöp / сер</i>	<i>жӧп</i>	<i>сер</i>
<i>çeşme / çöşme</i>	<i>чешме / чӧшме</i>	<i>çeşme</i>
<i>selem / sölem</i>	<i>селем / сӧлем</i>	<i>selâm</i>

GT u / e ~ TT e

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>cevap / cuvap</i>	<i>жевап / жувап</i>	<i>cevap</i>
<i>cevapsız / cuvapsız</i>	<i>жевапсыз / жувапсыз</i>	<i>cevapsız</i>

GT *u* / *i* ~ TT *i*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kabuz</i> / <i>kabız</i>	<i>кабуз</i> / <i>кабыз</i>	<i>kabız</i>
<i>sabur</i> / <i>sabır</i>	<i>сабур</i> / <i>сабыр</i>	<i>sabır</i>

GT *u* ~ TT *i*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>musaafir</i> / <i>musafir</i>	<i>мусаафир</i> / <i>мусафир</i>	<i>misafir</i>
<i>musaafirlik</i> / <i>musafirlik</i>	<i>мусаафирлик</i> / <i>мусафирлик</i>	<i>misafirlik</i>

GT *u* / *ü* ~ TT *ü*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>düşman</i> / <i>düşman</i>	<i>душман</i> / <i>дüşман</i>	<i>düşman</i>

GT *ü* ~ TT *ö*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>küle</i>	<i>күле</i>	<i>köle</i>

GT *ü* ~ TT *u*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>nüfuz</i>	<i>нүфүз</i>	<i>nüfuz</i>

3. Ünlü Düşmesi

GT *ø* / *i* ~ TT *i*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>anden</i> / <i>aniden</i>	<i>анден</i> / <i>аниден</i>	<i>aniden</i>
<i>hazna</i> / <i>hazine</i>	<i>хазна</i> / <i>хазине</i>	<i>hazine</i>

4. Ünlü Türemeleri

GT e ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>şerebet</i>	<i>şerebet</i>	<i>şerbet</i>

GT i ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>hasiret</i>	<i>hasiret</i>	<i>hasret</i>

GT u ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>urum</i>	<i>урум</i>	<i>Rum</i>
<i>urumca</i>	<i>урумжа</i>	<i>Rumca</i>

5. Ünlülerin Yer Değiştirmesi

GT'de bulunan Arapça ve Farsça asıllı kelimelerdeki bazı ünlülerin yer değiştirdiği görülür. Bununla ilgili örnek aşağıda verilmiştir.

GT -i...a- ~ TT -a...ı-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kiat / kiyat</i>	<i>киат / кијат</i>	<i>kağıt</i>

b. Ünsüzlerde Görülen Ses Değişmeleri

GT ve TT'de bulunan Arapça ve Farsça asıllı kelimelerde bazı ünsüz değişimleri görülmektedir. Bu değişimler aşağıda verilmiştir.

1. Kelime Başında Görülen Ünsüz Değişmeleri

GT'de ile TT'de arasında kelime başında görülen ünsüz denklikleri aşağıda verilmiştir.

1.1. Ünsüz Denklikleri

GT *d-* ~ TT *t-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>dembel / tembel</i>	<i>дембел / тембел</i>	<i>tembel</i>
<i>dambur / tambur</i>	<i>дамбур / тамбур</i>	<i>tambur</i>

GT *f-* ~ TT *h-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>foroz</i>	<i>фороз</i>	<i>horoz</i>

GT *k-* ~ TT *g-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>karez</i>	<i>карез</i>	<i>garaz</i>
<i>karezker</i>	<i>карезкер</i>	<i>garazkâr</i>
<i>karezli</i>	<i>карезли</i>	<i>garezli</i>
<i>karezsiz</i>	<i>карезсиз</i>	<i>garezsiz</i>

GT *l-* ~ TT *r-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>lüzger / rüzger</i>	<i>лүзгер / рүзгер</i>	<i>rüzgâr</i>
<i>lüzgerli</i>	<i>лүзгерли</i>	<i>rüzgârli</i>

1.2. Ünsüz Düşmeleri

GT *ø / h-* ~ TT *h-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aber / habar</i>	<i>абер / хабар</i>	<i>haber</i>
<i>aberci / habarcı</i>	<i>абержи / хабаржы</i>	<i>haberci</i>
<i>aberli / habarlı</i>	<i>аберли / хабарлы</i>	<i>haberli</i>
<i>abersiz / habarsız</i>	<i>аберсиз / хабарсыз</i>	<i>habersiz</i>

<i>abersizlik / habarsızlık</i>	<i>аберсиялик / хабарсызлык</i>	<i>habersizlik</i>
<i>akikat / hakikat</i>	<i>акикат / хакикат</i>	<i>hakikat</i>
<i>ak / hak</i>	<i>ак / хак</i>	<i>hak</i>
<i>aksız / haksız</i>	<i>аксыз / хаксыз</i>	<i>haksız</i>
<i>aksızlık / haksızlık</i>	<i>аксызлык / хаксызлык</i>	<i>haksızlık</i>
<i>aliz / halez / haliz</i>	<i>ализ / халез / хализ</i>	<i>halis</i>
<i>amur / hamur</i>	<i>амур / хамур</i>	<i>hamur</i>
<i>amurlu / hamurlu</i>	<i>амурлу / хамурлу</i>	<i>hamurlu</i>
<i>amurlu / hamursuz</i>	<i>амурсуз / хамурсуз</i>	<i>hamursuz</i>
<i>arç / harç</i>	<i>арч / харч</i>	<i>harç</i>
<i>ardal / hardal</i>	<i>ардал / хардал</i>	<i>hardal</i>
<i>arman / harman</i>	<i>арман / харман</i>	<i>harman</i>
<i>aseet / haseet</i>	<i>асеет / хасеет</i>	<i>haset</i>
<i>asır / hasır</i>	<i>асыр / хасыр</i>	<i>hasır</i>
<i>asret / hasret</i>	<i>асрет / хасрет</i>	<i>hasret</i>
<i>asta / hasta</i>	<i>аста / хаста</i>	<i>hasta</i>
<i>astalan- / hastalan-</i>	<i>асталан- / хасталан-</i>	<i>hastalan-</i>
<i>astalandır- / hastalandır-</i>	<i>асталандыр- / хасталандыр-</i>	<i>hastalandır-</i>
<i>astalık / hastalık</i>	<i>асталык / хасталык</i>	<i>hastalık</i>
<i>astalıklı / hastalıklı</i>	<i>асталыклы / хасталыклы</i>	<i>hastalıklı</i>
<i>atır / hatır</i>	<i>атыр / хатыр</i>	<i>hatır</i>
<i>ava / hava</i>	<i>ава / хава</i>	<i>hava</i>
<i>avalan- / havalan-</i>	<i>авалан- / хавалан-</i>	<i>havalan-</i>
<i>avalan- / havalandır-</i>	<i>аваландыр- / хаваландыр-</i>	<i>havalandır-</i>
<i>avez / havez</i>	<i>авез / хавез</i>	<i>heves</i>
<i>aydut / haydut</i>	<i>айдут / хайдут</i>	<i>haydut</i>
<i>aydutluk / haydutluk</i>	<i>айдутлук / хайдутлук</i>	<i>haydutluk</i>
<i>ayın / hayın / hain</i>	<i>айын / хайын</i>	<i>hain</i>
<i>ayınca / hayınca / ainca</i>	<i>айынжа / хайынжа / хайнжа</i>	<i>haince</i>
<i>ayır / hayır</i>	<i>айыр / хайып</i>	<i>hayır</i>

ayvan / hayvan	айван / хайван	hayvan
ayvanca / hayvanca	айванжа / хайванжа	hayvanca
ayvancılık / hayvancılık	айванжылык / хайванжылык	hayvancılık
azır / hazır	азыр / хазыр	hazır
azırcı / hazırıcı	азыржы / хазыржы	hazırcı
azırla- / hazırla-	азырла- / хазырла-	hazırla-
azırla- / hazırla-	азырлан- / хазырлан-	hazırlan-
erif / herif	ериф / хериф	herif
esap / hesap	есап / хечап	hesap
esapla- / hesapla-	есапла- / хечапла-	hesapla-
esapsız / hesapsız	есапсыз / хечапсыз	hesapsız
izmet / hizmet	измет / хизмет	hizmet
izmetçi / hizmetçi	изметчи / хизметчи	hizmetçi
izmetkar / hizmetker	изметкар / хизметкер	hizmetkâr

GT ø ~ TT y-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
emeni	емени	yemeni

1.3. Ünsüz Türemeleri

GT'de Arapça ve Farsça asıllı kelimelerin başında türemiş olan *h* sesi TT'de yoktur. Diğer taraftan, GT'deki bu kelimeler hem *h*, hem de *h*'siz şekilleriyle birlikte ikili kullanıma sahiptir. Bunların listesi alfabetik olarak aşağıda verilmiştir.

GT *h*- / ø ~ TT ø

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
adet / hadeet / hadet	хадеет / хадет / адет	adet

<i>ambar / hambar</i>	<i>хамбар / амбар</i>	<i>ambar</i>
<i>ambarcı / hamabarcı</i>	<i>хамбарҗы / амабарҗы</i>	<i>ambarcı</i>
<i>arap / harap</i>	<i>харап / арап</i>	<i>Arap</i>
<i>endeze / hendeze</i>	<i>ендезе / хендезе</i>	<i>endaze</i>

GT *y-* ~ TT *ø*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>yılaç / ilaç</i>	<i>йлач / илач</i>	<i>ilâç</i>
<i>yıbrık / ibrik</i>	<i>йыбрык / ибрик</i>	<i>ibrik</i>
<i>yıman / iman</i>	<i>йыман / иман</i>	<i>iman</i>
<i>yımdat / imdat</i>	<i>йымдат / имдат</i>	<i>imdat</i>
<i>yınsan / insan</i>	<i>йысла / йынсан</i>	<i>insan</i>

2. Kelime Ortasında Görülen Ünsüz Değişmeleri

2.1. Ünsüz Denklikleri

GT *-c-* ~ TT *-ç-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>lafcı</i>	<i>лафҗы</i>	<i>lâfçı</i>

GT *-f- / -h-* ~ TT *-h-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>mayfoş / mayhoş</i>	<i>майфош / майхош</i>	<i>mayhoş</i>
<i>silâflı</i>	<i>силафлы</i>	<i>silâhlı</i>

GT *-l-* ~ TT *-n-*

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>filcen</i>	<i>филчен</i>	<i>fincan</i>

GT -ş- ~ TT -h-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>başça</i>	<i>башча</i>	<i>bahçe</i>

GT -z- ~ TT -s-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>cezamet</i>	<i>Ѓезамет</i>	<i>cesamet</i>
<i>cezametli</i>	<i>Ѓезаметли</i>	<i>cesametli</i>
<i>makazçı</i>	<i>маказчы</i>	<i>makasçı</i>

2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

GT -bl- ~ TT -bb-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>kuble</i>	<i>кубле</i>	<i>kubbe</i>

GT -mn- ~ TT -ml-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>lazımnık</i>	<i>лазымнык</i>	<i>lâzımlık</i>
<i>mumnuk</i>	<i>мумнук</i>	<i>mumluk</i>
<i>nemni</i>	<i>немни</i>	<i>nemli</i>
<i>sersemne-</i>	<i>серсемне-</i>	<i>sersemle-</i>

GT -nd- ~ TT -nn-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>cendem</i>	<i>Ѓендем</i>	<i>cehennem</i>

GT -nn- ~ TT -nl-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>cannan-</i>	<i>Ѓаннан-</i>	<i>canlan-</i>
<i>duşmannık</i>	<i>душманнык</i>	<i>düşmanlık</i>

<i>kinnen-</i>	<i>кинен-</i>	<i>kinlen-</i>
<i>kinni</i>	<i>кини</i>	<i>kinli</i>
<i>sabunnu</i>	<i>сабунну</i>	<i>sabunlu</i>

GT -nn- ~ TT -ny-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>dünnee</i>	<i>дүннее</i>	<i>dünya</i>

2.3. Ünsüz Düşmesi

GT ø/-y- ~ TT -y-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>meva / meyva</i>	<i>мева / мејва</i>	<i>meyva</i>
<i>mevacı / meyvacı</i>	<i>меважы / мејвачы</i>	<i>meyvacı</i>
<i>mevalı / meyvalı</i>	<i>мевалы / мејвалы</i>	<i>meyvalı</i>
<i>mevasız / meyvasız</i>	<i>мевасыз / мејвасыз</i>	<i>meyvasız</i>

2.4. Ünsüz Tekleşmeleri

GT -f-<-v- ~ TT -vv-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	
<i>kufet</i>	<i>куфет</i>	<i>kuvvet</i>

GT -k- ~ TT -kk-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>bakaliye</i>	<i>бакалије</i>	<i>bakkaliye</i>

GT -l- ~ TT -ll-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>maale</i>	<i>маале</i>	<i>mahalle</i>

GT -v- ~ TT -vv-

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kuvet</i>	<i>кувет</i>	<i>kuvvet</i>
<i>kuvetsiz</i>	<i>куветсиз</i>	<i>kuvvetsiz</i>
<i>kuvetlen-</i>	<i>куветлен-</i>	<i>kuvvetlen-</i>
<i>kuvetlendir-</i>	<i>куветлендир-</i>	<i>kuvvetlendir-</i>
<i>kuvetlendirici</i>	<i>кувветлендирижи</i>	<i>kuvvetlendirici</i>

2.5. Ünsüz Türemesi**GT -y- ~ TT ø**

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>ayın / hayın</i>	<i>ајын / хајын</i>	<i>hain</i>
<i>cail / cayıl</i>	<i>жайл / жайыл</i>	<i>cahil</i>
<i>caillik / cayıllık</i>	<i>жайллик / жайыллык</i>	<i>cahillik</i>
<i>kiat / kıyat</i>	<i>киат / кијат</i>	<i>kağıt</i>
<i>naıyр</i>	<i>найып</i>	<i>naip</i>
<i>naıyрlık</i>	<i>найыплык</i>	<i>naiplik</i>

3. Kelime Sonunda Görülen Ünsüz Değişmeleri**3.1. Ünsüz Denklikleri**

GT ve TT'de arasında Arapça ve Farsça asıllı kelimeler sonundaki ünsüz denklikleri aşağıda belirtilmiştir. Bu denklikler ile ilgili olarak da bazı ikili kullanımlar söz konusudur

GT -d/-t ~ TT -t

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>murad / murat</i>	<i>мурад / мурат</i>	<i>murat</i>

GT -f ~ TT -h

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>kilaf / kūlaf</i>	<i>килаф / кўлаф</i>	<i>kūlah</i>

GT -f ~ TT -v

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>pilaf</i>	<i>пилаф</i>	<i>pilav</i>

GT -m ~ TT -n

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>aferim</i>	<i>аферим</i>	<i>aferin</i>
<i>akram</i>	<i>акрам</i>	<i>akran</i>

GT -n ~ TT -m

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>balgan</i>	<i>балгам</i>	<i>balgam</i>

GT -t ~ TT -g

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
<i>künt</i>	<i>кўнт</i>	<i>küng</i>

GT -z ~ TT -s

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	
<i>aliz / halez / haliz</i>	<i>ализ / халез / љализ</i>	<i>halis</i>
<i>avez / havez</i>	<i>авез / хавез</i>	<i>heves</i>
<i>almaz</i>	<i>алмаз</i>	<i>elmas</i>
<i>herkez</i>	<i>херкез</i>	<i>herkes</i>
<i>maasuz / masuz</i>	<i>маасуз / масуз</i>	<i>mahsus</i>
<i>makaz</i>	<i>маказ</i>	<i>makas</i>
<i>nekez</i>	<i>некез</i>	<i>nekes</i>

3.2. Ünsüz Düşmeleri

GT ø ~ TT -h

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>evalla</i>	<i>евалла</i>	<i>eyvallah</i>
<i>ikra</i>	<i>икра</i>	<i>ikrah</i>

GT ø ~ TT -l

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>nası / nasıl</i>	<i>насы / насыл</i>	<i>nasıl</i>

GT ø ~ TT -t

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>kere / keret</i>	<i>кере / керет</i>	<i>kere</i>
<i>minaret</i>	<i>минарет</i>	<i>minare</i>

c. Ünlü -Ünsüz Yer Değiştirme

GT -ti ~ TT -it

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>akti</i>	<i>акти</i>	<i>akıt</i>

ç. Hece Yutumu

GT ø ~ TT -al-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>maale</i>	<i>маале</i>	<i>mahalle</i>

GT ø ~ TT -he-

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>cendem</i>	<i>жендем</i>	<i>cehennem</i>

GT ø ~ TT iy

GT (Lâtin)	ГГ (Кирил)	ТТ
<i>ihter / ihtiar / ihtier</i>	<i>ихтер / иктиар / иктиер</i>	<i>ihtiyar</i>

3.3. Gagavuz Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Avrupa Dillerinden Gelen Ortak Kelimeler

Avrupa dillerinden alınmış kelimelerin birçoğu GT'de ile TT'de aynıdır. Ancak bunlar çoğunlukla alındıkları dile bağlı olarak farklı biçimlere girmişlerdir. GT'de ve TT'de bulunan Avrupa asıllı kelimeler: "1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler" ve "2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler" olarak iki alt başlıkta ve alfabetik düzen içinde aşağıda verilmiştir.

1. Aynı Biçimde Olan Ortak Kelimeler

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
A	А	
<i>ajur</i>	<i>ажур</i>	<i>ajur</i>
<i>akrobat</i>	<i>акробат</i>	<i>akrobat</i>
<i>atak</i>	<i>атак</i>	<i>atak</i>
<i>atlas / atlaz</i>	<i>атлас / атлаз</i>	<i>atlas</i>
<i>atlet</i>	<i>атлет</i>	<i>atlet</i>
B	Б	
<i>bant / banta</i>	<i>бант / банта</i>	<i>bant</i>
<i>balon</i>	<i>балон</i>	<i>balon</i>
<i>benzin</i>	<i>бензин</i>	<i>benzin</i>
<i>bilet</i>	<i>билет</i>	<i>bilet</i>
D	Д	
<i>dekan</i>	<i>декан</i>	<i>dekan</i>
<i>dogma</i>	<i>догма</i>	<i>dogma</i>
<i>domino</i>	<i>домино</i>	<i>domino</i>
F	Ф	
<i>fanar/fener</i>	<i>фанар/фенер</i>	<i>fener</i>
<i>forma</i>	<i>форма</i>	<i>forma</i>
G	Г	
<i>galon</i>	<i>галон</i>	<i>galon</i>
<i>galoş / kaloş / kaluş</i>	<i>галoш/калош/калуш</i>	<i>galoş</i>

H	Х	
hektar	хектар	hektar
K	К	
kabin	кабин	kabin
kabinet	кабинет	kabinet
klas	клас	klâs
koridor	коридор	koridor
krep	креп	krep
kritik	критик	kritik
L	Л	
lata / lats	лата / латс	lâta
lava	лава	lav
liman	лиман	liman
limon	лимон	limon
lira ¹	лира ¹	lira
M	М	
mengen / mengene	менген/менгене	mengene
N	Н	
nota ¹	нота ¹	nota
P	П	P
pergel	pergel	pergel
R	Р	
rom	ром	rom
ruble	рубле	ruble
S	С	
slovak	словак	Slovak
soba	соба	soba
sobalı	собалы	sobalı
soda	сода	soda
som	сом	som

somun	сомун	somun
Ş	Ш	
şantaş	шанташ	şantaş
T	T	
tank	танк	tank
tayfun	тайфун	tayfun
ton	тон	ton
tren	трен	tren
v	Б	
vişne	вишне	vişne
Y	Й	
Yortu / yoortu	йорту / йоорту	yortu

2. Farklı Biçimde Olan Ortak Kelimeler

GT (Lâtin)	КТ (Кирил)	ТТ
A	A	
abonat	абонат	abone
advokat	адвокат	avukat
afişa	афиша	afiş
agent	агент	ajan
akkumulyator	аккумулятор	akümülatör
aktiantenna	антенна	anten
aktivli	активли	aktif
allo	алло	alo
anarhizma	анархизма	anarşi
anatar	анатар	anahtar
antenna	антенна	anten
arhiv	архив	arşiv
ariya	арийа	arya
atheist	атхрист	ateist

<i>atletika</i>	<i>атлЕтика</i>	<i>atletizm</i>
<i>august /avgust</i>	<i>аугуст /август</i>	<i>ağustos</i>
<i>aventyura</i>	<i>авантйура</i>	<i>avantür</i>
<i>avtobus</i>	<i>автобус</i>	<i>otobüs</i>
<i>avtomat</i>	<i>автомат</i>	<i>otomat</i>
<i>avtomobil</i>	<i>автомобил</i>	<i>otomobil</i>
<i>avtonomiya</i>	<i>автономија</i>	<i>otonomi</i>
B	Б	
<i>bal</i>	<i>бал</i>	<i>balo</i>
<i>balada</i>	<i>балада</i>	<i>balat</i>
<i>balet</i>	<i>балет</i>	<i>bale</i>
<i>bankir</i>	<i>банкир</i>	<i>banker</i>
<i>barikada</i>	<i>барикада</i>	<i>barikat</i>
<i>baryer</i>	<i>барјер</i>	<i>bariyer</i>
<i>batareya</i>	<i>батареја</i>	<i>batarya</i>
<i>bilyard</i>	<i>билјард</i>	<i>bilardo</i>
<i>botinki</i>	<i>ботинки</i>	<i>potin</i>
<i>bufet</i>	<i>буфет</i>	<i>büfe</i>
<i>bukli</i>	<i>букли</i>	<i>bukle</i>
<i>branşa</i>	<i>бранша</i>	<i>branş</i>
<i>byudjet</i>	<i>бйуджет</i>	<i>bütçe</i>
<i>byuro</i>	<i>бйуро</i>	<i>büro</i>
D	Д	
<i>dafin</i>	<i>дафин</i>	<i>defne</i>
<i>dantela / danteli</i>	<i>дантела / дантели</i>	<i>dantel / dantelâ</i>
<i>dekan</i>	<i>декан</i>	<i>dekan</i>
<i>delegatsiya</i>	<i>делегатсија</i>	<i>delegasyon</i>
<i>detal</i>	<i>детал</i>	<i>detay</i>
<i>distsiplina</i>	<i>дисциплина</i>	<i>disiplin</i>

F	Ф	
<i>fasile</i>	<i>фасиле</i>	<i>fasulye</i>
<i>furtuna</i>	<i>фуртуна</i>	<i>firtına</i>
G	Г	
<i>garnitūra</i>	<i>гарнитүра</i>	<i>garnitür</i>
<i>gazeta</i>	<i>газета</i>	<i>gazete</i>
<i>gazetacı</i>	<i>газетачу</i>	<i>gazeteci</i>
<i>gazetacılık</i>	<i>газетачылык</i>	<i>gazetecilik</i>
<i>groş/guruş</i>	<i>дрош/гуруш</i>	<i>kuruş</i>
<i>grupa</i>	<i>група</i>	<i>grup</i>
<i>gabardina/kabardin</i>	<i>габардина /кабардин</i>	<i>gabardin</i>
H	Х	
<i>horu</i>	<i>хору</i>	<i>hora</i>
I	И	
<i>ideya</i>	<i>идеја</i>	<i>idea</i>
J	Ж	
<i>jalyuzi</i>	<i>жалјузи</i>	<i>jalûzi</i>
<i>jandar</i>	<i>жандар</i>	<i>jandarma</i>
<i>jaket / juket</i>	<i>жакет / жукет</i>	<i>ceket</i>
K	К	
<i>kaloriya</i>	<i>калорија</i>	<i>kalori</i>
<i>kapitalizatsiya</i>	<i>капитализатсија</i>	<i>kapitalizasyon</i>
<i>kapitan</i>	<i>капитан</i>	<i>kaptan</i>
<i>kapsul</i>	<i>капсул</i>	<i>kapsül</i>
<i>kardon</i>	<i>кардон</i>	<i>karton</i>
<i>kirez</i>	<i>кирез</i>	<i>kiraz</i>
<i>kila</i>	<i>кила</i>	<i>kilo</i>
<i>kilma/klimat</i>	<i>клима / климат</i>	<i>klima</i>
<i>konek</i>	<i>конек</i>	<i>konyak</i>
<i>kredit</i>	<i>кредит</i>	<i>kredi</i>

<i>kreditlen-</i>	<i>кредитлен-</i>	<i>kredilen-</i>
<i>kreditli</i>	<i>кредитли</i>	<i>kredili</i>
<i>kreyser</i>	<i>крејсер</i>	<i>kruvazör</i>
<i>kriza</i>	<i>криза</i>	<i>kriz</i>
<i>kundek</i>	<i>кундек</i>	<i>kundak</i>
<i>kulup</i>	<i>кулуп</i>	<i>kulp</i>
<i>kursa</i>	<i>курса</i>	<i>kurs</i>
L	Л	
<i>laana</i>	<i>лаана</i>	<i>lahana</i>
<i>lampa</i>	<i>лампа</i>	<i>lamba</i>
<i>lata / lats</i>	<i>лата / латс</i>	<i>lâta</i>
<i>lava</i>	<i>лава</i>	<i>lav</i>
<i>lignit</i>	<i>лигнит</i>	<i>linyit</i>
<i>limonnu</i>	<i>лимонну</i>	<i>limonlu</i>
<i>lira²</i>	<i>лира²</i>	<i>lir</i>
<i>lirika</i>	<i>лирика</i>	<i>lirik</i>
<i>litra</i>	<i>литра</i>	<i>litre</i>
<i>litralık</i>	<i>литральный</i>	<i>litrelik</i>
<i>lotereya</i>	<i>лотереја</i>	<i>lotarya</i>
<i>luusa / lufusa</i>	<i>лууса / луфуса</i>	<i>lohusa</i>
<i>luusalık</i>	<i>луусалык</i>	<i>lohusalık</i>
<i>lyuks</i>	<i>лйукс</i>	<i>lüks</i>
M	М	
<i>maaza</i>	<i>мааза</i>	<i>mağaza</i>
<i>makarina</i>	<i>макарина</i>	<i>makarna</i>
<i>masur</i>	<i>масур</i>	<i>masura</i>
<i>maşına</i>	<i>машина</i>	<i>makine</i>
<i>midalı</i>	<i>мидалы</i>	<i>madalya</i>
N	Н	
<i>natura</i>	<i>натура</i>	<i>natür</i>

<i>norma</i>	<i>норма</i>	<i>norm</i>
<i>nota²</i>	<i>нота²</i>	<i>not</i>
P	П	
<i>paltō</i>	<i>палтō</i>	<i>palto</i>
<i>paneer</i>	<i>панеер</i>	<i>panayır</i>
<i>parik</i>	<i>парик</i>	<i>peruk/peruka</i>
<i>patret</i>	<i>патрет</i>	<i>portre</i>
<i>plaka/plastinka</i>	<i>плакаґпластинка</i>	<i>plâk</i>
S	С	
<i>skele</i>	<i>скеле</i>	<i>iskele</i>
<i>skemle / skemne</i>	<i>скемле / скемне</i>	<i>iskemle</i>
<i>sosiska</i>	<i>сосиска</i>	<i>sisis</i>
<i>sotsial</i>	<i>сотсиал</i>	<i>sosyal</i>
<i>sotsiolog</i>	<i>сотсиолог</i>	<i>sosyolog</i>
Ş	Ш	
<i>şirit</i>	<i>ширит</i>	<i>şerit</i>
V	Б	
<i>vatiz / vaatiz</i>	<i>ватиз :/ vaatiz</i>	<i>vaftiz</i>
Y	Й	
<i>yukona</i>	<i>йукона</i>	<i>ikona/ikon</i>
Z	З	
<i>zigzag</i>	<i>зигзаг</i>	<i>zikzak</i>
<i>zigzaglı</i>	<i>зигзаглы</i>	<i>zikzaklı</i>

C. TÜRKİYE TÜRKÇESİ İLE AZERBAYCAN TÜRKÇESİ, TÜRKMEN TÜRKÇESİ VE GAGAVUZ TÜRKÇESİNİN KELİME HAZİNESİ BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Gagavuz Türkçesi'nde sesteş olmakla birlikte, anlam farkı bulunan kelimeler, Türkiye Türkçesinin, bu lehçeleri bilenlere öğretimi esnasında olumsuz aktarıma sebep olabilmektedir. Bundan dolayı, bu tür kelimelerin öğretimde ayrı bir dikkat gerektireceği açıktır. Bu sebeple, öğretimde kolaylık sağlamak amacıyla, bu kelimeler alfabetik olarak aşağıda verilmiştir.

1. Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Anlam Farkı Bulunan Kelimeler

AT (Lâtin)	AT (Кирил)	TT
A	A	
<i>axtar-</i>	<i>ахтар-</i>	<i>aramak</i>
<i>ata</i>	<i>ата</i>	<i>baba</i>
B	Б	
<i>baba</i>	<i>баба</i>	<i>dede</i>
<i>banket</i>	<i>банкет</i>	<i>şölen, ziyafet (bir çeşit)</i>
<i>basım</i>	<i>басым</i>	<i>basınç</i>
<i>basma</i>	<i>басма</i>	<i>mühür</i>
<i>başa çıh-</i>	<i>баша чыһ-</i>	<i>şımarmak, bir işi tamamlamak, galip gelmek</i>
<i>başa düş-</i>	<i>баша дүш-</i>	<i>anlamak</i>
<i>bekar</i>	<i>бекар</i>	<i>işsiz</i>
C	Ц	
<i>cam</i>	<i>чам</i>	<i>şişe</i>
<i>cücə</i>	<i>чүчə</i>	<i>civciv</i>
Ç	Ч	
<i>çal</i>	<i>чал</i>	<i>kır saç</i>
<i>çəngəl</i>	<i>чəнгəл</i>	<i>çatal</i>

çəpər	ЧЭПƏР	çit
çinqil	ЧЫНГЫЛ	çakıl
çırpışdır-	ЧЫРПЫШДЫР-	çalmak
çit	ЧИТ	basma, kumaş
çiy	ЧИЈ	şebnem
D	Д	
daniş-	ДАНЫШ-	konuşmak
danişdır-	ДАНЫШТЫР-	konuşturmak
danişdırıl-	ДАНЫШДЫРЫЛ-	konuşturulmak
danişdırılma	ДАНЫШДЫРЫЛМА	konuşturulma
dava	ДАВА	vuruşma
dayan-	ДАЈАН-	dur-
dəmiryolu	ДЭМИРЈОЛУ	istasyon
dəng	ДЭНК	yorgun, bıkkın
dəstək	ДЭСТƏК	kulp, sap
din-	ДИН-	konuşmak
dinmə	ДИНМƏ	konuşma
dolan-	ДОЛАН-	yaşamak
dolanma	ДОЛАНМА	yaşayış
durum ¹	ДУРУМ ¹	tahammül, sabır
durum ²	ДУРУМ ²	kum, toprak
duş	ДУШ	rüya
düş-	ДҮШ-	inmek
E	Е	
eş	ЕШ	arkadaş
eşidən	ЕПИДƏН	dinleyici
eşik	ЕШИК	dışarı, çöl
eşsiz	ЕШСИЗ	yalnız
ə	Ə	
əhliyə	ƏҺЛИЈƏТ	sürücü belgesi

<i>ərik</i>	<i>əрик</i>	<i>kaysı</i>
F	Ф	
<i>fizik</i>	<i>физик</i>	<i>fizik uzmanı</i>
<i>fizika</i>	<i>физика</i>	<i>fizik (bilim dalı)</i>
G	К	
<i>gərzək</i>	<i>кəрзəк</i>	<i>ceviz vs. 'nin dökülen yeşil kabuğu</i>
H	Һ	
<i>hamilə</i>	<i>һамилə</i>	<i>gebe</i>
X	X	
<i>xuylu</i>	<i>хујулу</i>	<i>sarı şeftali</i>
<i>xala</i>	<i>хала</i>	<i>teyze</i>
I	И	
<i>ideoloji</i>	<i>идеоложи</i>	<i>ideolojik</i>
J	Ж	
<i>jurnal</i>	<i>журнал</i>	<i>defter</i>
K	К	
<i>kəpənək</i>	<i>кəпəнəк</i>	<i>kelebek</i>
<i>kişi</i>	<i>киши</i>	<i>adam</i>
<i>kəklik</i>	<i>кəклик</i>	<i>kakül</i>
Q	Г	
<i>qabak</i>	<i>габаг</i>	<i>alına takılan takı</i>
<i>qabaklıq</i>	<i>габаглыг</i>	<i>önce, önceki</i>
<i>qabartı</i>	<i>габарты</i>	<i>nasır</i>
<i>qabil</i>	<i>габил</i>	<i>becerikli, zeki</i>
<i>qalxınma</i>	<i>галхынма</i>	<i>kalkma, doğrulma</i>
<i>qalxışma</i>	<i>галхышма</i>	<i>kalkma (birlikte)</i>
<i>qatıq</i>	<i>гатыг</i>	<i>yoğurt</i>
<i>qaya</i>	<i>гаја</i>	<i>uçurum</i>
<i>qazı</i>	<i>газы</i>	<i>kadı</i>
<i>qazılık</i>	<i>газылыг</i>	<i>kadılık</i>

<i>qəbə</i>	<i>гəбə</i>	<i>sürekli</i>
<i>qədimi</i>	<i>qədimи</i>	<i>düven</i>
<i>qəm</i>	<i>qəm</i>	<i>büyük halı</i>
<i>qıç</i>	<i>гыч</i>	<i>bacak</i>
<i>qıy-</i>	<i>гыј-</i>	<i>kısmak</i>
<i>qızıl</i>	<i>гызыл</i>	<i>altın</i>
<i>qolbağı / qolbaq</i>	<i>голбағы / голбаг</i>	<i>bilezik</i>
<i>qod</i>	<i>год</i>	<i>fıçı</i>
<i>qonaq</i>	<i>гонаг</i>	<i>konuk</i>
<i>qoruq</i>	<i>горуг</i>	<i>nöbet</i>
<i>qovuq</i>	<i>говуг</i>	<i>oyuk</i>
<i>qoz</i>	<i>гоз</i>	<i>ceviz</i>
<i>güdüк</i>	<i>күдүк</i>	<i>takip işi</i>
<i>qurtar-</i>	<i>гуртар-</i>	<i>bitirmek</i>
<i>qut</i>	<i>гут</i>	<i>yiyecek, gıda</i>
K	K	
<i>kamança</i>	<i>каманча</i>	<i>keman</i>
<i>kanat</i>	<i>канат</i>	<i>urgan</i>
<i>kar</i>	<i>кар</i>	<i>iş, tesir</i>
<i>karlı</i>	<i>карлы</i>	<i>kazançlı, yararlı</i>
<i>kaş</i>	<i>каш</i>	<i>keşke</i>
<i>kəl</i>	<i>кəл</i>	<i>yabanî hayvan, kuvvetli kimse</i>
<i>kəklik</i>	<i>кəклик</i>	<i>kakül</i>
<i>kələk</i>	<i>кəлəк</i>	<i>hile, aldatma</i>
<i>kem</i>	<i>кем</i>	<i>urgan (otla örülmüş)</i>
<i>kənd</i>	<i>кəнд</i>	<i>köy</i>
<i>kəndçi</i>	<i>кəндчи</i>	<i>köylü</i>
<i>kəndçilik</i>	<i>кəндчилик</i>	<i>köycülük</i>
<i>kəsərli</i>	<i>кəсərли</i>	<i>keskin</i>
<i>keşkə</i>	<i>кешкə</i>	<i>kepek (deri üstündeki)</i>

<i>koma</i>	<i>кома</i>	<i>in, ev (ilkel)</i>
<i>kolluq</i>	<i>коллуг</i>	<i>yer (ot bürümüş)</i>
<i>kompas</i>	<i>компас</i>	<i>pusula</i>
<i>köpük</i>	<i>көпүк</i>	<i>para birimi (Rus)</i>
<i>kulak</i>	<i>кулак</i>	<i>çiftçi</i>
<i>küpə</i>	<i>күпə</i>	<i>tomurcuk</i>
L	Л	
<i>lam</i>	<i>лам</i>	<i>sessiz, sakin</i>
M	М	
<i>mahnı</i>	<i>маһны</i>	<i>şarkı</i>
<i>mama</i>	<i>мама</i>	<i>hala, ebe</i>
<i>məmə</i>	<i>мəмə</i>	<i>anne</i>
<i>meşə</i>	<i>мешə</i>	<i>orman</i>
<i>metedoloji</i>	<i>метедоложи</i>	<i>metodolojik</i>
<i>mors</i>	<i>морс</i>	<i>meyve suyu</i>
N	Н	
<i>natura</i>	<i>натура</i>	<i>model (resimde), ürün</i>
<i>nazir</i>	<i>назир</i>	<i>benzer</i>
<i>not</i>	<i>нот</i>	<i>nota</i>
<i>notlu</i>	<i>нотлу</i>	<i>notalı</i>
<i>notsuz</i>	<i>нотсуз</i>	<i>notasız</i>
O	О	
<i>oxşar</i>	<i>охшар</i>	<i>benzer</i>
<i>oxşarlıq</i>	<i>охшарлыг</i>	<i>benzerlik</i>
Ö	Ө	
<i>ötür-</i>	<i>өтүр-</i>	<i>yolcu et-</i>
P	П	
<i>peylə</i>	<i>пейлə</i>	<i>yaralamak (bıçak vs. ile)</i>

<i>pişik</i>	<i>пишик</i>	<i>kedi</i>
<i>pul</i>	<i>дул</i>	<i>para</i>
<i>plastika</i>	<i>пластика</i>	<i>heykeltıraşlık</i>
<i>pota</i>	<i>пота</i>	<i>domuz ve ayı yavrusu için</i>
<i>priz</i>	<i>приз</i>	<i>hediye</i>
<i>pullu</i>	<i>пуллу</i>	<i>paralı</i>
<i>pulsuz</i>	<i>пулсуз</i>	<i>parasız</i>
R	Р	
<i>ruh</i>	<i>руһ</i>	<i>tin, ruh</i>
<i>ruhani</i>	<i>руһани</i>	<i>güzel, hoş</i>
<i>ruzgar</i>	<i>рузгар</i>	<i>hava, süratli</i>
S	С	
<i>salat</i>	<i>салат</i>	<i>namaz</i>
<i>satıl</i>	<i>сатыл</i>	<i>kova</i>
<i>seçki</i>	<i>сечки</i>	<i>antoloji</i>
<i>sekreter</i>	<i>секретер</i>	<i>yazı masası</i>
<i>semasiologiya</i>	<i>семасиологија</i>	<i>semantik</i>
<i>sənət</i>	<i>сәнәт</i>	<i>sanat</i>
<i>subay</i>	<i>субај</i>	<i>bekâr</i>
<i>sümük</i>	<i>сүмүк</i>	<i>kemik</i>
<i>sümüklü</i>	<i>сүмүклү</i>	<i>kemikli</i>
<i>sümüksüz</i>	<i>сүмүксүз</i>	<i>kemiksiz</i>
Ş	Ш	
<i>şalaq</i>	<i>шалаг</i>	<i>karpuz</i>
T	Т	
<i>tap-</i>	<i>тап-</i>	<i>bulmak</i>
<i>tapıl-</i>	<i>тапыл-</i>	<i>bulunmak</i>
<i>tapın-</i>	<i>тапын-</i>	<i>tapmak</i>
<i>tapmaca</i>	<i>тапмача</i>	<i>bulmaca</i>
<i>tavan</i>	<i>таван</i>	<i>güç, kuvvet</i>

<i>tayfa</i>	<i>тајфа</i>	<i>akraba, kabile</i>
<i>tin</i>	<i>тин</i>	<i>duman</i>
<i>tipoloji</i>	<i>тиПОЛОЖИ</i>	<i>tipolojik</i>
<i>tirə¹</i>	<i>тирə¹</i>	<i>kabile, soy</i>
<i>tirə²</i>	<i>тирə²</i>	<i>ark, hendek</i>
<i>tost</i>	<i>тост</i>	<i>kadeh (birinin sağlığına kaldırılan)</i>
<i>tutqun</i>	<i>тутгун</i>	<i>kısıq</i>
<i>tutmaca</i>	<i>тутмача</i>	<i>sara, delilik</i>
<i>tutucu</i>	<i>тутучу</i>	<i>tutak</i>
<i>tutuq</i>	<i>тутуг</i>	<i>durgun</i>
<i>tutuqluq</i>	<i>тутуглуг</i>	<i>koyuluk</i>
U	У	
<i>uçuq</i>	<i>учуг</i>	<i>yıkık, harabe</i>
<i>uşaq</i>	<i>ушаг</i>	<i>genç</i>
Ü	Ү	
<i>ünvan</i>	<i>Үнван</i>	<i>adres</i>
V	В	
<i>var</i>	<i>вар</i>	<i>varlık, zenginlik</i>
<i>vərəsə</i>	<i>вərəсə</i>	<i>varis</i>
<i>vərəsəli</i>	<i>вərəсəли</i>	<i>varisli</i>
<i>vərəsəsiz</i>	<i>вərəсəсиз</i>	<i>varissiz</i>
<i>vida</i>	<i>вида</i>	<i>ayrılma, veda</i>
<i>vurğu</i>	<i>вурғу</i>	<i>vuruş, felç</i>
<i>vurğun</i>	<i>вурғун</i>	<i>tutkun</i>
Y	Ј	
<i>yamaq</i>	<i>јамаг</i>	<i>yama</i>
<i>yavuz</i>	<i>јавуз</i>	<i>sert, mahir, usta</i>
<i>yay</i>	<i>јaj</i>	<i>yaz</i>
<i>yaz</i>	<i>јаз</i>	<i>ilk bahar</i>
<i>yemiş</i>	<i>јемииш</i>	<i>kavun</i>

<i>yerik</i>	<i>јерѣк</i>	<i>hamile</i>
Z	З	
<i>zor</i>	<i>зор</i>	<i>iyi</i>

2. Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Anlam Farkı Bulunan Kelimeler

TmT (Lâtin)	TmT (Кирил)	TT
A	A	
<i>abat</i>	<i>абат</i>	<i>tam, bütün; zararsız</i>
<i>adatça</i>	<i>адатча</i>	<i>genellikle</i>
<i>adag</i>	<i>адаг</i>	<i>nişan, söz kesimi</i>
<i>adagla-</i>	<i>адагла-</i>	<i>nişanlanmak, söz kesmek</i>
<i>ady</i>	<i>ады</i>	<i>adî</i>
<i>agaççy</i>	<i>агаччы</i>	<i>marangoz</i>
<i>agart-</i>	<i>агарт-</i>	<i>badana etmek</i>
<i>agy</i>	<i>агы</i>	<i>acı; ağlama</i>
<i>agtar-</i>	<i>агтар-</i>	<i>aramak</i>
<i>ahyr</i>	<i>ахыр</i>	<i>son</i>
<i>alañ</i>	<i>алаң</i>	<i>tepe</i>
<i>alçak</i>	<i>алчак</i>	<i>munis, sokulgan</i>
<i>alyş-</i>	<i>алыш-</i>	<i>değiş tokuş etmek</i>
<i>alkym</i>	<i>алкым</i>	<i>çene</i>
<i>alkyş</i>	<i>алкыш</i>	<i>dua</i>
<i>aman</i>	<i>аман</i>	<i>sağ, esen</i>
<i>ana</i>	<i>ана</i>	<i>işte</i>
<i>añ-</i>	<i>аң-</i>	<i>anlamak; sezmek, duymak</i>
<i>ar</i>	<i>ар</i>	<i>öç; intikam</i>
<i>ardyl-</i>	<i>ардыл-</i>	<i>temizlenmek</i>
<i>ary</i>	<i>ары</i>	<i>testere (iki saplı)</i>
<i>art-</i>	<i>арт-</i>	<i>temizlemek</i>
<i>aşyk</i>	<i>ашык</i>	<i>âşık</i>
<i>at</i>	<i>ат</i>	<i>ad</i>
<i>ata</i>	<i>ата</i>	<i>baba</i>
<i>atym</i>	<i>атым</i>	<i>avuç, tutam</i>

atış-	атыш-	karşılıklı ateş açma
atly	атлы	adlı; ünlü
atlandyr-	атландыр-	adlandırmak
avun-	авун-	acı duymak
aýla-	айла-	döndürmek, çevirmek
aýna	айна	cam
aýgyt	айгыт	yüreklilik, cesurluk
aza	аза	ağrı, sızı
B	Б	
baba	баба	büyükbaba, dede
baca	бажа	bacanak
bacak	бажак	çimen; çimenlik
bagyş	багыш	tahsis, ayırma
baldyz	балдыз	görümce
banka	банка	kavanoz, şişe, kutu
bar	бап	uygun, münasip, elverişli
bar	бар	bütün
başlyk	баплык	baş, başkan, kılavuz
baýrak	байрак	ödül, mükafat
baza	база	temel, esas
baýdak	байдак	bayrak
beýi	бейи	ayva
bejer-	бежер-	işlemek
bekle-	бекле	kilitlemek
beklen-	беклен-	kilitlenmek
belle- / bellen-	белле- / беллен-	işaret koymak, işaretlemek
beñ	бең	esrar, uyuşturucu,
besle-	бесле-	süslemek
bikār	бикәр	işsiz
bikārlik	бикәрлик	işsizlik

<i>bilim</i>	<i>билим</i>	<i>öğrenim, tahsil</i>
<i>bilimli</i>	<i>билимли</i>	<i>eğitimli</i>
<i>bina</i>	<i>бина</i>	<i>temel</i>
<i>birik-</i>	<i>бирик-</i>	<i>katılmak, birleşmek</i>
<i>birlik</i>	<i>бирлик</i>	<i>birim</i>
<i>bitgin</i>	<i>битгин</i>	<i>iyi yetişmiş, büyümüş (ot, ekin vb.)</i>
<i>bitik</i>	<i>битик</i>	<i>yara izi, yara yeri</i>
<i>botanik</i>	<i>ботаник</i>	<i>botanikçi</i>
<i>botanika</i>	<i>ботаника</i>	<i>botanik</i>
<i>bölüji</i>	<i>бөлүжү</i>	<i>bölen (matematikte)</i>
<i>bölüniji</i>	<i>бөлүнүжү</i>	<i>bölünen (matematikte)</i>
<i>bört-</i>	<i>бөрт-</i>	<i>şişmek</i>
<i>börtme</i>	<i>бөртмө</i>	<i>şişme, şişkinlik</i>
<i>börtük</i>	<i>бөртүк</i>	<i>şiş, şişkinlik, ur</i>
<i>bulgur</i>	<i>булгур</i>	<i>billür, kristal; cam bardak, kadeh</i>
<i>burç</i>	<i>бурч</i>	<i>köşe</i>
<i>bulaşık</i>	<i>булашык</i>	<i>karışık</i>
J	Ж	
<i>jady</i>	<i>жады</i>	<i>büyü, sihir</i>
<i>jam</i>	<i>жам</i>	<i>çanak, tas, kase</i>
<i>jar</i>	<i>жар</i>	<i>dere, nehir yatağı</i>
<i>jiger¹</i>	<i>жигер¹</i>	<i>karaciğer</i>
<i>jiger¹²</i>	<i>жигер²</i>	<i>akağaç</i>
<i>jocuk</i>	<i>жожук</i>	<i>domuz</i>
Ç	Ч	
<i>çakyr¹</i>	<i>чакыр¹</i>	<i>şarap</i>
<i>çakyr²</i>	<i>чакыр²</i>	<i>kuru, kurumuş</i>
<i>çarak</i>	<i>чапак</i>	<i>alkış</i>
<i>çargyn</i>	<i>чапгын</i>	<i>yağmacılık</i>
<i>çekim</i>	<i>чеким</i>	<i>tartı, tartma</i>

çekimli	ЧЕКИМЛИ	ünlü
çekimsiz	ЧЕКИМСИЗ	ünsüz
çeper	ЧЕПЕР	mahir, uz, usta
çil	ЧИЛ	tarla sınırı
çöl	ЧӨЛ	çok az, kıt, seyrek
çöple-	ЧӨПЛЕ-	toplamak, yığmak
çukur	ЧУКУР	çökük
D	Д	
damak	ДАМАК	boğaz, gırtlak
davaly	ДАВАЛЫ	çekişmeli, tartışmalı
değerli	ДЕГЕРЛИ	inandırıcı, kandırıcı
dogul-	ДОГУЛ-	doğmak
don	ДОН	cüppe
donluk	ДОНЛУК	cüppelik kumaş
durmuş	ДУРМУШ	hayat, yaşam
düş-	ДҮШ-	suya girmek, yıkanmak; inmek
düşün-	ДҮШҮН-	banyo yapmak, yıkanmak
E	Е	
ece	ЕЧЕ	anne
elsiz	ЕЛСИЗ	yardımcısız
emel	ЕМЕЛ	kurnazlık; iş, meslek; tarz
emme	ЕММЕ	göğüs, meme
enaýy	ЕНАЙЫ	hoş, güzel, sevimli
enaýyca	ЕНАЙЫЧА	güzele yakın, güzelce
elektrik	ЕЛЕКТРИК	elektrikçi
epik	ЕПИК	epik yazarı
ergin	ЕРГИН	eriyik
etmiş	ЕТМИШ	suç, kabahat
etmişli	ЕТМИШЛИ	suçlu, kabahatli
eý gör-	ЕЙ ГӨР-	sevmek, beğenmek

<i>eýýäm</i>	<i>еййәм</i>	<i>bundan böyle</i>
<i>ezber</i>	<i>езбер</i>	<i>mahir, becerikli</i>
<i>ez-</i>	<i>ез-</i>	<i>ıslamak</i>
G	Г	
<i>gabsa</i>	<i>габса</i>	<i>kanat</i>
<i>gaçgyn</i>	<i>гачгын</i>	<i>göçmen</i>
<i>galdyr-</i>	<i>галдыр-</i>	<i>bırakmak, koyup gitmek</i>
<i>galkyn-</i>	<i>галкын-</i>	<i>kalkmak</i>
<i>gapjyk</i>	<i>капжык</i>	<i>para cüzdanı</i>
<i>gapan</i>	<i>капан</i>	<i>baskül</i>
<i>gapla-</i>	<i>гапла-</i>	<i>bir şeyi paketlemek, sarmak</i>
<i>gaplan-</i>	<i>гаплан-</i>	<i>toplanmak</i>
<i>gara-</i>	<i>гара-</i>	<i>bakma"k</i>
<i>gasñak</i>	<i>гасңак</i>	<i>yara, bere</i>
<i>gar</i>	<i>гар</i>	<i>istasyon</i>
<i>gaz</i>	<i>газ</i>	<i>gaz yağı, petrol</i>
<i>geñ</i>	<i>гең</i>	<i>garip şaşırtıcı</i>
<i>gyr-</i>	<i>гыр-</i>	<i>rendelemek</i>
<i>gyzyl</i>	<i>гызыл</i>	<i>altın</i>
<i>gördür-</i>	<i>гөрдүр-</i>	<i>göstermek</i>
<i>gözle-</i>	<i>гөзле-</i>	<i>araştırmak, aramak</i>
<i>gumla-</i>	<i>гумла-</i>	<i>toprağı çabalamak</i>
<i>gury</i>	<i>гуры</i>	<i>boş, beyhude</i>
<i>guruju</i>	<i>гурыжы</i>	<i>inşaatçı</i>
H	Х	
<i>halka</i>	<i>халка</i>	<i>düğüm,ilmek</i>
<i>halkala-</i>	<i>халкала-</i>	<i>düğmlek,ilmek atmak</i>
<i>halat</i>	<i>халат</i>	<i>vakit, zaman; hâl, kudret; elbise; önlük</i>
<i>haiyly</i>	<i>халылы</i>	<i>bir üzüm türü (çabuk yetişen)</i>
<i>ham</i>	<i>хам</i>	<i>boş, saçma</i>

hap	хап	arı kovalarken söylene söz
has	хас	çok, güçlü
hasrat	хасрат	kaygı, gam, dert, keder
hat	хат	mektup
hırs	хырс	ayı
hor	хор	zayıf, koro
huzur	хузур	ön, kat, yan
у	Ы	
ysytma	ысытма	sıtma
і	И	
iñ	иң	en
içki	ички	dahili, içteki
içerik	ичерик	içeri, içerisi
içmek	ичмек	kürk, manto
ilik	илик	düğme
ilsiz	илсиз	ISSİZ
in	ин	beden, gövde
inci	инчи	yakın akrabaların çocuklara verdiği ev hayvanı
işdeş	ишдеш	meslekdaş
К	К	
kak	как	kelek
kaka	кака	baba
kanuny	кануны	kanunî
kapital	капитал	esas, başlıca
kârhana	кәрхана	işletme, müessese, fabrika
kârdeş	кәрдеш	meslektaş
kelek	келек	boynuzsuz
kemlik	кемлик	yetersizlik, eksiklik
kese	кесе	yatay, enine
kesele-	кеселе-	sokulmak

<i>kesmek</i>	<i>кесмек</i>	<i>kabuk</i>
<i>keşik</i>	<i>кешик</i>	<i>tasa, kaygı; yara</i>
<i>kysym</i>	<i>кысым</i>	<i>tür, çeşit</i>
<i>kyn</i>	<i>кын</i>	<i>ağır, zor, güç</i>
<i>kyssa</i>	<i>кысса</i>	<i>nesir</i>
<i>kise</i>	<i>кисе</i>	<i>сер</i>
<i>kompas</i>	<i>компас</i>	<i>pusula</i>
<i>köken</i>	<i>көкөн</i>	<i>ip, urgan</i>
<i>kükre-</i>	<i>күкре-</i>	<i>uyandırmak</i>
<i>küpe</i>	<i>күпе</i>	<i>kompartıman</i>
L	Л	
<i>lap</i>	<i>лап</i>	<i>şişirmek, abartmak</i>
<i>lift</i>	<i>лифт</i>	<i>asansör</i>
<i>lirik</i>	<i>лирик</i>	<i>lirik şair</i>
M	М	
<i>mala</i>	<i>мала</i>	<i>tırmık</i>
<i>mäşe</i>	<i>мәше</i>	<i>horoz</i>
<i>milli</i>	<i>милли</i>	<i>millî</i>
N	Н	
<i>nazım</i>	<i>назым</i>	<i>güzel ses</i>
<i>necat</i>	<i>нечат</i>	<i>çıkış, çıkma</i>
<i>nepis</i>	<i>непис</i>	<i>ince, zarîf</i>
<i>nepislik</i>	<i>непислик</i>	<i>zarîflik, incelik</i>
<i>nyÿaz</i>	<i>ныÿаз</i>	<i>sadaka</i>
<i>nyzam</i>	<i>нызам</i>	<i>sağ, sıra</i>
<i>nur</i>	<i>нур</i>	<i>ışın, şua</i>
<i>nurlan-</i>	<i>нүрлан-</i>	<i>ışınlanmak</i>
O	О	
<i>oba</i>	<i>оба</i>	<i>köy</i>
<i>obaly</i>	<i>обалы</i>	<i>köylü</i>

ogşa-	Окта-	benzeme
okla- ¹	Окла- ¹	sallamak, atmak
okla- ²	Окла- ²	bir şeyi doldurmak (silâhı vb.)
okuma	Окума	dolama (parmakta çıkan bir yara)
okun-	Огун-	saymak, hesap etmek, düşünmek
omurdan	Омурдан	omuz, kolun üst kısmı
oñ	Оң	iyi, güzel, yararlı
oñayly	Онайлы	uygun, iyi
oñaysyz	Онайсыз	uygunsuz, kötü
otur	Отур	virgöl
oy	Ой	fikir, düşünce
Ö	Ө	
öt-	Өт-	geçmek, geçip gitmek
özlük	Өзлүк	edilgen çatı
P	П	
pak	Пак	içi boş
pasta	Паста	macun, krem
paşmak	Папмак	ayak, taban
pes	Пес	kısa, alçak
peyda	Пејда	yarar, fayda
petek	Петек	ayakkabı içine konulan keçe
pil	Пил	kürek, bel
pisle-	Писле-	bir şeyi lânetlemek
pişik	Пишик	kedi
pos	Пос	pas
posa	Поса	öpme, öpüş
post	Пост	vazife, memuriyet
priz	Приз	ödül
R	Р	
ram	Рам	durum, hâl, vaziyet

<i>ray</i>	<i>рай</i>	<i>gönül</i>
<i>rahat</i>	<i>рахат</i>	<i>tabiiyyet, uyruk</i>
<i>rota</i>	<i>рота</i>	<i>bölük, takım</i>
<i>resmi</i>	<i>ресми</i>	<i>resmî</i>
<i>sadaka</i>	<i>садака</i>	<i>kurban</i>
<i>sadyr</i>	<i>садыр</i>	<i>kötü, fena</i>
<i>sagym</i>	<i>сагым</i>	<i>bir sağışta alınan miktar</i>
<i>sal</i>	<i>сал</i>	<i>tuzak demiri</i>
<i>sal-</i>	<i>сал-</i>	<i>yapmak, inşa etmek</i>
<i>salyn-</i>	<i>салын-</i>	<i>kurulmak, bina edilmek</i>
<i>salla-</i>	<i>салла-</i>	<i>indirmek, bırakmak</i>
<i>sallan-</i>	<i>саллан-</i>	<i>asılı durmak, asılmak</i>
<i>say-</i>	<i>сaj-</i>	<i>yün, pamuk gibi şeyleri değneklerle dövmek</i>
<i>senet</i>	<i>сенет</i>	<i>iş güç, meslek</i>
<i>serp-</i>	<i>серп-</i>	<i>boşaltmak, dökmek, boca etmek</i>
<i>set'</i>	<i>сет'</i>	<i>ağ, şebeke</i>
<i>syz-</i>	<i>сыз-</i>	<i>hissetmek</i>
<i>staž</i>	<i>стаж</i>	<i>çalışma süresi</i>
<i>sulh</i>	<i>сулх</i>	<i>gönül</i>
<i>surat</i>	<i>сурат</i>	<i>sıfat</i>
<i>susak</i>	<i>сусак</i>	<i>kepçe</i>
Ş	Ш	
<i>şah</i>	<i>шах</i>	<i>boynuz</i>
<i>şirin</i>	<i>ширин</i>	<i>lezzetli</i>
<i>şow</i>	<i>шов</i>	<i>başarı; düz, doğru</i>
T	Т	
<i>tam</i>	<i>там</i>	<i>ev; oda</i>
<i>tamlyk</i>	<i>тамлjk</i>	<i>bir arada olan ev yığını</i>
<i>tap-</i>	<i>тап-</i>	<i>bulmak</i>
<i>taryk</i>	<i>тарык</i>	<i>doğru, emin, güvenilir</i>

<i>tart-</i>	<i>тарт-</i>	<i>çekmek</i>
<i>tas</i>	<i>тас</i>	<i>hemen hemen neredeyse, az kalsın taslak</i>
<i>taslama</i>	<i>таслама</i>	<i>taslak, eskiz</i>
<i>tasma</i>	<i>тасма</i>	<i>ince, uzun deri parçası</i>
<i>taşla-¹</i>	<i>ташла-¹</i>	<i>atmak, fırlatmak, savurmak</i>
<i>taşla-²</i>	<i>ташла-²</i>	<i>sopayla vurmak</i>
<i>taý</i>	<i>тай</i>	<i>uygun; yön, taraf, istikamet</i>
<i>taýyn</i>	<i>тайын</i>	<i>hazır</i>
<i>taýýar</i>	<i>тайýар</i>	<i>hazır</i>
<i>tehnik</i>	<i>техник</i>	<i>teknisyen</i>
<i>telek</i>	<i>телек</i>	<i>yalnış, uygunsuz, kötü</i>
<i>ter</i>	<i>тер</i>	<i>yaş, nemli, taze</i>
<i>ters</i>	<i>терс</i>	<i>yalnış, kötü</i>
<i>tez</i>	<i>тез</i>	<i>ürkek, yabanî /vahşi hayvan</i>
<i>tok</i>	<i>ток</i>	<i>akım, cereyan</i>
<i>toplum</i>	<i>топлум</i>	<i>öbek, grup</i>
<i>tosla-</i>	<i>тосла-</i>	<i>yalan söylemek</i>
<i>toslama</i>	<i>тослама</i>	<i>söylenti, rivayet</i>
<i>tosun</i>	<i>тосун</i>	<i>işe yapmayan, iş görmeyen</i>
<i>toz-</i>	<i>тоз-</i>	<i>eskimek, yıprak</i>
<i>tör</i>	<i>төр</i>	<i>evin baş köşesi</i>
<i>töz</i>	<i>төз</i>	<i>şiş, yumru</i>
<i>turba</i>	<i>турба</i>	<i>boru, baca</i>
<i>tutuk</i>	<i>тутук</i>	<i>üzgün, kederli</i>
<i>tütүн</i>	<i>түтүн</i>	<i>duman</i>
U	у	
<i>uçgur</i>	<i>учгур</i>	<i>hızlı uçan, iyi uçan</i>
<i>uçma</i>	<i>учма</i>	<i>cennet; çok güzel yer</i>
<i>uran</i>	<i>уран</i>	<i>uranyum; Uranüs</i>
<i>usully</i>	<i>усуллы</i>	<i>yetenekli</i>

<i>usulsyz</i>	<i>УСУЛСЫЗ</i>	<i>yeteneksiz</i>
<i>usulsyzlyk</i>	<i>УСУЛСЫЗЛЫК</i>	<i>yeteneksizlik</i>
<i>uşak</i>	<i>ушак</i>	<i>ufak, küçük</i>
Ū	Ү	
<i>üre</i>	<i>Үре</i>	<i>bakır ve çinko karışımı</i>
<i>üz- / üzül-</i>	<i>Үз- / ҮзҮл-</i>	<i>koparmak (iplik vb.); borcunu ödemek</i>
ý	Й	
<i>ýaglyk</i>	<i>йагык</i>	<i>eşarp, baş örtüsü</i>
<i>ýagdan</i>	<i>йагдан</i>	<i>yağdanlık</i>
<i>ýak- / ýakyş-</i>	<i>йак- / йакыш-</i>	<i>su vermek, su içirmek</i>
<i>ýal</i>	<i>йал</i>	<i>yelek</i>
<i>ýalama</i>	<i>йалама</i>	<i>düz</i>
<i>ýaly</i>	<i>йалы</i>	<i>gibi</i>
<i>ýalyn</i>	<i>йалын</i>	<i>alev</i>
<i>ýap-</i>	<i>йап-</i>	<i>örtmek</i>
<i>ýapy</i>	<i>йапы</i>	<i>tepe; örtü; kapak; merhem</i>
<i>ýapyk</i>	<i>йапык</i>	<i>kapalı</i>
<i>ýaramaz</i>	<i>йарамаз</i>	<i>kötü, fena</i>
<i>ýaş</i>	<i>йаш</i>	<i>genç; (kök ve gövde (soğan, patates vb.))</i>
<i>ýaş-</i>	<i>йаш-</i>	<i>batma (güneş vb.)</i>
<i>ýaýlym</i>	<i>йайлым</i>	<i>otlak, yayla</i>
<i>ýaz-</i>	<i>йаз-</i>	<i>çözölmek, açılmak, döşemek</i>
<i>ýazgy</i>	<i>йашгы</i>	<i>yazma, yazı, kayıt</i>
<i>ýellen-</i>	<i>йеллен-</i>	<i>şişmek, kabarmak, taşmak</i>
<i>ýerelma</i>	<i>йерелма</i>	<i>patates</i>
<i>ýeri</i>	<i>йери</i>	<i>hadi, hadisene</i>
<i>ýersiz</i>	<i>йерсиз</i>	<i>topraksız</i>
<i>ýetiş-</i>	<i>йетиш-</i>	<i>iyi okumak</i>
<i>ýirik</i>	<i>йирик</i>	<i>delik</i>
<i>ýok</i>	<i>йок</i>	<i>yemek artıkları; leke, iz</i>

<i>ýokla-</i>	<i>Йокла-</i>	<i>hatırlamak, aklına getirmek, yad etmek</i>
<i>ýokuş</i>	<i>Йокуш</i>	<i>tatsız, nahoş, üzücü</i>
<i>ýorul-</i>	<i>Йорул-</i>	<i>yorumlanmak</i>
<i>ýoz</i>	<i>Йоз</i>	<i>kısır</i>
<i>ýöntem</i>	<i>Йөнтөм</i>	<i>zayıf, kuvvetsiz (görme), soluk</i>
<i>ýüzlenme</i>	<i>Йүзлөнме</i>	<i>söylev; çağrı, davet; hitap</i>
Z	З	
<i>zar</i>	<i>зар</i>	<i>ihtiyaç, zaruret</i>
<i>zat</i>	<i>зат</i>	<i>her türlü eşya, şey</i>
<i>zeñ</i>	<i>зең</i>	<i>kūf</i>
<i>zona</i>	<i>зона</i>	<i>bölge</i>

3. Gagavuz Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Anlam Farkı Yaratan Kelimeler

GT (Lâtin)	ГТ (Кирил)	ТТ
A	A	
afion	афион	fikir, görüş
allahlık	аллахлык	kurbanlık hayvan
asa	аса	gömlleklik kumaş
aylak	айлак	kiriş
azman	азман	çok büyük, muazzam
B	B	
bilgiliik	билгилик	işaret
bak	бак	kova, depo
bal	бал	balo
balet	балет	bale yapan erkek oyuncu
bank	банк	bank, oturulacak yer
banka	банка	banko, şişe, kavanoz
banket	банкет	ziyafet
bayan	байан	akordion, armonika
bitki	битки	son
bitle-	битле-	tüketmek, yağma etmek
bitlen-	битлен-	bitlerini temizlemek
C	Ж	
cıda	жыда	at yelesi
Ç	Ч	
çarpı	чарпы	itiş, vuruş
çatık	чатык	bağlı
çeket-	чекет-	başlamak

D	Д	
davaacı	даваачы	hâkim
din-	дин-	yorulmak
dokun-	докун-	dövmek
dol-	дол-	bulaşmak
dönüm	дөнүм	dönme
düz-	дүз-	tamir etmek
E	Е	
en	ен	yen
er	ер	yer
et-	ет-	yetmek
F	Ф	
fasıl	фасыл	garip, şaşırtıcı
fide	фиде	tel şehriye
H	Х	
hala	хала	şemsiye, güneşlik
harç	харч	haraç
hem	хем	ve
İ	И	
içeri	ичери	içeriki
imek	имек	yemek
imik	имик	beyin
K	К	
kabalık	канбалык	şişkinlik
kalım	калым	ek kazanç; çehiz, başlık, ikram
kanara	канара	mezbaha
kant	кант	şeker
kapar	капан	hapishane
karçık	капчык	pul (balık vb.)

<i>karısı / karısı</i>	<i>капыжы / капыжы</i>	<i>yağmacı</i>
<i>karış</i>	<i>капыш</i>	<i>yağma</i>
<i>kaş</i>	<i>каш</i>	<i>taze peynir kabı</i>
<i>kılık</i>	<i>кылык</i>	<i>kıtlık</i>
<i>kımız</i>	<i>кымыз</i>	<i>ruj, allık</i>
<i>kına</i>	<i>кына</i>	<i>kın, kılıf</i>
<i>kınalı</i>	<i>кыналы</i>	<i>kınlı, kılıflı</i>
<i>kilma/klimat</i>	<i>килима / климат</i>	<i>havalandırma aracı</i>
<i>kiraz/ kirez</i>	<i>кирез / кираз</i>	<i>içki ziyafeti</i>
<i>konum</i>	<i>конум</i>	<i>birikim</i>
<i>kör</i>	<i>көр</i>	<i>mezar</i>
<i>kulak</i>	<i>кулак</i>	<i>vadi, dere, çukur</i>
<i>kulaklık</i>	<i>кулаклык</i>	<i>kulluk, hizmetkârlık</i>
<i>kuran</i>	<i>куран</i>	<i>kuran (bir çeşit oyun)</i>
L	Л	
<i>laflık</i>	<i>лафлык</i>	<i>sözlük</i>
<i>lava</i>	<i>лава</i>	<i>filikanın yavaşması için emir vermek</i>
<i>lira</i>	<i>лира</i>	<i>lir</i>
M	М	
<i>manda</i>	<i>манда</i>	<i>tembel</i>
<i>martin</i>	<i>мартин</i>	<i>ayı</i>
<i>maymunnuk</i>	<i>мајмуннук</i>	<i>maymunların geldiği yer</i>
<i>minnet</i>	<i>миннет</i>	<i>din, mezhep</i>
N	Н	
<i>nəft</i>	<i>нефт</i>	<i>gazyağı, petrol</i>
<i>neftli</i>	<i>нефтли</i>	<i>petrollü</i>
<i>nicel</i>	<i>нижел</i>	<i>nice</i>
<i>nota</i>	<i>нота</i>	<i>not</i>
P	П	
<i>pişik</i>	<i>поп</i>	<i>destek</i>

<i>pop</i>	<i>пишик</i>	<i>kedî</i>
R	Р	
<i>rasat</i>	<i>расат</i>	<i>fidan dikme</i>
<i>razî</i>	<i>разы</i>	<i>uygun</i>
<i>rugan/ruganga</i>	<i>руган/руганга</i>	<i>rende, keser</i>
<i>ruh</i>	<i>рух</i>	<i>koku</i>
S	С	
<i>sivil</i>	<i>сивил</i>	<i>siğil, sivilce</i>
Ş	Ш	
<i>şurup</i>	<i>шуруп</i>	<i>vida somunu</i>
<i>şurupla-</i>	<i>шурупла-</i>	<i>vidatı sıkma</i>
T	Т	
<i>tabak</i>	<i>табак</i>	<i>tütûn</i>
<i>taht</i>	<i>тахт</i>	<i>saray, tahta</i>
<i>tambur</i>	<i>тамбур</i>	<i>koridor</i>
U	У	
<i>ulamaa</i>	<i>уламаа</i>	<i>ulumak</i>
Y	Й	
<i>yavuz</i>	<i>йавуз</i>	<i>tıknaz siğir</i>
Z	З	
<i>zer</i>	<i>зер</i>	<i>tabîi</i>
<i>zona</i>	<i>зона</i>	<i>bölge</i>

SONUÇ VE TEKLİFLER

1. Anadili Azerbaycan, Türkmen ve Gagavuz Türkçesi olanlara Türkiye Türkçesinin öğretiminde, materyal açısından büyük bir eksiklik söz konusudur. Bu durumda, materyal konusunda ilmî öğretim metotlarına göre yazılmış eserlere ihtiyaç vardır. Bu tip eserler hazırlanırken alfabe alanındaki gelişme ve değişmelerin de dikkate alınması gerekmektedir.

2. Azerbaycan, Türkmen veya Gagavuz Türkçesini bilenlere Türkiye Türkçesinin öğretiminde, temel dil becerilerinin geliştirilmesi için çeşitli çalışmaların ve alıştırmaların yaptırılması gerekmektedir. Bilhassa alfabe farklılıklarından kaynaklanacak hatalar, çeşitli yazdırma çalışmalarıyla giderilebilir.

3. Okuma-anlamaya yönelik çalışmalarda edebî metinler yanında, gazete, dergi gibi günlük malzemelerdeki metinlere de yer verilmelidir.

4. Konuşma-anlatma becerisine yönelik olarak televizyon, bilgisayar ve video gibi hem görsel, hem işitsel araç ve gereçlerden mutlak şekilde yararlanılmalıdır. Bu şekilde Türkiye Türkçesine uygun telâffuz imkânı sağlanmış olacaktır.

5. Türkiye Türkçesinde yazma-anlatma becerisi geliştirmek için bir metinde geçen ses denkliklerinin ortaya çıkarılması gibi dil bilgisi temelli çeşitli alıştırmalar yaptırılmalıdır.

6. Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içinde öğretiminde çeşitli ses denklikleri dikkate alındığında, öğretimdeki amaca bağlı olarak, ya yazılı anlatım, ya sözlü anlatım, ya da her iki anlatımda olmak üzere çeşitli uygulamalara ve alıştırmalara ihtiyaç vardır.

7. Türkiye Türkçesinin Oğuz grubu içinde öğretimi noktasında, öğretimde kullanılmak üzere öncelikli olarak ders kitabı, alıştırma kitabı ve gramer kitabı hazırlanması gerekmektedir. Bu malzemelerin, anlama ve anlatmayı içeren temel dil becerilerini geliştirecek şekilde hazırlanması lâzımdır. Bu kitaplarda pazarda, okulda, postahannede vb. durumlardaki günlük konuşmaya yönelik metinler de bulunmalıdır.

8. Ses ile ilgili olarak öğretimde, Türkiye Türkçesinin diğer lehçelerle çakıştığı hususlara öncelikli ve ağırlıklı olarak yer verilmelidir. Ses farkları, yazılı ve sözlü alıştırmalarda dikkate alınmalı, ağırlıklı şekilde üzerinde durulmalıdır. Diğer yandan, Türkiye Türkçesiyle bahse konu diğer lehçeler arasındaki farklılıklar, birbirinden ayrı olduğu için Türkiye Türkçesinin öğretiminde uygulanacak yöntemin de birbirinden farklı olması gerekmektedir.

9. Türkiye Türkçesinin Azerbaycan Türkçesini konuşanlara öğretiminde ünsüz uyumu ile ünlü uyumu, Türkmen Türkçesi konuşanlara öğretiminde düzlük yuvarlaklık uyumu ile ünsüz uyumu üzerinde ağırlıklı olarak durulmalıdır.

10. Bu lehçeler arasında anlam ve yapı açısından birbirinden farklı olan kelimelerin metin bağlamı içinde öğretilmesi gerekir. Çünkü, söz konusu lehçeler arasında kelime bazında bir karşılaştırma yapıldığında; bazı kelimeler hem yapı, hem anlam açısından aynı iken, bazıları ise sadece anlam açısından farklılık göstermektedir.

11. Bu konuda, bu dilleri kapsayan iki dilli sözlüklere ihtiyaç vardır. Ayrıca bu diller arasında bir telâffuz sözlüğü hazırlanmalıdır.

12. Hazırlanacak gramer kitabı; alfabe, ses yapısı, şekil ve cümle bilgilerini içermeli. Ayrıca, noktalama, imlâ ve vurgu gibi konular bulunmalıdır. Her bir konu sonunda da konuyla ilgili alıştırmalar yer almalıdır. Öğretilen gruba ve gramer terimlerinin farklı olmasına bağlı olarak, hazırlanacak gramer kitabının öğretilcek grubun dilinde yazılması gerekmektedir.

13. Öğretim yöntemleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapmak gerekirse şunları söyleyebiliriz:

21'i aşkın dil öğretim yönteminde dil, kimi zaman yapı, kimi zaman bilişsel olmak üzere değişik açılardan ele alınmıştır. Dolayısıyla, öğretim amacındaki değişimler ve psikolojideki gelişmeler başta olmak üzere, çeşitli bilim dallarındaki gelişmelerle birlikte, yeni yeni dil öğretim metotları geliştirileceği açıktır.

Öte yandan, dillerin birbirine göre az veya çok farklılık gösterdiği düşünüldüğünde; uygulamada farklı metotlara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Ancak, herhangi bir dilin öğretiminde uygulanacak yöntem, öğretimdeki amaç doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Meselâ, bir dilin öğretiminden amaç, sadece okuduğunu anlama ise, okuma metodu yeterli olabilir. Bununla beraber, okuma, yazma, konuşma ve dinleme açısından yeterli düzeyde bir dil öğretiminin sağlanabilmesi, hemen hemen ana dili düzeyinde bir dil yeterliliğinin kazandırılabilmesi için tek bir metodun uygulanması yeterli görülmemektedir. Bunda konunun çok yönlü ve karmaşık olması etken faktördür.

Diğer taraftan, okuma, dinleme, konuşma ve yazmadan oluşan temel dil becerileri ancak, ayrı ayrı etkinliklerle kazanılabilmektedir. Dolayısıyla bir dilin öğretilmesi için temel dil becerilerine ilişkin bu etkinliklerin belirli düzeylerde uygulanması gerekmektedir.

Dil bilgisinin ise, hedef dilin daha hızlı ve sağlıklı bir şekilde öğrenilmesine hizmet eder mahiyette olması gerekmektedir.

Türkiye Türkçesinin Oğuz grubunda öğretimi konusunda, uygulanacak yöntem, "kime öğreteceğiz" sorusuna cevap teşkil edecek nitelikte; bu lehçelerin ses, yapı, cümle ve kelime hazinesi vb. hususlar açısından karşılaştırılmasını gerektirmektedir. Daha sonra ise uygulama esnasında, tespit edilen bu metoda uygun olabilecek tekniklerin seçilmesi gerekmektedir. Böylece aynı grup içinde yer alan diller ve onların lehçelerinin öğretiminde olumlu aktarımlar sağlanmış olacaktır. Bu da öğretimi kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- ABDULLAYEV, E. Z. *Sintaksisin Aktual Meseleleri (Tabeli Mürekkep Cümlelerin Tedgigi)*. 1987.
- , "Azerbaycan Alfabeti Tarihinden", *Journal of Turkish Studies*, 15 (1991), 381-386.
- , "Türk Dillerinde *böyle, öyle (bele, ele, böle, öle, beyle, eyle)* Sözcüklerinin Etimolojisi", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4, (Ocak 1992), Ankara, 60-67.
- , *Türk Dillerinin Tarihsel Gelişme Sorunları* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 176 s.
- , "Genel Türk Yazı (Edebî) Dilli Hakkında", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 221-226
- ACAROĞLU, M. Türker. "Gagauz Atasözleri ve Deyimleri", *Türk Folkloru Araştırmaları* (1986), 25-54.
- , "Azerbaycan Atasözleri ve Deyimleri", *Türk Dünyası Araştırmaları* 54 (Haziran 1988), 132-168.
- , "Türk Gençlerinin Yaşıtları arasında Kullandıkları Konuşma Biçimleri", *Dilbilim Araştırmaları* 1991, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 73-78.
- , "Gagoğuzca'da Takma Adlar-Soyadları-Yer Adları", *4. Milletlerarası Türk Kültür Kongresi Bildirileri, Halk Edebiyatı*, Ayrı Basım, Ankara, 1992, 2.
- AÇIKGÖZ, Halil. "Türklerin Kullandığı Alfabelerden Kiril Alfabeleri", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı I*, (Mayıs-Haziran 1997), 245-250.
- ADIGÜZEL, Muhammet Sani. *Türkmen Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğrenim Problemleri*, G.Ü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994, 88.
- , "Türk Lehçe ve Şivelerinin Birbirine Yakınlık Dereceleri", *Kastamonu Eğitimi*, Yıl: 2, Sayı: 3, (Mart 1997), Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Yayını, 1-4.

ADIGÜZEL, M. Fatih. "A Comprehensive Look At The Natural Approach", *TÖMER Dil Dergisi*, 60 (Ekim 1997), 64-74.

ADİLOV, M. ve başk. *Azerbaycan Dilinin Semasiyolojiyası*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1979, 308.

ADOV, Tecmır. *Türkmen Edebî Dilinin Orfoepiyası*, Aşkabat: 1976.

AGAYEVA, F. ve başk. *Azerbaycan Dilinin Semasiyolojiyası*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1976, 308.

AHUNDOV, Ağamusa A. "Azerbaycan Dilinin Sesbilgisi Sisteminde Hece ile İlgili Olan Bazı Kurallara Uygunluklar Üzerine", *I. Türk Dili Bilimsel Kurultayına Sunulan Bildiriler 1972'den Ayırbaşım*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1975, 261-264.

"Türk Dillerinin Mantıki Tipinin Kurulması Üzerine Bir Tecrübe", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 483-485.

AKALIN, Aslan. "Yabancı Dil Öğretiminde Araç, Gereç ve Otantik Dokümanların Kullanılması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4 (1996), 143-153.

AKASLAN, Talât. "Türk Dili İncelemelerinde Sözcelemsel Bir Yaklaşım Doğru", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 68 (Şubat 1998), 46-58.

AKMAN, Yasemin ve Münire ERDEN. *Eğitim Psikolojisi*, Ankara Arkadaş Yayınevi, 1997. 272.

AKPINAR, Yavuz ve Ahmet CAFEROĞLU. "Âzerbaycan Türkleri Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı III, Edebiyat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1996, 597-614.

AKSAN, Doğan. "Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1971*, 253-262.

-----, "Anadili (Özel Bölüm)" *Türk Dili*, XXXI/285 (1975), 423-434.

-----, "Eski Türk Yazı Dilinin Yaşıyla İlgili Yeni Araştırmalar", *TDAY-Belleten 1975-1976*, 133-141.

- , "Sözcükbilim", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 62-74.
- , "Türkçe Çalışmalarında ve Öğretiminde Dilbilimin Yeri", *Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XXX/1-2 (1979-82), 43-49.
- , "Anlambilim İlgili Alanları ve Türkçe", *Dilbilim ve Türkçe*, Ankara: Dil Derneği, 1991, 94-105.
- , *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, İkinci Baskı, 1995.
- AKSAN, Mustafa ve Yeşim AKSAN. "Metin Kavramı ve Tanımları", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Hitit Yayınevi, Ankara, 90-104.
- AKSOY, Ceyhun. "Dikkat Bağıntısı...", *Dilbilim Araştırmaları 1993*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1993), 141-145.
- ALAN, Yusuf. "Yabancı Dil Tahsili", *Lisan ve İnsan*, İzmir: 1994, 36-52.
- ALİYEV, A. M. "Girişik karmaşık Cümlelerin Sentakisi Hakkında", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 487-499.
- ALPTEKİN, Cem. "Neurological, Linguistic and Maturational Constraints on Adult L2 Learning", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1991), 15-21.
- ALTAN, Mustafa Zülküf. "Güdü ve Yabancı Dil Öğrenmede Güdünün Yeri", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 66 (Nisan 1998), Ankara, 58-69.
- ALTAYLI, Seyfettin. *Azerbaycan Türçesi Sözlüğü I, II*, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1994), XV+622,623-1292.
- ALTINKAYA, Fuat. "Türkçe Metinlerde Sözcük Örgüsü", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 163-169.
- ALTINTAŞ, Hayrani. *İnsan ve Psikoloji*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989), 292.
- AMANSARIYEV, C. *Türkmen Dialektolojisi, 1. Bölüm*, Aşgabat: Türkmenistan Neşriyatı, 1970, 380.

ANNANUROV, Ata. *Türkmen Dilinde Hal İşlek Formaları*, Aşgabat: Türkmenistan SSR Bilimler Akademiyası, 1965,

APELTAUER, Ernest. "Dil Öğrenmede Çocuklar Daha mı Başarılı", Çeviren: Zeki USLU, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 70 (Ağustos 1998), 19-29.

ARAT, Reşit Rahmeti. "Türk Dilinin Bünyesine Dair", *Varlık*, 134, 1939, 49-53.

———. "Türk Dilinin İnkişâfı", *III. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, 12-20 (Kasım 1943), 598-611.

———. "Türk Şivelerinin Tasnifi", *Türkiyat Mecmuası*, X, 1953, 59-138+1.

———. "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair", *Rocznik Orientalistyczny XVII*, Krakow: 1953, 306-313.

———. "Türkçede Kelime ve Eklerin Yapısı", *Türk Dili*, IV/44, 1955, 396-401.

———. "Gramer İstılahları Hakkında", *Türk Dili*, IV/44, 1955, 479-491.

———. "Anadolu'da Türk Yazı Dilinin İnkişafına Dair", *V. Türk Tarih Kongresi 12-17 Nisan 1956*, (Kongreye Sunulan Tebliğler), Ankara: 1960, 225-232.

———. "Dil Tabîî Bir Varlıktır", *Türk Kültürü*, I/3, 1963, 1-6.

———. "Türklerin Yaşadıkları Yerler ve Sayıları", *Türk Kültürü*, I/15, 1963, 6-11.

———. "Dil Meseleleri ve Türk Dili", *Türk Kültürü*, III/27, 1965, 33-40.

———. "Türk Milletinin Dili", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil-Kültür ve Sanat* (Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992), 59-68.

ARAT, Reşit Rahmeti ve Ahmet TEMİR. "Türk Şivelerinin Tasnifi", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil-Kültür ve Sanat* (Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992), 224-247.

ARGUNŞAH, Hülya. "Gagauz Türkleriyle Anadolu Halk Türkülerinin Ortak Motifleri", *Millî Folklor*, 3/8, 1993, 33-37.

- ARGUNŞAH, Mustafa. "Gagavuz Halk Edebiyatında Osmanlı Türk Kültürünün İzleri", *Türk Kültürü*, 29/ 341 (Eylül 1991), 533-538.
- ARGUNŞAH, Mustafa ve Harun GÜNGÖR. *Gagauz Türkleri, Tarih-Dil - Folklor ve Halk Edebiyatı*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991), 377.
- ARIK, Tülin. "Geleneksel Dilbilgisi, Dağılımsal Dilbilim ve Dil Öğretimi", *TÖMER Dil Dergisi* (Ocak 1996), 45-48.
- ASHER, J. *Learning About Language Through Actions: The Complete Teacher's Guide Book*, Los Gatos (California: Sky Oaks Production 1977 (2. Baskısı 1982), 11-12.
- ASLAN, Yasin. "Azerbaycan Yeniden Latin Alfabesine Geçti: İnkılap İçinde İnkılap", *Azerbaycan Tam Bağımsızlık Yolunda*, Ankara, 1992, 27-40.
- ASUTAY, Hikmet. "Yazın Eğitimi Çocuk ve Gençlik Yazını'nın Eğitimdeki İşlevi", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 70 (Ağustos 1998), 40-49.
- ATABAY, Neşe ve başk. *Sözcük Türleri*, Yayına Hazırlayan: Doğan AKSAN (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983), 288.
- AYDIN, Özgür. "Azerî, Kazak Özbek Türkmen Öğrencilerde Türkçe Öğrenim Sorunları I -Söz Varlığına İlişkin Yanlışlar-" *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 18 (Nisan 1994), 16-23.
- . "Azerî, Kazak, Özbek, Türkmen Öğrencilere Türkçe Öğrenim Sorunları II -Söz Dizimine İlişkin Yanlışlar-" *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 20 (Haziran 1994), 32-43.
- . *Yabancı Dil Olarak Türkçe Dilbilgisi Öğretimi, Üretken Dönüşümlü Dilbilgisi Kuramının Kısa Bir Tanıtımı*, 1996, 106.
- . "Anadili Eğitimi, Yabancı Dil Öğretimi ve Evrensel Dilbilgisi", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: , Nisan, Ankara, 23-30.
- . "Türkçe'de Belirtme Durumu Ekinin Öğretimi Üzerine Bir Gözlem", *TÖMER Dil Dergisi* (Şubat 1997) 5-17.
- AYDIN, Özgür ve Deniz KIRIMSOY. "BDT'da Türkçe", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1992), 5-14.

AYGÜN, Mehmet. "Yabancı Dil Dersinde Yazma Becerisinin Geliştirilmesi", *TÖMER Dil Dergisi*, (Temmuz 1997), 15-22.

Azərbaycan Dialektoloji Lügəti I. Cilt, Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999, 374 s.

Azərbaycan Dilçiliği Məsələləri, Megalələr Məcmuəsi, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası, Bakı, 1967, 230.

Azərbaycan Dilçiliği Məsələləri, ADU Neşriyatı, Bakı, 1981, 127.

Azərbaycan Dilinin İzahlı Lügəti I, II, III, IV, I. Cilt, 595; 1964, II. Cilt, 576; 1980, III. Cilt, 554; 1983, IV. Cilt 541; 1987, Bakı: Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası, Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu.

Azərbaycan Dilinin Morfonologiyası, Redaktör: A. G. Elekberov, Bakı, 1988, 287.

Azərbaycan Dilinin Orfografiya Lügəti, Redaktörü: Ə. Ə., Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası, Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu, Bakı, 1975, 43.

AZİMOV, Pıgam. *Türkmen Dilinde Affiksler Özere*, Aşgabat, 1944, 8.

-----, *Türkmen Dilinde Halların Yaşayışı*, Aşgabat, 1944, 18.

-----, *Türkmen Dilinde Yasama Sözlerdeki Fonetiki Üytgeşmeler*, Aşgabat: Latf Neşri, 1944, 24.

-----, *Türkmen Dilinde Yapma Sözlerdeki Fonetik Değmeler*, Aşgabat, 1945.

-----, *Türkmen Dilinin Orfografik Sözlüğü*, Aşgabat, 1957, 280.

-----, *Türkmen Dilinin Orfo-grafik Sözdüğü*, Aşgabat, 1957, 230.

-----, *Həzirki Zaman Türkmen Dili, Giriş, Leksika*, Aşgabat, 1959.

-----, *Türkmen Dilinin Meseleleri*, Aşgabat: Türkmenistan İlimlər Akademiyası, 1969, 260.

AZİMOV, Pıgam ve Mıratgeldi SÖYEGOV. "Türkmen Elifbiyi: Düyni, Şu Güni, Ertiri", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, 501-504.

- AZİMOV, P. ve H. BAYLİYEF. *Türkmen Dilinin Grammatikası*, Aşkabat; II. Bölüm, Sintaksis, 1959, 128.
- AZİMOV ve başk. *Türkmen Dili*, Aşkabat: Mağarif, 1992, 400.
- AZMUN, Yusuf. *Ana Çizgileriyle Türkmence Dilbilgisi-I. Cilt Sesbilgisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 323, 1983, 83.
- BABAOĞLU, N. "Gagauz Türklerinin Kiril Alfabesinden Lâtin Alfabesine Geçmesi", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 5 (Bahar, 1999), 56-59.
- , "Türkmencede Aslî ve Dolaylı Uzun Ünlüler", *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)*, Volume: 14, Center for Middle East Studies of Harvard University, 1990, 75-94.
- BALIM, Çiğdem ve Steve SEEGMILLER. "The Vowel System Of Turkish Roots", *Current Issues in Turkish Linguistics*, Ankara: Hitit Yayınevi, Şubat 1996, 9-22.
- BALKANLI, Oğuzhan. "Gagauz Yeri", *Yeni Türkiye*, Temmuz -Ağustos, Türk Dünyası Özel Sayısı, Yıl: 3, Sayı: 16, Ankara, 1997, 1616-1618.
- BALPINAR, Zülal. "Dilleri Var Bizim Dile Benzemez", *Yeni Türkiye*, Ocak-Şubat, *Eğitim Özel Sayısı*, Yıl: 2, sayı: 7, Ankara, 1996, 516-519.
- BANGUOĞLU, Tahsin. *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, 1996.
- BARAN, Ethem ve Osman ÇEVİKSOY. *Güzel Konuşma ve Yazma*, İstanbul: Serhat, 1994.
- BASKAKOV, Nikolay A. "Türk Dilleri Genel Fonetik Transkripsiyonu Üzerine" (XI. *Türk Dili Kurultayında Okunan Bilimsel Bildirler 1966*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1968) 53-59.
- BASSARAK, Armin. "On Turkish Vowel Harmony", *Current Issues in Turkish Linguistics*, Hitit Yayınevi, Ankara: Şubat 1996, 23-27.

BASSNETT Susan ve Peter GRUNDY. *Language Through Literature: Creative Language Teaching Through Literature*, Singapore: Longman Singapore Publishers Pte. Ltd., 1993.

BAŞARAN, İbrahim Ethem. *Eğitim Psikolojisi I-II*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, Ayyıldız Matbaası A.Ş., 1966, 403+447.

BAŞDAŞ, Cahit. "Türkmen Halk Nakılları (Atasözleri)", *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 4, Güz (Ankara, 1997) 107-117.

-----, "Türkmen Türkçesinde İsim Hâl Ekleri (Düşüm Goşulmaları)", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, Sayı: 20 (Ağustos 1998), 59-66.

BAŞKAN, Özcan. *Lengüistik Metodu*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1967, 191.

-----, *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler ve Çözümler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Nu: 1475, 1969, 120.

-----, "Sözdizimi", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 124-128.

-----, "Dil Kullanımında 'Verimlilik' Açısından 'Tikel Sözlükçe'", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 136-145.

BAYLİYEF, H. *Türkmençe "diyin" ve "diyen"*, Aşkabat, 1944.

BAYRAKTAROĞLU, Sinan. "Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri", *İzlem*, Sayı: 3 (1978), 3-15.

BAYRAKTAROĞLU, Sinan ve Arın BAYRAKTAROĞLU. *Colloquial Turkish*, Routledge, (İlk Baskı: 1992) London, 1995, X+245.

BAYRAMOV, A. N. *Azerbaycan Dili Frazelogiyasının əsasları*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 176.

BAZIN, Louis. "Türk Dillerinin Müşterek Tarafları ve Temayülleri (Sprachbau=Dilin Yapısı)", *Tarihî Türk Şiveler*, Çeviren: Mehmet

- AKALIN, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1979, 15-30 (Bu yazının aslı 1959'da yayımlanan *Philologiae Turcicae Fundamenta (PhTF)*, Ediderunt: Jean DENY, Kaare GRØNBECH, Helmuth SCHEEL, Zeki Velidi TOGAN, Tomus Primus, Wiesbaden'de sayfa 11-19'da "Structures et Tendances Communes Des Langues Turques (Sprachbau)" adıyla yayımlanmıştır).
- , *Türkmençe*, Çeviren: Efrasiyap GEMALMAZ. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1988, 21 (Bu yazının aslı 1959'da yayımlanan *Philologiae Turcicae Fundamenta (PhTF)* I, Ediderunt: Jean DENY, Kaare GRØNBECH, Helmuth SCHEEL, Zeki Velidi TOGAN, Tomus Primus, Wiesbaden'in ss. 1308-317'de "Le Turkmène" adıyla yayımlanmıştır).
- BEAR, Joshua M. "İletişimci Yaklaşımın Türkiye Bağlamında Geçerliliği Sorunu", *Dilbilim Yazıları* 1991, Ankara, 65-71.
- BENNİGSEN, A. D. "Çarlık ve Sovyet Hakimiyeti Altındaki Türkler", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları*, Çeviren: Kemal Aykaç, Ankara: Gündoğan Yayınlar, 1992, 41-64.
- BERDİYEV, R. *Hızirki Zaman Türkmen Dilinde Koşma Sözler*, Türkmen SSR. İlimler Akademiyası, Aşgabat, 1958, 129.
- BERDİYEVA, Z. ve başk. *Azerbaycan Dilinin Semasiyolojiyası*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1979, 308.
- BESNIER, Niko ve Edvard FINEGAN. *Language Its Structure and Use*, Harcourt Brace Jovanovich, Publishers HBJ, 1975, 547.
- BEYDOĞAN, Hacı Ömer. "Bilimsel Düşünme Sürecinde Türkçe'nin Durumu", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (Erzurum, 1997), 37-42.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit. *Orta Dereceli Okullarda Öğretim Bilgisi*, Bursa, 1966, 161.
- BİRAY, Himmet. *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Anabilim Dalı Doktora Tezi*, Ankara:1992.

- , *Türkmen Şivesinin Sentaks Bakımından Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 1985. 70 s.
- BLOOMFIELD, Leonard. *Language*, George Allen ve Unwin Ltd, 1935, 566.
- BORCAKOV, A. *Hazirki Zaman Türkmen Dilinde İş Atları*, Aşgabat: İlim Neşriyatı, 1978, 172.
- BOREL, André. "İkinci Dil ve / veya Yabancı Dil Ediniminde Algılama ile (Yeniden) Üretim Arasındaki İlişkiler Sesbilgisel - Sesbilimsel Görünüşler", Çeviren: Bayram Köse, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 68 (Haziran 1998), 23-31.
- BOZKURT, Cafer. "Türkmence ve Türkçe'de Şimdiki Zamanın Karşılaştırılması", *TÖMER Kayseri Şubesi*, Yıl: 3, Sayı: 16 (Aralık 1995), 3-4.
- BOZKURT, Fuat. *Türklerin Dili*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992, 444.
- BROWN, H. D. 1987 *Prinsiples of Language Larning and Teaching*, USA, Prentice-Hall, Inc, 114.
- BUDAGOVA, Z. I. "Azerbaycanda Deyimler Türlüğü", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, İstanbul, 23-28 Eylül 1985, Tebliğler, 33-38.
- BURUMFİT, Christopher J. *Language and Literature Teaching: From Praktice to Principle*. London: Pergamon Press, 1985.
- BUDAK, Yusuf. "Yabancı Dil Öğretim Hedeflerinin Belirlenmesinde Çağdaş Ölçütler", *TÖMER Dil Dergisi*, Eylül 1985, 5-13.
- BURDURLU, İbrahim Zeki. "Gramer Öğretiminde Metot", *Türk Dili*, X, Sayı: 119 (Ağustos 1961), 837-833.
- BÜYÜKKANTARCIOĞLU, Nalan. "Konuşma çözümlemesinde Sözel-Olmayan Göstergelerin İşlevleri Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 59-67.
- BYRNE, Donn. *Teaching Writing Skill*, (Birinci Baskı 1979) Longman Grup Limited Şirketi, 1981, X+139.
- CAFEROĞLU, Ahmet. *Azerbaycan*, İstanbul, 1940, 47.

-----, "Türkçemizdeki -ğıl ve gil Emir Eki", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* 1971, 1-10.

CAFEROV, Gudret. *Azerbaycan Dilinin Leksik-Semantik Sistemi*, Bakı: Azerbaycan SSR Elmler SSR Akademiyası Nesimi Adına Dilçilik Enstitüsü, 1984, 122.

-----, *Türk Dili Tarihi I-II*, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, Bakı, 246.

CAHANGİROV, M. P. ve R. C. MƏHƏRRƏMOVA. *Azərbaycan Dilinin Tarihi Sintaksisinə Dair Materyallar*, Bakı: Azerbaycan SSR Elmlər Akademiyası Neşriyatı, 1962, 260.

CEBECİ, Ahmet. "Gagauzların Tarihi, Dili, Folkloru Hakkında", *G. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 1 (1985), 209-221.

CEM, Cemil. "Yetişkinlerin Yabancı Dil Sorunları", *Genel Dilbilim Dergisi*, Ankara Dilbilim Çevresi Derneği, Sayı: 7-8, Ağustos 1980, Ankara, 99-114.

CEMŞİDOV, Şamil. " 'Azerbaycan' Sözü'nün Menşesi ve Mânâsı Hakkında", Aktaran: Metin KARAÖRS, *Türk Kültürü*, Sayı: 370, 1994, 113-119 (Bu makalenin aslı, *Odlar Yurdu* gazetesinin 1991 yılının Haziran-Temmuz aylarını içeren 12. Ve 13. nüshalarında yayımlanmıştır.).

CEMİLOĞLU, Mustafa. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No: 125, Genişletilmiş 2. Baskı, 1998, 280.

CEREN, Celâl. "Filde Zaman ve Anlam Kayması", *Türk Lehçe ve Edebiyatları Dergisi*, Sayı: 1 (1995), 27-30.

CEYLAN, Emine Yılmaz. "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü", *Türk Dilleri Araştırmaları (Researches in Turkic Languages)* 1991, Ankara, 151-175.

CEYLAN, Emine ve başk. *Türkmence - Türkçe Sözlük*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, Ankara, 1995.

CƏLİLOV, F. A. *Azərbaycan Dili Morfonologiyasından Oçerklər*, Bakı: Azərbaycan Devlet Universiteti, ADU Neşriyatı, 1985, 107.

- , *Azərbaycan Dilinin Morfonologiyası*, Bakı: 1988.
- CƏLİLOV, F. A. ve başk. *Azərbaycan Dili*, Azərbaycan Universiteti Neşriyatı, Bakı, 1989, 188.
- CHOMSKY, N. *Reflections on Language*, London: Temple Smith, 1989.
- CIACHİR (ÇAKIR), Mihail. "Basarabyalı Gagauzların Tarihi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Aktaran: Harun GÜNGÖR, Sayı: 20 (Ekim 1989), 208-243 (Bu yazının aslı ilk olarak *Besarabiealâ Gagauzlarân Istorieasâ* adıyla 1934'te, *Chinişinau*'da çıkmıştır).
- CIRITLI, Hüsnü ve başk. *Eğitim Psikoloji*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968, 495.
- CORDER, S. P. "Idiosyncratic Dialects and Error Analysis", Yayınlayan: J. RICHARDS, *Error Analisi Perspectives on Second Language London: Acquisition*, Longman, 1971, 158-167.
- CSATÓ, Éva Ágnes. "A Syntactic Analysis of Participle Constructions in Modern Turkish", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 23-28 Eylül 1985 Tebliğler, Türk Dili*, İstanbul, 1985, 39-56.
- , "A Typological Review of Relative Clause Constructions in Some Turkic Languages", *Current Issues in Turkish Linguistics*, Ankara: Hitit Yayınevi, Şubat, 1996, 28-32.
- CÜCELOĞLU, Doğan. *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 5. Baskı, 1994, 591 s.
- ÇAĞATAY, Saadet. *Türk Lehçeleri Örnekleri VIII. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Yazı Dili*, Ankara: A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, A. Ü. Basımevi, 1963, 279.
- , *Türk Lehçeleri Örnekler II, Yaşayan Ağız ve Lehçeleri*, Ankara: A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, A. Ü. Basımevi, 3. Baskı, 1972, 279.
- , *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, Ankara: A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, A. Ü. Basımevi, 1978, XII + 361.

- ÇAĞLAR, Güray. "Bildirişme Dil ve Dilin Nitelikleri", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 16-31.
- ÇARIYAROV, B. *Günorta-Günbatır Türki Dillerde İşlik Zamanları*, Aşgabat. İlim Neşriyatı, 969, 352.
- ÇELİK, Julide. "Dil Öğretiminde Okuma-Anlama Stratejileri", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 107-115.
- ÇENELİ, İlhan. "Türkmen Atasözlerinden Örnekler", *Türk Folklor Araştırmaları* 17/338 (1977), 8089.
- , "Türkmen Türkçesi Sözlüğü", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1982-1983*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1986, 29-84.
- ÇINAR, Günden Peker. "Gagoğuzlar", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Yıl: 3, Sayı: 16 (1997), 1603-1615.
- DAĞAŞAN, Dursun. "Türk Dünyasında Dil Birliği Meselesi ve Türk Soylu Öğrencilerin Eğitimi", *Yeni Türkiye, Eğitim Özel Sayısı* (Ocak-Şubat 1996), Yıl: 2, Sayı: 7, Ankara, 520-531.
- DARAGO, Reşat Nuri. "Dil Öğretimi ve Öğretmen", *Türk Dili*, X, Sayı: 115, (Nisan 1961), 444-446.
- DEDE, Müşerref. "Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 123-135.
- DEMİR, Ali. "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Öğreniminde Karşılaşılan Güçlükler", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 183-190.
- DEMİRAY, Kemal. "de Bağlacı", *Türk Dili*, 933-935.
- , "Edatlar Üzerine", *Türk Dili*, 13-14.
- DEMİRCAN, Ömer. "Birleşik Sözcük ve Birleşik Sözcüklerde Vurgu", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1977*, Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları, 1978, 260-275.

- , "Türkiye Türkçesinde Vurgulama ve Odaklama", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1978-1979*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981, 157-163.
- , "Türkçe Ezgilemeye Giriş", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1980-1981*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983, 65-79.
- , "Sözcük Öğretimi ve Türkçe-İngilizce Sözcük Yapım Türleri Üzerine Bir Karşılaştırma", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 146-159.
- , "Öğretim Dili ve Yabancı Dil Olarak Türkçe", *Dünyada Türkçe Öğretimi*, Ankara Üniversitesi TÖMER, , Sayı: 1(Mart 1988), 28-33.
- , *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, Birinci Baskı, İstanbul, 1990, 336.
- , "Yer Adlarında Vurgu", *Türk Dili*, Sayı: 300.
- , "Dil Devrimi ve Devrik Tümce", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1992), 22-32.
- , "Türkçede Çatılım ile Edilim", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 146-154.
- , "The Rules Of Inversion in Turkish", *Current Issues in Turkish Linguistics*, Ankara: Hitit Yayınevi, Şubat 1996, 33-46.
- DEMİRCİZADE, Ə. M. *Azerbaycan ədəbi Dilinin Tarihi*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1979, 268.
- DEMİREL, Özcan. *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, Ankara: Usem Yayınları - 6, Üçüncü Baskı, 1993, 208.
- , "Yaşam-Boyu Dil Öğrenme için Program Tasarımı", Çeviren: Sıla AY, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 65 (Mart 1998), 19-26.
- DEMİREZEN, Mehmet. "Yabancı Dil Öğretiminde Yabancı Sözcüklerin Ruhbilimsel Sorunları", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 160-166.

- , "Sesbilimi ve Uygulama Alanları", *Dilbilim Araştırmaları* 1990, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 137-144.
- , "Edimbilimin Dil Öğretimine Katkıları", *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri, 17-18 Mayıs 1990*, Ankara, 1990, 193-205.
- DENİZ, Mehmet. *Güzel ve Etkili Konuşma*, İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım, 1994, 179 s.
- DENKEL, Arda. *Anlaşma: Anlatma ve Anlama*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 89.
- DENY, J. *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 164.
- , "Modern Osmanlıca ve Türkiye Türkçesi (II) 1. Biçimbilim (Osmanlıca'nın Biçimbiliminin Genel Özellikleri)", Çeviren: Bayram Köse, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 52 (Şubat 1997), 18-27.
- DEVLET, Nadir. "Türk Dünyasının Demografik ve Ekonomik Yapısına Toplu Bir Bakış", *Türk Dünyası El Kitabı I, Coğrafya-Tarih*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 55-101.
- ƏHMƏDOV, B. B. *Əzərbaycan Dili Söz Yaradıcılığında Sədaləsmə Meyli, Dərs Vəsaiti (Şivə Materialəri Esasında)*, Bakı: Azərbaycan Devlet Pedagoji İnstitutu, 1990, 90.
- DİLÂÇAR, Agop. "Batı Türkçesi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1953, Ankara, 73-92.
- . "Lehçelerin Yayılma Tarzı ve Türk Dil ve Lehçelerinin Tasnifi Meselesi" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1954, 39-58.
- , "Gramer Öğretiminde Metot", *Türk Dili*, Mayıs, X, 11, 516-518.
- 1964 *Türk Diline Genel Bir Bakış*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1964. 270.
- , *Dil, Diller ve Dilcilik*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1968, 349.

- , "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* 1971, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 83-145.
- . "Türk Fiilinde 'Kılınış'la 'Görünüş' ve Dilbilgisi Kitaplarımız", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* 1973-1974, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1974, 160-171.
- DOERFER, Gerhard. "Temel Sözcükler ve Altay Dilleri Sorunu", Çeviren: Semih Tezcan, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* 1980-1981, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1-16.
- DOĞAN, Ahmet. *Açıklamaları ve Ömekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Kitabevi, 1992, 430.
- DOĞAN, Gürkan. " 'Ama' Bağlacına Edimbilimsel bir Bakış", *Dilbilim Araştırmaları* 1994, Ankara: Hitit Yayınevi, 1994, 195-205.
- DOĞAN, Levent. "Türkmen Türkçesinde Uzun Ünlüler ile İlgili Hususlar", *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 5, Bahar, 1996, 232-238.
- , "Türkmen Türkçesinin Fonetik ve Morfolojik Özellikleri Üzerine I", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 5 (Şubat 1996), 65-74.
- , "Türkmen Türkçesinin Fonetik ve Morfolojik Özellikleri Üzerine II", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 6 (Nisan 1996), 74-85.
- , "Türkmenistan Atasözleri (Nağıllar)", *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 4 (Güz 1997), 68-87.
- DOĞRU, A. "Gagavuzların Folklor ve Antropomik Özellikleri", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültür Kongresi Bildirileri*, Cilt: I. Genel Konular, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992, 17-19.
- DOĞRU, Erdinç. "Dil, Düşünce ve Kültür Arasındaki İlişki", *TÖMER Dil Dergisi*, (Temmuz 1996), 15-25.

- DOĞUMAN, Emel. "Yabancı Dil Öğretiminde Yazılı Anlatım", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 207-210.
- DUMAN, Musa. "Türkmence Ünlü Uzunluklarıyla birbiriyle Ayrılan Kelimeler Üzerine", *Türk Dili*, 1991/2, Sayı: 477 (Eylül 1991), 212-218.
- DURMUŞOĞLU, Gül. "İki Dilli Sözlük Oluşturmada 'Paralel Metin' Kavramının Önemi", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 75-78.
- EBÜLGAZİ BAHADIR HAN. *Türklerin Soykütüğü*, Hazırlayan: Muharrem ERGİN, Tercüman 1001 Temel Eser: 33, 192 s.
- EFENDİYEVA, Türkan: "Azerî Edebî Dilinin Üslûp Özellikleri", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 205-213.
- EK, Jan A. Van. *Objectifs De L'Apprentissage Des Langues Vivantes Volum: 1* Strasbourg: Conseil De L'Europe, 1988.
- EKİNCİ, Arzu. "Sözlü İletişim Alıştırmalarının Öğretimi ve Bu Öğretimin Yöntemi", *TÖMER, Dil Dergisi*, Sayı: 70 (Ağustos 1998), 69-71.
- EKMEKÇİ, F. Özden. "Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 106-115.
- . "Sözel Bellek ve Hatırlama", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 50-58.
- . "Dil ve Deneyim", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 131-135.
- . "Türkçe'nin İkinci Dil Olarak Kullanımı", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 53-63.

- EKMEKÇİ, F. Özden ve Zühal Akünel OKAN. "A Look at learner Strategies: Effects of Strategy Training in Language Learning", *TÖMER, Dil Dergisi*, Sayı: 60 (Ekim 1997), 16-29.
- ELBİR, Belgin. "Language and Literature in The Classroom: Teaching The Short Story", *Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Cilt: III, Sayı: 2 (1995) 89-103.
- ELİZADE, Ziyet. *Azerbaycan Atalar Sözlerinin Heyatı*, Bakû, 1985, 245 s.
- ENÇ, Mithat ve başk. *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968, 495.
- ERCİLASUN, Ahmet B. "Gauzlardan Yeni Haberler" *Türk Dünyası Üzerine Makaleler-İncelemeler*, Ankara. Akçağ Yayınları, 1993, 190-199 (Bu Yazının aslı *Türk Kültürü*, Sayı: 314, Haziran 1989'da çıkmıştır).
- . *Bugünkü Türk Alfabeleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, II. Baskı, 1989, 289.
- . *Türk Dünyası Üzerine Makaleler-İncelemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.
- . "Türk Lehçeleri Üzerine", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 509, (Ocak 1994), 323-440.
- . "Lâtin Alfabeti Konusunda Gelişmeler" *Türk Dili*, Sayı: 523 (Temmuz 1985), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 738-779.
- . "Batı Türkçesi'nin Doğuşu", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1988 ('6 Eylül 1988 - 3 Ekim 1988)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, 39-45.
- . "Tarihten Geleceğe Türk Dili", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı I*, Sayı: 15 (Mayıs-Haziran 1997), 187-191.
- ERASLAN, Kemal. "Türkçede Kısılma Hadisesi", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları 1996, 39-41.

- ERCİLASUN, Ahmet B. ve Komisyon. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, II*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.
- ERDEN, Münire ve Yasemin AKMAN. *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1997, 272.
- ERDOĞAN, Metin. *Türkmen Türkçesi (Dil incelemesi)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon: 1997, 241 s.
- EREN, Hasan. "Türk Dillerinde Metathèse", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1953*, 160-180.
- , "Gagauz Türkçesi", *Türk Ansiklopedisi*, C. XVI, MEB Yay., İstanbul, 1968.
- ERGENÇ, İclâl. "Yabancı Dil Öğretimi ve Olumsuz Aktarım", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 195-206.
- , "Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 5-10.
- ERGİN, Muharrem. "Osmanlıca", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil-Kültür ve Sanat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 146-196.
- , "Türkiye Türkçesi", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil-Kültür ve Sanat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 197-210.
- , "Türkler'de Yazı ve Alfabeler", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil-Kültür ve Sanat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 259-289.
- , *Türk Dil Bilgisi (Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri)*, Ankara: Bayrak Yayınları, 20. Baskı, İstanbul, 384.
- ERKMAN-AKERSON, Fatma. "Türkçede Eş İşlevli Dilbilgisel Yapıların Kullanım Değerleri -Ortaçlı ve Koşullu Yapılar-", *VII. Dilbilim Kurultayı*

- Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 95-103.
- ERSİN, Mefharet. *Eğitimde Psikolojinin Rolü*, I. Cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1981, 429.
- EROĞLU, Türker. "Gagauz Türkleri Hakkında Deniz Tanasoğlu ile Raportaj", *Millî Folklor*, Cilt: 1, Sayı: 7 (Eylül 1991), 29-30.
- ERTÜRK, Selâhattin. *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan Limitet Şirketi, 170.
- ESENOVA, Gülalet. "Türkmence ve Türkiye Türkçesinde Biçim ve Anlam Yönünden Benzer Deyimler Üzerine", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, TÖMER, Sayı: 7 (Haziran 1996), 62-66.
- ƏHMƏDOV, B. B. *Azərbaycan Dili Şivelerinde Söz Yaradıcılığı*, Bakı: Azərbaycan SSR Alı ve Orta İhtisas Tahsili Nazırlığı, 1987, 79.
- . *Azərbaycan Söz Yaradıcılığında Sadeleşmer Meyli, Şive Meterialları Esasında*, Bakı: Azərbaycan Devlet Pedagoji İnstitutu, 1990, 90.
- ƏLİYEV, Kamil ve başk. *Azərbaycan Dili*, Bakı: Azərbaycan Üniversitesi Neşriyatı, 1989, 188.
- ƏLİZADE, Ziyneet. *Azərbaycan Atasözlerinin Həyatı*, Bakı: Yazıcı, 1985, 245.
- ƏRNƏZƏROV, Seyitnəzər. "Dolaylı ve Dolaysız Anlatımının Sözdizimsel Özellikleri", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, TÖMER, Sayı: 6 (Nisan: 1996), 67-69.
- . "Türkmen ve Türk Yazı Dillerinde Başkalarının Sözü Üzerine", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı*, Sayı: 15 (Ekim 1997), 16-18.
- FINEGAN, Edvard ve Niko BESNIER. *Language its Structure and Use*, Harcourt Brace Jovanovich, Publishers HBJ, 1975, 547.
- FINOCCHIRO, M. Myth and Reality: A Plea for a Broader View", *The Art of TESOL: Part I*, Washington D. C., English Teaching Forum, 1975.

- FERİ, Vefa. "Dilin Fonoloji Sisteminin Tebii Memimsenilmesinde Müşahide Edilen Be'zi Xususiyetler Haqqında", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 19 (Haziran 1998), 83-86.
- GANIYEV, Fuat. "Türk Dillerinde Analitik Morfoloji, Problemler ve Çözümler", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 4 (1995), 68-72.
- GASIMOV, M. Ş. *Azərbaycan Dili Terminologiyasının Əsasları*, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası, Elm Neşriyatı, 1973, 188.
- GASIMZADE, Fuad. "Azerî Türkleri Türk Dünyasındaki Alfabe Birliği Meselesi'ni Nasıl Değerlendiriyor? Lâtin grafikalı Elifbamızın Berpası", *Türk Kültürü*, 29/344 (Aralık 1991), 747-751.
- GAYDARCI, G. A. *Gagavuz Türkçesinin Sözlüğü*, Rusçadan Aktaranlar: İsmail KAYNAK, A. DOĞRU, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991, 284.
- GAYDARCI, G. A. ve başk. *Gagauzko-Russko-Moldavskiy Slovar'*, Redaktör: N. A. Baskakov, Moskova: Ensiklopediya Sovetike, 1973, 664.
- GECE, Mehmet. "Türkçede Sıfatı Derecelendirme Yolları", *Türk Dili*, Mart 1995, 240-250.
- GEDİKLİ, Yusuf. "Azerbaycan, Uygur ve Türkmen Türkçelerinde Yeni Kelime Yapımı", *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 1, Bahar 1996, 239-244.
- GELDİYEY, Gurbandurdi. "Türkmen Edebî Dilinde Orta Türkçe İzleri", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı:5, Bahar 1998, 389-396.
- GELDİYEY, Recepmuhammet. Türkiye Türkçesi ve Türkmence'de Terim Yapma Yollarıyla İlgili Bazı Prensipler", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 19 (Haziran 1998), 76-82.
- GEMALMAZ, Efrasiyap. *Çağdaş Azerî Türkçesi Metinleri Antolojisi*, Erzurum: 1986.
- , *Türkmence Metinler*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1987, 43.

- , "Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 1 (Erzurum, 1994), 79-88.
- , "Türk dfünyasında alfabe ve İmlâ Meseleleri Üzerine", *Kardaş Edebiyatlar Dergisi*, Sayı: 14 (Ocak-Şubat-Mart 1991), 6-9.
- , "Türkçenin Dünü, Bugünü ve Yarını", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 1 (Erzurum 1994), 79-88.
- , "Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4 (Erzurum 1996), 165-172.
- , "STT'nde İşaretsiz (/ .ø. /) Görev Ögeleri Üzerine", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6 (1996), 1-4.
- , "Türkçede Bağlayıcı (Yardımcı) Ses Konusu Üzerine", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 7 (1997), 37-42.
- , "Türkçedeki Tamlayan Eki" / +TA+ / > * / + TI + / > / + SI + / > / + zI + / > * / + rI + / > * / + yI + / > + øI + / > / + øø+ / Üzerine", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (1997), 1-5.

GENCAN, Tahir N. "Ne... ne Bağlacı Üzerine", Cilt 21, *Türk Dili*, 264-274.

1971 *Dilbilgisi*, İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1970, 501.

GIZICIER, K. Türkmen Dilinin Uzun Udugerliklerinde Ortak İşlikler, Aşgabat: Türkmenistan SSR İlimler Akademiyası, 1983, 120.

GERHARD, Neuer ve Bernd KAST. *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Leherken (für den fremdsprachichen Deutschunterricht)*, Langensceidet, Berlin, 1994.

GÖBÜTOĞLU, İdris. *Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinde Fiillerin Karşılaştırmalı Anlam Gelişmeleri*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, Konya: 1995, 111 s.

- GÖĞÜŞ, Beşir. "Türkçede Birleşik Kelime Oluşumu ve Birleşik Kelimelerin Nasıl Yazılması Gerektiği", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1962, 245-264.
- . *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Ankara: Gül Yayınevi, 1978, 487.
- GRØNBECH, K. *Türkçenin Yapısı*, Çeviren: Mehmet AKALIN, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 148.
- GRUNDY, Peter ve Susan BASSNETT. *Language Through Literature: Creative Language Teaching Through Literature*, Singapore: Longman Singapore Publishers Pte. Ltd., 1993.
- GUBOĞLU, Mihail. "Gagavuzların Aslına Ait Faraziyeler ve Kendi Fikirlerim", *XI. Milletlerarası Türk Tarih Kongresinde Sunulmuş Bildiri Özetleri (21-26 Eylül 1981)*, 1981, 54-55.
- GURBAN, R. "Antropaten, Azerbaycan Sözleri Hakkında", *CCPEA Haberleri ve Edebî Dil İncesanat Serisi*, Cilt: III. 1968, 85.
- GUZIÇIEV, T. *Türkmen Diliniñ Yazuv Yadıgǝrlıklarında Ortak İşlikler*, Aşgabat: Türkmenistan SSR Ilımlar Akademiyası, Mağdımgılı Adındaki Ali ve Edebiyat İnstitutı Ilım Neşriyatı, 1983, 120.
- GÜCÜK, Sapar. "Türkmen Dilinde İyi Niyetler", *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 3 (Bahar 1997), 33-48.
- GÜDER, Nurcan ve Berdi SARIYEV. *Türkmencenin Grameri (I Fonetika. Ses Bilgisi)*, MYB, Ankara, 1998, 164.
- . *Türkmencenin Grameri (III Sintaksis)*, Ankara, 1998, 102.
- GÜLENSOY, Tuncer. "Azerbaycan Türkçesi", *Türkçe El Kitabı*, Kayseri: Bizim Gençlik Yayınları, 1994, 27-28.
- . "Türk Dili Tarihine Kısa Bir Bakış", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı I*, (Mayıs-Haziran 1997), 221-226.

- GÜMÜŞ, Muhittin. "Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde Akrabalık Adları", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 19 (1994), Ankara.
- GÜNAY, V. Doğan. "Dil, Konuşanın Özelliğini Ne Oranda Yansıtır", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 71-74.
- GÜNDOĞAN, Ali Osman. "Bilim Dili Olarak Türkçe", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (1997), 7-12.
- GÜNEŞ, Firdevs. *Hızlı Okuma Teknikleri*, Ankara: Ocak Yayınları, 1993. 302 s.
- GÜNGÖR, Harun. "Gagavuz Bilmeceleri", *Millî Folklor* 2/9 (1991), 56-58.
- GÜNGÖR, Harun. "Gagauzlar (Gökoğuz)", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı II*, Temmuz -Ağustos, Yıl: 3, Sayı: 16 (1997), 1595-1602.
- GÜNGÖRMÜŞ, Naciye. "Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem Sorunu", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1992), 44-47.
- . "Yabancı Dil Öğretimi ve Türkçede Bağlamlar Üzerine", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 66 (Nisan 1998), 34-43.
- GÜR, Hakan. "Dil Öğretim Yöntemleri (6): Toplu Fiziksel Tepki", *TÖMER Dil Dergisi* (Ocak 1996), 22-32.
- GÜR, Hakan ve Kamil KURTUL. "Okuma Becerisini Geliştirme Alıştırmaları", *TÖMER Dil Dergisi* (Temmuz 1996), 57-72.
- GÜRSOY-NASKALİ, Emine. "Türk Dünyası ve Ortak Dil", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı I*, Yıl: 3, Sayı: 15 (Mayıs -Haziran 1997), 196-198.
- GÜZ, Nüket. "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden Yararlanma Sorunu", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı II*, Sayı: 379-380 (Temmuz-Ağustos 1983), 174-177.
- GÜZ, Nüket ve başk. *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 234.
- HACİEMİNOĞLU, N. *Türk Dilinde Edatlar*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992, 337.

- , "de / da Edatı Üzerine", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XVI (1968), 81-100.
- , *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 279.
- , "Harezm-Kıpçak Sahasında Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı III, Edebiyat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 68-80.
- HACIYEV, T. İ. ve K. N. VELİYEV. *Azerbaycan Dili Tarihi*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1983, 188.
- HAMMER, Joseph von. *Der Gold. Horde Pest*, 1840.
- HAMZAYEV, M. *Türkmen Dilinin Sözlüğü*, Aşgabat: Türkmenistan SSR Bilimler Akademiyası Dil Bilimi İnstitutı, 1992, 868.
- , *Türkmen Dilinin Morfoloğiyasınıñ ve Sintaksisiniñ Meseleleri*, Aşgabat: Türkmenistan SSR Ilımlar Akademiyası, Mağtımğulı Dil ve Edebiyat İnstitutı, 1969, 271.
- HANSER, Oskar. *Turkmen Manual, Descriptive Grammar of Contemporary Literary Turkmen, Texts, Glossary*, Wien, 1977, 290.
- HATİBOĞLU, Vecihe (KILIÇOĞLU). "-dır Eki Meselesi", *Türk Dili* Cilt: II Sayı: 24 (Eylül 1953), 802-804.
- , "Şart Kipi", *Türk Dili*, Cilt: III, Sayı: 29 (1 Şubat 1954), 254-255.
- , "Kelime Grupları ve Kuralları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1963, 203-244.
- , "Atasözleri ve Deyimler", *Türk Dili*, Sayı: 152 (1964), 368-375.
- , "Türk Dilinin İmlâsı", *Türkoloji Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basımevi, II. Cilt, 1965, 51-69.
- , "Türkçenin Yapısı ve İkili Kökler", *Türk Dili*, Sayı: 224 (Mayıs 1970), 110-115.
- , *İkileme*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1971, 119.

- , *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1972, 207.
- , *Pekiştirme ve Kuralları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973, 49.
- . "Türk Tarihinin Başlangıcı", *Türkoloji Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basımevi, VIII. Cilt, 1979, 29-53.
- . "Türk Tarihinin Başlangıcı" *Ankara Üniversitesi, DTCF, Türkoloji Dergisi*, Cilt: VIII, 1980.
- , *Türkçenin Ekleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981.
- HAZAI, Georg. " Türk Dilinde Tarihsel Gelişme Dönemleri", X. *Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1963*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1964, 57-60.
- , "Türk Dilleri", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları*, Çeviren: Kemal Aykaç, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1992, 65-69.
- HAUGEN, E. "Dialect, Language, Nation", *Sociolinguistics*, Redaktör. J. B. PRIDE ve Janet HOLMES ve de David CRYSTAL, Penguin Books Publisher, 1984, 97-111.
- HAZNEDAR, Haldun. "Türk Dilleri mi Türk Lehçeleri mi?", *TÖMER Dil Dergisi* (Ağustos 1997), 5-13.
- HECHT, K. . *English* (Sekundartufe I Band 2, Unterrichtsgestaltung, Auer Verl.) Donauwörth, 1978.
- HENGİRMEN, Mehmet. "Türkçe Öğretiminde Genel Sorunlar", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1988, 230-240.
- . "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Çağdaş Eğitim Ortamı", *Dünyada Türkçe Öğretimi*, TÖMER, Sayı: 1 (1988), 15-27.
- . "Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin Oluşumunda Temel Koşullar", *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi*, Ankara: Engin Yayınevi, 1994, 13-14.

- , *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi*, Ankara: Engin Yayınevi, 1994, 231.
- , *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yayınevi, (Aralık 1995), 621.
- HEYET, Javat. "20. Asırda Güney Azerbaycan Edebiyatı" *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi İstanbul, 23-28 Eylül 1985, II Türk Edebiyatı*, İstanbul Üniversitesi Edeyat Fakültesi Yayınları (İstanbul, 1985), 119-129.
- HƏLİLOV, Buludxan. "Türk Dillerine Məxsus İlk Sinkretik Köklerin Töremələri" *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 15 (Ekim 1997), 19-24.
- , "Türk Dillerinde Amorf Quruluşun İzleri", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 19 (Haziran 1998), 54-57.
- HƏSƏNOV, Gasımov ve başk. *Azərbaycan Dili*, Bakı: Azərbaycan Universiteti Neşriyatı, 1989, 188.
- HƏSƏNOV, Həsət. ve İsmayıl MƏMMƏDOV. *Azərbaycan Dilinin Sinonimlər Luğəti*, Bakı: Yazıcı, 1990, 372.
- HUDAYĞULİYEV, M. *Həzirki Zaman Türkmən Dili (Fonetika)*, Tuuraan-1, Aşğabat, 1992.
- HUDSON, R. *Teaching Grammar: A Guide for the National Curriculum*, Oxford, Blackwell, 1992.
- HUDUYEV, Nizami. "Azərbaycan Türk Yazı Dilinin (Ədəbi Dilinin) Təşəkkülü Üzerine", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 545-548.
- HUMBOLT, Wilhelm von. *Dil Kültür Bağlantısı*, Çeviren: Bedia Akarsu, 1955, 100.
- HÜSEYİNZƏDE, M. ve başk. *Azərbaycan Dili Sintaksis*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1984, 173.
- HYMES, D. "On Communicative Compotonce", *Soscio-linguistics*, Yayına Hazırlayanlar: J. B. Pride ve J. Holmes, Harmondsworth: Penguin, 1972, 269-293.

İLKER, Ayşe. *Batı grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997, 166.

İLKHAN, İbrahim. "Türkler için Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Sosyo-Kültürel Etmenlerin Rolü", *Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayınları Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Cilt: III, Sayı: 2 (1995), 73-87.

-----, "Dil-Kültür ve Felsefe Boyutu Üzerine", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 63, (Ocak 1998), 5-16.

İMER, Kâmile. "Türkçenin Sözvarlığındaki Yeni Öğeler", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 18-28.

İmlâ Kılavuzu, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 450.

İNALCIK, Halil. "Dobrudja" *Encyclopedie Islam*, Cilt: II, Leiden, 1965, 610.

İNAN, Abdülkadir. "Türk Destanları", *Türk Dünyası El Kitabı III, Edebiyat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı 1992, 3-19.

İPEKBOYAYAN, Sami. "Yabancı Dil Öğretimiyle İlgili Temel Tavsiyeler", *TÖMER Dil Dergisi* (Temmuz 1994), 57-58.

İRİÇEK, Konstantin. *Bulgaristan Tarihi*, 1878.

İŞERİ, Kâmil. "Okuma Ediminin Eğitsel İşlevi", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 70, (Ağustos 1998), 5-18.

JOSSERON, S. et Raymont LOISEAU, "Des Dialogues d'érivavains dans les classes pour débutants", *Le Français dans le Monde*, Sayı: 82.

J-YVON, Lanchec. *Psycholinguistique et pédagogie des langues*, Paris: P.U.F, 1976.

JYRKNKALLİO, P. "Günümüzdeki Türk Kavimlerine Umumî Bir Bakış", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları*, Çeviren: Kemal Aykaç, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1992, 9-40.

KADIOĞLU, Muhsin. *Çok Hızlı Okuma Teknikleri*, Alkım, 8. Baskı, 1993.

- KAFESOĞLU, İbrahim. "Türkmen Adı, Manası ve Mahiyeti", *Jean Deny Armağanı, Mélanges Jean Deny*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1958, 121-133.
- . "Türk Adı, Türk Soyu, Türkler'in Anayurdu ve Yayılmalari", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Birinci Cilt, *Coğrafya-Tarih*, İkinci Baskı, 1992, 105-110.
- . "Oğuzlar", *Türk Dünyası El Kitabı I, Coğrafya-Tarih*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İkinci Baskı, 1992, 156-159.
- . *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Ötüken Yayınları Onaltıncı Baskı, 1998, 466.
- KAHRAMAN, Tahir. *Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Eklî Tamlayıcıları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996.
- KANTEMİR, Enise. *Yazılı ve Sözlü Anlatım, I. Yazılı Anlatım*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, Genişletilmiş 3. Baskı, 1991, 301.
- KAPLAN, Mehmet. "Yabancı Dil Öğretimi ve Tercüme Dair", *Türk Dili*, Mayıs, Yıl 36, Cilt: LI, Sayı: 413 (1986), 365-367.
- . *Kültür ve Dil*, İstanbul: Dergâh Yayınları: 7. Baskı, Eylül 1992, 201.
- KARA, Mehmet. "Türkmen Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı III, Edebiyat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 669-683.
- . *Ata Atacanov'un Şiirleri*, 2 Cilt. I. Cilt: Giriş, Metin, Aktarma, XXV+801; II. Cilt, İnceleme, Gramer, Dizin, 1006, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992.
- . "Yirminci Yüzyıl Türkmen Edebiyatı", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 3 (Bahar 1997), 3-9.
- . "Türkmen Türkçesinde Ünlü Uyumlari", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 19 (Haziran 1998), 44-50.
- . "Türkmen Türkçesinde Ünlüler", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 6 (Güz 1998), 824-837.

KARADUMAN, Aydan Ersöz. "A New Couple: Communicative Approach and Pronunciation Teaching", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 63, (Ocak 1998), 9-17.

KARADUMAN, Aydan Ersöz ve Gülsev PAKKAN. "Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kaynak Düzenlemesine Yeni Yaklaşımlar", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 191-198.

KARAHAN, Leylâ. *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1993, 167.

KARAÖRS, Metin. "Türk Dünyasında Yazı Dili ve Alfabe Birliği Meselesi", *Türk Yurdu* (Şubat 1990), 43-46.

----- . *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayını, 1993, 283.

———. "Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesinin Kelime Grupları, Cümle Çeşitleri / (Sentaks) Bakımından Karşılaştırılması", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 1 (Haziran 1995), 9-30.

KARASOY, Yakup. "Türkmen Türkçesinde Arapçadan Geçen Ayın'lı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri", *Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 5 (Bahar, 1998), 397-432.

KARAŞ, Muhsin. "Dilde Yeni Sözcükler Konusuna Dilbilimsel Bir Yaklaşım", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 85-94.

KARAYANIK, Sadullah. "Türkmence Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 5 (Bahar, 1999), 227-249.

KARNES, M. Ray ve William J. MİCHEELS. *Eğitimde Başarının Ölçülmesi*, Çeviren: İbrahim YURT, Ankara: Meslekî ve Teknik Öğretim Kitapları, 1968, 456.

- KARPAT, Kemal H. "Gagavuzların Tarihi Menşei", *I. Uluslar Arası Türk Folklor Bildirileri*, Cilt: I, Genel Konular, Ankara: Kültür Bakanlığı, MİFAD Yayınları: 16, 1976.
- KAVCAR, Cavit. "Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon Yöntemi", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 ekim 1986*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1988, 83-90.
- , *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Genişletilmiş 2. Baskı, 1994, 239.
- . "Türkçe Eğitimi ve Sorunlar", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 65 (Mart 1997) Ankara, 5-18.
- KAVCAR, Cavit. "Türkçe Öğretiminde Genel Sorunlar", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1988, 83-89.
- KAYALAN, Meriç. *Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı*, İstanbul: Real Yay. Tic. Ltd. Şti., 1992.
- KAYRA, Erol. "Lehçe Bilimi ve Dil Haritaları", *Türk Dili*, Sayı: 478 (1991), 299-306.
- KAZIMOĞLU (TAĞIZADE), Samir. *Türk Toplulukları Edebiyatı I*, Ankara: Ecdat Yayınları, 1994, 253.
- , *Türk Toplulukları Edebiyatı II*, Ankara: Ecdat Yayınları, 1997, 249 s.
- KERMAN, Zeynep. "Kültür, Dil ve Edebiyat", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1-3 Ekim 1986)*, Ankara: 1988, 5-13.
- KERSLAKE, Celia. "The Semantics of Possibility In Turkish", *Current Issues in Turkish Linguistics*, Ankara: Hitit Yayınevi, Şubat 1996, 85-103.
- "Keykavuz II" *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: VI, 645.
- KILDIROĞLU, Mehmet. "Türk Adı, Türk Dilinin Tarihi Gelişimi ve Lehçelerinin Sınıflandırılması", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 1 (Haziran 1997), 43-53.
- KIRIMSOY, Deniz ve Özgür AYDIN. "BDT'da Türkçe", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1992), 5-14.

KOCAMAN, Ahmet. "Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri (Genel Bir Değerlendirme)", *Genel Dilbilim Dergisi*, Şubat 1978, 81-97.

-----, "Dilbilimsel Anlambilim ve Sesbilgisi", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 89-103.

———. "Türkçede Kip olgusu Üzerine Görüşler", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1980-1981*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983, 81-85.

———. "Yabancı Dil Öğretiminde Yabancı Sözcüklerin Ruhbilimsel Sorunları", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz-Ağustos 1983), 160-166.

———. "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz-Ağustos 1983), 116-122.

-----, "Anlam Bilim Sorunlar", *Dilbilim Araştırmaları 1992*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1992, 37-100.

———. "Uygulamalı Dilbilim", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 101-106.

KOCAMAN, Ahmet ve Talât TEKİN. "Söyleşi-Türkoloji Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları 1992*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1992, 5-9.

KOÇ, Sabri. "Bir Yabancı Dilde yetişkinlere İleri Düzeyde Okuma Öğretimi: Genel Bakış ve Bir Yaklaşım", *Genel Dilbilim Dergisi*, Sayı: 3-4 (Şubat 1979), 85-95.

———. "BAYDÖ (Belirli Amaçlı Yabancı Dil Öğretim)'de Okuma İzlenesi ve Okuma Kitabı Yazımı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 211-219.

———. "Türkçe Öğretiminde Genel Sorunlar", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1988, 43-51.

KOÇ, Sabri ve Ayhan SEZER. "Türkçe Öğretiminde Dilbilimin Yeri", *Dilbilim Yazıları 1990*, Yayınlayan: A. SEZER ve S. KOÇ, Ankara, 1990, 56-69.

- KONAK, A. Ömer. "İlgeçli Yantümcelerinde -*DIK*, -*mE* ve Genetif Eklerinin İşlevleri Üstüne", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 34 (Ağustos 1995), 9-20.
- KORNFIT, Jaklin. "Türkçe'de Geçişim ve Sözcük Dizimine Etkisi", *Dilbilim Araştırmaları 1994*, Ankaar: Hitit Yayınevi, 1994, 42-53.
- KORKMAZ, Zeynep. *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992, 212.
- . "Yazılı Devrelerdeki Gelişmelere Göre Eski Türkçenin Yaşı", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 217-231.
- . "Türkiye Türkçesi", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 537-606.
- . "Türkiye Türkçesinde 'İktidar' ve 'İmkân' Gösteren Yardımcı Fiiller ve Gelişmeleri", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 607-619.
- . "Türkiye Türkçesinin *ki* Bağlacı ile *ki* Şüphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 620-624.
- . "Dil Nedir?" *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Türk Ankara: Dil Kurumu Yayınları, 1995, 660-666.
- . "Dil-Kültür Bağlantısı", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 667-678.
- . "Yeryüzünde Diller", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 679-685.
- . "Türk Dilinin Gelişmesi ve Tarihî Devreleri", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 686-708.
- . "Türk Dünyası ve Ortak Yazı Dili", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 189-197.
- KOWALSKI, Tadeuzs. *Les Turcs e la Langue Turque de la Bulgarie du Nord-Est*, Krakowie, 1933.

- . "Kuzeydoğu Bulgaristan Türkleri ve Türk Dili", Çeviren: Ömer Faruk AKÜN, *E. F. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: III-IV, 31 Mart 1941, 1949, 499-500.
- KÖKSAL, Dinçay. "Dil - Düşünce Bağlantısında Çeviri", *A. Ü. TÖMER Dil Dergisi* (Temmuz 1996), 5-14.
- KÖNİĞ, Güray Çağlar. "Toplumdilbilim Açısından 'Dil' ve 'Dil Türleri' Kavramları Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 18-28.
- . "Dil ve Cins: Kadın ve Erkeklerin Dil Kullanımı", *Dilbilim Araştırmaları 1992*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1992, 25-36.
- KÖSTEKÇİ, Mehmet ve Ertuğrul YAMAN. *Üniversiteler için Örnekli-Uygulamalı Türk Dili ve Kompozisyon*, Gazi Kitabevi, Ankara 1998, 296.
- KULİYEV, Sahet S. "Türkmen Diliniñ Leksika-Grammatiki Sinonimiya Meselesine", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 12 (Nisan 1997), 66-70.
- KURİBAYASHİ, Yuu. "Syntactic Compoundings in Turkish", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 41-49.
- KURTUL, Kamil ve Hakan GÜR. "Okuma Becerisini Geliştirme Alıştırmaları", *TÖMER Dil Dergisi* (Temmuz 1996), 57-72.
- KUTLU, Nuran. "Yabancı Dil Öğretiminde Yazın Betiklerinin Yeri", *Dilbilim II*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Bölümü Dergisi, 1977, 145-153.
- KÜÇÜKAHMET, Leylâ. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Gazi Büro Kitabevi, 1994, 176.
- KÜLEBİ, Oya. Türkçede Ünlemlerin Kullanımbilim (Pragmatics) Yönünden İncelenmesi", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 10-34.

- KÜRENOV, Sapar. *Türkmen Diliniň Uzun ve Gısğa Çekimlileri (Eksperimental-Fonetik Oçerk)*, Aşgabat: Türkmenistan SSR Ilımlar Akademiyası, Mağtımğulı Dil ve Edebiyat İnstitutı, 1971, 164 s.
- , *Türkmen Dilinde Gin Çekimlerin Akustik Harakteristikası Eksperimental-Fonetik Dernév*, Aşgabat: Izdatel'stvo Ilım, 1990, 84.
- . "Türkmen Dilinin Gısğa ve Uzun Çekimli Fonemaları we Oların Semantik Funksıyası", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı:15 (Ocak 1994), 73-75.
- . "Türkmen ve Türk Dillerinin Lengüistik Terimleri Hakkında", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 17 (Mart 1994), Ankara, 33-34.
- . "Türkmen Dilinde Kiril Abecesinde Yeni Lâtin Abecesine Geçişin Kısa Tarihçesi", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 18 (Nisan 1994), 24-26.
- . "Demirgazık Kavkaz Oğuzları-Türkmenleri (Gısğaça Tarihi, Medeniyeti, Dili)", *Dil Dergisi*, Sayı: 19 (Mayıs 1994), 93-96.
- . "Türkmen Dilinde Gısğa we Uzun Çekimlilerin Esası Tonunun Çastotası (Etç) Hakkında (Eksprimental - Fonetik Dernew)", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 27 (Ocak 1995), 87-88.
- , "Türkmen ve Türk Dillerinin Ünlülerinin Özellikleri", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, TÖMER, Sayı: 6 (Nisan 1996), 70-73.
- KÜRKÇÜOĞLU, Erol. "Azerbaycan'ın Türkleşmesi Tarihine Bakış", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 1 (1994), 143-156.
- KÜYEL-TÜRKER, Mübahat. "İleri Dil ve Dil Transferi Üzerine Ön Düşünceler", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını, Birinci Baskı, 1978, 96-180.
- LADO, Robert. "Patern of Difficulty in Vocabulary", *Reading on English as a Second Language*, Ed. Bay. Kenneth Croft., Cambridge, 1972, 383-385.
- LANGACKER, Ronald. *Fundamentals of Linguistic Analysis*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York, 1972.

- LARSEN-FREEMAN, Diane. *Techniques And Principles in Language Reaching*, Oxford University Press, 1986, 142.
- LENNEBERG F. H. ve J. ,M. ROBERTS. "The Language of Experience", *The Memoire of The International of Linguistics* 12, No: 13, 1956.
- LOISEAU, Rayment et S. JOSSERON, "Des Dialogues d'érivavains dans les classes pour débutants", *Le Français dans le Monde*, Sayı: 82, 1994.
- LYONS, John *Kuramsal Dilbilimine Giriş*, Çeviren Ahmet KOCAMAN, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983, 449.
- MAHMUDOV, Enver. "Gagavuz Türkleri", *Türk Kültürü*, 29/335 (Mart 1991), 147-154.
- MAHMUDOV, Nizomiddin. "Özbekçe ve Türkçe Öğretiminde Karşılaştırmalı Stiliğin Yeri", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 4 (Aralık 1995), 55-58.
- MANZI, Kimberlee A. "Dikte Neden O Kadar Korkutucu?", Çeviren: Hakan GÜR, *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 60 (Ekim 1997), 5-15.
- MANOF, Atanas. *Gagavuzlar (Hristiyan Türkler)*, Çeviren: Türker ACARAOĞLU, Ankara: Ankara Ulusal Matbaası, 1939, 72.
- MARTIN, M. "Advanced Vocabulary Teaching: The Problem of Synonyms", *The Modern Language Journal University of Wisconsin Press* 1984.
- MIRADOV, Amanbay. *Türkmen Dilinde İsimlerde Söyğüliniñ ve Kemliğin Anladılışı*, Aşgabat: Türkmenistan SSR İlimler Akademiyası Magtım Kulı Adındaki Dil ve Edebiyat İnstitutı, İlim Neşriyatı, 1985, 97.
- MENGES, K. H. ve başk. "Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatlar", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları*, Çeviren: Kemal AYKAÇ, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1992, 81-112.
- MƏHƏRRƏMOVA, R. C. ve M. P. CAHANGİROV. *Azərbaycan Dilinin Tarihi Sintaksisinə Dair Materyallar*, Bakı: Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Neşriyatı, 1962, 260.

- MƏMMƏDOV, N. *Azərbaycan Dilçiliyinin Nəzəri Əsasları*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1971, 368.
- MİRADOV, Amanbay. *Türkmen Dilinde İsimlerde Soygulugun ve Kemligin Anladılışı*, Aşgabat: Türkmenistan SSR İlimler Akademiyası, Magtım Kulı Adındaki Dil ve Edebiyat İndtitutu, 1985, 97.
- MICHEELS, William J. ve M. Ray KARNES. *Eğitimde Başarının Ölçülmesi*, Çeviren: İbrahim YURT, Ankara: Meslekî ve Teknik Öğretim Kitapları, 1968, 456.
- MİRZƏZADƏ, H. *Azərbaycan Dilinin Tarihi Grammatikası*, redaktör. T. HACIYEV, II. Baskı, 1990, 375.
- MOŞKOV, V. A. *Turetskiya Plemena na Balkanskom poluostrove*, İzv. Imp., Russ. Geograff. Obcestva XL/3 St. Petesburg, 1904.
- . *Nareçiyə Bessarabskix Gagauzov/Proben*, Bd. 10, St. Petesburg, 1904.
- MUSAOĞLU, Mehman. *Türk Dillerinde Tabeli Mürəkkep Cümle*, Bakû, 1994.
- . "Türkoloji Üzerine", *TÖMER Dil Dergisi* (Ocak 1994), 7-12.
- . "Türk Halkları Atasözlerinin Konu ve Dil Özellikleri", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 11 (Şubat 1997), 79-82.
- MUSAOĞLU, Mehman ve Muhittin GÜMÜŞ. *Azerbaycan Atasözleri*, Ankara: Engin Yayınevi, 1995, 349 s.
- Müasir Azərbaycan Dili I-III*, Mesül Redaktörler: M. A. Şiraliyev, Z. İ. Budagova. I. Cildin (Fonetika) Redaktörü: M.A. Şiraliyev, Z. İ. Budagova, A. G. Ələkbərov, II. Cilt (Morfologiya) ve III. Cilt (Sintaksis) Zərifə Budagova, 1978.
- NARTIYEV, N. *Türkmen Dialektologiyasınıñ Esasları*, Çercev, 1994.
- NAYIR, Yaşar Nabi Nayır. *Balkanlar ve Türklük*, Ankara, 1936.

- NEBİYEV, Bekir. "Azerbaycan Türkçesi'nde Alıntılar Meselesine Dair Bazı Kayıtlar", *Uluslar arası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 501-504.
- NİSTOR, I. *Barasabya'nın Tarihi*, Cernouti, 1923.
- OGDEN, C. K. Ve I. A. RICHARDS. *The Meaning of Meaning, A Study of the Influence of Language upon Thought and of the Science of Symbolism*, London, 1936.
- OĞUZKAN, Turhan. *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968, 495.
- OKAN, Zühal Akünal ve Özden EKMEKÇİ. "A look at learner Strategies: Effects of Strategy Training in Language Learning", *TÖMER, Dil Dergisi*, Sayı: 60 (Ekim 1997), 16-29.
- OKTAR, Lütüfiye: "Contrastive Rhetoric and Language Teaching", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1992), 15-21.
- OKTAR, Lütüfiye ve A. Semiramis YAZICIOĞLU. "Metin Retorik Yapısının Okuma Anlama Becerisi Üzerindeki Etkileri", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 171-181.
- ORALIŞ, Meral ve Şeyda OZİL. "Türkçe'nin Neden Gösteren İlgeç Yan Yümceleri", *Dilbilim Araştırmaları 1992*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1992, 37-51.
- OZİL, Şeyda. "Türkçede Eş İşlevli Dilbilgisel Yapılar Ortaçlar ve Koşul Tümceleri", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 85-94.
- . "Temel Tümcelerde ve Ortaçlı Yapılarda Kip Anlatımı", *Dilbilim Araştırmaları 1994*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1994, 112 -127.

- ÖLMEZ Mehmet ve Zuhal K. ÖLMEZ. "Türkçenin Diğer Türk Dili ve Lehçeleriyle Olan İlişkilerine Kısa Bir Göz Atış", *Uygulamalı Dilbilim Açısından Türkçenin Görünümü*, Ankara, 1994, 28-41.
- ÖNCÜ, Hüseyin. "Eğitimde Ölçme Değerlendirme", *Eğitim Bilimine Giriş*, Editör: Leylâ KÜÇÜKAHMET, Ankara: Gazi Kitabevi, Şubat 1997, 237-264.
- ÖNER, Mustafa. "Türkçede Edatlı (Sentaktik) İsim Çekimi", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 565, 1999, 10-18.
- ÖNLER, Zafer. "Türkçede Zarf Eki", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 9-15.
- ÖZBEK, Nurdan. "Türkçe'de Söylem Belirleyicileri", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 37-47.
- ÖZDEMİR, Emin. "Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1967*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1968, 176-203.
- ÖZDEMİR, İbrahim Ethem. "Eğitim-Psikolojisi: Eğitim Psikolojisi", *Eğitim Bilimine Giriş*, Editör: Leylâ KÜÇÜKAHMET, Ankara: Gazi Kitabevi, (Şubat 1997), 101-137.
- ÖZKAN, Aydanur. "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ad Durum Eklerinin Öğretilmesiyle İlgili Kimi Görüşler", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 17 (Mart 1994), 40-57.
- ÖZKAN, Nevzat. *Gagavuz Türkçesi Grameri, Giriş-Ses Bilgisi- Cümle Bilgisi-Cümle-Sözlük Metin Örnekleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 349.
- . "Yazı Dilinde ve Alfabede Birlik", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 10, Aralık 1996.
- . *Türk Dünyası Nüfus, Sosyal Yapı, Dil, Edebiyat*, Kayseri: Geçit Yayınları, 1997, 416 s.
- ÖZÇELİK, Durmuş Ali. *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)*, Ankara: ÖSYM Yayınları, 1992-3, 261.

ÖZDEMİR, Gültekin. *Türkmen Türkçesi-Türkiye Türkçesi Karşılaştırmalı Gramer Terimleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1996, 236 s.

ÖZSOY, A. Sumru. "Türkçede Ortaç Yapısı", *Dilbilim Araştırmaları 1994*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1994, 21-30.

ÖZSOY, A. Sumru ve E. Eser TAYLAN. "Biçimlerin Öğretimi Üzerine", VII. *Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 1-9.

———. "Türkçe'nin Neden Gösteren İlgeç Yan Yümceleri", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 116-125.

ÖZTOKAT, E. ve başk. *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 234.

ÖZTOPÇU, Kurtuluş. *Dictionary of the Turkic Languages (English: Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Tatar, Turkish, Turkmen, Uighur, Uzbek)*, London and New York: Routledge, 361.

ÖZÜNLÜ, Ünsal. "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 178-190.

———. "Klâsik Sözbilimin Deyişbilimdeki Uzantıları", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 85-94.

ÖZYÜREK, Rasim. "Türk Yazı Dilleri Öğrenimindeki Bazı Problemler (Azerbaycan ve Türkiye Edebî Lehçeleri)", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 19 (Haziran 1998), 87-90.

PAKKAN, Gülsev ve Aydan Ersöz KARADUMAN. "Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kaynak Düzenlemesine Yeni Yaklaşımlar", VII. *Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara Üniversitesi, Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 191-198.

PALMER, Frank. *Grammar*, England: Penguin Books Ltd., 1985, 206.

- PARS, Vedide Baha. *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1968, 495.
- PETROVA, Svobova. "Zum Neologismenproblem in der Türkischen Gegenwartssprache", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 4 (Ocak 1992), 33-43.
- PİNTİCH, P. R. ve D. H. SCHUNK. "Motivasyon in Education", *Teory, Research, and Application*, Englewood Cliffs, NJ, Merill, 1996.
- RİVERS, W. M. ve M. S. TEMPERLAY: *Practical Guide To The Teaching Of English* (New York: Oxford-University Press, 1978).
- POCZTAR, Jerry. *Programlı Öğretim "Kuramları ve Uygulaması"*, Çeviren. Alişan HIZAL, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1977, 196.
- POKROVSKAYA, L. A. "Gagavuzca ve Tarihî Gelişimi", (Çeviren: Nikolay Vasilyev) *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 1 (Haziran 1995), 37-42.
- . "Gagauz Kelimesinin Kökeni Üzerine Yeni Bir Görüş", Redaktör: Şükrü Halûk AKALIN, *Türkoloji Araştırmaları 1997, Fuat Özdemir Anısı*, Adana, 1997, 173-175.
- RADOVA, Olga. "Gagavuz Literaturanın Gelişmesi", *Sabaa Yıldızı*, Sayı: 4 (1997), 12-16;
- RICHARDS, J. C. ve T. S. RODGERS, *Approaches And Methods in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, 64.
- ROBERTS, J. ,M. ve F. H. LENNEBERG. "The Language of Experience", *The Memoire of The International of Linguistics 12*, No: 13, 1956.
- RODGERS, T. S. ve J. C. RICHARDS. *Approaches And Methods in Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, 64.
- ROUCEK, Joseph S. *The study of foreign Languages*, New York, Philosophical Library Inc., 1968.

RUHİ, Şükriye. "Yazılı Metin Oluşturmada Devrik Tümçenin İşlevi Üzerine bir Gözlem", *Dilbilim Araştırmaları* 1992, Ankara: Hitit Yayınevi, 1992, 53-58.

———. "Dil Öğretimi Felsefesi", *Dilbilim Araştırmaları* 1993, Ankara: Hitit Yayınevi, 1993, 71-81.

RUŞEN, Mustafa. *Hızlı Okuma*, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul: 12. Baskı, 1995, 344 s.

RÜSTEMOV, R. Ə. *Azərbaycan Dili Diyalekt ve Şivələrində Fe'lin Arzu ve Lazım Şekilleri*, Azərbaycan SSR Elmler Akademiyası, Bakı, 1962, 60.

1963 *Azərbaycan Dili Diyalekt ve Şivələrində Fe'lin Guruluşça Növleri*, Azərbaycan SSR Elmler Akademiyası, Bakı, 104-[4].

———. *Azərbaycan Dili Diyalekt ve Şivələrində Fe'l*, Bakı: Azərbaycan SSR Elmler Akademiyası, 1965, 320.

SAPAROV, Muhammetmurat. *Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Eş Seslilik ve Çok Anlamlılık İlişkisi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: İzmir: 1997, 413 s.

SALMAN, Ramazan. "Gagauz Türkçesi", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 15, Ekim 1997, Ankara, 73-85.

SARAY, Mehmet. *The Turkmens in the age of Imperialism: A Study of the Turkmen People and their Incorporation into Russian Empire*, Turkish Historical Society, Ankara, 1989.

SARIYEV, Berdi ve Nurcan GÜDER. *Türkmencenin Grameri (I Fonetika. Ses Bilgisi)*, Ankara: MYB, 1988, 164.

———. *Türkmencenin Grameri (III Sintaksis)*, Ankara: MYB, 1998, 102.

SARYHANNOW, Məmmətdurdy. Oguz Dillerinin Leksik Umumylygy (Dowarçylyk Leksikasynyň Materisalynda), *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 15 (Ekim 1997), 52-71.

SCHAAİK, Gerjan van. "İşlevsel Dilbilgisi" Nedir?", *Dilbilim Araştırmaları* 1998, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 9-25.

- SCHUNK, D. H. ve P. R. PİNTİCH. "Motivasyon in Education": *Teory, Research, and Application*, Englewood Cliffs, NJ, Merrill, 1996.
- SEBÜKTEKİN, Hikmet. *Yüksek Öğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlençeleri*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 1981.
- SELEN, Nevin. *Entonasyon Analizleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1973, 101.
- SENMENOĞLU, Osman. "Yabancı Dil Öğretiminde Öncelik Sorunları", *Dilbilim V*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Fransızca Bölümü, 1980, 61-66.
- . "Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 167-170.
- SERTKAYA, Osman Fikri. "Zamirlerde Katmerli Çekim Üzerine", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 17-37.
- . "En Eski Devirlerden Uygurlara Kadar Türk Dili", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı I*, (Mayıs-Haziran 1997), 227-233.
- SEVER, Sedat. *Türkçe Öğretiminde Tam Öğrenme*, İstanbul: Yapa Yayınları, 1995.
- SEVİL, Necmettin. "Yabancı Dil Öğretiminde Yapısal Araştırmalar", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 171-173.
- SEVORTYAN, E. V. "Türk Dillerinde Fiillerin Geçişli (Transitif) Geçişsiz (İntransitif) Olmalarına Dair", *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, 181-190.
- . "Fiilden İsim Yapma -ı Eki ve Bununla İlgili Fonetik Sorunlar", *XI. Türk Dili Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1966*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1968, 101-107.
- SEYİDOV, M. "Eski Kökler", *Uduz Jurnalı*, No: 11, Cilt 2, 1985.

- SEZEN, Niyazi. *Azerbaycan Türkçesindeki Farsça Unsurlar ve Bu Unsurların Özellikleri*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, Konya: 1995, 62 s.
- SEZER, Ayhan. "Türkçe Öğretiminde Genel Sorunlar", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı 1-3 Ekim 1986*, Ankara: Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1988, 43-51.
- , "Türkçe Sözdizimi", *Dilbilim ve Türkçe*, Ankara: Dil Derneği Yayınları 3, 1991, 56-69.
- , "Anadili Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri", *Uygulamalı Dilbilim Açısından Türkçenin Görünümü*, Ankara: Dil Derneği Yayınları, 1994, 13-28.
- SOFU, Hatice. "Soru Tümcelerinin Edinimi?", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 90-98.
- SÖNMEZ, Sevim. "Sözlü Dil / Yazılı Dil", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 119-129.
- , "Yabancı Dil Öğretimi Üzerine", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 2 (Mayıs 1991), 7-9.
- , "Yabancı Dil Öğretiminde Diyalog", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 3, (Eylül 1991), 42-45.
- SÖNMEZ, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Ankara: Öğretmen Yayınları, 1985, 446.
- SÖYEGOV, Miratgeldi. *Türki Dilleriñ Günorta-Günbatır Toparında Hal İşlikler*, Türkmenistan SSR İlimlar Akademiyası, Magtımğulı Adındaki Dil ve Edebiyat Enstitutı, 1981, 164.
- SÖYEGOV, Miratgeldi ve Pigam AZİMOV. "Türkmen Elifbiyi: Düyni, Şu Günü, Ertiri", *Uluslar arası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 501-504.
- STERN, H. H. *Fundamental Concepts of Language Teaching*, Oxford University Press, 1983, 582.
- SÜMER, Faruk. "Gagvuzlar'ın Aslı I-II", *Tarih Dergisi* (Nisan1991), 9-12, (Mayıs 1991), 5-8.

- . "Oğuzlar", *Yeni Türkiye, Türk Dünyası Özel Sayısı I*, (Mayıs-Haziran 1997), 251-260.
- ŞAHİN, Nail. "Dil ile Zihin İşleyişinin Etkileşimi", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1978, 181-204.
- ŞEN, Esra. "Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından Gelen Öğrencilerin Türkçede Karşılaştıkları Problemlerin Sınıflandırılması", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 23, (Eylül 1994), 64-67.
- ŞÇERBAK A. M. "Türkçe Morfoloji Tarihini İnceleme Meselesine Dair", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1989*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994, 317-321.
- . "Tarihî Bakımdan Türkçe Kelimelerin Şekil Yapısı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1994*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 123-130.
- ŞEREF, Abd al-Aziz. *Al-Luğah Al-Arabbiyah ve al-Fikr al-Mustakbali Dar-al-Cil*, Beyrut, 1991.
- ŞİMŞİR, Bilâl N. *Azerbaycan'da Türk Alfabesi Tarihçe*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1991), 31-13 s.
- ŞİRALİYEV, M. *Azerbaycan Dialektologiyasının Esasları*, Devlet Tedris-Pedagoji Edebiyatı Neşriyatı, 1962, 422+21 s.
- . "Sovyetler Birliği Topraklarındaki Türk Dillerinin Lehçe Atlası", *XI. Türk Dili Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1966*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1966, 49-59.
- ŞİRALİYEV, M. ve başk. *Azerbaycan Dili Sintaksis*, Bakı: Maarif Neşriyatı, 1984, 173 s.
- TABAKLAR, Özcan. "Türkmen Türkçesi'nde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki uzun Ünlüler", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1996*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 145-155.
- TAĞIYEVA, H. M. ve S. H. ELİYEVA. "Azerbaycan Türkçesi'nde Kanatlı Sözler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı. 82, Şubat 1993.

TAKKAÇ, Mehmet. "Yabancı Dil Öğretiminde Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesi için Edebiyat Metinlerinin Kullanımı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8 (1997), 43-50.

TANIŞ, Asım

———. "Türkçenin Yabancılar Öğretiminde Bir Yöntem Denemesi", *Dünyada Türkçe Öğretimi*, Ankara Üniversitesi TÖMER, Sayı:1 (Mart 1988), 39-54.

Tarihî Türk Şiveleri, Çeviren: Mehmet AKALIN, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1979.

TAYLAN, E. Eser. "Türkçede -Dık Ekinin Yan Tümcelerdeki İşlevi Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları 1993*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1993, 161-171.

———. "Yan Tümcelerde Tamlayan Ekinin İşlevi Üzerine", *Dilbilim Araştırmaları 1994*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1994, 31-41.

TEKİN, Halil. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş Dokuzuncu Baskı, 1996, 312.

TEKİN, Şinasi. "Eski Türkçe", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil- Kültür ve Sanat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 69-120.

———. "İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı III, Edebiyat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 20-67.

TEKİN, Talât. "On Some Homophonous Suffixes in Modern Turkish", *Studies on Turkish Linguistics*, Ankara: Middle East Technical University, 1988, 225-230.

———. "Türk Dillerinde Ön Seste y- Türemesi", *Türk Dilleri Araştırmaları*, Sayı: 4 (1994), 51-66.

———. "Dilbilimi İlke ve Yöntemleri Işığında Türkiye'de Türk Dilbilimi", *VIII. Uluslar Arası Türk Dilbilimi Konferansı Biçimleri, 7-9 Ağustos 1996*, Ankara, 1997, 1-8.

-----, *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Ankara: Simurg Yayınları, 1997, 136.

TEKİN, Talât ve başk. *Türkmence - Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, 1995.

TEKŞAN, Keziban. *Türkiye'de ve Azerbaycan'da Alfabe Öğretimi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale: 1997, 298 s.

TEMİR, Ahmet. "Ural-Altay ve Altay Dilleri", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Cilt, *Dil-Kültür ve Sanat*, İkinci Baskı, 1992, 3-6.

-----, "Türk Lehçeleri", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Cilt, *Dil-Kültür ve Sanat*, İkinci Baskı, 1992, 290-292.

-----, "Türkiye Türkçesindeki -sal/-sel sıfat eki Nereden Geliyor?" *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, 5-7.

TEMİR, Ahmet ve Reşit Rahmeti ARAT. "Türk Şivelerinin Tasnifi", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Cilt, *Dil-Kültür ve Sanat*, İkinci Baskı, İkinci Baskı, 1992, 224-247.

TEMPERLAY, M. S. ve W. M. RIVERS: *Practical Guide To The Teaching Of English* (New York: Oxford-University Press, 1978.

TERCANLIOĞLU, Leylâ. "Kelime ve Söz Dizimi Hatalarının Kaynağı Olarak Eşanlamlılık", *Çağdaş Türk Dili*, Sayı: 70 (Aralık 1993), 32-35.

———. "Dil Öğretim Malzemesi Olarak Edebî Eserlerimiz", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1 (1994), 63-69.

———. "Yabancı Dilde Konuşmanın Altı Özelliği", *TÖMER Dil Dergisi*, (Ekim 1994), 49-52.

TİMURTAŞ, Faruk K. *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul: Vilâyet Yayınları, 1981, 263.

- . "Batı Türkçesi", *Türk Dünyası El Kitabı II, Dil-Kültür ve Sanat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 120-146.
- 1992 "Türkiye Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı III, Edebiyat*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 107-130.
- TOGAN, Zeki Velidi. *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul, 1946.
- TOKLU, Osman. "Türkçe ve Almanca'da Kalıp Sözler", *Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Cilt: III, Sayı: 2 (1995), 113-139.
- TOSUN, Cengiz. "Gramerin Dünü ve Bugünü", *Genel Dilbilim Dergisi*, (Şubat 1978), 108-114.
- ."Sesbilim ve Sesbilgisi", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 57-61.
- . "Dil, Dil Değişkesi (Lehçe), Ağız ve Dil Akrabalıkları", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 75-78.
- . "Anadiliyle Amaç Dilin İlişkileri ve Etkileşim Alanları Üzerine", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 220-226.
- TUNA, O. Nedim. *Türk Dil Bilgisi (Fonetik ve Morfoloji)*, Malatya, 1986.
- . *Sümer ve Türk Dillerinin Tarihî İlgisi ile Türk Dilinin Yaşı Meselesi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1990.
- . *Altay Dilleri Teorisi*, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Cilt, *Dil-Kültür ve Sanat*, İkinci Baskı, 1992, 7-58.
- TUNCAY, Hidayet. "Askeri Eğitimli Yetişkinlerin Yabancı Dil Öğreniminde Etken Faktörler", *TÖMER Dil Dergisi* (Eylül 1996), 35-46.

- TURA, Sabahat Sansa. "Anlam ve Yorum", *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980, 104-123.
- . "Dilbiliminin Dil Öğretimindeki Yeri", *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-380 (Temmuz - Ağustos 1983), 8-17.
- TURAN, Bekir Sıtkı. *Nasrettin Hoca, Çocuk Adı*, Kültür Bakanlığı Yayınları (Ankara, 1996), 8-9.
- TURAN, Osman. *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi Tarihil, II*, İstanbul, 1969.
- TURAN, Ümit Deniz. "Türkçe Metinlerde Adılların Dağılım ve İşlevleri", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 70-84.
- TURGUT, M. Fuat. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Ankara: Nüve Matbaası, 1977.
- TUTAŞ, Nazan. "Motivation is Largely a Product of Learners' Learning Experiences", TÖMER, *Dil Dergisi*, Sayı: 68 (Haziran 1998), 32-39.
- Türk Ansiklopedisi*, Cilt: VIII, s. 52.
- Türk Dünyası El Kitabı I, II, III*, Birinci Cilt: *Coğrafya-Tarih*, İkinci Cilt: *Dil-Kültür-Sanat*, Üçüncü Cilt: *Edebiyat*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İkinci Baskı, 1992, 544+535+778.
- TÜRKER, Faruk. "Dilbilim Çalışma Alanlarında Bilgisayar Kullanımı", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Hitit Yayınevi, Ankara, 137-143.
- Türkçe Sözlük II-II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998, 2521.
- Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, Hazırlayan: Emine GÜRSOY-NASKALİ, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997, 190.
- Türkmen Dilinin Frazolojik Sözlüğü*, Aşgabat: Ilım Neşriyatı, 1976, 399.
- Türkmen Diliniň Grammatikası I-II, Söz Düzüminiň ve Yönekey Sözlemin Sintaksisi*, Ilım Neşriyatı, 1977, 279.
- Türkmen Diliniň Orfografik Sözlügi*, Redaktör. P. AZİMOV, Türkmen Aşgabat, 1957, 31.

Türkmen Dilinin Orfagrafik Sözlüğü, Aşgabat: Türkmenistan Bilimler Akademisi, 1077.

Türkmen Dilinin Sözlüğü, Redaktör: M. Ya. HAMZAYEV, Türkmenistan SSR İlimlar Akademiyası, Aşgabat, 1962, 867.

TÜRKYILMAZ, Fatma. *Tasarlama Kiplerinin Fonksiyonları*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara, 1999.

"Türkmenistan'da Lâtin Harfleri Uygulaması", *Türk Dili*, Sayı: 579 (Mart 2000) Ankara, 286-287.

ULLMAN, S. *Semantics: "An Introduction to the Ssciens of Meaning"*, New York: Barmes and Noble, INC., 1962.

ULUĞ, Feyzi. *"Okulda Başarı"*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Baskı, Mart 1995, 164.

UĞURLU, Nurer. "Türk Dili mi? Türk Dilleri mi?", *Türk Dili*, Sayı: 498 (Haziran 1993), 470-472.

UZUN, Leyla Subaşı. "Deyimleşme ve Türkçede Deyimleşme Dereceleri", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 29-39.

UZUN, Nadir Engin. "Türkçede Bileşiğin Biçimlenişi: Varsayımsal Taban Yaklaşımıyla Yeni bir Sınıflama", *Dilbilim Araştırmaları 1991*, Ankara: Hitit Yayınevi, 1994, 128-140.

———. "Türkçede Görünüş / Kip / Zaman Üçlüsü", *TÖMER Dil Dergisi*, Sayı: 68 (Haziran 1998), 5-22.

ÜLKÜSAL, Müstecip. *Dobruca ve Türkler*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987, 30.

ÜNAL, Recai. "Türkiye Türkçesinde Ad Tamlamalarına Genel Bir Bakış; Gözlemler, Açıklamalar, Sonuçlar", *TÖMER Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 1 (1995), 65-74.

VANCI-OSAM, Ülker. "Anadilde ve Yabancı Dille Öğrenme Biçimleri", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 43-52.

- VANDEWALLE, Johan. "Avrupalılara Türkçe Öğretiminde Transformasyonel Bir Metot", *Dünyada Türkçe Öğretimi*, Ankara Üniversitesi TÖMER, Mart, Sayı:1 (1988), 55-62.
- , "Türkçenin Yabancılar Öğretiminde Bir Yöntem Denemesi", *Dünyada Türkçe Öğretimi*, Ankara Üniversitesi TÖMER, Mart, Sayı:1 (1988), 55-62.
- VARIŞ, Fatma. *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, Dördüncü Baskı, 1988, 344.
- VELİYEV, K. N. *Azerbaycan Dialektolojisi*, Bakı: ADU Neşriyatı, 1975, 120.
- , *Azerbaycan Dialektolojisi Keçid Şivelerinin Morfologiyası ve Sintaksisi*, Bakı: ADU Neşriyatı, 1975, 120 s.
- WAGNER, E.: *De la Langue Parlée à la langue littéraire*, Hachette/Larouse, Paris, 1969.
- WELLEK, Réne ve Austin VARREN. *Edebiyat Teorisi*, Çeviren: Ömer Faruk HUYUGÜZEL, İzmir: Akademi Kitabevi, 1993, 355.
- WENDT, Heinz F. "Türk Dilleri", *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları*, Çeviren: Kemal Aykaç, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1992, 71-80.
- WITTEK, Paul. "Les Gagaouzes-Les Gens de Kaykaûs", *Rocznik Orientalistycne*, Krakow: XVIII (1953), 12-24.
- YAZICIOĞLU, A. Semiramis. "Yazınsal Metin-Okur Etkileşimi: Alt-Birimlerin Anlamlandırma Sürecine Etkileri Üzerine Deneysel Bir Çalışma", *Dilbilim Araştırmaları 1998*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1998, 48-58.
- YAZICIOĞLU, A. Semiramis ve Lütfiye OKTAR. "Metin Retorik Yapısının Okuma Anlama Becerisi Üzerindeki Etkileri", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 171-181.

YETKİN, Suut Kemal. "Canım Kitap", *Günlerin Götürdüğü*, İstanbul: Varlık Yayınları, 2. bas., 1965, 8-11.

YILDIRIM, Çiğdem. "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Akımlar", *Türk Dili*, Yıl: 36, Cilt: LI, Sayı: 413 (1986), 385-396.

YİĞİT, Ali. *Türkiye Ülkeleri ve Türklerin Yaşadıkları Bölgelerin Coğrafyası*, Elazığ: Türkiye ve Türk Dünyası İktisadî ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Şubesi Yayınları, 1996, 191.

YUSİFOV, M. İ.

-----, *Oğuz Grupu Türk Dillerinin Mügayiseli Fonetikası*, Bakı: Azerbaycan SSR Elmler Akademiyası, İ. Nesimi Adına Dilçilik Enstitüsü, 1984, 150.

ZAJACKOWSKI, W.

-----, "Gagauz", *Ensiklopedie del'İslâm* (Nouvelle édition), Leiden, II, 993.

W. jezyk i Folklor Gagauzowz Bulgarii.

-----, "K. Etnogenezu Gagauzow", *Folia Orientalia*, Krakow, XV (1974), 77-86.

-----, "Gagavuz Folkloru", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri* Cilt 1, 1976.

ZEYNƏLOV, Ferhat R.

-----, "Çağdaş Türk Dillerinde Birleşik Sözcük Sorunu", *Bilimsel Bildiriler* 1972, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1972, 511-517.

1974-75 *Türk Dillerinin Mügayiseli Grammatikası I, II*, Birinci Cilt: 1974, İkinci Cilt: 1975, Adu Neşr, Bakı, 143+131.

-----, *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1993, 416 s.

ZEYREK, Deniz. "-mîş'in Masallardaki İşlevi Üstüne", *Dilbilim Araştırmaları* 1990, Ankara: Hitit Yayınevi, 1990, 79-84.

-----, "Göstergebilim, Söylem Çözümlemesi ve Anlatı İncelemesi", *Dilbilim Araştırmaları* 1991, Ankara: Hitit Yayınevi, 1991, 105-112.

- . "Gazete Haber Başlıklarını İnceleme Denemesi", *Dilbilim Araştırmaları* 1992, Ankara: Hitit Yayınevi, 1992, 59-69.
- . "Eylemlerle Anlatılar", *Dilbilim Araştırmaları* 1993, Ankara: Hitit Yayınevi, 1993, 119-129.
- . "Çeviri Derslerinde Türkçe", *VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 13-14 Mayıs 1993*, Yayınlayanlar: Kâmile İMER ve N. Engin UZUN, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını: 371, 1993, 105-103.
- ZÜLFİKAR, Hamza. *Yabancılar için Türkçe Dilbilgisi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara: 3. Baskı, 1980, 305.
- . *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1991, 213 s.
- . "Girişik Cümle Sorunu", *Türk Dili*, Sayı: 522 (Haziran 1995), 643-648.
- . *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995, 699.
- . "Türk Cumhuriyetleriyle Kurulması Beklenen Ortak Dil Üzerine", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 566 (Şubat 1999), 83-89.
- . "Türk Cumhuriyetleriyle Kurulması Beklenen Ortak Dil Üzerine II", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 567 (Mart 1999), 179-183.

ÖZET

Bu çalışmamız, Türkiye Türkçesi, Azerbaycan, Türkmen, Gagavuz Türkçesinden oluşan Oğuz grubu içinde Türkiye Türkçesinin öğretimi hakkındadır.

Çalışmamıza konu lehçeler, fonetik ve kelime hazinesi açısından birbiriyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada, bu lehçeler arasında bazı farklar olduğu görülmektedir. Bu farklar, Türkiye Türkçesinin öğretiminde olumsuz aktarıma sebep olmaktadır. Bu yüzden öğretimde, bu farkların bilinmesi ve dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü öğretim ile, özellikle de Türkiye Türkçesinin öğretimi ile ilgili bazı araştırmalar, bu farkların öğretime engel teşkil ettiğini göstermektedir.

Bu yüzden, sağlıklı bir öğretim için bu lehçeler Türkiye Türkçesi ile ses değişimleri açısından karşılaştırıldı. Daha sonra da yeni bir strateji geliştirilmeye çalışıldı.

Bu tez; dil, öğretim, dil öğretimi kavramları ve Türkçe hakkında bilgiler de içermektedir.

Bu çalışma, Oğuz grubuna Türkiye Türkçesinin Öğretiminde öğretimin dil becerilerine dayandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada da, bazı öğretim materyallerine ihtiyaç olduğu ortaya konmaktadır.

SUMMARY

This study is about teaching Turkey Turkish at the western Turkish which come into being Turkey, Azerbaijani, Turkmen and Gagauz Turkish.

These dialects had been compared one another at the subject of the phonetic, morfologic, sintactic and vocabulary. It had been shown some difference among these dialects at that comparation. All of them cause of the wrong transfer at the teaching Turkey Turkish. Therefore, it has need to know and take into cosidaration these different at the teaching. Because some searchs about teaching language, paticularly teaching Turkish dialects has shown that these difference blok the teaching language.

Therefore, these dialects was compared with the Turkey Turkish for the performing a healty language teaching. After that Turkey Turkic is described. Then a new strategies is tried to improve.

This thesis has also contained informatin about concept of language, teaching, learning, language teaching and Turkish.

This study has been emphasided the need to be based on the language skill, the teaching. Practical, to improve writing and speaking skill is very important for theses dialects. At that point, the thesis also put forward that it need some teaching materyal.